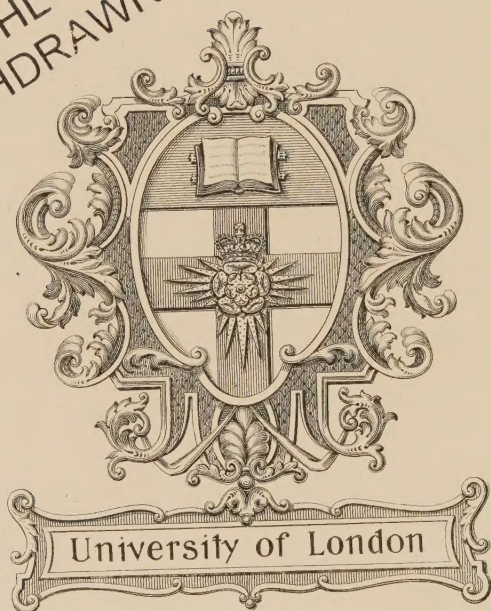

Depository

SHL
WITHDRAWN

Digitized by the Internet Archive
in 2026

ГОДИШНИКЪ

НА НАРОДНАТА

БИБЛИОТЕКА ВЪ

ПЛОВДИВЪ

СОФИЯ — SORHIA
ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА — IMPRIMERIE D'ETAT
1926

ГОДИШНИКЪ

НА

НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА ВЪ ПЛОВДИВЪ

1924

ANNUAIRE

DE LA

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE À PLOVDIV

1924

Редакторъ **Б. Дяковичъ**, директоръ на библиотеката и музея
Rédacteur **B. Diakovitch**, Directeur de la Bibliothèque et du Musée

Съдържание — Table des matières

Официална частъ — Partie officielle

	Стр. — P.
Персоналъ — Personnel	7
Сграда — Bâtiment	9
Канцеларска служба — Chancellerie	10
Стопанство — Budget	11

I. Библиотека — Bibliothèque

А. Отдѣлъ за ръкописи — Section des manuscrits	13
Б. Отдѣлъ за печатни произведения — Section des imprimés	14

Книженъ имотъ — Dépôts

Книги — Livres	14
Дубликати — Duplicata	16
Разпредѣление на книгитѣ по езици — Répartition des livres par langues	18
Разпредѣление на периодическитѣ издания по езици — Répartition des périodiques par langues	19
Обща таблица за книжния имотъ — Tableau général des dépôts par langues	20
Класификация на книгитѣ — Classification des livres	21
Разпредѣление на книгитѣ по езици — Répartition des livres par langues	22
Разпредѣление на книгитѣ на оригинални и преводни — Répartition des livres en originaux et de traduction	23
Разпредѣление на книгитѣ по форматъ — Répartition des livres par format	24
Разпредѣление на книгитѣ по страници — Répartition des livres par pages	25
Разпредѣление на книгитѣ по градове и предмети — Répartition des livres par villes et matières	26
Разпредѣление на книгитѣ по цена — Répartition des livres par prix	28
Периодически издания — Périodiques	29
Списания — Revues	30
Вестници — Journaux	51
Списания и вестници на чужди езици — Revues et journaux rédigés en langues étrangères	96
Класификация на бълг. периодически издания излъзали презъ 1924 г. — Classification des périodiques bulgares parus pendant 1924:	
По цена — Par prix	100
По година на основаването — Par mode de périodicité	100
По съдържание — Par matière	101
По окръзи — Par départements	101
По градове и села — D'après les lieux de publication	102
Иностранни периодически издания — Périodiques étrangers	103

Статистика — Statistique

Читалня — Salle de lecture	105
Читатели по занятие — Nombre des lecteurs par profession	106
Заетитъ книги по предметъ — Nombre des livres par matières	107
Четенитъ периодически издания — Nombre des périodiques lus	108
Четенитъ периодически издания по езици — Nombre des périodiques lus par langues	108
Заетитъ книги и периодически издания по езици — Nombre des livres et des périodiques lus par langues	109
Читатели на текущитъ периодически издания въ читалнята — Nombre des lecteurs des périodiques courants	110
Домашенъ прочитъ — Prêt à domicile	110
Читатели по занятие — Nombre des lecteurs par profession	111
Заетитъ книги по предметъ — Nombre des livres prêtés par matière	112
Четенитъ периодически издания — Nombre des périodiques prêtés	114
Четенитъ периодически издания по езици — Nombre des périodiques lus par langues	114
Четенитъ книги и периодически издания по езици — Nombre des livres et des périodiques lus par langues	115
Кой какво е челъ презъ 1924 г. — Nombre des lecteurs, par profession, et des livres, par matière, qu'ils ont lus pendant 1924	116
Списъкъ на автори четени презъ годината — Liste des auteurs lus pendant l'année	118

II. Музей — Musée

Археологически отдѣлъ — Section archéologique	121
Списъкъ на старинитъ придобити презъ 1924 г. — Liste des antiquités acquises pendant 1924	122
Списъкъ на старинитъ въ музея — Liste des antiquités au Musée	123
Нумизматиченъ отдѣлъ — Section numismatique	124
Списъкъ на монетитъ придобити презъ 1924 год. — Liste des monnaies acquises pendant 1924	125
Списъкъ на монетитъ въ музея — Liste des monnaies au Musée	127
Видъ на монетитъ — Espèces des monnaies	127
Художественъ отдѣлъ — Section Beaux-Arts	129
Сбирка отъ щампи и гравюри — Collection des estampes et des gravures	130
Посетители — Visiteurs	130

Научна часть — Partie scientifique

Б. Дяковичъ — B. Diakovitch. Барелефи на Тракийския конникъ въ Пловдивския Народенъ Музей — Bas-reliefs du Chevalier thrace au Musée National de Plovdiv	135
Н. Петковъ — N. Petkov. Скални дупки при гр. Клисурса — Excavations pré-historiques dans les roches de Klissoura	175
Н. А. Мушмовъ — N. A. Mouchmov. Античнитъ монети на Пловдивъ — Les monnaies antiques de Philippople	181
В. Пундевъ — V. Poundev. Сборникътъ Абагаръ отъ епископъ Филипъ Станиславовъ — Le Récueil Abagar de l'évêque Philippe Stanislavov	289

ОФИЦИАЛНА ЧАСТЪ

PARTIE OFFICIELLE

Персоналъ — Personnel

Броят на държавнитѣ служители въ библиотеката-музей презъ отчетната 1924 година се е движилъ, както и миналата година, между 16—19.

Презъ цѣлата година станаха следнитѣ промѣни въ персонала:

1) Съ заповѣдь на г. Директора отъ 2.VII. подъ № 17 е уволненъ прислужникътъ Стоилъ Р. Чучулски. защото съ измама е искалъ отъ началството си единъ месецъ отпускъ за почивка и по домашни причини, а въ сжщностъ е постѣпилъ на работа въ частно предприятие и следъ изтичане на отпуска подава оставка. За тази му постѣпка е и глобенъ съ $\frac{1}{4}$ отъ месечната му заплата;

2) Съ заповѣдь № 19 отъ 10. VII. е назначенъ за прислужникъ Ганчо Хр. Гудевъ отъ г. Сопотъ, а по-после съ заповѣдь № 31 отъ 1.X. е уволненъ въ интереса на службата и вмѣсто него е назначена пловдивската жителка Цона Н. Бояджиева;

3) Съ заповѣдь на г. Директора отъ 1.IX. подъ № 28 е уволненъ по подаване оставка прислужникътъ Георги Н. Тарашановъ и вмѣсто него за прислужникъ е назначенъ пловдивскиятъ жителъ Стефанъ Стояновъ.

На 31 декемврий 1924 г. персоналътъ на учреждението броеше всичко 17 души, както се вижда отъ следната

Таблица за персонала презъ 1924 год. — Liste du personnel pendant 1924

№ по редъ	Име и презиме	Родно мѣсто	Дата на рождението	Образование	Каква служба изпълнява	Отъ кога изпълнява службата	Колко дни е билъ въ отпускъ
1	Борисъ Дяковичъ . . .	Болградъ	1. III. 1868	Пълно висше	Директоръ	1. IV. 1901	30
2	Николай Райновъ . . .	София	1. I. 1889	"	Главенъ библиотекаръ	3. XI. 1922	60
3	Райна Николова . . .	Пловдивъ	22. VIII. 1891	Учителски институтъ	Пазителъ	13. XII. 1918	30
4	Васила Спасова . . .	Т.-Пазарджикъ	20. II. 1899	"	"	1. VII. 1922	30
5	Сия Бояджиева . . .	Казанлъкъ	2. VIII. 1899	"	"	1. XI. 1923	114
6	Куна Енчева . . .	Сопотъ	22. X. 1892	Пълно срѣдно	"	17. II. 1923	30
7	Русинъ Д. Филиповъ .	с. Гор.-Махала (Карлов.)	18. X. 1888	"	"	12. XI. 1923	28
8	Констан. Г. Недѣлчевъ .	с. Дѣлово (Пловдивско)	28. II. 1900	"	"	19. V. 1923	30
9	Динчо Спасовъ . . .	с. Стрелча (Панагюрско)	8. X. 1872	Непълно прогимн.	Секретарь-счетоводитель	1. IV. 1919	50
10	Беню Н. Беневъ . . .	Копривица	6. VI. 1885	"	Писаръ	1. IV. 1922	40
11	Димитръ Геневъ . . .	Пловдивъ	12. II. 1869	Първоначално	Градинарь	19. X. 1922	—
12	Рангелъ Илиевъ . . .	с. Седжиково (Пловд.)	12. XI. 1874	"	Прислужникъ	16. I. 1919	30
13	Иванъ Ц. Арбалиевъ .	Копривица	12. III. 1881	Първокласно	"	1. VII. 1923	30
14	Стефанъ Стояновъ . .	Т.-Пазарджикъ	18. V. 1860	II отдѣление	"	1. IX. 1924	—
15	Цона Н. Бояджиева . .	Копривица	2. II. 1872	Първоначално	"	1. X. 1924	—
16	Недѣлчо Г. Табаковъ .	Калоферъ	8. V. 1897	"	Ношенъ пазачъ	1. X. 1922	25
17	Рашко Ив. Балабановъ .	Панагюрище	20. VII. 1864	"	"	2. III. 1923	—

Библиотеченъ комитетъ — Komitet Permanent

При библиотеката-музей, съгласно съ чл. 416 отъ Закона за народното просвѣщение, подъ председателството на директора, функционира Постояненъ Библиотеченъ Комитетъ, съставенъ отъ директора, главния библиотекаръ и отъ две вещи лица отъ специалностъ незащепена въ библиотеката-музей, назначени, споредъ § 43 отъ Правилника за Народната Библиотека въ Пловдивъ, отъ Господина Министра по предложение на директора.

Въ края на отчетната 1924 година Библиотечниятъ Комитетъ се състоеше отъ следнитѣ лица:

1. Борисъ Дяковичъ, директоръ на библиотеката-музей, председателъ на комитета, археологъ;
2. Николай Райновъ, главенъ библиотекаръ въ сѣщото учреждение, членъ секретаръ на комитета, писателъ и художникъ;
3. Леонидъ Спасовъ, директоръ на Пловдивската мъжка гимназия, членъ на комитета, филологъ;
4. Стоянъ Н. Шишковъ, учителъ въ Пловдивския френски колежъ, членъ на комитета, етнографъ.

Презъ отчетната година Постоянниятъ Комитетъ има всичко 5 заседания за обсъждане на разни въпроси, по които сж взети 26 решения, надлежно протоколирани.

Сграда и вътрешно устройство — Bâtiment et organisation intérieure

Сградата на библиотеката-музей е толкова много тѣсна, че въ нея нѣма вече свободно мѣсто да се нареждатъ предметитѣ отъ разни сбирки, а се трупатъ на купища тукъ-тамъ изъ стаитѣ, за да се повреждатъ отъ прахъ, мухалъ, насекоми и пр. Това положение сжществува отъ редъ години. Отъ страна на библиотечната управа още отъ 1910 г. постоянно сж правени постѣпки предъ надлежнитѣ власти за разширение на зданието ѝ, ала това и до днесъ не е сторено. Презъ 1923 г., пакъ по настояване на сжщата управа, Господинъ Министрътъ на Народното Просвѣщение назначи комисия да проучи въпроса на самото мѣсто. Комисията се събра въ библиотеката на 12.X. с. г. и констатира, че „сегашното помѣщение на библиотеката-музей действително е твърде тѣсно и че е належаще да се присъедини къмъ нея съседното помѣщение на държавнитѣ бирници, което и по стилъ и по вътрешно устройство напълно подхожда за библиотека-музей. Сжщата комисия, състоаще се отъ 5 души (председателътъ на Окржжната Постоянна Комисия, председателътъ на Общинската тричленна комисия, държавниятъ архитектъ, окржжниятъ финансовъ началникъ и директорътъ на библиотеката) възложи на членоветѣ си окржжния финансовъ началникъ и държавния архитектъ да обходятъ града и да намерятъ подходяще здание за държавнитѣ бирници, състави надлежния

протоколъ, който представи на Господина Министра, но никакъвъ резултатъ не последва. Изглежда, че разширението на библиотечната сграда пакъ нѣма да стане по капризитѣ на нѣкои неразбрани чиновници отъ тукашното Окръжно Финансово Управление. Нѣма да бжде пресилено, ако кажа, че на библиотечната управа вече дотегна да се занимава съ този въпросъ, защото тя досега е направила повече отъ възможното по него, но всичкитѣ нейни усилия останаха безплодни. Ще дойде, обаче, день, когато всички, отъ които зависи разрешението на този въпросъ и които се отнесоха толкова индиферентно къмъ него, горко ще съжеляватъ, — той е сѣдбоносенъ за Пловдивската Народна Библиотека-Музей като държавенъ институтъ.

Презъ отчетната година се направи само частъ отъ тротуара около библиотечното здание. Поправки въ сградата не се направиха, освенъ кърпежи на покрива, въпреки многократнитѣ постѣпки предъ тукашнитѣ технически власти. А поправкитѣ, отъ които се нуждае сградата на библиотеката, сѣ многобройни. Тѣ сѣ съобщавани не веднажъ на окръжния инженеръ и сѣ изброявани въ миналогодишнитѣ отчети на библиотеката; за това не намирамъ за потрѣбно и тукъ да ги изброявамъ. Необходимо е, обаче, да изтъкна, че отъ последното землетресение почти всичкитѣ стени на зданието сѣ разпукани кжде малко, кжде повече, а найвече въ музея, гдето повредитѣ сѣ доста голѣми. При още едно ново сътресение на сградата, сигурно ще пострадатъ витрини, шкафове, важни паметници, скѣпи картини, портрети и пр.; не ще бжде чудно дори, ако най-ценнитѣ сбирки бждатъ затрупани подъ развалинитѣ на стенитѣ. Ето защо необходимо е, колкото се може по-скоро надлежнитѣ технически власти да обърнатъ по-сериозно внимание върху разнебитената сграда и да я поправятъ по единъ порадикаленъ начинъ.

Канцеларска служба — Chancellerie

Книжата въ архивата на библиотеката сѣ разпредѣлени по дѣла така, както е било и презъ миналитѣ отчетни години.

Тия книжа, споредъ съдържанието си, сѣ разпредѣлени на 9 дѣла съ отдѣлни преписки, отъ които лесно може да се проследи развитието на известенъ въпросъ отъ началото до края.

Дѣлата на всичкитѣ години сѣ съшити, описани, провѣрвени и завѣрени съ изключение на дѣлата за последнитѣ три години.

Дѣлата на библиотеката презъ отчетната 1924 година съдържатъ:

Изходящи писма — Papiers sortants

Дѣло	Писма
№ 1. Наредба на библиотеката и промѣна въ нейния персоналъ. Отчети и статистика	73
№ 2. Преписка съ административнитѣ власти и частни лица по приложението Закона за депозиране печатни произведения въ народнитѣ библиотеки	1

№ 3. Преписка и смѣтки съ книжари и тѣхни комисионери. Списъци на книги, списания и пр. Конфискувани залози и наложени глоби	20
№ 4. Преписка съ Народната Библиотека въ София	12
№ 5. Ведомости и оправдателни документи	167
№ 6. Окръжни предписания и преписка по тѣхъ	9
№ 7. Разна преписка	155
№ 8. Особно дѣло, въ което се пазятъ черновикитѣ отъ прашанитѣ въ Върховната Смѣтна Палата описи и по единъ екземпляръ отъ актоветѣ за унищоженитѣ инвентарни предмети	—
№ 9. Архивъ на Археологическия Музей при библиотеката	12
Всичко изпратени писма	449

Входящи писма — Papiers entrants

Дѣло	Писма
№ 1 съдържа	132
№ 2 „	2
№ 3 „	121
№ 4 „	42
№ 5 „	102
№ 6 „	56
№ 7 „	54
№ 8 „	—
№ 9 „	8

Всичко получени писма 517

Вънъ отъ означенитѣ по-горе преписки, презъ отчетната година сж издадени и 34 заповеди по управлението на учреждението и движението на неговия персоналъ.

V. Стопанство — Budget

Презъ отчетната 1924 година учреждението е получило за своитѣ потрѣби следнитѣ суми:

1. Заплати на личния съставъ по гл. X, § 73 на общия държавенъ бюджетъ за Мин. на Нар. Просв. — Appointements . .	170,956 лв.
2. Добавъчно възнаграждение на сжщитѣ по гл. X, § 73 на сжщия бюджетъ — Récompenses	167,036 лв.
3. Допълнително възнаграждение на сжщитѣ по гл. XIII, § 122 на сжщия бюджетъ, начевайки отъ 1. VI. 1924 г. — Aidence .	9,100 лв.
4. Възнаграждение на сжщитѣ по гл. XIII, § 123 на сжщия бюджетъ, начевайки отъ 1. VI. 1924 г., въ размѣръ на възнаграждението, което общината дава на учителитѣ отъ основнитѣ и прогимназиалнитѣ училища — Recompense communale . .	25,200 лв.
5. Канцеларски потрѣби, печатане годишници, ведомости, бланки, формуляри и пр., миене, дезинфекция, пощенски разноски, абонаментъ на телефонъ и пр. по гл. X, § 74 на сжщия бюджетъ — Frais de chancellerie	29,437 лв.
6. Отопление и освѣтление по гл. X, § 75 на сжщия бюджетъ Chauffage et éclairage	55,546 лв.
7. Купуване и поправяне на покжщина, малки поправки и приспособления на зданията и сбиркитѣ по гл. X, § 76 на сжщия бюджетъ — Achat et réparation des meubles	30,704 лв.
8. Формено облѣкло и обуца на прислужницитѣ по гл. X, § 79 на бюджета — Uniformes des gens de service	10,000 лв.

9. Купуване и подвързване на книги, ръкописи, списания, вестници, стари портрети, гравюри, шампи, картини и разноски по пренасянето имъ и пр. по гл. X, § 78 на сжщия бюджетъ Achat et reliure des livres, journaux, manuscrits etc	207,500 лв.
10. Събиране, откупуване и пренасяне на старини, както и разноски по тяхното нареждане и поддържане по гл. IX, § 68 на бюджета — Musée Archéologique	39,830 лв.
11. Възнаграждение на членоветъ отъ Библиотечния Комитетъ по гл. XIII, § 117 на бюджета — Recompenses des membres du Comitet Permanent de la Bibliothèque	240 лв.
Всичко изразходвано — Total 745,549 лв.	

Състоянието на фонда за замѣна на изгубенитѣ и повреденитѣ книги, образуванъ съгласно заповедьта на директора № 40 отъ 1919 г. и възъ основа на § 161 отъ Правилника за Народната библиотека въ Пловдивъ, е следното:

Постъпили и сж записани въ специалната книга за този фондъ 10,580 лева отъ продажба чрезъ търгъ книжна сметъ и 9,242·70 л. отъ конфискувани залози и др., или всичко 19,822·70 лева.

Презъ отчетната 1924 година се набави за учреджанието следната покжщнина: 1) 51 м. козиняви пжтеки за 9,920 л., 2) 10 тржби за соби за 650 л., 3) 2 електрически звънеца за 300 л., 4) маркучъ за поливане градинитѣ за 1,063·75 л., 5) една плюшена етажерка за музея за 250 л., 6) една машинка за притискане капсули за 200 л. и 7) три шкафа съ по 7 лавици за 9,900 лева. Всички тия предмети сж записани въ инвентарната книга на библиотеката подъ № № 261 — 268 включително.

I

Библиотека — Bibliothèque

A

Отдѣлъ за ръкописи и старопечатни книги. — Section des manuscrits et des incunables

Отдѣлътъ съдържа ръкописи, старопечатни книги и документи, които представятъ голѣмъ наученъ интересъ и привличатъ вниманието на ученитѣ специалисти; тѣ иматъ важно значение и за миналото на нашия народъ.

Презъ отчетната 1924 година въ отдѣла постъпиха само три писмени паметника, отъ които 2 старопечатни книги и 1 ръкописъ, всички вписани въ съответния регистъръ както следва:

№ 310. ΘΕΟΦΥΛΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΤΕΣΣΑΡΑ ΙΕΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ. Черенъ печатъ, заглавна страница червенословна. Венециански печатъ отъ 1802 година. Форматъ 30×19.5 см.; 466 стр.; подвързана съ кожа. Купена.

№ 311. ΝΟΤΘΕΣΙΑ Εἰς τὸν λαόν. Ръкописъ на книга, съ черно мастило, 177 писани листа. Форматъ 14.5×10 см.; подвързана съ кожа и книга. Купена.

№ 312. Вѣченъ календаръ. Черенъ печатъ. Заглавната страница, 1-та стр. и последната стр. не сж на лице (1 стр. и послед. сж залепени за корицитѣ). 60 стр. + 1 прил. (голѣма таблица). Навѣрно отъ 1854 год. Форматъ 12×9 см. Стара подвързия съ кожа. Купенъ.

Б

Отдѣлъ за печатни произведения — Section des imprimés

Книженъ имотъ — Dépôts

Книги -- Livres

Въ края на 1923 год. Пловдивската Народна Библиотека броеше безъ да се смѣтатъ дубликатитѣ, постѣпили въ нея било като даръ' било по закона за депозиране печатни произведения, всичко 57236 съчинения въ 64958 тома. Освенъ това въ края на сѣщата година тя имаше 8378 тома списания и 4086 тома вестници, тъй че цѣлиятъ имотъ на библиотеката, безъ да се смѣтатъ дубликатитѣ, въ края на 1923 год. възлизаше на 77422 тома; като се прибавятъ къмъ тѣхъ 15 ръкописи и старопечатни книги — 77437 тома, а заедно съ 40220 тома дубликати — 117657 тома.

Споредъ входящия инвентаръ на библиотеката, презъ отчетната 1924 год. въ нея сж постѣпили 2976 съчинения въ 3088 тома, между които има 3 карти, 209 списания въ 244 тома и 139 вестници въ 142 тома (презъ 1923 г. — 2440 съчинения въ 2588 тома, между които има 3 карти и 1 портретъ, 227 списания въ 269 тома и 102 вестници въ 105 тома).

Всички тия съчинения и периодически издания по езици се разпредѣлятъ така:

Български	2633	съчинения и периодически издания въ	2646	тома
Руски	42	" " " " "	42	"
Френски	492	" " " " "	590	"
Немски	91	" " " " "	128	"
Английски	9	" " " " "	9	"
Разни	57	" " " " "	59	"

Всичко 3324 съчинения и периодически издания въ 3474 тома

Отъ тия книги 455 съчинения и периодически издания въ 592 тома сж купени и 2869 съчинения и периодически издания въ 2882 тома сж постѣпили по закона за депозиране печатни произведения.

Периодическитѣ издания, постѣпили въ библиотеката и вписани въ входящия инвентаръ презъ отчетната година, се разпредѣлятъ така:

Списания

Български	110	тѣла	въ	110	тома
Руски	6	"	"	6	"
Френски	67	"	"	96	"
Немски	18	"	"	24	"
Английски	—	"	"	—	"
Разни	8	"	"	8	"

Всичко 209 тѣла въ 244 тома

Вестници

Български	136	тѣла	въ	139	тома
Руски	1	"	"	1	"
Френски	—	"	"	—	"
Немски	—	"	"	—	"
Английски	—	"	"	—	"
Разни	2	"	"	2	"

Всичко 139 тѣла въ 142 тома

Споредъ регистра на подаренитѣ книги, презъ сѣщия периодъ въ библиотеката сѣ постѣпили 305 съчинения въ 395 тома, 27 списания въ 43 тома и 7 вестника въ 14 тома:

Български	55	съчинения и периодически издания	въ	73	тома
Руски	54	"	"	67	"
Френски	70	"	"	117	"
Немски	100	"	"	104	"
Английски	20	"	"	27	"
Разни	40	"	"	64	"

Всичко 339 съчинения и периодически издания въ 452 тома

Отъ тия книги подарени сѣ: Бахметьевъ, П. 1 съчинение въ 1 томъ, Бобчевъ, С. С. 9 съчинения въ 9 тома, Bibliothèque Nationale Suisse 1 съчинение въ 1 томъ, Бѣлг. Земледѣлска Банка въ София 1 съчинение въ 1 томъ, Българска Народна Банка въ София 7 съчинения въ 7 тома, Bureau International du Travail 2 съчинения въ 4 тома, Военното Министерство 8 съчинения въ 12 тома, Дяковичъ, Б. 4 съчинения въ 8 тома, Електрическата централа „Вжча“ 1 съчинение въ 1 томъ, John Crerar Library 1 съчинение въ 1 томъ, Лѣкарски, Ив. Хр. 2 съчинения въ 11 тома, Комисията по ликвидиране комунистичната библиотека 172 съчинения въ 180 тома, М-во на Външнитѣ Работи и Изповеданията 4 съчинения въ 5 тома, М-во на Финанситѣ 2 съчинения въ 2 тома, Народната Банка въ Пловдивъ 1 съчинение въ 1 томъ, Народната Библиотека въ София 17 съчинения въ 42 тома, Народния Музей въ София 2 съчинения въ 2 тома, неизвестно 21 съчинения и периодически издания въ 2 тома, 19 списания въ 39 тома, Nicolaescu, St. 4 съчинения въ 4 тома, Окрѣж. Постоянна Комисия въ Пловдивъ 1 вестникъ въ 1 томъ, Плѣвенското Общ. образ. д-во „Съгласие“ 1 съчинение въ 1 томъ, притурка на „Illustration“ 29 съчинения въ 48 тома, Райновъ, Ник. 2 съчинения въ 3 тома, Ružicka, L. 2 съчинения въ 2 тома, редакцията на сп. „Житно Зърно“ 1 тѣло въ 1 томъ, редакцията на д-во „Добрий Самарянинъ“ въ Ст.-Загора 1 съчинение въ 1 томъ, д-во „Народенъ Университетъ“ въ Варна 1 съчинение въ 1 томъ, Ученолюбивото д-во „Развитие“ въ гр. Враца 1 съчинение

въ 1 томъ, Seure, G. 2 съчинения въ 2 тома, Софийския Университетъ 4 съчинения въ 4 тома, проф. Селищевъ 2 съчинения въ 2 тома, Стояновъ, К. 1 съчинение въ 1 томъ, Теодоровъ—Баланъ 1 съчинение въ 2 тома, Universitäts Bibliothek München 2 съчинения въ 3 тома, Université libre de Bruxelles 3 съчинения въ 3 тома, Fondaz Leon da Vinci 2 съчинения въ 3 тома, Мин. Нар. Просв. въ Франция по ходатайството на М-ръ Пико 2 списания въ 8 тома, Чехословашката Легация въ София 5 съчинения въ 6 тома. Statni Uřad Statisticky въ Прага 3 съчинения въ 3 тома и 4 списания въ 6 тома.

Между подаренитѣ книги, както и презъ миналата година, има нѣкои двойни и тройни екземпляри, които, споредъ съдържанието си, сж излишни за библиотеката.

Дубликати — Duplicata

Споредъ инвентаря на дубликатитѣ, въ библиотеката сж постъпили презъ отчетния периодъ по закона за депозиране печатни произведения следнитѣ дубликати:

Български	2625	съчинения и периодически издания въ	2629	тома
Руски	22	" " " "	22	"
Френски	64	" " " "	64	"
Немски	9	" " " "	9	"
Английски	4	" " " "	4	"
Разни	45	" " " "	45	"

Всичко 2769 съчинения и периодически издания въ 2773 тома
Презъ 1923 г. 2330 съчинения и периодически издания въ 2336 тома

Периодическитѣ издания, постъпили въ библиотеката и вписани въ инвентаря на дубликатитѣ презъ отчетната година, се разпредѣлятъ така:

Списания

Български	119	тѣла въ	119	тома
Руски	—	" "	—	"
Френски	3	" "	3	"
Разни	6	" "	6	"

Всичко 128 тѣла въ 128 тома

Вестници

Български	140	тѣла въ	142	тома
Руски	1	" "	1	"
Френски	—	" "	—	"
Разни	2	" "	2	"

Всичко 143 тѣла въ 145 тома

Общиятъ брой на дубликатитѣ въ библиотеката до края на 1924 год. е следниятъ:

До края на 1924 год. дубликати	35500	съчин. въ	36085	тома
Дубликати постъпили презъ 1924 год. . .	2769	" "	2773	"
Дубликати извадени отъ читалнята . . .	1769	" "	2489	"
Останаха дупл. приети съ актъ отъ 5.V.1901 г. .	275	" "	1646	"

Всичко — Total 40313 съчин. въ 42993 тома

И тъй презъ изтеклата 1924 год. въ библиотеката сж постъпили следнитѣ книги:

Купени	455	съчин. и период. изд. въ	592	тома
Депозирани по закона	2869	" " " " "	2882	"
Подарени	339	" " " " "	452	"
Депозирани по закона дубликати	2769	" " " " "	2773	"

Всичко презъ 1924 г. 6432 съчин. и период. изд. въ 6699 тома

Между купенитѣ книги и периодически издания се броятъ и безплатнитѣ приложения къмъ разнитѣ чужди списания.

Отъ казаното до тукъ за книжния имотъ извличаме, че въ края на отчетната 1924 год. Пловдивската Народна Библиотека е брояла, безъ да се смѣтатъ дубликатитѣ, постъпили въ нея било като даръ, било по закона за депозиране печатни произведения, всичко:

Книги — Livres

Въ края на 1923 г. имаше .	56942	съчинения въ	64664	тома
Въ края на 1923 " "	309	оувражес въ	309	volumes
До края на 1924 " постъпили	378	ръкописи въ		
До края на 1924 " "	2598	manuscris en	480	" купени
До края на 1924 " "	305	съчинения въ	2608	" по закона
До края на 1924 " "	3	оувражес въ	395	" даръ
До края на 1824 " "	3	ръкописи въ	3	" куп. и даръ
		manuscris en		

Всичко въ края на } 1924 60535 съчин. въ } 68459 тома
Total à la fin de } ouvr. en } volumes

Списания — Revues

Въ края на 1923 год. имаше	8378	тома —	volumes
До края на 1924 год. постъпили	287	" —	"

Всичко въ края на } 1924 8665 тома — volumes
Total à la fin de }

Вестници — Journaux

Въ края на 1923 год. имаше	4086	тома —	volumes
До края на 1924 год. постъпили	156	" —	"

Всичко въ края на } 1924 4242 тома — volumes
Total à la fin de }

Или всичко, заедно съ 42993 тома дубликати, библиотеката броеше въ края на 1924 г. 124,359 тома.

Ou bien le total du dépôt, y compris 42993 volumes duplicata, vers la fin de l'année 1924 s'élevait à 124,359 volumes.

Всичкият книги на библиотеката до края на 1924 година, безъ да се броятъ дубликатитѣ, сж разпредѣлени по езици въ следната таблица:

Таблица на книгитѣ разпредѣлени по езици — Répartition des livres par langues

№ по редъ	Езици — Langues	Книги — Livres					
		Презъ 1923 Pendant		Презъ 1924 Pendant		Всичко Total	
		Съчин. Ouvrages	Томове Volumes	Съчин. Ouvrages	Томове Volumes	Съчин. Ouvrages	Томове Volumes
	Стари класически езици Langues classiques						
1	а) на гръцки езикъ — en grec	33	50	—	—	33	50
	б) „ латински езикъ — en latin . . .	158	218	1	3	159	221
	Славянски езици — Langues Slaves						
2	а) на български езикъ — en langue bulgare	39991	41409	2433	2461	42424	43870
	б) „ руски езикъ — en langue russe .	4842	6935	89	102	4931	7037
	в) „ сръбски езикъ — en langue serbe .	250	266	4	15	254	281
	г) „ чешки, хърватски и полски езици — tchèque, croate, polonais	694	794	18	20	712	814
3	На френски езикъ — français	6247	8692	483	586	6730	9278
4	„ немски езикъ — allemand	2178	3271	172	207	2350	3478
5	„ английски езикъ — anglais	1320	1667	23	23	1343	1690
6	„ романски езици изобщо — langues romanes en général	160	206	16	24	176	230
7	„ ново гръцки езикъ — nouveau grec .	571	643	6	6	577	649
8	„ разни езици (турски, еврейски, ар- менски, международенъ и пр.) — langues diverses	498	513	36	36	534	549
9	Ржкописи, старопечатни и др. писмени паметници — manuscrits, incunables et autres	309	309	3	3	312	312
	Всичко — Total . .	57251	64973	3284	3486	60535	68459

Всичкият периодически издания, съ които библиотеката е разполагала до края на 1924 г., заедно съ подаренитъ, безъ да се броятъ дубликатитъ, сж разпредѣлени по езици въ следната таблица:

Таблица за периодическитъ издания разпредѣлени по езици — Répartition des périodiques par langues

№ по редъ	Е з и ц и — L a n g u e s	Презъ — Pendant 1923				Презъ — Pendant 1924				Всичко до края на Total à la fin de 1924	
		Списания Revues		Вестници Journaux		Списания Revues		Вестници Journaux		Названия Titres	Томове Volumes
		Названия Titres	Томове Volumes	Названия Titres	Томове Volumes	Названия Titres	Томове Volumes				
1	Славянски езици — Langues slaves										
	а) на български езикъ — en bulgare	1859	2537	3104	3673	115	115	138	141	5216	6466
	б) „ руски езикъ — en russe	377	2521	22	38	6	6	1	1	406	2566
	в) „ сръбски езикъ — en serbe	47	99	1	1	—	—	1	1	49	101
	г) „ чешки езикъ — en tchèue	36	270	5	5	5	7	—	—	46	282
2	На френски езикъ — français	445	1978	69	110	77	117	2	4	593	2209
3	„ немски езикъ — allemand	186	460	7	7	18	24	1	1	212	492
4	„ английски езикъ — anglais	71	424	18	38	5	7	1	6	95	475
5	„ италиански езикъ — italien	5	6	1	1	3	4	—	—	9	11
6	„ романски езици изобщо — langues romanes en général	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
7	„ новогръцки езикъ — nouveau grec	7	19	9	35	—	—	—	—	16	54
8	„ разни езици (турски, еврейски, арменски, международенъ и пр.) — diverses langues	41	49	149	192	7	7	2	2	199	250
	Всичко — Total . .	3074	8363	3386	4101	236	287	146	156	6842	12907

Класификация на книгитѣ излѣзли презъ 1924 год. въ Царство България — Classification des livres parus pendant l'année 1924 dans le Royaume de Bulgarie

Въ отчетитѣ за 1910 и 1911 год., за прѣвъ пжтъ въ България дадохъ статистически данни за книгитѣ, излѣзли отъ печатъ въ отечеството ни презъ тѣхъ години. Тази работа се посрещна симпатично отъ наши книжовници и публицисти, отъ които нѣкои си послужиха за специални реферати въ международни конгреси; отъ нея се възползува и Дирекцията на Статистиката. Това ме насърчи да дамъ подобна статистиката и за следващитѣ години, както сега предлагамъ сжщото и за изтеклата 1924 год. При това, както и въ предишнитѣ си отчети, дължа предварително да спомена, че въ изработенитѣ за отчетната година статистични таблици фигуриратъ и ония книги, излѣзли презъ 1924 год., на чиито предни листове или корици не стои годината на отпечатването. Понеже тѣ всички постѣпиха въ течение на годината, азъ презюмирахъ, че тѣ сж отпечатани презъ сжщата година. Тѣхниятъ брой, обаче, е съвсемъ малъкъ. Трѣбва да съобща сжщо, че между отпечатанитѣ презъ 1924 год. книги има петъ такива, които макаръ и да сж постѣпили презъ сжщата година, носятъ етикетъ на 1925 год. Събранитѣ материяли излагамъ въ следнитѣ шесть таблици:

Разпределение на книгитѣ по езици. — Répartition des livres
par langues

Предмети — Matières	Класич. езици Langues classiques		Славянски езици Langues slaves					Францис — Français	Немски — Allemand	Английски — Anglais	Романски — Langues romanes	Ново-гръцки — Grec moderne	Разни — Diverses	Всичко — Total
	Гръцки Grec	Латински Latin	Български Bulgare	Руски—Русе	Сръбски Serbe	Останали сл. езици—Autres langues slaves								
Богословски науки — Théologie	—	—	147	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147
Филосовски науки { Философия—Philosophie Логика, Психология, Етика . .	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
Rhiosophie { Logique, Psychologie, Morale . .	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
Педагогически науки — Pédagogie	—	—	132	—	—	—	6	1	—	—	—	—	29	168
Литература { История, теория, фолклоръ	—	—	62	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	64
Belles—lettres { Histoire, théorie, folk-lore . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{ Белетристика, театръ, поезия	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{ Romans, contes, nouvelles, théâtre, poésie	—	—	426	9	—	—	—	—	1	—	1	1	—	438
Филологически науки { Всеобща — Générale	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Philologie { Славянска — Slave	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
История { Всеобща — Générale	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Histoire { Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{ Българска — Bulgare	—	—	45	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	49
География, етнография, пътешествия { Всеобща — Générale	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
Géographie, { Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
éthnographie, { Българска — Bulgare	—	—	15	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	16
voyages { Histoire naturelle	—	—	36	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
Естествени науки — Histoire naturelle	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
Математически науки — Mathématiques	—	—	66	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67
Медицински науки — Médecine	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Правни, политически и социални науки { Право — Droit	—	—	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
Sciences juri- { Политика, Социология, Статистика—Economie politique, diques, poli- tiques et so- ciales { Sociologie, Statistique	—	—	179	—	—	—	11	—	2	—	—	3	—	195
Военни и морски науки — Art militaire et marin	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
Технически науки { Селско стопан., Домакинство	—	—	63	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	64
Arts et métiers { Agriculture, Economie ménag. Занаяти, Изкуство, Техника	—	—	70	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80
{ Métiers, Beaux-arts, Technique	—	—	929	1	—	—	44	5	1	1	—	2	—	983
Справни книги — Livres de référence	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Всичко — Total	—	—	2333	24	—	—	66	6	6	1	1	35	—	2472

Тази таблица ни показва, че презъ 1924 год. у насъ сж печатили найвече книги на български езикъ и само незначителна частъ — 5.62% — сж напечатани на чужди езици (презъ 1923 год. — 3.2%). Между последнитѣ най-много на брой сж френскитѣ — 66, рускитѣ — 24, разни 35, немски — 6, английски — 6 и пр. — всичко на брой 139, между които нѣма нито една на гръцки, латински, сръбски езикъ.

Разпредѣление на българскитѣ книги на оригинални и преводни
Répartition des livres bulgares en originaux et de traduction

Предмети — Matières	Оригинални съчинения Ouvrages originaux	Преводни съчинения Ouvrages de traduction	Всичко — Total
Богословски науки — Théologie	142	5	147
Философски науки—Philosophie {			
Философия — Philosophie . . .	32	2	34
Логика, Психология, Етика — Logique, Psychologie, Morale	9	2	11
Педагогически науки — Pédagogie	168	—	168
Литература — Belles-lettres {			
История, теория, фолклоръ—Hi- stoire, théorie, folk-lore . . .	46	18	64
Белетристика, театъръ, поезия— Romans, contes, nouvelles, thé- âtre, poésie	361	77	438
Филологически науки — Philo- logie {			
Всеобща — Générale	5	—	5
Славянска — Slave	21	—	21
Всеобща — Générale	6	1	7
История — Histoire			
Славянска — Slave	—	—	—
Българска — Bulgare	49	—	49
География, етнография, пжте- шества—Géographie, éthno- graphie, voyages {			
Всеобща — Générale	22	—	22
Славянска — Slave	—	—	—
Българска — Bulgare	16	—	16
Естествени науки — Histoire naturelle	36	1	37
Математически науки — Mathématiques	16	—	16
Медицински науки — Médecine	65	2	67
Правни, политически и социални науки — Sciences juridiques, politiques et sociales {			
Право — Droit	16	—	16
Политика, Социология, Стати- стика — Economie politique, Sociologie, Statistique	191	4	195
Военни и морски науки — Art militaire et marin	32	—	32
Технически науки — Arts et métiers {			
Селско стопан., Домакинство — Economie ménagère, Agricul. Занаяти, Изкуство, Техника — Métiers, Beaux-arts, Technique	64	—	64
	78	2	80
Справни книги — Livres de référence	980	3	983
Всичко — Total . .	2355	117	2472

Отъ тази таблица се вижда, какъ сж застъпени оригиналната и преводната литература у насъ. Преводната литература съставлява 4.73% отъ всичкитѣ излѣзли на български книги (презъ 1923 год. — 5.8%)

Разпределение на книгите по формат — Répartition des livres
par format

Предмети — Matières		Фолио — In folio	4°	8°	16°	24°	32°	Всичко — Total
Богословски науки — Théologie		—	—	34	98	15	—	147
Философски науки—Phi- losophie	Философия — Philosophie . . .	—	—	4	29	1	—	34
	Логика, Психология, Етика — Logique, Psychologie, Morale .	—	—	8	2	1	—	11
Педагогически науки — Pédagogie		5	153	7	3	—	—	168
Литература — Belles- lettres	История, теория, фолклор—Hi- stoire, théorie, folk-lore . . .	—	2	29	18	15	—	64
	Белетристика, театър, поезия— Romans, contes, nouvelles, thé- âtre, poésie	3	3	199	190	43	—	438
Филологически науки — Philologie	Всеобща — Générale	—	—	—	5	—	—	5
	Славянска — Slave	—	—	6	10	5	—	21
История — Histoire . .	Всеобща — Générale	1	5	1	—	—	—	7
	Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—
География, етнограф., пж- тешествия—Géographie, éthnographie, voyages	Българска — Bulgare	1	37	9	2	—	—	49
	Всеобща — Générale	—	12	10	—	—	—	22
Естествени науки — Histoire naturelle	Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—
	Българска — Bulgare	1	11	2	2	—	—	16
Математически науки — Mathématiques		—	—	26	8	3	—	37
Медицински науки — Médecine		—	—	15	1	—	—	16
Правни, политически и социални науки — Sci- ences juridiques, poli- tiques, sociales	Право — Droit	1	—	28	32	6	—	67
Военни и морски науки — Art militaire et marin	Политика, Социология, Стати- стика — Economie politique, Sociologie, Statistique . . .	—	—	14	2	—	—	16
		—	14	118	60	3	—	195
Технически науки—Arts et métiers	Селско стопан., Домакинство — Agriculture, Economie ménagère	—	—	23	8	1	—	32
	Занаяти, изкуство, техника — Métiers, Beaux-arts, Techniques .	—	1	44	16	3	—	64
Справни книги — Livres de référence		—	24	45	5	6	—	80
		6	155	190	477	151	4	983
Всичко — Total . .		10	207	1001	990	260	4	2472

Горната таблица показва, че у нас найвече се печатат книги на формат осмина — 1001 или 40·5% (през 1923 год. — 1107 или 55·43%) и шестнадесетина — 990 или 4% (през 1923 г. — 571 или 28·58%). Форматът четвъртина е по-малко застъпен — 207 или 8·37% (през 1923 г. — 6·25%).

Забележка — Размърите на формата сж дадени въ сантиметри, като се смята по височината на страницата така: 32° — до 10 см. включително, 24° отъ 10 см. до 15 см. включ., 16° отъ 15 см. до 20 см. включ., 8° отъ 20 см. до 28 см. включ., 4° отъ 28 см. до 38 см. включ., фолио — повече отъ 38 см.

Разпределение на книгите по страници — Répartition des livres par pages

Предмети — Matières		Стр. 1—16 Pages	Стр. 17—48 Pag.	Стр. 49—112 Pag.	Стр. 113—240 Pag.	Стр. 241—480 Pag.	Стр. 481—800 Pag.	Повече — Plus	Всичко — Total
Богословски науки — Théologie		44	59	27	10	6	1	—	147
Философски науки—Philosophie	Философия — Philosophie	—	27	4	2	—	1	—	34
	Логика, Психология, Етика — Logique, Psychologie, Morale	1	6	2	2	—	—	—	11
Педагогически науки — Pédagogie		17	40	56	48	6	1	—	168
Литература — Belles-lettres	История, теория, фолклор — Histoire, théorie, folk-lore	3	13	28	14	5	1	—	64
	Белетристика театър, поезия — Romans, contes, nouvelles, théâtre, poésie	146	184	79	21	6	2	—	438
	Филологически науки — Philologie								
	Всобща — Générale	1	3	1	—	—	—	—	5
	Славянска — Slave	3	11	5	2	—	—	—	21
	Всобща — Générale	—	2	1	2	1	1	—	7
История — Histoire	Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—	—
	Българска — Bulgare	12	13	9	7	7	1	—	49
География, етнограф., пътешествия — Géographie, ethnographie, voyages	Всобща — Générale	—	13	7	1	1	—	—	22
	Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—	—
	Българска — Bulgare	1	9	6	—	—	—	—	16
Естествени науки — Histoire naturelle		6	5	8	13	3	1	1	37
Математически науки — Mathématiques		—	1	9	5	—	1	—	16
Медицински науки — Médecine		21	28	15	2	1	—	—	67
Правни, политически и социални науки — Sciences juridiques, politiques et sociales	Право — Droit	—	1	2	5	6	1	1	16
	Политика, социология статистика — Economie politique, Sociologie, Statistique	59	62	43	23	7	1	—	195
Военни и морски науки — Art militaire et marin		4	3	9	8	5	3	—	32
Технически науки—Arts et métiers	Селско стоп., Домакинство — Agriculture, Econ. ménagère	22	18	15	5	2	2	—	64
	Занаяти, изкуство, техника — Métiers, Beaux-arts, technique	35	19	15	7	4	—	—	80
	Справни книги — Livres de référence	458	402	67	40	4	4	8	983
Всичко — Total		833	919	408	217	64	21	10	2472

От горната таблица се вижда, до колко сж били обемисти през 1924 год. българските книги. Найвече преобладават такива между 1—48 страници — 1752 или 70·8% от всичките книги. Не сж малко книгите от 49—112 стр.: тяхният брой е 408 и съставя 16·5%. След тях идат книги с 113—240 стр., — всичко 217 и съставят 8·77% от всичките книги. Броят на останалите е незначителен. Така че, с изключение една малка част, нашите книги и през изтеклата година, както и през 1923 г., сж имали обикновено брошурна форма.

Разпределение на книгитѣ по градове и предмети

Градове — Villes	Богословски науки — Théologie	Философски науки Philosophie		Педагогически науки — Pédagogie	Литература Belles-litres		Филологич. науки Philologie	
		Философия — Philosophie	Логика, психология, етика Logique, psychologie, morale		История, теория, фолклоръ Histoire, théorie, folk-lore	Белетристика, театъръ, поезия Romans, contes, nouvelles, théâtre, poésie	Всобща — Générale	Славянска — Slave
Айтосъ — Aitos	—	—	—	—	—	1	—	—
Бѣлоградчикъ — Belogradjik	1	—	—	—	—	1	—	—
Берковица — Berkovitz	—	—	—	—	—	—	—	—
Бургасъ — Bourgas	1	—	—	—	1	1	—	—
Варна — Varna	4	—	—	—	—	7	—	—
Видинъ — Vidin	1	—	—	—	—	—	—	—
Враца — Vratza	—	—	—	3	—	1	—	1
Габрово — Gabrovo	—	—	—	1	—	7	—	—
Горна-Орѣховица Gorna-Oréhovitz	—	—	—	—	—	—	—	—
Дупница — Dupnitsa	3	—	—	—	—	4	—	1
Ески-Джумая — Eski-Djumaya	—	—	—	—	—	6	—	—
Каваклий — Kavakly	1	—	—	—	—	—	—	—
Казанлъкъ — Kazanlik	3	—	—	—	—	1	—	—
Кюстендилъ — Kustendil	—	—	—	—	1	4	—	1
Ловечъ — Lovetch	—	—	—	—	—	3	—	—
Ломъ — Lom	5	—	—	—	—	ѣ	—	—
Нова-Загора — Nova-Zagora	2	1	—	—	—	1	—	—
Неврокопъ — Nevrokop	—	—	—	—	—	—	—	—
Никополъ — Nikopol	1	—	—	1	—	—	—	—
Орѣхово — Oréhovo	—	—	—	—	—	—	—	—
Панагюрище — Panagurichté	—	—	—	—	—	—	—	—
Пазарджикъ — Pazardjik	—	—	—	—	—	4	—	—
Перникъ — Pernik	—	—	—	—	—	1	—	—
Плѣвенъ — Pléven	3	—	—	13	2	8	1	—
Пловдивъ — Plovdiv	1	—	—	35	—	28	—	—
Попово — Popovo	—	—	—	—	2	4	—	—
Провадия — Provadia	—	—	—	—	—	—	—	—
Радомиръ — Radomir	—	—	—	—	—	—	—	—
Разградъ — Razgrad	—	—	—	4	—	2	—	—
Русе — Roussé	13	18	—	—	—	2	—	—
Самоковъ — Samokov	1	—	—	—	—	1	—	—
Свищовъ — Svichtov	1	—	—	—	—	4	—	—
Севлиево — Sevliévo	—	—	—	1	—	—	—	2
Сливенъ — Sliven	—	—	—	—	—	5	—	1
София — Sofia	88	14	7	73	56	308	4	14
Стара-Загора — Stara-Zagora	4	1	1	1	1	4	—	—
Станимака — Stanimaka	—	—	—	—	—	1	—	—
Стражица — Strajitza	—	—	—	—	—	—	—	—
Сухиндолъ — Souhindol	—	—	—	—	—	—	—	—
Трѣвна — Trévna	—	—	—	—	—	—	—	—
Троянъ — Trojan	—	—	—	—	—	—	—	—
Търново — Tirnovo	7	—	3	4	—	11	—	1
Търново-Сейменъ — Tirnovo-Seïmen	—	—	—	—	—	—	—	—
Фердинандъ — Ferdinand	1	—	—	—	—	3	—	—
Хасково — Haskovo	—	—	—	1	—	2	—	—
Шуменъ — Choumen	2	—	—	31	—	3	—	—
Чирпанъ — Tchirpan	3	—	—	—	—	1	—	—
Ямболъ — Yambol	1	—	—	—	1	3	—	—
Всичко — Total	147	34	11	168	64	438	5	21

Тази таблица е твърде интересна. Отъ нея най-добре се вижда, кои градове колко и какви книги даватъ на нашата книжнина. София, както винаги, стои на първо мѣсто съ 1698 книги (презъ 1923 г. — 1263) или 68·68% (презъ 1923 г. — 63·24%). Това е душата на книжовна България. Всички видове литература сж тамъ представени. На второ мѣсто иде Пловдивъ съ 122 (презъ 1923 год. — 130) или 4·9 % (презъ 1923 год. — 6·5 %). После следватъ Плѣвенъ — 63 книги, Русе — 57 книги, Шуменъ — 53 книги, Търново — 53 книги, Варна — 49 книги и пр.

Разпредѣление на книгитѣ по цена — Répartition des livres par prix

Предмети — Matières		До 20 ст. — Jusqu'à 20 cent.	Стот. 20—50 cent.	Лева 1/4—1 fr.	Лева 1—2 fr.	Лева 2—3 fr.	Лева 3—5 fr.	Лева 5—10 fr.	Повече отъ 10 лева Plus de 10 fr.	Неизвестна цена Prix inconnu	Всичко — Total
Богословски науки — Théologie		—	—	—	10	13	24	15	23	62	174
Философски науки Philosophie	Философия — Philosophie	—	—	—	—	—	2	3	2	27	34
	Логика, Психология, Етика — Logique, Psychologie, Morale	—	—	—	—	1	3	2	3	2	11
Педагогически науки — Pédagogie		—	—	—	—	4	5	25	102	32	168
Литература — Bel- les-lettres	История, теория, фолклоръ — Histoire, théorie, folk-lore	—	—	—	—	—	17	14	27	6	64
	Белетристика, театъръ, поезия — Romans, contes, nouvelles, théâtre, poésie	—	—	1	8	32	123	94	105	75	438
	Филологич. науки — Philologie	—	—	—	3	1	—	1	—	—	5
История — Histoire	Славянска — Slave	—	—	—	3	—	5	6	6	1	21
	Всеобща — Générale	—	—	—	—	—	—	—	4	3	7
	Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
География, етнография, пътешествия Géographie, ethnographie, voyages	Българска — Bulgare	—	—	—	—	1	9	5	20	14	49
	Всеобща — Générale	—	—	—	—	—	5	14	3	—	22
	Славянска — Slave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Естествени науки — Histoire naturelle		—	—	—	—	2	—	3	22	10	37
Математически науки — Mathématiques		—	—	—	—	—	—	4	12	—	16
Медицински науки — Médecine		—	—	—	4	3	4	22	8	26	37
Правни, политически и социални науки Science juridiques, politiques et sociales	Право — Droit	—	—	—	—	—	—	1	14	1	16
Военни и морски науки Arts et métiers	Политика, Социология, Статистика — Economie politique, Sociologie, Statistique	—	—	3	5	3	21	31	39	93	195
	Селско стопанство, Домакинство — Agriculture, Economie ménagère	—	—	1	4	1	4	8	17	29	64
	Занаяти, изкуство, техника — Mé-tiers, Beaux-arts, technique	—	—	—	—	1	4	6	32	37	80
Справни книги — Livres de référence		—	—	8	13	28	69	45	39	781	983
Всичко — Total		—	—	13	50	91	297	309	503	1209	2472

Характерно тукъ е, че на много книги цената не е известна. Тѣ или стоятъ внѣ отъ книжния пазаръ, или се продаватъ на произволни цени. Такива сж 1209 или 48·9%. Повечето отъ тѣхъ спадатъ

въ отдѣла на справнитѣ книги (устави, правилници, закони и др.) и въ онзи на политическитѣ и социални науки (политически брошури и др.). Евтини книги у насъ нѣма вече. Презъ изтеклата година броятъ на книгитѣ на цена до 2 лв. бѣ 63 или 2·54%, а по-скѣптитѣ отъ 2 лв. се значително увеличиха — на 1200 или 48·5%, така че тѣ вече ставатъ недостѣпни за най-бѣднитѣ слоеве на обществото. Книги по-евтини, до 50 ст., нѣма. Ако се вземѣ по-внимателно въ тази таблица, ще добиемъ впечатление, че съчиненията, които третиратъ чистата наука, сѣ най-скѣпи и за това най-недостѣпни особено за оная категория труженици, които най-много се нуждаятъ отъ такива книги, а при днешнитѣ условия на общественя животъ сѣ най-бѣднитѣ люде въ България.

Периодически издания — Périodiques

Презъ отчетната 1924 година се получиха въ библиотеката всичко 783 периодически издания, списания и вестници, отъ които 751 български и 32 иностранны.

Българскитѣ периодически издания по езици се разпредѣлятъ така:

Българскитѣ периодически издания по езици — Périodiques bulgares par langues

Периодически издания Périodiques (Bulgares)	Езици — Langues											Всичко — Total
	Български Bulgare	Арменски Arménien	Турски Turc	Еврейски Hébraïque	Франски Français	Немски Allemand	Бъл. и межд. (esperanto) Bulg. et esperant.	Руски Russe	Чехски Tchèque	Италиански Italien	Английски Anglais	
Списания — Revues .	230	—	1	—	7	—	1	2	1	1	1	244
Вестници — Journaux	521	3	3	1	2	—	—	7	—	2	—	539
Всичко — Total .	751	3	4	1	9	—	1	9	1	3	1	783
Презъ — Pendant 1923	675	3	4	3	4	2	6	8	—	—	—	705

Всички тия български периодически издания, постѣпили въ библиотеката по закона за депозиране печатни издания, иматъ и своитѣ дубликати. Нѣкои вестници и списания (съвсемъ малко) не сѣ пълни: види се, не сѣ депозирани въ Сафийската Народна Библиотека, отъ гдето ни се изпращатъ.

Чуждитѣ периодически издания по езици се разпредѣлятъ така:

Чуждитѣ периодически издания по езици — Périodiques étrangers par langues

Периодически издания Périodiques (étrangers)	Езици — Langues								Всичко — Total
	Български Bulgare	Руски Russe	Френски Français	Немски Allemand	Английски Anglais	Сърбо-хърват- ски и чешки Serbo-Croate et tchèque	Международ. (есперанто) Esperanto	Италиански Italien	
Списания — Revues .	2	1	29	18	3	5	2	2	62
Вестници — Journaux	4	1	2	—	1	—	—	—	8
Всичко — Total .	6	2	31	18	4	5	2	2	70
Презъ — Pendant 1923	1	1	32	22	7	3	2	1	69

Ето списъкъ на полученитѣ въ библиотеката разни периодически издания:

Български периодически издания — Périodiques bulgares

Списания — Revues

Адвокатски прегледъ. Органъ на съюза на българскитѣ адвокати. Излиза на 1 и 16 всѣки месецъ. 4⁰. Печатница „Радикалъ“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 7 лв.

Год. IV (1924), бр. 9—20; год. V (1924) бр. 1—9.

Аеропланъ. Вѣсти за всички отъ науката и живота. 4⁰. Излиза мѣсечно. Редакторъ Пилотъ-авиаторъ зап. полковникъ Цв. Старипавловъ. Печатница „Св. Климентъ“, Гурко 32 — София. Год. ц 80 лв., 1 бр. 10 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Актьоръ. Полумесечно илюстрировано списание за театъръ, изкуство и изящна литература. 4⁰. Органъ на съюза на българскитѣ артисти. Печатница С. М. Стайковъ — София.

Год. II (1923—24), бр. 2—15.

Артилерийски Прегледъ. 8⁰. Печатница на Армейския военно-издателски фондъ — София.

Год. I (1923), бр. 5—7.

Банкови наредби. Официално периодическо издание на Българската земеделска банка. 4°. — София.

Год. IV (1924), бр. 1—11.

Веседа. Религиозно списание. 8°. Редакторъ-издателъ: Свещ. Павелъ Трневъ. Излиза месечно. Печатница на Григоръ Ив. Гавазовъ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 5—10; год. II (1924), бр. 1—2.

Веседи на ветеринаренъ лекаръ Месечно списание по здравословието на домашнитъ животни и др. 8°. Търговска печатница на К. Яневъ — Варна. Год. ц. 25 лв.

Год. I (1923—24), бр. 7—10; год. II (1924), бр. 1—2.

Библиографични вестн на Агенция Четиво — София. Списание за библиография, критика, рецензии и отзиви. 8°. Излиза всеки три месеца — София.

Год. I (1922), бр. 1.

Вилка. Листъ за популяризиране лекуването съ тревн и билки. 8°. Редакторъ В. Нейчевъ. Печатница „Родопи“ — София. Год. ц. 10 лв.

Год. I (1924), бр. 2—7.

Ворба с алкоолизма. Месечно илюстрирано списание. 8°. Редактор Д-р Хр. Нейчев — София. Год. ц. 30 лв.

Год. III (1924), бр. 1—10.

Българанъ. Седмично хумористично списание 4°. Издание и печатъ на кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 100 лв. 1 бр. 3 лв.

Год. VIII (1923), бр. 43; год. IX (1924), бр. 1—4.

Български воинъ. Седмично списание. 4°. Редакция — Армейски военно-издателски фондъ — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 47—72; год. II (1924), бр. 73—86.

Български колоездачъ. Органъ на българския колоездаченъ сюзъ. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза на всъко 15 число на месеца — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. XXII (1924), бр. 1—12.

Български лъкаръ. Списание за обществено-санитарни научни и професионални въпроси. 4°. Издава редакционенъ комитетъ. Излиза всъки месецъ. Печатница Хр. Г. Дановъ — Пловдивъ. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 10 лв.

Год. XII (1924), бр. 1—8.

Българско овошарство. Списание на Българското земеделско дружество. 8°. Редакторъ С. Грековъ. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 30 лв.

Год. V (1924), бр. 1—10.

Български туристъ. Редакторъ Ив. Велковъ. 4°. Придворна печатница — София.

Год. XVI (1924), бр. 5—10.

Бюлетинъ за индустриална собственостъ. Органъ на бюрото за индустриалната собственостъ при министерството на търговията, промишлеността и труда. Фол. — София.

Год. XX (1923), бр. 63—64.

Бюлетинъ на българско-чехословашката търговска камара въ София (Bulletin bulharsko-československe obchodni komory v Sofii). 4°. Придворна печатница — София.

Год. II (1924), бр. 1—12.

Вегетариански прегледъ. Органъ на българския вегетариански съюзъ. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всѣки месецъ, освенъ юли и августъ. Печатница Б. Кожухаровъ — София. Год. ц. 30 лв.

Год. V (1924), бр. 5—10; год. VI (1924), бр. 1—3.

Велико-Търновски туристъ. Списание за туризмъ и спортъ. 4°. Печатница Бр. Ноеви — Търново. Ц. 1 бр, 3 лв.

Год. I (1924), бр. 2.

Вестител на истината. Излиза 4 пѣти въ годината добре иллюстриран. 8°. Редактор Ст. Константинов. Печатница „Радикал“ — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 10 лв.

Год. III (1924), бр. 2—4.

Ветеринарна сбирка. Месечно списание по ветеринарна медицина и скотовѣдство. 8°. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. XXVII (1923), бр. 9—12; год. XXVIII (1924), бр. 1—10.

Ветеринарно-скотовѣдно знание. Месечно списание. Издание на „Съюза на ветеринарнитѣ лѣкари въ България“. 8°. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Вик. Седмично списание за свободни хора. 8°. Излиза всѣка среда. Печатница „Право“ — София. Год. ц. 156 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—23.

Викове. 8°. Печатница Ел. Петковъ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 2—3.

Витлеем. Религиозно-нравствено списание за деца. 8°. Излиза всеки месец, освенъ юлий и август. Печатница „Просвещение“ на П. Зенгиновъ — Варна. Год. ц. 30 лв.

Год. II (1924), бр. 1—9.

Воененъ журналъ. Излиза всѣки месецъ. 8°. Печатница на Армейския военно-издателски фондъ — София. Год. ц. 70 лв.

Год. XXX (1924) бр. 8—10; год. XXXI (1924), бр. 1—5.

Военно-инженерна библиотека. 8°. Печатарска производителна кооперация „Съгласие“ — София. Ц. 1 бр. 40 лв.

Год. II (1923—24), бр. 1—6.

Войнишка библиотека. Мѣсечно списание. Редакторъ Д. Тодоровъ. 16°. Печатница Влад. П. Янакиевъ — Свищовъ. Год. ц. 12 лв.

Год. I (1924), бр. 1—6.

Всемирна лѣтопись. Органъ за висша духовна култура. 4°. Излиза мѣсечно. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 12 лв.

Год. III (1924), бр. 5—9.

Въздържателъ. Месечно списание. Органъ на българския въздържателенъ съюзъ. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Радикалъ“ — София. Год. ц. 30 лв.

Год. X (1924), бр. 1—8, 11—12.

Възраждане. Списание за обнова на живота въ свѣтлината на разума и любовта. 8°. Редакторъ Ст. Андрейчинъ. Излиза всеки мѣсецъ. Печатница „Либералний клуб“ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. XIII (1924), бр. 5—10; год. XIV (1924), бр. 1—4.

Главатаръ. Техническа притурка на сп. „Здраве и Сила“. 8°. Излиза единъ пжтъ месечно. Придворна печатница. — София.

Год. I (1924), бр. 2—6; год. II (1924), бр. 1—4.

Горски прегледъ. Органъ на дружеството на българските лесовъди. 8°. — Списание за горитѣ, лова и риболовството. Редакторъ Г. Петровъ. Излиза месечно. Печатница „Добруджа“ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. X (1924), бр. 1—10.

Градинарь. Месечно илюстрирано списание за зеленичарство, овощарство и цвѣтарство. 8°. Редакторъ: П. Д. Буббовъ. Излиза месечно. — Плѣвенъ. Год. ц. 25 лв.

Год. XIII (1924), бр. 1—10.

Демократически прегледъ. Редактори: Т. Г. Влайковъ, Хр. Силяновъ, Ст. Мошановъ. 8°. Излиза всѣки месецъ. Печатница „Витоша“ — София. Год. ц. 125 лв.

Год. XVII (1924), бр. 1—3.

Детска градина. Месечно списание с възпитателно-образователна цел. 8°. Излиза всеки месец, освен юли и август. — София. Год. ц. 50 лв.

Год. II (1924), бр. 4—10; год. III (1924), бр. 1—4.

Детска радостъ. Месечно списание. 8°. Издава „Хемусъ“ — София.

Год. IX (1924), бр. 1—10; год. X (1924), бр. 1—3.

Детски свѣтъ. Месечно илюстрирано списание за деца. 8°. Печатница „Дневникъ“ „Утро“ — София. Год. ц. 30 лв.

Год. IV (1924), бр. 2—10; год. V (1924), бр. 1—3.

Дионисусъ. Списание за изкуство и литература. 8°. Кооперативна печат. „Типографъ“ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Духовна култура. Тримесечно списание за религия, изкуство и наука. 8°. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“. Год. ц. 50 лв. — София.

Год. XXV (1924), бр. 20—23.

Духовна обнова. Урежда се отъ редакционенъ комитетъ. 4°. Излиза веднажъ на месеца. Търговска печатница — Пловдивъ. Год. ц. 30 лв.

Год. III (1924), бр. 1—11.

Духовно слово. Списание за духовенъ животъ, който е въ Господа Исуса Христа. 4°. Излиза периодически. Печатница „Обзоръ“ — София. ц. 10 бр. 30 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. IV (1924), бр. 6—8.

Еделвайсъ. „Истината ще ви направи свободни“. 8°. Печатница „Гутенбергъ“ — Казанлъкъ. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Економия и домакинство. Ежемесечно списание съ приложения; увеличени модели и бродерия. 4°. — София. Год. ц. 148 лв., 1 бр. 25 лв.

Год. III (1924), бр. 5—8; год. IV (1924), бр. 1—4.

Економически животъ. Полумесечно списание. 4°. Излиза под редакцията на Д-р Г. Тошев, Д-р Н. Сакаров и Д-р Д. Тодоров. Кооперативна печат. „Франклин“ — София. Год. ц. 90 лв. 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Економически Прегледъ. Органъ на русенската търговско-индустриална камара. 4°. Излиза всѣко 1-во и 15-то число на месеца. Печатница Леви, Петровъ и С-ие — Русе. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 1—18.

Ееъ. Седмично илюстрирано списание. 4°. — София. Ц. 1 бр. 4 лв. Год. I (1924), бр. 1—2, 6—8.

Естествознание и география. Списание за популялизиране природнитъ науки. 8°. Издателство „Ново училище“ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. III (1923—24), бр. 3—10; год. IX (1924), бр. 1—5.

Ехо. Ученическо списание за литература и музика 8°. Излиза всѣки месецъ. — Ст.-Загора. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. III (1924), бр. 1—2.

Житно зърно. Списание за живота, науката и изкуството въ свѣтлината на самосъзнанието и свърхсъзнанието. 8°. Излиза всѣки месецъ. Урежда редакционенъ комитетъ. (Окултно списание). Кооперат. печатница „Едисонъ“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 7 лв.

Год. I (1924), бр. 1—8.

Застрахователна библиотека. Популярно икономическо списание. 8°. Редактира комитетъ. Излиза 1 пжтъ въ месеца. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Звънар. Редакция и администрация бул. „Христо Ботев“. 4°. — София. Ц. 6 м. 70 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—27, 29—30, 34—37.

Здраве. Месечно медицинско списание. 8°. Редакторъ Д-р В. Ив. Неновъ. Печат. произв. коопер. „Типографъ“, — София. Год. ц. 50 лв.

Год. VIII (1923), бр. 11—12; год. IX (1924), бр. 2—10.

Здрави зжби. Общедостъпно списание за зжбна хигиена и обществено зжболѣчение. 8°. Излиза прѣзъ месецъ. Народна печатница „Витоша“ — София. Год. ц. 12 лв.

Год. I (1924), бр. 3—5; год. II (1924), бр. 1.

Здраве и Сила. Органъ на съюза на българскитѣ гимнастически дружества „Юнакъ“. 4°. Урежда реакционенъ комитетъ. Излиза на 15 и на 30 всѣки месецъ. Придворна печатница. — София. Год. ц. 50 лв.

Год. XX (1923—24) бр. 9—20; год. XXI (1924), бр. 1—8.

Земледѣлие. Списание на българското земледелско дружество. 4°. Редакторъ: Ив. Странски — София. Год. ц. 50 лв.

Год. XXVIII (1924), бр. 1—12.

Земледѣлска практика. Списание за лозарство, овощарство и пр. Излиза месечно. 8°. Редактира; М. Стоевъ. Издание на книгоиздателство Агрария — София. Год. ц. 30 лв.

Год. V (1924), бр. 1—10.

Земледѣлски бюлетинъ. Периодическо издание. 8°. Печатница „Просвѣщение“ на П. Зенгиновъ — Варна.

Год. II (1924), бр. 2.

Земедѣлски подеиъ. Месечно списание за земедѣлска наука и практика. 8°. Основано 1921 година. Печатница П. Пеневъ — Шуменъ. Год. ц. 40 лв.

Год. IV (1924), бр. 1—10.

Земледелски страж. Седмично списание за политика, наука и литература. 8°. Печат. на Землед. кооперативна банка — Синдикална централа — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Земледѣлски съвѣти. Списание за земледѣлие, скотовѣдство и пр. 8°. Излиза всеки мѣсецъ. Урежда се отъ агрономическата колегия при катедрата. Кооперат. печат. и книговезница „Изгрѣвъ“ — Плѣвенъ. Год. ц. 25 лв.

Год. II (1924), бр. 1—10.

Земледѣлски уроци. Месечно селско-стопанско списание. 8°. Редакторъ Юрданъ Илийчевъ. Кооперативна печатница „Типографъ“ — София. Год. ц. 30 лв.

Год. II (1923—24), бр. 1—10.

Земледѣлско скотовѣдство. Списание на Българското земледелско дружество. 8°. Кооперат. печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 30 лв.

Год. VII (1924), бр. 1—10.

Земя. Списание за политика, стопанство и културен напреджк. 8°. Редактори: Ст. Омарчевски и Конст. Томов. Печат. на Землед. Кооперат. Банка — Синдикална централа — София. Год. ц. 120 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Земя и Хора. Литературно-художествено списание. 8°. Печатница А. Димитров — Лом.

Год. I (1924), бр. 1.

Зидари. Културно-просветенъ листъ. 4°. Излиза всеко 5 и 20 число на месеца. Печатница „Бр. Миладинови“ — София. Год. ц. 40 л., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Зидарски прегледъ. Излиза въ края на всѣки мѣсецъ съ заключение на юли и августъ. 16°. Печат. на Армейския военно-издателски фондъ — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Забележка: Списанието е поставено подъ режима на чл. 403 отъ Закона за народното просвѣщение.

Златорогъ. Литературно списание. 8°. Излиза месечно. Редакторъ Вл. Василевъ. Издание на кооперация „Зора“ ул. Левски 14 Придворна печатница — София. Год. ц. 100 лв.

Год. IV (1923), бр. 10; год. V (1924), бр. 1—7.

Зжболѣкарски прегледъ. Органъ на българския зжболѣкарски съюзъ. 8°. Редактори: М. Стояновъ и С. Таджеръ. Излиза месечно — София. Год. ц. 100 лв.

Год. VII (1924), бр. 6—10; год. VIII (1924), бр. 1—3.

Известия на Българската Народна банка (Bulletin de la Banque Nationale de Bulgarie). 4°. Държавна печатница — София. Год. III (1923), бр. 10; год. IV (1924), бр. 1—8.

Известия на българското аптекарско кооперативно дружество в София. 8°. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. III (1924), бр. 4—6.

Известия на дирекцията за трудовата поземлена собственост. 4°. — София. Год. III (1924), бр. 1—4, 6.

Известия на историческото дружество в София. 8°. Печатница П. Глушковъ — София. Ц. 1 бр. 80 лв. Год. (1924), бр. 6.

Известия на министерството на търговията, промишлеността и труда. 8°. Излиза на 1 и 15 число всеки месецъ. Държавна печатница — София. Год. III (1924), бр. 15—24; год. IV (1924), бр. 1—13.

Известия на Народния Етнографски музей в София (Bulletin du Musée National d'Ethnographie de Sofia). 8°. Излиза на 2 месеца — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 15 лв. Год. III (1923), бр. 3—4; год. IV (1924), бр. 1—4.

Известия на сп. клубъ „Бориславъ“. Урежда редакционенъ комитетъ. 4°. Печатница „Бр. Миладинови“ — София — Красно-село. Ц. 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1—5.

Изис. Литературно-просветително списание. 4°. Редактор К. Иванов. Редакция бул. „Сливница“ 80 — София. Ц. 1 бр. 3 лв. Год. I (1924), бр. 1—3.

Икономическа борба. Седмично списание за икономически, финансови, обществени и политически въпроси. 4°. Гл. редактор Н. Пиперов. Печатница „Либералний клуб“ — София. Год. ц. 200 лв. 1 бр. 5 лв. Год. I (1924), бр. 10—40.

Икономически известия. Седмично издание на Търговско-индустриалната камара и стоковата борса в Варна 4°. Урежда редакционенъ комитетъ — Варна. Год. ц. 100 лв. Год. II (1924), бр. 17—50; год. III (1924), бр. 1—12.

Илюстрация Свѣтлина. Редакторъ Юрданъ Михайловъ. 4°. — София. Год. ц. 90 лв. Год. XXXII (1924), бр. 1—10.

Екартинна галерия за юноши. 4°. — София. Год. ц. 70 лв. Год. XIV (1924), бр. 5—10; год. XV (1924), бр. 1—4.

Кино Звезда. Седмично кинематографично списание. 4°. Урежда редакционен комитет. Печатница на Бр, Ионови — Пловдив. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. III (1924), бр. 9—28; год. IV (1924), бр. 1—4.

Кубратъ. Седмично списание. 4°. Графическа печатница „Утро-Дневникъ“ — София. Год. ц. 160 лв., 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 1—13.

Кукушъ. Списание на кукушкото благотворително братство „Св. Георги“ 4°. Урежда редакционен комитетъ. Печатница „Новъ Животъ“ — София. Ц. 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Кула. Месечно списание за литература и обществен преглед. 8°. Редактор Дим. Иовчев. Печатница „Ив. Гутенберг“ — Казанлъжъ. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 6—7.

Кооперативно дѣло. Месечно списание за кооперативна политика, теория и практика. 8°. Редакторъ Г. П. Минчевъ. Кооперативна печатница „Типографъ“ — София. Год. ц. 120 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Летецъ. Месечно илюстрирано списание за въздухоплаване. 4°. Божурище — София.

Год. I (1924), бр. 1—6.

Листопадъ. Месечно литературно списание. 8°. Редакция на сп. „Листопадъ“ ул. „Царъ Самуилъ“ № 9. Печатница „Довѣрие“ — София. Год. ц. 65 лв., 1 бр. 6 лв.

Год. V (1924), бр. 1—8; год. VI (1924), бр. 1.

Литературни вѣсти. 8°. Ул. „Графъ Игнатиевъ“ № 2 — София. Год. I (1924), бр. 3.

Ловецъ. Месечно илюстрирано списание. 4°. Органъ на сдруженитѣ ловци въ България. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София.

Год. XXIV (1924), бр. 5—10; год. XXV (1924), бр. 1—4.

Ловешки кооперативен бюлетин. Издават кооперациите в Ловеч по случай международния кооперативен ден 5 юлий 1924 год. 4°. — Ловеч. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Лозарски прѣгледъ. Органъ на съюза на Българскитѣ лозаривинари. 8°. Месечно списание. Редакторъ Н. Недѣлчевъ. Печатарска производителна кооперация „Сжгласие“ — София. Год. ц. 60 лв.

Год. IX (1924), бр. 1—12.

Лѣтописи на лѣкарския сѣюзъ въ България. 8°. Редактори: Д-ръ Д. Кировъ, Д-ръ Д. Ивановъ. Излиза всѣки месецъ. Печатница „Съгласие“ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. XVI (1923), бр. 8—10; год. XVII (1924), бр. 1—10.

Македонски прегледъ. Списание за наука, литература и културенъ животъ. 8°. Издава македонскиятъ наученъ институтъ. Излиза всѣки два месеца. Печатница П. Глушковъ — София. Год. ц. 200 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Майка и дете. Популярно списание за родители и възпитатели. 8°. Излиза всеки месец, освен юли и август — Т.Пазарджик. Год. ц. 40 лв.

Год. XV (1924), бр. 1—6.

Маска. 4°. Александръ Божиновъ — София.

Год. III (1924), бр. 2.

Маякъ. Месечно списание за литература, наука и критика. 8°. Печатница на Бр. Златеви — Русе. Год. ц. 40 л. 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Медицинска мисъл. Месечно списание за медицина, наука и практика. 8°. Редактор Д-р Димо Т. Бурилков. Излиза всеки месец, освен юли и август. Кооперативна печатница „Напред“ — София. Год. ц. 60 лв.

Год. III (1923—24), бр. 6—10; год. IV (1924), бр. 1.

Медицинско списание. Излиза месечно. 8°. Главенъ редакторъ Д-ръ Ст. Кирковичъ. Печатница „Камбана“ — София. Год. ц. 100 лв. Год. VIII (1924), бр. 1—9.

Мелничаръ. Органъ на сѣюза на българскитѣ мелничари. 4°. — София. Год. ц. 150 лв.

Год. I (1924), бр. 2—9.

Месечни статистически известия на Главната Дирекция на статистиката на българското царство. 4°. Bulletin statistique mensuel de la Direction Générale de la Statistique du royaume de Bulgarie. Държавна печатница — София. Год. ц. 60 лв. 1 бр. 5 лв.

Год. XIII (1924), бр. 1—12.

Младежки Ботев лист. Издава млад. работ. комитет по отпразнуването на Ботевия ден. 4°. — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), брой единствен, 2 юни.

Младешки Червенъ кръстъ. Излиза месечно. 4°. Печать и клишета на Придворна печатница — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 7 лв. Год. II (1924), бр. 1—10.

Младежко ехо. Ежемесечно списание за наука и литература. 4°. Печатница „Политика“ — София. Год. ц. 60 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Младежко четиво. Илюстрирано списание за прогимназиални ученици. 8⁰. Излиза всѣки месецъ. Печатница Хр. Г. Дановъ — Пловдивъ. Год. ц. 30 лв. Калоферъ.

Год. I (1924), бр. 3—5; год. II (1924), бр. 1—2.

Младъ стенографъ. Месечно списание. Органъ на съюза на ученическитѣ стенографски дружества въ България. 8⁰. Печатница „Обзоръ“ — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1923—24), бр. 1—6.

Млад турист. Орган на юношеския туристски сѣюз в България. 8⁰. Придворна печатница — София. Год. ц. 30 л., 1 бр. 4 лв.

Год. IX (1923), бр. 2—8; год. X (1924), бр. 1—3.

Забележка. На X-та годишнина цената е 40 лева годишно, единъ брой 5 лева.

Младъ учителъ. Вестникъ за педагогическа информации. 8⁰. — София.

Год. I (1924), бр. 1.

Млѣченъ пѣтъ. Илюстрирано списание за юноши. 8⁰. Редакторъ Хр. Цанковъ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 7 лв.

Год. I (1924), бр. 1—8.

Модерна домакия съ кройки и модели за бродерия. 4⁰. Печатница Лазаровъ — София. Год. ц. — 1 бр. 20 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Модерно земледѣлие. Илюстрирано месечно списание за лозарство, винарство, земледѣлие и пр. 8⁰. Излиза всѣки месецъ — Русе. Год. ц. 50 лв.

Год. VI (1924), бр. 1—6.

Модерно земледѣлие въ България. Списание за наука и култура, за сѣвѣти по модерно обработване на земята и пр. 8⁰. Издава редакционенъ комитетъ. Излиза 4 пѣти годишно: пролѣтъ, лѣте, есенъ и зиме. Кооперативна печатница „Изгрѣвъ“ — Плѣвень. Год. ц. 16 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Море. Илюстрирано седмично списание. 4⁰. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Братство“ — Варна. Год. ц. за 3 месеца 50 лв. 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 1—6.

Морски сговоръ. Официаленъ органъ на българския народенъ морски сговоръ. 4⁰. Излиза всѣки месецъ, осенъ юлий и августъ. Редакторъ капитанъ-лейтенантъ С. Ивановъ — Варна. Год. ц. 100 лева, 1 бр. 15 лв.

Год. I (1904), бр. 1—10.

Назаретъ. Месечно списание за православни майки. 8⁰. Издатель-редакторъ Протойерей Хр. Димитровъ — Пловдивъ. Год. ц. 10 лв. 1 бр. 1 левъ.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Народенъ стражъ. Полумесечно списание на софийската епархия. 4⁰. Печатница „Довѣрие“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 4 лв. Год. V (1923—24), бр. 15—20; год. VI (1924), бр. 1—10, 12—17.

Народно стопанство. Популярно икономическо списание. 4⁰. Редакторъ Д-ръ Ив. Златаровъ. Излиза 1 пжтъ въ месеца. Печатница П. Глушковъ — София. Год. ц. 50 лв. Год. XX (1924), бр. 1—10.

Наука и възпитание. Месечно научно педагогическо списание, 8⁰. Редактор Т. Самодумов. Печатница „Факел“ — София. Год. ц. 60 лв. 1 бр. 5 лв. Год. I (1924), бр. 4—10; год. II (1924), бр. 2—4.

Наука и разумъ. Списание за обнова на живота. 8⁰. Излиза всѣки месецъ, освенъ юлий и августъ. Моторна печатница на Братя Ионови — Пловдивъ. Год. ц. 50 лв. Год. I (1924), бр. 1—4.

Нашата конница. Месечно списание. 4⁰. Редакция при кавалерийската инспекция — София. Год. VI (1924), бр. 5—10; год. VII (1924), бр. 1—2.

Наши дни. Седмично литературно научно издание. 4⁰. Редактира комитет — София. Ц. 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1—10.

Нашитѣ нѣми приятели. Българско благотворително дружество за покровителство на животнитѣ. 4⁰. Печатница П. Глушковъ — София. Год. I (1924), бр. 1—2.

Нашъ пжтъ. Месечно списание за политика и литература 8⁰ Редактира комитетъ — София. Год. I (1924), бр. 1.

Нова ера. Списание на студентското християнско дружество при софийския университетъ. 8⁰. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза месечно. Печатница Елисей Петковъ ул. „Бачо Киро“ 19 — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 5 лв. Год. II (1924), бр. 1—7.

Нова звѣзда. Органъ на младежкия есперантски съюзъ въ България. 8⁰. Излиза всѣки месецъ. Печатница Г. Н. Митовъ. — Карлово. Год. ц. 20 лв. Год. I (1924), бр. 1—7.

Нова стенографска библиотека. Nova stenografiska biblioteka. 8⁰. Органъ и издание на дружество „Бързописъ“ въ София. Редакторъ В. Ив. Василевъ — София. Год. ц. 20, лв. 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1—6.

Ново звено. Младежко художествено списание за изкуство, литература и критика. 8°. Редакторъ Лазаръ Пановъ — София. Ц. 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 4—7.

Нов пжт. Литературно снисание. 8°. Излиза на 1 и 15 всъки месец. Книжарница „Ясна Поляна“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 6 лв.

Год. I (1923—24), бр. 1—20; год. II (1924), бр. 1—4.

Обществена мисъл. Месечно списание за политика, литература и критика. 8°. — София. Год. ц. 100 лв.

Год. V (1924), бр. 1—10.

Общество. Списание за общественъ животъ. 8°. Излиза месечно съ изключение на юли и августъ. Печатница Иванъ П. Касабовъ — Търново. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Общински прегледъ Месечно списание за изборнитъ учреждения. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Просвъщение“ — София. Год. ц. 150 лв.

Год. V (1924), бр. 6—10; год. VI (1924), бр. 1—6.

Огнище. Списание за литература, общественъ животъ и стопанство. 4°. Ognichté (le foyer). Revue littéraire, sociale et économique. Редакторъ Василъ Парушевъ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. V (1924), бр. 2—7.

Окръженъ бюлетинъ. Издание на Соф. окр. постоянна комисия. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всъки месецъ. Печатница Елисей Петковъ — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1923), бр. 3—8.

Окръжни предписания на Главната Дирекция на желѣзницитъ и пристанищата. 8°. — София.

Год. I (1923), бр. 1—35; год. II (1924), бр. 1—45.

Организаторъ. Органъ на юношеския туристски съюзъ въ България. 8°. Излиза всъки месецъ. Печатница „Бр. Миладинови“ — София. Ц. 12 бр. 15 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. IV (1923—24), бр. 1—12; год. V (1924), бр. 1—4.

Орфей. Месечно списание за окултизмъ, книжнина, изкуство и духовенъ животъ. 4°. Урежда комитетъ. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 6 лв.

Год. I (1924), бр. 6—10; год. II (1924), бр. 1—4.

„Пазителъ на истината“. Редакторъ Г. Кирияковъ. 8°. Печатница Търговски — Шуменъ. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Педагогическа практика. Месечно списание за основни учители. 8°. Редакторъ Антонъ Борлаковъ. Печатница „Свѣтлина“ — Варна. Год. ц. 60 лв.

Год. IV (1924), бр. 1—8.

Пламъкъ. Месечно списание за изкуство и култура. 8°. — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Подвигъ. Списание за литературно образование. 8°. Излиза всѣки месецъ. Гл. редакторъ Д-ръ Д. В. Габровски. Печатница кооперация „Едисонъ“ — София. Год. ц. 65 лв.

Год. I (1924), бр. 6—10.

Поклонникъ. Излиза всѣки месецъ. 8°. Търговска печатница — Пловдивъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. VII (1924), бр. 73—74; год. VIII (1924), бр. 75—81.

Полетъ. Седмично списание за гражданско и обществено съвършенствуване. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница Гладстонъ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 25—44; год. II (1924), бр. 1—9.

Полско-български прѣгледъ. Polsko-bulgarski preglad. 4°. Излиза 3 пжти месечно на 1, 10 и 20 число. Придворна печатница — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. VI (1924), бр. 1—26.

Полярна звезда. Илюстрирано литературно-научно списание за работници. 4°. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Популярно списание. Органъ на международния дѣтски приютъ въ София. 4°. Печатница „Св. Климентъ“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 10 лв.

Год. II (1924), бр. 8.

Природа. Илюстрирано популярно научно списание. 4°. Излиза месечно. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 60 лв.

Год. XXIV (1923—24), бр. 2—10; год. XXV (1924), бр. 1, 3—4.

Пролетарий. Полумесечно списание за работници. 4°. Печатница „Нов Живот“ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 2—3.

Проломъ. Списание за културенъ и общественъ животъ. 8°. Редакторъ Димо Кьорчевъ. Печатница на Армейския военно-издателски фондъ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 12 лв.

Год. II (1923—24), бр. 15—20; год. III (1924), бр. 1—3.

Просвета. Списание за занаятчи и професионалисти. 8°. Излиза два пжти въ месеца. — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Просвѣта. Излиза всѣки месецъ. 8°. Редактира комитетъ. Печатница „Модерно изкуство“ — Севлиево. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 4 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Пчела. Органъ на българската пчеларска кооперация „Нектаръ“. 8°. Печатница „Либералний клубъ“ Б. А. Кожухаровъ. Излиза месечно — София. Год. ц. 50 лв.
Год. XVII (1924), бр. 1—12.

Рибарство и отраслитъ му. Редакторъ Б. Станевъ 4°. Излиза месечно. Печатница „Свѣтлина“ — Варна. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 15 лв.
Год. I (1923) бр. 7—10; год. II (1924), бр. 1—4.

Рилски шепотъ. Органъ на учащитъ се при американскитъ гимназии — Самоковъ 4°. Редакционенъ комитетъ. Излиза месечно. Печатница при американскитъ гимназии — Самоковъ. Год. ц. 25 лв.
Год. III. (1924), бр. 5—10; год. IV (1924), бр. 1—4.

Родителска грижа. Популярно педагогическо-обществено списание за подобрене възпитанието на младежта ни въ семейството, училището и обществото. 8°. Печатница „Политика“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 7 лв.

Год. III (1924), бр. 13.

Родна култура. Месечно списание. Органъ на читалищния съюзъ въ България. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница на Армейски военно-издателски фондъ. София.

Год. I (1924), бр. 1.

Родна мисълъ. Месечно книжовно списание. 8°. Редакторъ Иванъ Кириловъ. Печатница Мотавчиевъ — Плифвенъ. Год. ц. 60 л.
Год. III (1923), бр. 7—10; год. IV (1924), бр. 1—3.

Родопа за наука и изкуство, стопанство и битъ — минало и настояще на родопската областъ. 4°. Излиза на първо число всѣки месецъ. Печатница „Добруджа“ — София. Год. ц. 70 лв.
Год. III (1924), бр. 1—4, 6—10.

Родопи. Седмиченъ журналъ. 8°. Редакторъ Г. Волокинъ. Печатница „Модерно изкуство“ — Кърджали. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Росица. Месечно списание за деца и юноши. 8°. Трицвѣтенъ печатъ на печатница „Съгласие“ — София. Год. ц. 30 лв.
Г. I (1924), бр. 1—2.

Светулка. Списание за деца. 8°. Гл. редакторъ Елинъ-Пелинъ. Книгоиздателство Ал. Паскалевъ — София. Год. ц. 20 лв.
Год. XIX (1924), бр. 1—10.

Свободен зидар. Орган на Великата ложа на Бжлгария. 16^о. Излиза всеки месец, освен юли и август 10 книжки годишно. Печатница на армейския военно-издателски фонд — София. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1922) бр. 1—3; год. II (1924), бр. 1—6.

Забел. Поставено подъ режима на чл. 403.

Свободна медицинска трибуна. Списание за медицина и наука 8^о. Редактор Д-р Никола Карев. Печатница „Балкан“ — София. Год. ц. 60 лв.

Год. I (1923—24), бр. 1—6; год. II (1924), бр. 1—2.

Свободна мисъл. Орган на еврейското читалище „Общ подем“. 4^о. Излиза всеко 1 и 15 число на месеца. Кооперативна печатница „Франклин“ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Свободни хора. „Gens libres“. Adresse rue Ovtchepolé № 17 Sofia, 8^о. Редактор Б. Пити. Излиза всеко 1 и 15 число на месеца. Печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Свободно възпитание. Органъ за педагогическа култура. 8^о. Излиза всѣки месецъ. Редакторъ Дим. Т. Кацаровъ. Печатница „Либералний клубъ“ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. II (1923—24), бр. 1—10; год. III (1924), бр. 1—4.

Свободно общество. Месечник на свободното разбиране на живота. 8^о. „La Société Libre“ Revue mensielle — Sofia — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 9—12; год. II (1924), бр. 1—3.

Забел. Годишната цена за год. II е 55 лв. и 1 бр. 6 лв.

Свѣдения по земледѣлието. Периодически бюлетинъ. 8^о. Държавна печатница — София.

Год. V (1924) бр. 1—10.

Сестра. Органъ на Българското Сестринско Дружество „Флоренсъ Найтингейлъ“. 4^о. Печатница „Гладстонъ“ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Сила. Двуседмично списание за политика, литература и общественъ животъ. 4^о. Редактори: Хр. Силяновъ и К. Д. Списаревски — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 4 лв.

Год. IV (1922), бр. 19—20.

Славяни, Господ иде. Месечно списание за религия и наука между славянските народи. 4^о. Орган на млад. христ. д-во при Ломската евангелска баптиска църква. Печатница А. Димитровъ — Лом. Год. ц. 24 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1922), бр. 1.

Славянски гласъ. Редакторъ Д-ръ Никола Бобчевъ. 8°. Печатница „Балканъ“ — София. Изпраща се безплатно.

Год. XVIII (1924), бр. 1—2.

Сливница. Органъ на доброволческата организация „Сливница“ въ царство България. 4°. Излиза два пжти месечно, Печатница „Родопи“ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. III (1924), бр. 1—8.

Смех и Сълзи. Седмично списание за сатира и литература. Фол, Редактира комитетъ. Печатница „Обзоръ“ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 1—9.

Списание на Българското икономическо дружество. Урежда редакционенъ комитетъ. 8°. Печатница „Съгласие“ — София. Год. ц. 120 лв.

Год. XXII (1924), бр. 8—10; год. XXIII (1924), бр. 1—3.

Списание на българското инженерно архитектурно дружество. 4°. Излиза 2 пжти въ месеца на 5 и 20 число — София. Год. ц. 200 лв.

Год. XXIV (1924), бр. 1—21.

Списание на дружеството за борба съ престъпността. Редакторъ Хр. Кировъ. 4° — Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Списание на дружеството на митническитѣ чиновници въ България. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Балканъ“ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. VII (1923—24), бр. 3—10; год. VIII. (1924), бр. 1—3.

Списание на земеделскитѣ изпитателни институти въ България. Излиза 2 пжти мѣсечно. 8°. Държавна печатница. София. Год. ц. 80. лв.

Год. III (1925), бр. 1.

Списание на съюза на популярнитѣ банки. Урежда се отъ редакционенъ комитетъ. 4°. Излиза два пжти месечно. Коперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 75 лв.

Год. III (1924), бр. 5—20.

Списание на съюза на производителитѣ на безалкохолни питиета въ царство България. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 2—5.

Спортенъ прегледъ. Органъ на българската национална спортна федерация. 4°. Седмично илюстрирано списание. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 140 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 27—46. 4

Стенографно четиво. Издава ученическото стенографно дружество „Крилото изкуство“ — Шуменъ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Стенографско списание. Засѣга стенографията въ училищата. 4°. Излиза тримесечно, Кооперативна печатница „Едисонъ“ — София. Год. ц. 25 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Стопански вест. На Пловдивската търговско-индустриална камара. 4°. Излиза седмично. Печатница „Трудъ“ на П. Бѣловѣждовъ — Пловдивъ. Год. ц. 60 лв.

Год. II (1923), бр. 1—36.

Стопански прегледъ и домакинство. Месечно илюстрирано списание за стопанство, търговия и пр. 8°. Урежда А. Ст. Пенчевъ. Печатница „Ново време“ — Търново. Год. ц. 35 лв.

Год. XI (1923), бр. 7—10; год. XII (1924), бр. 1—10.

Строителъ. Обществено списание за архитектура инженерство и предприемачество. 4°. Излиза на двѣ седмици. Печатница кооперация „Едисонъ“ — София. Год. ц. 130 лв.

Год. I (1924), бр. 1—20.

Счетоводителъ Научно-популярно списание. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза месечно, освенъ юлий и августъ. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 8 лв.

Год. II (1924), бр. 4—6.

Съвремененъ журналъ. 4°. — София. Год. ц. 230 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Свѣтъникъ. Месечно проповѣдническо и популярно релгиозно-научно списание. 8°. Печатница на Бр. Г. Ионовъ — Пловдивъ. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Съвременикъ. Списание за политика, култура и общественост. 8°. Редактор Венелин Ганев. Придворна печатница — София. Год. ц. 80 лв.

Год. II (1922—23), бр. 3—4.

Телеграфо-пощенски известия. Официаленъ бюлетинъ на Главната Дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ. 4°. Излиза на 1 и 15 число всѣки месецъ. Държавна печатница — София. Год. ц. 100 лв.

Год. VI (1924), бр. 1—24.

Телеграфо-пощенско и телефонно дѣло. Месечно списание. 8°. Урежда редакционенъ комитетъ. Държавна печатница. — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 1—7.

Теософия. Theosophy in Bulgaria. Органъ на теосовското общество въ България. Печатница Гавазовъ — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. III (1924), бр. 1—3.

Трезвеностъ. Органъ на ученическия неутраленъ въздържателенъ съюзъ. 8^о. Месечно списание. Редактира комитетъ. Печатница „Роглевъ“ — Русе. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. VI (1924), бр. 1—10; год. VII (1924), бр. 1—3.

Туристска библиотека. Спжтникътъ отъ Оскаръ Кюне. 16^о. — София.
Год. I (1924), бр. 1.

Туристски карнавалъ. Урежда комитетъ. 4^о. Печатница Ст. Фъртуновъ и синъ. С. Друмевъ — Търново ц. 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Туристски смѣхъ. Хумористиченъ туристски листъ. 4^о. Излиза два пжти въ месеца. Печатница „Бр. Миладинови“ — София. Ц. 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Търновски епархийски вѣсти. Двуседмично епархийско издание. 4^о. Списание за църковна организация, религия, изкуство и наука. Редакторъ Хр. Ст. Доброволски. — Търново. Год. ц. 40 лв.
Год. II (1924), бр. 21—24; год. III (1924), бр. 1—17.

Угаръ. Месечно списание за изкуство и критика. 8^о. Излиза въ средата на всѣки месецъ. Редактира комитетъ. — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 10 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Ученическа дума. Месечно списание за наука, литература и пр. Печатница А. Д. Паничковъ — Свищовъ. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 2.

Ученически труд. Периодическо списание за книжнина и информация. 8^о. Печатница „Цветан Радулов“ — Т. Пазарджик.
Год. I (1924), бр. 1.

Училищенъ прегледъ. Издава Министерството на Народното Просвѣщение подъ редакцията на Учебния Комитетъ. 8^о. Излиза всѣки месецъ — София. Год. ц. 300 лв.
Год. XXIII (1924), бр. 1—10.

Учителска мисль. Месечно обществено-педагогическо списание. 8^о. Излиза въ края на месеца — София. Год. ц. 60 лв.
Год. V (1924), бр. 3—10; год. VI (1924), бр. 1—3.

Забележка. Годишната цена на списанието презъ VI год. е 80 лева.

Факелъ. Списание за изкуство и чистъ животъ. 8^о. Излиза месечно. Издание на ком. д-ство „Факелъ“. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 40 лв.
Год. I (1924), бр. 1—4.

Фара на живота. Списания на чадата Божии — любящи истината за тяхнитѣ свидетелства, живота и целта имъ. 4^о. Излиза периодично. Печатница Бр. Ионовѣ — Пловдивъ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. XIV (1923—24), бр. 3—15.

Фармацевтъ. Органъ на българ. фармацевтическо кондиционерско д-во. 4^о. Излиза всѣки 15 дни. Печатница „Факелъ“ — София. Год. ц. 75 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Фашизмъ демокрация болшевизмъ. Урежда редакционенъ комитетъ. 4^о. — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Фемина. Периодично издание за женска култура. 16^о. — София. Год. I (1924), бр. 1.

Филхармония. Органъ на българската народна филхармония. 4^о. Редакторъ Д. В. Радевъ — София. Год. ц. 25 лв., 1 бр. 3 лв. Год. I (1924), бр. 1—4; год. II (1924), бр. 1—3.

Финансовъ сборникъ. Официално издание. 8^о. Излиза всѣки месецъ. Държавна печатница — София. Год. ц. 100 лв.

Год. XI (1924), бр. 1—3, 5—11.

Фотографъ. Органъ на фотографското сдружение в Бжлгария. 8^о. Печатница на Г. П. Патлов — София.

Год. II (1923—24), бр. 9—10; год. III (1924), бр. 11—12.

Хигиеническо списание и известия на Българското дружество Червенъ Ъръстъ. 8^о. Излиза месечно. Печатница „Радикалъ“ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. VIII (1924), бр. 9—20; год. IX (1924), бр. 1—7.

Химия и индустрия. Списание на съюза на българскитѣ химици, 8^о. Излиза всѣки месецъ — София. Год. ц. 90 лв.

Год. II (1923—24), бр. 1—10; год. III (1924), бр. 1—5.

Хиперионъ. Месечно списание за изкуство и литература. 8^о. Редактори: Тодоръ Траяновъ и Людмилъ Стояновъ. Кооперат. печатница „Типографъ“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 18 лв.

Год. II (1923), бр. 9—10; год. III (1924), бр. 1—8.

Християнинъ. Органъ на русенското свещеническо братство, 4^о. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза 2 пжти въ месеца. Печатница Роглевъ — Русе. Год. ц. 45 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. IV (1923), бр. 19—20; год. V (1924), бр. 1—20.

Християнка. Списание за християнското семейство. 8^о. Излиза месечно. Печатница „Политика“ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 8 лв.

Год. I (1924), бр. 9—10; год. II (1924), бр. 1—7.

Християнски свѣтъ. Излиза месечно. 4^о. Уредникъ Цв. Цвѣтановъ. Придворна печатница — София. Год. ц. 40 лв.

Год. XXVII (1924), бр. 1—12.

Хуманенъ прегледъ. Месечно илюстрирано списание. 8^о. Директоръиздатель: Георги Николовъ. Печатница „Художникъ“, Позитано 2. — София. Год. ц. 24 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Цвет. Периодическо списание за книжнина и информация. 8^о. — София.

Год. I (1924), бр. 1.

Църковенъ вѣстникъ. Седмично издание съ безплатни притурки „Духовна култура“, списание за религия, изкуство и наука. 4^о. Акционерна печатница „Добруджа“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. XXV (1924), бр. 1—44.

Чайка. Списание за художествена литература и критика. 8^о. Излиза месечно. Печатница на Армейския военно-издателски фондъ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 7 лв.

Год. II (1924), бр. 1—3.

Черноземъ. Месечно-художествено, литературно списание. 8^о. Литеатурна задруга „Кошеръ“ — София. Ц. 1 бр. 10 лв.

Год. I (1923—24), бр. 3—7.

Шипка. Филателическо списание. 8^о. Излиза на 1 и 15 число. Печатница „Фаръ“ на Илия Пановъ — Варна. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 2—4.

Южни зари. Литературно-обществено списание. 8^о. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всѣки месецъ. Печатница „Съгласие“ — Т. Пазарджикъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Юридическа мисль. Месечно юридическо списание за наука критика, правосждна политика и юриспруденция. 8^о. Печатница „Обзоръ“ Регенска 4 — София. Год. ц. 100 лв.

Год. V (1924), бр. 1—10; год. VI (1924), бр. 1—2.

Юридически прегледъ. Списание за право, законодателство и пр. Редактира С. С. Бобчевъ. 8^о. Основано въ 1893 год. Печатница „Право“, ул. Бачо Киро 2 — София. Год. ц. 100 лв.

Год. XXV (1924), бр. 1—8.

Ясна поляна. Списание за простъ трудовъ животъ и единение и любовта. 8^о. Урежда комитетъ. Излиза въ 10 книжки периодично — София. Год. ц. 25 лв., 1 бр. 5 лв.

Год. II (1924), бр. 1—9.

Яснина. Списание за литература и културенъ животъ. 8^о. Излиза всѣки месецъ. Печатница „Политика“ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1923—24), бр. 2—5.

Вестници — Journaux

А. В. В. Илюстриран ежедневен вестник, Фол. Директор Н. Хербст — София. Ц. за три м. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9, 18—19, 24—197, 221—287.

Агроном. Органъ на дружеството на българските агрономи. 4^о. Редактори: Хр. Цачевъ и М. Стоевъ. Излиза 2 пжти въ месеца, освенъ юлий и августъ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. VIII (1924), бр. 9—12; год. IX 1924), бр. 1—4.

Айтоски глас. Седмичен вестник. Фол. Редактор Г. К. Стоянов, адвокат — Айтос. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 60—68.

Аецизенъ вестникъ. Излиза седмично. Фол. Гл. редакторъ Бор Андреевъ. Печатница „Елисей Петковъ“, ул. „Бачо Киро“ № 19 — София. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 1—11.

Алфа. Свободна трибуна за житейски въпроси. Фол. Излиза седмично. Редактира комитетъ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Аптекарска защита. Органъ на българското аптекарско дружество. Фол. Излиза два пжти мѣсечно. Издава редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 7—10.

Балканска офертна централа. Central balkanique d'offre. 4^о. Вѣстникъ за търговско-индустриално сближение съ чужбина. Печатница Ив. К. Божиновъ — София.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Балкански търговски вестникъ. Journal Commercial balkanique. Balkanische-Handelszeitung. Фол. — София. Год. ц. 250 лв.

Год. VI (1924), бр. 39—48.

Банковъ съюзъ. Органъ на съюза на банковитѣ чиновници и служаци. 4^о. Излиза на двѣ седмици. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 250 лв.

Гоѣ. V (1924), бр. 14—23; год. VI (1924), бр. 1—13.

Банков и търговски служещ. Защитник на търговските, банкови, застрахователни и кооперативни служители. Фол. Излиза два пжти въ месеца — София. Год. ц. 20 лв.

Год. X (1924), бр. 1—12, 14—24.

Вдин. Независим обществен вестник. Фол. Урежда редакционен комитет. Излиза седмично. Печатница Яким Божинов — Видин. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9,

Ведняшка дума. Ежедневен вестник. Фол. Печатница „Балкан“ — София. Ц. 3 месеца 75 лв.

Год. I (1924), бр. 1—6.

Вич. Седмичен независим народен вестник. Фол. Излиза веднаж в седмицата. Гл. редактор Ст. Попов — Пловдив. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Благоденствие. Вѣстникъ на женския социалдемократически съюзъ, 4°. Излиза 2 пжти въ месеца. Кооперат. печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. III (1924), бр. 1—14.

Благоев лист. 4°. — София. Ц. 2 лв.

Год. I (1924), брой единствен.

Боецъ. Органъ на сжюза на бойцитѣ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза веднажъ въ седмицата — София. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1923—24), бр. 1—9.

Ворба. Информационенъ всекидневникъ. Фол. Печатница „Търговска“ — Пловдивъ. Год. ц. 260 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. IV (1924), бр. 815—864, 895—1069.

Ворба. Организационенъ органъ на ученическия неутраленъ въздържателенъ съюзъ. 8°. Редактира комитетъ. Излиза 2 пжти въ мѣсеца. Печатница „Бр. Миладинови“ — София. Год. ц. 15 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1924), бр. 1—4.

Ворба. Седмиченъ независимъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Редакция и администрация печатница Церовски — Търново. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 37—70.

Ботев лист. Издание на спортно-просветителното туристско д-во „Хр. Ботев“. 4°. Кооперативна печатница „Франклин“ — с. Княжево. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), брой единствен.

Ботев лист. Издание на историко-архиологическото ученическо дружество. Фол. Печатница на Д. Мичевъ и Синъ — Ловечъ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), брой единственъ.

Ботев лист. 4°. Печатница „Труд“ Ст. Цеков — Враца.

Год. I (1924), брой единственъ.

Ботевъ листъ. По случай 48 годишнината отъ геройската кончина на безсмъртния поетъ-революционеръ и патронния празникъ на спортния клубъ „Ботевъ“. Модерна печатница — Пловдивъ. Ц. 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), брой единственъ, 5 юний.

Вотйовъ листъ. Издаватъ група Ботйови почитатели. 4°. Редактира Ерато фонъ Ружинъ. Печатница Хр. Илиевъ и Синъ — Попово. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), брой 2 юний.

Вратственъ гласъ. Органъ на християнското събрание въ Ст.-Загора. Фол. Печатница „Свѣтлина“ — Ст.-Загора.

Год. VI (1924), бр. 4—9.

Бургаски окръженъ вестникъ. Официално издание на Окръжната постоянна комисия. 4°. Излиза на 1 и 15 число всѣки месецъ. Печатница Ст. Д. Боевъ — Бургасъ. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 1—23.

Бургаски фаръ. Независимъ ежедневникъ за политика и информация. Фол. Редакция ул. Александровска, срещу магазинъ „Торино“ — Бургасъ. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—88, 293—452.

Буря. Седмиченъ вестникъ. Фол. Редакторъ Велико Савовъ. София. Год. ц. 60 лв.

Год. I. (1924), бр. 7—14.

Буря. Седмиченъ народенъ вестникъ за общественъ животъ, стопанство, кудтура и патриотизъмъ. Фол. Печатница „Свѣтлина“ — Стара-Загора. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—13.

Български инвалидъ. Органъ на съюза на дружествата „Инвалидъ“ въ България. Фол. Излиза всѣки месецъ на 1 и 15 число. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 30 л., 1 бр. 1 л.

Год. I (1924), бр. 15—21; год. II (1924) бр. 1—3.

Бюлетинъ на кооперативната банка на сдруженитѣ тютюнопроизводители отъ гр. Станимака и околията. Фол. Излиза два пжти въ мѣсеца. Печатница Ст. Кишкиловъ — Станимака. Год. ц. 100 лв.

Год. III (1924), бр. 61—80.

Бюлетин на „общия помощен комитет за пострадалите през септемврийските сжбития“ 9.II. 1924 год. — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Бюлетинъ на околийския кооперативенъ сицдикатъ „Пчела“ въ К.-Агачъ. 8°. Печатница „Свѣтлина“, Ямболъ — К.-Агачъ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Бюлетинъ на Подуенската популярна банка. Кредитно кооперативно дружество. 4°. Излиза тримесечно — София. Изпраща се безплатно.

Год. II (1924), бр. 3.

Бюлетинъ на Самоковската популярна банка (кредитно кооперативно дружество). 4^о. Излиза периодически. Печатница на Коста Китовъ и Сие — Самоковъ. Изпраща се безплатно.

Год. I (1924), бр. 1.

Бюлетинъ на Софийския комисариатъ на Керенъ-Кайемеръ леисраелъ. 8^о. Излиза периодически — София. Раздава се безплатно.

Год. I (1924), бр. 2—3.

Бюлетинъ на учителската взаимноосигурителна и спомагателна каса. 4^о. — София.

Год. (1924), бр. 70—71.

Бюлетинъ на централния комитетъ на съюза на ционистическото гимнастическо д-во „Макаби“ въ България. 4^о. Излиза периодически. Печатница „Амишпатъ“ — София. Ц. 1 бр. 5 лв.

Год. II (1924), бр. 3—7.

Бюлетинъ на централната консистория на евреитъ въ България. 4^о. Излиза всѣки петѣкъ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. IV (1924), бр. 24—52; год. V (1924), бр. 1—14.

Бюлетинъ на Ямболската популярна банка. Кооперативно сдружение за кредитъ, спестовностъ, общи доставки и др. Основана 1910 г. 4^о. Периодическо издание. Печатница „Просвѣта“ — Ямболъ. Год. ц. 10 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Вѣдаше. Седмичен младежки вестник. 4^о. Издава редакционен младежки комитет. Печатница „Факел“ — София. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—22.

Вѣдеще. Ежедневникъ за културенъ, политически и общественъ животъ. Фол. Печатница „Отецъ Паисий“ — В. Търново. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V (1924), бр. 1—20, 28—30, 32.

Вѣлгарски печатар. Bulgarischer typograph. Орган на типографския работнически сѣюз в Бѣлгария. 4^о. Излиза редовно на 1 и 15 число всеки месец. Кооперативна печатница „Гутенберг“ — София. Год. ц. 35 лв.

Год. XX (1924), бр. 3—18.

Вардаръ. Листъ на македонското студентско д-во „Вардаръ“. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 2.

Варненски вестникъ на вестниците. Издание на дружеството на журналиститъ въ Варна. Фол. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), брой специаленъ, 24 май.

Варненско ехо. Седмичен вестник за стопанство, култура и търговия. Фол. Печатница Д. Тодоровъ — Варна. Год. ц. 100 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Варненски общински вестникъ. Издава варненската градска община. Фол. Излиза всѣка сряда. Печатница Добри Тодоровъ. Варна. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. XXXI (1924), бр. 90—126.

Варненска поща. Ежедневен информационен вестникъ. Фол. Печатница „Зора“ — Варна. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. VI (1924), бр. 1416—1540, 1547—1732; год. VII (1924), бр. 1733—1775.

Варненска стокова борса. Официален дневен бюлетинъ. 4°. — Варна. Год. ц. 750 лв.
Год. XV (1924), бр. 91—211; Год. XVI (1924), бр. 1—20, 30—102
Забел. Годишнага цѣна на год. XVI-та е 900 лв.

Весели страници. Вестникъ за хуморъ. 4°. Излиза всѣка сряда — София. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1—5.

Вестникъ борба. Организационен органъ на съюза на ученическитѣ неутр. въздърж. д-ва въ България. Фол. Урежда редакционен комитетъ. Излиза два пѣти въ месеца. Печатница П. Пеневъ — Шуменъ. Год. ц. 15 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. II (1924), бр. 5—12, 14—17.

Вестникъ на българската централна кооперативна банка. Излиза на 15 и 30 число всѣки месецъ. 4°. Печатница „Съгласие“ Левски 10 — София. Год. ц. 50 лв.
Год. VI (1924), бр. 1—24.

Вестникъ на вестниците. Издава дружеството на столичните журналисти. Фол. Основано 1916 година — София. Ц. 1 бр. 2 лв.
Год. (1924), бр. 19—21.

Вестникъ на дѣвцитѣ. Седмичен листъ за литература, театръ и музика. Фол. Редактира комитетъ — София. Год. ц. 100 лв.
1 бр. 3 лв.
Год. I (1924) бр. 1—2, 5—8.

Вестникъ на жената. Седмичен листъ за литература, общественъ животъ и домакинство. Фол. Редактира комитетъ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. IV (1924), бр. 132—176.

Вестникъ „Земледѣлска просвѣта“. Двуседмичен вестникъ за земледѣлие и пр. Фол. Излиза 2 пѣти въ мѣсеца. Печатница Берберовъ и С-ие — Видинъ. Год. ц. 50 лв.
Год. I (1924), бр. 1—4.

Вестникъ на инвалидитѣ. Въ полза на инвалидитѣ, вдовицитѣ и сирацитѣ отъ войнитѣ. Фол. Печатница „Зора“ — Варна. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1923), брой единственъ; год. II (1924), брой единственъ.

Вестник на казанлъшката популярна банка. Излиза един пжт в месеца. 4^о. Печатница „Гутенберг“ — Казанлъж. Ц. 12 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Вестникъ на кооперативнитѣ дружества въ Сухиндолъ. Излиза месечно. 4^о. Редактира М. К. Вачковъ. Печатница „Кънчо Николовъ“ — Варна — Сухиндолъ. Год. ц. 12 лв.

Год. V (1924), бр. 7—12; год. VI (1924), бр. 1—7.

Вестник на мира. Издание на д-во за миръ чрезъ сжюзяване и на обединение бълг. д-ва за сжюзяване на народитѣ, Фол. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 2.

Вестникъ на провинцията. Издание на сжюза на провинциалнитѣ журналисти въ България. Фол. — Плѣвень. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Вестникъ на рекламата. Седмиченъ вестникъ. Органъ на рекламата за ефтино и бързо рекламиране. Фол. Редакторъ Ив. Бакаловъ — Плѣвень. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—13.

Вестникъ на софийското централно градско читалище „Карнеги“ — София. Фол. Ц. 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Веститель на хилядогодишнината. Международно дружество библиейски ученици. Фол. Печатница „Напрѣдъкъ“ — Ст.-Загора. Пловдивъ.

Год. I (1924), бр. 1.

Ветеринарен прогрес. Орган на сжюза на ветеринарния персонал в България. 4^о. Излиза 2 пжти в месеца. Початница Б. А. Кожухаров — София. Год. ц. 50 лв. 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 7—10, 12, 14—21.

Вечерна поща. Вѣстникъ за наука, литература, полетика и общ. въпроси. Фол. Недѣлно издание — София. Год. ц. 200 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. XXV (1924), бр. 1—11; год. XXVI (1924), бр. 1—2.

Взаимность. Органъ на районната кооперативна банка — Чирпанъ. 4^о. Излиза два пжти месечно. Печатница Н. и Д. Попови, Кузмановъ и С-ие — Чирпанъ. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1924), бр. 1—4.

Видински демократически сговоръ. Окръженъ партиенъ органъ. Фол. Излиза седмично. Печатница Пантелей Коневъ — Видинъ. Год. ц. 60 лв. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—27.

Видински окръженъ вѣстникъ. Официално издание на Окръжната постоянна комисия. 4°. Издава редакционенъ комитетъ. Излиза на 1, 10 и 20 число. Печатница на Я. Божиновъ — Видинъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. VIII (1924), бр. 29—38; год. IX (1924), бр. 1—27.

Витлеем. Притурка на детското религиозно-нравствено списание, „Витлеемъ“ Фол. За родителитѣ на абонатитѣ му. Печатница „Зора“ — Варна.

Год. II (1924), бр. 3.

Витлеемска звезда. Органъ на обществото за психични издирвания и духознание въ България. 4°. Излиза на 1, 10 и 20 число. Печатница Ст. Д. Боевъ — Бургасъ. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 11—21, 23—36; год. IV (1924), бр. 1—10.

Вносно-износенъ вестникъ. Търговски органъ за стопанство, финансии, земледѣлие и индустрия. Фол. Излиза най-много 3 пжти седмично — Пловдивъ. Год. ц. 120 лв.

Год. IV (1924), бр. 167—185.

Време. Вестникъ за култура и общественъ животъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всѣки понедѣлникъ — Варна. Год. ц. 60 лв. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Възпоменателенъ листъ. Издава младежкото тракийско културно просветително д-во „Бѣломорецъ“ — Пловдивъ, 4°. Ц. 1 бр. 5 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Генишъ-ада. Седмично четиво за трудовацитѣ отъ горското трудово стопанство „Генишъ-ада-Лонгоза“. 4°. — Гара Корито.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Гласътъ на ангелската тръба къмъ българския народъ. Благочестивъ ежедневникъ на православ. св. общество за духов. обновление на бѣлг. народъ. 4°. Излиза седмично — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—29.

Гоцевъ листъ. Възпоменателенъ листъ на макед. благотвори-телно д-во „Г. Делчевъ“. 4°. — Пловдивъ.

Год. I (1924), 6 май, брой единственъ.

Графически вестникъ. Органъ на графическия сѣюзъ въ България. Фол. Излиза месечно. Придворна печатница — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1924), бр. 7—9.

Девети юни. Излиза седмично. Фол. Редакторъ Г. Шумковъ. Печатница Ст. Христовъ — Хасково. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 19, 21—22, 24—25.

Демократически гласъ. Органъ на Старо-Загорското градско бюро на демократ. партия. Фол. Излиза двуседмично на 1 и 15 число. Печатница „Изгрѣвъ“ — Ст. Загора. Год. ц. 30 лв.
Год. I (1924), бр. 1—5.

Демократическа защита. Органъ на надежденската организация при демократически сговоръ. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — с. Надежда до София. Ц. 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 2—5.

Демократически сговоръ. Органъ на демократическия сговоръ. Фол. — София. Год. ц. 250 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 101—304, 326—369.

Демократически сговоръ. Урежда редакционенъ комитетъ. Фол. Печатница „Трудолюбие“ — Берковица. Год. ц. 50 лв.
Год. I (1924), бр. 8—22.

День на слѣпия. Издание на дружеството за покровителство на слѣпитѣ въ България. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Ц. 1 бр. 5 лв.
Год. II (1924), бр. единственъ, 5 юни.

Дневникъ. Излиза всѣки день. Фол. — София. Год. ц. 300 лв. 1 бр. 1 лв.
Год. XXI (1924), бр. 7236—7534.

Дневни новини. Независимъ информационенъ ежедневникъ. Фол. — Варна. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—9.

Дневна поща. Независимъ народенъ всѣкидневникъ. Фол. Печатница Ив. К. Божиновъ — София. Год. ц. 250 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—35.

Добруджа. Седмиченъ органъ на съюза на добруджанскитѣ дружества въ България. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 20—30; год. II (1924), бр. 31—39.

Добро здраве. Вестникъ за хигиена и санитарна просвѣта. 4°. Излиза всѣка сѣбота. Печатница и книжарница „Изгрѣвъ“ — Кюстендилъ. Ц. 20 лв. за 4 месеца.
Год. I (1924), бр. 12—31; год. II (1924), бр. 1—3.

Забележка. Презъ год. II вестникътъ излиза 3 пжти въ месеца. Год. ц. 30 лв.

Добъръ день. Седмиченъ вестникъ. Фол. Редакторъ Хрикуни. Кооперат. печатница „Франклинъ“. — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 16—25, 27—32, 34—39.

Добруджанска младежъ. Органъ на съюза на добруджан. млад. култ. просвѣт. д-ва въ България. Фол. Излиза месечно. Печатница „Фотиновъ“, Хр. Ботевъ 174 — София. Ц. 50 бр. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 3.

Домостроителъ. Защитникъ на всички зидари, малтарджии и др. работници. 4^о. Органъ на работническия домостроителенъ съюзъ въ България. Излиза два пжти въ месеца. Печатница „Съгласие“, Левски 10 — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 1—4.

Доходно Стопанство. Излиза месечно. Фол. Коперативна печатница „Изгрѣвъ“ — Плѣвенъ. Год. ц. 10 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Дума. Седмиченъ независимъ вестникъ. Фол. Редакторъ Георги Манчевъ — Т. Пазарджикъ. Год., ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924) бр., 33—47.

Дунавски търговски вестникъ. Фол. Русе. Год. ц. 180 лв.

Год. I (1924), бр. 28.

Дунавъ. Народенъ независимъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза седмично. Печатница Берберовъ и Сие — Видинъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), 1—6.

Духовна исера. Урежда православното християнско братство „Св. Ив. Рилски“, 4^о. Печатница Сл. Г. Дюлгеровъ—Кюстендилъ. Год. ц. 10 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. VI. (1924), бр. 1—12.

Държавенъ вестникъ. Излиза всѣки присжтственъ день 4^о. Държавна печатница — София. Год. ц. 500 лв.

Год. XLV (1924), бр. 229—294; год. XLVI. (1924), бр. 1—227.

Евангелски вести. Органъ на проповѣдническото братство—4^о. Излиза на 3 месеца 1 пжтъ — София. Год. ц. 5 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Евангелистъ. Органъ на евангелскиятъ баптистки съюзъ въ България. 4^о. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза два пжти въ мѣсеца. Печатница „Наука“ на К. Иванчевъ — Фердинадъ. Год. ц. 30 лв.

Год. V (1924), бр. 1—20.

Еврейска мисль. Седмиченъ вестникъ за еврейски и общополитически въпроси. Фол. Собств. и редакторъ Д-ръ И. Калевъ. София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—7.

Еврейски гласъ. Независимъ ционистически вестникъ. Фол. Излиза всѣко 1 и 15 число — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. III (1924), бр. 1—4.

Еврейски прѣгледъ. Излиза всѣка седмица. Фол. Редакторъ Симонъ Ешкенази — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. II. (1924) бр. 44—45; год. III. (1924), бр. 1—20.

Еврейски работникъ. Орган на еврейския социалистически сѣюз в Бжлгария 4°. Излиза на 1 и 15 число. Работ. Коперат. печат. „Напред“ — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. V (1924), бр. 17—18.

Ек вечеренъ. Излиза всеки делник безпартиен всекидневник Фол. Администрация ул. Бачо Киро № 2 — София. Ц. 3 м. 75 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—27, 29—51.

Ек утреченъ. Излиза всеко утро освен утро след празник Фол. Безпартиен всекидневник. Администр. „Бачо Киро“ № 2 — София. Ц. 3 м. 75 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—17.

Епоха. Ежедневенъ вѣстникъ Фол. — София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. II (1924), бр. 378—573; год. III (1924), бр. 574—613, 646—725.

Есперанто. Листъ за пропаганда. Фол. Редакторъ: Захари Захариевъ. Печатница Б. А. Кожухаровъ — София. Ц. 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), брой единственъ, 2 ноемврий.

Ехо. Ежедневникъ за културенъ, политически и общественъ животъ Фол. Печатница „Отецъ Паисий“ — В. Търново. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Ехо. Следпразничен вестник за информация. Фол. Редакторъ Ив. Ганчев — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Железничарска борба. Орган на бжлгарския железничарски сѣюз. Фол. Излиза всяко 1 и 15 число на месеца. Кооперат. печат. „Напред“ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. XII (1924), бр. 1—25.

Желѣзничарски гласъ. Органъ на желѣзничарския неутраленъ сговоръ. Фол. Излиза всѣка седмица. Печатница Б. А. Кожухаровъ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. III. (1924), бр. 1—33.

Железничарски сговоръ. Орган на бжлгарския неутраленъ железничарски сговор. Фол. Урежда редакционен комитет. Излиза всеки 15 дни. Печатница „Свтелина“ — Бургасъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 3—5.

Женски гласъ. Органъ на бжлгарския женски сѣюзъ. Фол. Излиза два пѣти въ месеца — София. Год. ц. 25 лв.
Год. XXI (1924), бр. 7—20; год. XXII (1924), бр. 1—4.

Женско огледало. Седмиченъ илюстриранъ вестникъ за домакинство, мода и пр. — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 55—105.

Жива струя. Органъ за морално и духовно повдигане на обществото. 4^о. — Казанлъкъ. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 2—6.

Забел. Брой 1 е излѣзълъ подъ название „Семка“.

Журналъ. Излиза всѣки празникъ. Фол. — София. Год. Ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Задруга. Бюлетинъ на народната застрахователна кооперация „Задруга“. 4^о. Печатница Елисей Петковъ — София.

Год. I (1924), бр. 1.

Занаятчийска дума. Орган на сѣюза на занаятчийските и професионални сдружения в Бѣлгария. Фол. Излиза 3 пѣти седмично — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V (1924), бр. 493—598; Год. VI (1924) бр. 601—622.

Занаятчийска звезда. Седмиченъ органъ за защита интересите на занаятчии и професионалисти фол. Урежда редакциона колегия — Русе. Год. ц. 40 лв. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 4—5.

Занаятчийски подеъмъ. Вестникъ за общественъ животъ и политика. Фол. Излиза всѣки петѣкъ. Издатель Дим. Караколевъ — Нови-Пазаръ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Занаятчия. Органъ на сѣюза на занаятч. и проф. сдружения въ Бѣлгария. Фол. Печатница „Витоша“ — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 7—20.

Западно ехо. Органъ на емигрантитѣ отъ Царибродско, Трънско и пр. Излиза три пѣти въ месеца — София. Год. ц. 60 л., 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 36—67.

Защита. Органъ на сѣюза на чинов. и служащитѣ при изборнитѣ учреждения въ Бѣлгария. Фол. Излиза три пѣти месечно на 5, 15 и 25 число — София. Год. ц. 40 лв.

Год. XI (1924), бр. 9—31; год. XII (1924), бр. 1—5, 7—12.

Звезда. Всекидневен информационен вестник. Фол. Печатница „Балканъ“ — София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 39—139.

Здравна просвѣта. Седмиченъ вестникъ за популярна хигиена медицина. 4^о. Редакторъ Д-ръ Т. Витановъ. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1923—24), бр. 19—40; год. III (1924), бр. 1—30.

Зелена звезда. Седмичен вестник за пропаганда на есперанто.
4°. Печатница „Гутенберг“ — Плѣвенъ. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—14, 16—22.

Земледелска България. Орган на Соф. Градска земеделска
дружба. Фол. Урежда редакц. комитет. Излиза седмично. Печат. на
землед. кооперат. банка — Синдикална централа — София. Год. ц.
60 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. IV (1924), бр. 137.

Земледелска воля. Вестник за политика, наука, информация
и др. Урежда редакционен комитет. Фол. Излиза всека среда. Печат-
ница и книжарница на Игнат Попов и С-ие — Сливен. Год. ц. 60 лв.,
1 бр. 1 лв. — К.-Агач.
Год. I (1924), бр. 1—3.

Земледелска защита. Орган на бжгарския земеделски наро-
ден сюз. Фол. Излиза три пжти седмично — София. Ц. 50 бр.
50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. V (1924), бр. 2—69.

Земледелска отбрана. Ежедневник на Б. З. Н. сюз. Фол. Гл.
редактор К. Томов — София. Ц. 100 бр. 100 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—57, 59—96, 98—123, 125, 127—143.

Земледѣлска правда. Органъ на бѣлг. земл. нар. сюзъ. Фол.
Урежда редакционенъ сѣвѣтъ. Печатница „Свѣтлина“ — Ст.-Загора.
Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. V (1924), бр. 13—40; год. VI (1924), бр. 1—10.

Земледѣлска просвѣта. Двуседмичен вестникъ за земеделѣл-
ско-стопански и кооперативни въпроси: земеделѣлие, скотовѣдство и др.
Фол. Печатница на Пантелей Коневъ — Видинъ. Год. ц. 50 лв.
Год. I (1924), бр. 5—9.

Земледелски вестник. Седмичен бюлетин за политика, финан-
сии и стопанство. Фол. Урежда редакционен Сжвет — София. Год.
ц 100 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1—6; год. II (1924), бр. 14—17.

Земледелски кооперативен „покровител“. Орган за земе-
делските кооперативни сдружвания в Сливенска околия. Фол. Печат-
ница и книжарница „Труд“ — Сливен.
Год. II (1924), бр. 1.

Земледелски кооператор. Coopérateur agricole. Орган на земе-
делската кооперативна синдикална централа. Фол. Урежда редакционен
комитет — София. Год. ц. 50 лв.
Год. III (1924), бр. 1—14, 16—21.

Земледелско знаме. Урежда редакционен комитет. Фол. Печатница „Политика“ — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Земледелско-скотовъден весник. Двуседмичен вестник на землед.-стопански и кооперат. въпроси: земледелие, скотовъдство и пр. Фол. Урежда редакционен комитет. Печатница „Светлина“ — Стара-Загора. Год. ц. 50 лв.

Год. II (1924), бр. 26—47.

Земледелско сѣзнение. Сѣюзен вестник на сдружените земледелци. Фол. Излиза три пѣти седмично. Печатница „Балканъ“ — София. Ц. 100 бр. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—41, 48—64.

Злъчка. Държавникъ, първенецъ, водачъ народенъ. Фол.—София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Знаме. Органъ на демократическата партия. Фол. — София.

Год. I (1924), бр. 1—217.

Знаме на труда. Ежедневен орган на партията на труда. Фол.—София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—57.

Зора. Независимъ информационенъ вестникъ. Фол. — София. Год. ц. 280 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V (1924), бр. 1369—1481; год. VI (1924), бр. 1482—1664.

Зора. Окръженъ демократически вѣстникъ. Фол. Излиза вторникъ, четвъртъкъ и сѣбота. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Свѣтлина“ — Ст.-Загора. Год. ц. 40 лв.

Год. XVII (1924), бр. 361—683.

Зора. Седмичен вестник за хроника, обявления и реклами. Фол. Печатница „Зора“ — Карнобат. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—21.

Зорница. Органъ на българското евангелско благотворително д-во. Фол. Излиза всѣка сръда и сѣбота. — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. XLIV (1924), бр. 1—93.

Зълъ прѣтъ. Вестникъ за защита онеправданитѣ и бичуване всѣка неправда и безаконие отъ кждѣто и да идатъ тѣ. Фол. Редактира Г. Шефкеновъ. Печат. и книжарница Д. П. Костовъ — Сливенъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1923—924), бр. 24—49.

Известия на Айтоската популярна банка. Кредитно кооперативно дружество основано въ 1919 година. 4^о. Месечен бюлетин — Айтос. Год. ц. 14 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 6—9.

Известия на бургаската търговско-индустриална камара. Седмичен търговски информационен вестникъ. 4^о. Печатница Бр. Симеонови — Бургасъ. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. VII (1924), бр. 33—51; год. VIII (1924), бр. 1—33, 37—42.

Известия на Габровската народна библиотека „Априловъ — Палаузовъ“. 4^о. Излизатъ седмично. Печатница „Модерно искусство“ — Габрово.

Год. I (1924), бр. 1—22.

Известия. Органъ на пенсионерното д-во „Старини“ — Варненски клонъ. 8^о. Печатница „Взаимность“ на Ив. Пройковъ — Варна.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Известия на отдѣлението на обществената безопасностъ. 4^о. Излиза ежеседмично. Държавна печатница — София.

Год. I (1924), бр. 1—21.

Известия Периодичен органъ на главната дирекция за трудовитъ земледѣлски стопанства. 4^о. Държавна печатница — София. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 4 лв.

Год. III (1924), бр. 5, 7—13.

Известия на Севлиеиската популярна банка. 4^о. Кредитно кооперативно сдружение основано през 1918 год. Излиза ежемесечно — Севлиево. Год. ц. 12 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 9—10, 12; год. II (1924), бр. 13—20.

Известия на Софийската популярна банка основано 1904 год. 4^о. Печатар. производ. кооперация „Съгласие“ — София. Год. ц. 20 лв.

Год. III (1924), бр. 2—13.

Известия на Софийското окръжно читалище „Алеко Константиновъ“. 4^о. Периодично издание. Кооперативна печатница „Типографъ“ — София.

Год. I (1924), бр. 1.

Извънредно издание на вестникъ Тракиецъ. Фол. — Ямболъ. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Изгръвъ. Седмичен органъ на младежкото сдружение при демократическия сговоръ. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—18, 20—26.

Изкуство. Седмичен вестникъ за културния животъ на Русе. 4^о. Печатница Д. Петровъ ул. „Дръновска“ № 7 — Русе. Ц. 3 м. 25 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Изтокъ. Седмиченъ листъ. Фол. Печатница и книговез. „Мазеновъ“ — Хасково. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 25—28.

Източенъ край. Служи на демократическия сговоръ Бургаски окръгъ. Фол. Излиза всѣка седмица. Печатница и книжар. „Трудъ“ — Сливенъ. Год. ц. 40 лв.

Год. VI (1924), бр. 16—22.

„Илинденъ“. Издава мак. млад. култ. просв. организация „Пелистеръ“. Фол. Печатница Н. В. Велчевъ — Бургазъ.

Год. I (1924), бр. 1.

Илинденъ. Органъ на бившитѣ македоно-одрински революционери. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза седмично — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. IV (1924), бр. 1—21.

Илюстрована седмица. Фол. София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. II (1924), бр. 53—72, 74—106.

Илюстрована трибуна. Независимъ вѣстникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Инвалидъ. Органъ на съюза на д-вата на инвалидитѣ, вдовицитѣ, сирацитѣ и родителитѣ на убититѣ отъ войнитѣ въ България. Фол. Излиза всѣка сѣбота. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Юнионъ“ Карниградска 13 — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. V (1924), бр. 209—234; год. VI (1924), бр. 235—243.

Интересантъ. Седмиченъ вестникъ. Фол. Глав. редакторъ Хрикуни — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 12—14.

Истина. Независимъ надпартиенъ листъ. Фол. Излиза всѣка недѣля. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Гладстонъ“ — София. Ц. 60 бр. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Истина. Ego sum via, veritas et vita.. Jo 14—6. Католически органъ издание на комитета за добрия печатъ. Фол. Редакторъ Георги Петковъ. Излиза седмично — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—40.

Истина. Седмичен независим лист за точни новини. Фол. Редактор Александр Атанасов — Русе. Ц. 10 бр. 11 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 7—24.

Искра. Фол. Орѣхово. Год. ц. 40 лв.

Год. IX (1924), бр. 195.

Казанлъшка искра. Околийски вестникъ за културни и стопански въпроси. Фол. Гл. редакторъ Петръ Топузовъ. Излиза два пѣти въ месеца. Печатница „Свѣтлина“ — Ст.-Загора — Казанлъкъ. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—40.

Касапски гласъ. Защитникъ на интереситѣ на касапитѣ въ България. Фол. Излиза всѣка сѣбота. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 11—16.

Келнеро-готварски глас. Защитник на работниците и работничките от обществената и частна прислуга. Фол. Излиза 2 пѣти въ месеца. Печатница „Факел“ — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. XIII (1924), бр. 1—7.

Китка. Музикаленъ вестникъ. Органъ на I Врачанска детска музикална китка. 4°. Редакторъ Ив. Бърдаровъ. Печатница „Трудъ“ на Ст. Цековъ — Варна. Ц. 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Кино-вестникъ. Фол. Коопер. печатница „Типографъ“ Оборище 12 — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—19.

Кино трибуналъ. Седмиченъ вестникъ. Фол. Излиза всѣки четвъртъкъ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—8.

Кнежански вести. Еженеделник за обществен живот, селско стопанство, благоустройство и духовна култура. Фол. Печатница Денков, — с. Кнежа. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—20.

Книгоиздателски гласъ. Излиза месечно. 4°. — София. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Книжарска защита. Органъ на книжарския съюзъ въ България. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза на 1 и 15 всѣки месецъ. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1923—24), бр. 8—16, 19—24; год. II (1924), бр. 1—21.

Забел. Презъ год. II в-кътъ излиза всѣка сѣбота. Год. ц. 100 лв. Варна.

Комисионерска защита. Двуседмично издание. Органъ на сдруженитѣ митнишки и желѣзнични посредници. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Братство“ — Варна. Год. ц. 80 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2, 4—11.

Коминочистаченъ защитникъ. Мѣсеченъ вестникъ, 4°. Печатница „Съгласие“ — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Кооператоръ. Le coopérateur. Органъ на общия съюзъ на българските земледѣлски кооперации. 4^о. Излиза всѣка седмица. Кооперативна печатница „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. V (1924), бр. 1—43.

Кооператоръ. Периодиченъ листъ на Кооперативното дружество „Братски трудъ“. 4^о. Издава дружеството. Урежда управителниятъ му съветъ — София.

Год. XVI (1924), бр. 28—29.

Кооперативен вестник. Издание на Т.-Пазарджишката популярна банка. 4^о. Излиза два пѣти в месеца. — Т.-Пазарджик. Год. ц. 24 лв.

Год. IV (1924), бр. 1—4, 6—11.

Кооперативни вести. Редактира комитетъ. Фол. Печатница „Модерно искусство“ — Сливенъ. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Кооперативна воля. Двуседмичен вестник. Орган на кооперативния тютюно-производителен синдикат. Фол. Печатница на Д. Минчев и Син — Ловеч. Год. ц. 60 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Кооперативенъ гласъ. Периодично издание на работническата кооперация „Напредъ“ въ гр. Тревна. 4^о. Печатница Б. Ненковъ — Тревна.

Год. II (1924), бр. 1.

Кооперативна защита. Défense coopérative. Седмиченъ вестникъ за кооперативна политика и просвета. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5, 7—11, 13.

Кооперативенъ листъ. Органъ на районния земледѣлски кооперативенъ синдикатъ „Общъ подъемъ“. Фол. Излиза всѣко 1 число на месеца. Печатница „Просвѣщение“, Варна — Провадия. Год. ц. 100 лв.

Год. III (1924), бр. 1—4.

Кооперативенъ листъ. Периодично издание на Тревненската популярна банка. 4^о. Печатница Б. Ненковъ — Тревна.

Год. II (1924), бр. 1.

Кооперативен лист. Издание на Бело-Слатинската популярна банка. 4^о. Излиза два пѣти в месеца. — Бела-Слатина. Год. ц. 25 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1924), бр. 10—20.

Кооперативенъ листъ. Безплатно периодическо издание на работническата кооперация „Напредъ“ — Нова-Загора.

Год. V (1924), бр. 6.

Кооперативна пробуда. Двуседмиченъ листъ. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница В. П. Янакиевъ — Свищовъ.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Кооперативна република. Неделно икономическо издание на в. „Народна победа“. Фол. — София. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Кооперативно слово. Издание на софийската кооперативна банка. 4°. Периодически листъ. Печатница „Св. Климентъ“, ул. Гурко 32 — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Кооперативно съзнание. Периодиченъ листъ на Старо-Загорския околийски синдикатъ „Посредникъ“. Фол. Печатница „Свѣтлина“ — Стара-Загора. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. II (1923), бр. 6—7.

Кракра. Седмиченъ информационенъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница Хр. Т. Челебиевъ — Перникъ. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Курьеръ. Седмиченъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница и книжарница „Народенъ учителъ“ — Кюстендилъ. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 50—69, 72—78, 80—95.

Еъмъ здраве. Издава дружеството за борба противъ туберкулозата. 4°. Излиза всѣки месецъ — София. Год. ц. 25 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Кюстендилски бюлетинъ. Безплатенъ седмиченъ вестникъ на застрахователната рекламна и посредническа агенция „Орелъ“. 4°. Печатница Сл. Дюлгеровъ. — Кюстендилъ.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Кюстендилски окръженъ вестникъ. Официално издание на окръжната постоянна комисия. 4°. Излиза всѣки 15 дни. Печатница и книжарница „Изгрѣвъ“ — Кюстендилъ. Год. ц. 30 лв.

Год. II (1924), бр. 31—33.

Лесковска дума. Двуседмиченъ вестникъ за култура, просвѣта и общественъ животъ. Фол. Редакторъ Стефанъ Д. Дачевъ — Лесковецъ. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Лист на музикалното д-во М-го Г. Атанасов. Излиза през музикалния сезон преди всеки концерт. 4°. — Т.-Пазарджик. Год. ц. 10 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2

Листъ на чиновническото кооперативно спестовно-застрahователно дружество. 4°. Излиза всѣки месецъ и се изпраща даромъ. Кооперат. печатница „Гутенбергъ“ — София.

Год. (1924), бр. 54—61.

Литературен майски лист. Издание на вестник Труд. 4°. — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), брой единственъ.

Лозарски извѣстия на производителната кооперация „Димятъ“ и Кредитната „Лозарски трудъ“. Излиза периодически. 8°. — Варна.

Год. II (1924), бр. 1—2, 4—6.

Ломска дума. Седмичен независим вестник. Фол. Редактор Ефр. Митев. Печатница „Обнова“ на А. Щърбанов — Лом. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 40—56; год. II (1924), бр. 57—76, 78—79.

Ломски гласъ. Безпартиенъ двунедѣлникъ. 4°. Издание на Ломското въздържно дружество. Печатница „Обнова“ — Ломъ. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Ломски сговоръ. Органъ на демократическия сговоръ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Зора“ — Ломъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—57.

Лжч. Независим народен вестник. Фол. Излиза всеки делник. Редактор Ив. Ганчев — София. Ц. за 6 м. 130 лв.

Год. I (1924), бр. 40—81, 87—128.

Македонски листъ. Издава въ память на Т. Александровъ македонското благотворително братство. Фол. Печатница „Свѣтлина“ на Ст. Ряковъ — Ловечъ.

Год. I (1924), бр. единственъ.

Матенъ. Информационенъ праздниченъ вестникъ. Фол. Гл. редакторъ Хр. Кунчевъ. Печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 5—28.

Месеченъ земледѣлско-метеорологиченъ бюлетинъ. Издава централната метеорологическа станция. 4°. — София.

Год. I (1924), бр. 2, 4, 6—9, 11.

Метла. Седмиченъ вѣстникъ за смѣхъ и закачки. 4°. Печатница „Св. Климентъ“ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Младешки вѣститель. Вестникъ за християнска култура. 4°. Органъ на съюза на млад. християнски организации. — София. Год. ц. 25 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. VIII (1923—24), бр. 11—12; год. IX (1924), бр. 1—12.

Младежки вестникъ. Ратникъ за културно сближение на младежта. Фол. Излиза седмично — София. Год. ц. 90 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. (1924), бр. 3—4.

Младежка илюстрация. Вестникъ за просвѣта и спортъ. Фол. Излиза два пкти месечно. Редакторъ Д. Кацевъ — София. Год. ц. 75 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1—6.

Младежко земеделско знаме. Седмичен вестник на отрудената земеделска младеж. Фол. — София. Ц. 50 бр. 50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), 1—4.

Младежко знаме. Орган на младежкия земеделски сюз. Фол. — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. II (1924), бр. 42—50; год. III (1924), бр. 1—23, 26—31.

Миръ. Фол. — София. Год. ц. 200 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. XXX (1924), бр. 7068—7362.

Мисионерски вестителъ. Редакторка Г-жа Флоренсъ Ривзъ. 4°. Печатница на Д. Мичев и Син — Ловечъ. Год. ц. 15 лв.
Год. IV (1924), бр. 4—12.

Модна седмица. Фол. — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1, 5, 9—22.

Морска буря. Седмиченъ органъ на младежката група при националь-либералната партия. Фол. Гл. Редакторъ Ив. Миховъ — Бургасъ. Год. ц. 80 лв.
Год. I (1924), 1—10.

Морска заря. Независимъ всѣкидневникъ за информация. Фол. Бургасъ. Год. ц. 260 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 27—194, 197—253.

Морски бичъ. Излиза седмично. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Просвѣщение“ на П. Зенгиновъ — Варна. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 6—20, 22.

Музикаленъ вестникъ. Органъ на българския музикаленъ съюзъ. 4°. Излиза на 1 и 15 всѣки месецъ. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. IX (1924), бр. 11—20; год. X (1924), бр. I—4.

Музикаленъ листъ. Издание на дружество „Лира“ за издигане на изкуството и сближение на музикалната младежъ. 4°. Излиза всѣко 15 и 30 число. Печатница и книжарница „Изгревъ“ — Кюстендилъ. Ц. 1 лв. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Музикаленъ прегледъ. Издание на съюза на професионалнитѣ музиканти въ България. 4^о. Полумесеченъ вестникъ. Печатница „Свѣтлина“ — Ст.-Загора. Год. ц. 35 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 4—13, 15—20; Год. II (1924), бр. 1.

Музикантъ. Органъ на съюза на професионалнитѣ музиканти въ България. Фол. Излиза на 1 и 15 число всѣки месецъ. Печатница на армейския военноиздателски фондъ—София. Год. ц. 48 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 15—20; год. III (1924), бр. 1—15.

Надежденски кооперативенъ листъ. Издание на надежденската популярна банка. 4^о. — Надежда.

Год. I (1924), бр. 1.

Наемателъ. Органъ на сдружението „Наемателъ“. 4^о. Излиза периодично на неопредѣлени срокове. Печатница на армейския воен. издател. фондъ — София. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 7.

Най-ново врѣме. Независимъ седмиченъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — Търново. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V (1923), бр. 33—54; год. VI (1924), бр. 55—87.

Наредби на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти. 4^о. Държавна печатница — София.

Год. VI (1924), бр. 1—40.

Народ. Ежедневник на работническата социалдемократическа партия. Фол. — София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. XII (1924), бр. 1—95, 97—294.

Народовластие. Фол. Урежда редакционенъ съветъ — София. Год. ц. 240 лв.

Год. I (1924), бр. 1—7.

Народна борба. Органъ на занаятчийската професионална партия. Фол. Излиза седмично. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Ц. 50 бр. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3, 6—11.

Народна борба. Ежедневен вестник за здружените земледелци. Фол. Урежда редакционен комитет — София. Год. ц. 240 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Народна борба. Народенъ вестникъ за политика и култура. Фол. Редактира комитетъ. Излиза два пѣти седмично. Печатница П. Пеневъ — Шуменъ. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 116—123.

Народна борба. Политико-литературенъ листъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза седмично. Печатница Н. и Д. Попови, Кузмановъ и С-ие — Чирпанъ. Год. ц. 70 лв.; 1 бр. 1·50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—17.

Народна борба. Органъ на демократическия сговоръ. Фол. Печатница А. Д. Паничковъ — Свищовъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 3—40.

Народно дѣло. Вестникъ за политика, култура и народно стопанство. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всѣка сѣбота — Дупница. Год. ц. 80 лв.
Год. I (1924), бр. 1—39.

Народна дума. Вестник за здружени земледелци и хора на труда от Габровска околия. Фол. Урежда редакционен комитет. Печатница „Искра“ — Габрово.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Народно единство. Органъ на партията Народно единство. Фол. Гл. редакторъ П. Карчевъ — София. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 27—188, 190—200.

Народна защита. Вестник за сдружените земледелци. Фол. Урежда редакционен сѣвет. Излиза всеки ден — София. Ц. 50 бр. 50 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 17—100.

Народно знаме. Седмичен независим вестник. Фол. Урежда редакционен комитет. Печатница на Д. Мичев и Син — Ловеч. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 13—50.

Народно знаме. Окръжен социалдемократически седмичен вестник. Фол. Печатница Малджиев — Русе. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Народно знаме. Всекидневен вестник за сдружените земледелци. Фол. Урежда редакционен комитет — София. Год. ц. 240 лв.
Год. I (1924), бр. 65—89.

Народенъ криминалъ. Излиза седмично. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Народенъ кооперативенъ листъ. Органъ на кооперативната централа „Напредъ“. Работ. кооперат. печатница „Напредъ“ — София.
Год. I. (1924), бр. 1—24.

Народенъ листъ. Радикалски вестникъ. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза седмично. Печатница на Умбертъ Берборовъ въ калето — Видинъ. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. IX (1924), бр. 1—2.

Народна отбрана. Независимъ воененъ ежедневникъ. Фол. — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. VI (1924), бр. 1031—1074, 1076—1170.

Народна победа. Всекидневен земеделски вестник. Фол. Урежда редакционен комитет — София. Ц. 100 бр. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—38.

Народна правда. Всекидневен информационен вестник. Фол. Печатница „Балкан“ — София. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—24.

Народен приятел. Седмичен вестник. Фол. Книжар. печат. книго-везница Бр. Ф. Апостолови — Айтос. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 3—19.

Народна пробуда. Седмичен вестник за сдружените земеделци от Шумерски окръг — Попово. Фол. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Народенъ сговоръ. Независимъ народенъ вестникъ за политика, култура и патриотизмъ. Фол. Излиза два пжти седмично. Печатница „Търговски“ — Шуменъ. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 л.

Год. I (1924), бр. 41—69, 90; год. II (1924), бр. 91—93, 96—110.

Народен страж. Всекидневен информационен вестник. Фол. — София. Ц. за 3 м. 75 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Народно събуждане. Социалдемократически лист за агитация и пропаганда. Фол. Излиза веднаж в седмицата. Печатница А. К. Сърбенов — Севлиево. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—13.

Народна скръб. Фол. — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Народна трибуна. Редакторъ Г. Пантевъ. Фол. Печатница „Политика“ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 26—47.

Националистъ. Органъ на Националъ-либералната партия. Фол. Седмиченъ вестникъ — В.Търново. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 19—28.

Националистъ. Седмиченъ вестникъ на националъ-либералната младежъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 1, 3—6.

Начало. Независим кооперативен вестник. Фол. Излиза веднаж в седмицата. Урежда редакционен комитет. Печатница „Напредък“ — Нова-Загора. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—8.

Начало. Редактира комитетъ. Фол. Излиза два пжти седмично на български и турски — Кърджали. Год. ц. 200 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—13.

Нашето кино. Органъ на кинолюбителитѣ въ България. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 2—18, 20—30.

Наши дни. Ежедневен вестник. Фол. София. Ц. 3 м. 75 лв., 1 бр. 1 лв. Год. I (1924), бр. 8—63.

Наше слово. Седмиченъ вестникъ. Фол. Редакторъ Ив. Г. Първановъ. Излиза понедѣлникъ. Печатница „Животъ“ — Фердинандъ. Год. Ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв. Год. I (1924), бр. 1—2.

Недѣлна епоха. Седмиченъ листъ за литература изкуство и критика. Фол. София. Год. ц. 70 м., 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1—20.

Недѣлно издание наши дни. Фол. София. Ц. 3 м. 75 лв., 1 бр. 1 лв. Год. I (1924), бр. 1—3.

Недѣлно А. Б. В. Илюстриран вестник. Фол. Излиза всеки ден. Празник научно литературен брой. Директор Иосиф Хербст — София. Ц. за 3 м. 100 лв., 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1—19, 26—33.

Недѣлно утро. Фол. — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв. Год. III (1924), бр. 113—150; 153—166.

Недѣлна хасковска поща. Седмиченъ литературно-хумористиченъ листъ. Фол. — Хасково. Год. Ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1.

Независима България. Органъ за национални свободи на народа Фол. Редакторъ: Христо Котовъ — Пловдивъ. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 лв. Год. XIX (1924), бр. 7—16.

Независима Македония. Органъ на македонската емиграция. Фол. Излиза седмично. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв. Год. II (1924), бр. 43—53, 56—92.

Независимостъ. Органъ на националъ-либералната партия. Фол. София. Год. ц. 250 лв., 1 бр. 1 лв. Год. IV (1924), бр. 810—1087, 1089—1105.

Не искам да работиш. Вестник за смѣхъ, задявки и придишки. Фол. Излиза всѣка седмица. Печатница „Политика“ — София. Ц. 1 бр. 3 лв. Год. I (1924), бр. 35—52; год. II (1924), бр. 53—76, 78—84.

Нова борба. Вѣстникъ на „демократическия сговоръ“. Фол. Редакторъ Никола Савовъ. Излиза седмично. Печатница „Трудъ“ на Ст. Цековъ — Враца. Год. ц. 50 лв.

Год. II (1923), бр. 33—37; год. III (1924), бр. 1—43.

Нова варненска трибуна. Безплатенъ вестникъ за реклама и общ. животъ. Фол. Печат. и редакция ул. „Радина“ № 36. — Варна. Год. I (1924), бр. 2—17, 24—28, 30.

Нова дума. Органъ на обединената народно-прогресивна партия — Старо-Загорски окръгъ. Фол. Излиза седмично. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Свѣтлина“ — Стара-Загора. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1924), бр. 20—31, 35—39.

Нова ера. Всекидневен народен вестник. Фол. — София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—44.

Нова култура. Периодически листъ за обнова на живота. 4°. Редактира комитетъ. Печатница „Ново врѣме“ — Търново. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Нова Палестина. Издава централния директориумъ на Керендъ Айесодъ въ България. 4°. Печатница „Амишпатъ“ — София.

Год. II (1924), бр. 1—2.

Нова северна поща. Ежедневенъ информационенъ вестникъ. Фол. Печатница „Братство“ — Варна. Год. ц. 300 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Нови дни. Просвѣтно-литературенъ листъ 4°. Излиза периодично. Урежда комитетъ. Печатница К. Иосифовъ — Орхание. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 18—20.

Новини. Ежедневенъ утрненъ информационенъ вестникъ. Фол. — Варна. Год. ц. 300 лв. 1 бр. 1 лв.

Год. IX (1924), бр. 1—147, 149—157.

Новият свят. The new world. Независим информационен лист защитник на онеправданите. 4°. Излиза ежеседмично всека среда. Директор-стопанин П. Н. Попов. Кооператив. печат. и книговезница „Изгрев“ — Плевен. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Ново време. Периодически независимъ информационенъ вестникъ. Фол. Редакторъ Ст. К. Бумбишевъ. Печатница „Зора“ — Радомиръ.

Год. II (1924), бр. 29—30.

Ново-загорски общински вестникъ. Органъ и издание на Н.-Загорската градска община. 4°. Излиза всяка сѣбота. Печатница „Заря“ — Нова Загора.

Год. IV (1924), бр. 1.

Ново земледѣлие. Двуседмиченъ вѣстникъ по земледѣлие, скотовѣдство, лозарство и пр. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Труд“ Ст. Цеков — Враца. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—8.

Ново общество. Вестник за кооперативна организация, просвета и политика. 4°. Излиза на 1 и 15 всеки месец — Враца. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 1·50 лв.

Год. I (1924) бр. 2.

Ново общество. Излиза два пѣти в месеца. Фол. Редактор Стоян Петров — София. Год. ц. 36 лв., 1 бр. 2 ла.

Год. II (1924) бр. 28—37.

Ново-пазарска трибуна. Ежеседмиченъ информационенъ независимъ вестникъ 4°. Печатница „Изгревъ“ на Бр. Найденови — Нови Пазаръ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1923), бр. 1—30.

Новопазарски седмични новини. Независимъ общественъ вестникъ. 4°. Излиза всѣки петѣкъ. Стопанинъ Илия Г. Пановъ — Нови Пазаръ. Год. ц. 50 л.

Год. I (1923), бр. 11—12.

Новъ журналъ. Информационенъ праздниченъ вестникъ. Фол. Гл редакторъ Христо Кунчевъ. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924) бр. 1—4.

Обединение. Ежеседмиченъ вестникъ за политика, стопанство и общественъ животъ. Фол. Редакторъ П. Бюлбюлевъ — Нова-Загора. Год. ц. 60 лв.

Год. II (1924), бр. 14—18, 21—27, 80—95.

Обнова. Окрѣжен политически вестник Фол. Излиза всеки четвъртъкъ. Редактор М. Мутафчиев. Печатница „Изгревъ“ — Кюстендил. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 91—98.

Оборище. Седмиченъ политико-информационенъ вестникъ. Фол. — Излиза всѣки понедѣлникъ. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница на „Никола Райновъ“ — Панагюрище. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—24, 26—31.

Общинарь. Органъ на изборнитѣ служители въ България. Фол. Излиза два пѣти месечно на 1 и 15 число. Печатница „Амишпаты“ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5, 7.

Обществѣнъ бичъ. Вестникъ за социална правда, редъ и законность. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Право“, „Бачо Киро“ 2 — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Общедостъпен журнал. Периодическо безплатно издание. 8°. София.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Общограждански Кооператоръ. Периодиченъ листъ на общогражданската кооперация. 4°. Издава кооперацията. Печатница „Свѣтлина“ — Ст.-Загора.

Год. III (1924), бр. 3.

Обущарски лист. По случай патрония празник на Софийското обущарско сдружение „Сжзнание“ — София.

Год. I (1924), брой единственъ, 25 декемврий.

Окръжен вестник. Официално издание на Петричката окръжна постоянна комисия. 4°. Излиза всека сѣбота. Печатница Ив. Телятиновъ — Петричъ. Год. ц. 80 лв.

Год. II (1924), бр. 28—76, 78.

Окръженъ вестникъ стопанска пробуда. Официално издание на окръжната постоянна комисия. Фол. Излиза всѣки 15 дни. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница и книжарница „Изрѣвъ“ — Кюстендилъ. Год. ц. 40 лв.

Год. II (1924), бр. 34—35; год. III (1924), бр. 36—53.

Оранжево знаме. Всекидневен вестник за сдружените земеделци. Фол. Урежда редикционен комитет — София. Год. ц. 240 лв.

Год. I (1924), бр. 1—28.

Ореховско единство. Урежда редакционен комитет. Фол. Печатница Чаушански и Симов — Орехово. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1924), бр. 3—19.

Орѣховски търговски вестникъ. Седмиченъ независимъ информационенъ всѣкому полезенъ листъ. Фол. Печатница Н. Д. Йоцевъ и С-ие — Орѣхово. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), 2—13.

Орлов поглед. Независим седмичен вестник, редактиран от комитет. — Айтос. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 3—5.

Отечество. Органъ на съюза на запаснитѣ офицери. Фол. Печатница „Съгласие“ — София. Год. ц. 100 лв.

Год. III (1924), бр. 159—170, 172—188; год. IV (1924), бр. 189—195, 197—209.

Отзив. Ежедневен вестник. Фол. Печатница „Балкан“ — София. Ц. за 3 м. 75 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Панагюрско ехо. Седмиченъ независимъ вестникъ. 4°. Печатница Никола Райновъ. Излиза всѣка сѣбота — Панагюрище. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—53.

Пантеонъ. Илюстриранъ полумесеченъ вестникъ за изкуство и театръ. Фол. Редакторъ Антоновъ. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 4 лв.

Год. I (1923—24), бр. 18—23; год. II (1924), бр. 24—25.

Палячо. Смѣхътъ надъ всичко. Фол. Печатница „Обзоръ“, Регентска 4 — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 3—39.

Забел. Бр. 1 и 2 отъ „Палячо“ сж излѣзли подъ името „Папагалъ“.

Пастирско дѣло. Органъ на свещеническитѣ братства въ България. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всѣки четвъртъкъ. Печатница „Добруджа“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 1—50.

Пашмаклийски окръженъ вестникъ. Официално издание на пашмаклийската окръжна постоянна комисия. 4°. Излиза на 1 и 15 число всѣки месецъ. — Пашмаклий. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Периодиченъ листъ на водния синдикатъ „Тунджа“. Урежда управителния съветъ. Фол. Печатница „Свѣтлина“ — Стара-Загора.

Год. I (1924), бр. 1.

Пернишки гласъ. Седмиченъ независимъ информационенъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница Челебиевъ и С-ие — Перникъ. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Петков лист. Фол. — София.

Год. I (1924), брой единственъ.

Печатарски работникъ. Органъ на независимия работнич. печатарски съюзъ въ България. 4°. Излиза за сега единъ пѣтъ месечно — София. Год. ц. 35 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Пиринъ. Македоно-Одрински листъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза седмично — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 13—26.

Плѣвенска поща. Ежедневенъ информационенъ вестникъ. Фол. Плѣвень. Ц. за 6 м. 140 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 80—98.

Плѣвенски общински вестникъ. Органъ и издание на Плѣвенската градска община. Фол. Излиза всѣка седмица. Кооперативна печатница „Изгрѣвъ“ — Плѣвень. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 40 ст.

Год. IV (1924), бр. 22—28; год. V (1924), бр. 1, 3—9, 15—19.

Плѣвенски окръженъ вестникъ. Официално издание на окръжната постоянна комисия. 4°. Редактира комисията. Излиза на 15 и 30 число всѣки месецъ. Кооперативна печатница „Изгрѣвъ“ — Плѣвень. Год. ц. 75 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3, 5—7.

Плѣвенски сговоръ. Органъ на демократическия сговоръ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — Плѣвень.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Плѣвенско утро. Ежедневенъ сутришенъ вестникъ. Фол. — Плѣвень. Год. ц. 260 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—7, 14—22.

Пловдивски окръжен вестник. Излиза всека сѣбота. 4°. Търговска печатница — Пловдив. Год. ц. 45 лв.

Год. II (1924), бр. 114—122; год. III (1924), бр. 1—32.

Пловдивски търговски вестникъ. Редакторъ Д. Симидовъ. Фол. Пловдивъ. Год. ц. 150 лв.

Год. VIII (1924), бр. 13, 15—16, 18, 21—30, 32—46.

Погледи. Седмичникъ за литература, културенъ и общественъ животъ. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Подемъ. Листъ за изкуство, критика и общественъ животъ. Фол. Издание на артистичния кружокъ „Трианонъ“ — Варна. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Подемъ. Окръженъ седмиченъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всѣка сѣбота. Печатница Мижоровъ — Дупница. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), 1—45.

Подофицерска защита. Органъ на съюза на запаснитъ под-офицери въ България. Фол. Излиза всѣка седмица. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. IX (1923—24), бр. 284—333.

Подуенски гласъ. Седмиченъ независимъ вестникъ. Фол. Глав. редакторъ Тодоръ Ат. Татаровъ. Коопер. печатница „Типографъ“. Излиза всѣки петъкъ — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 1—32.

Политика. Илюстриранъ независимъ вестникъ. Фол. Печатница „Политика“ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. IV (1924), бр. 161—177, 179—211.

Понедѣлникъ. Седмиченъ вестникъ за информация—София. Фол. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Поповски новини. Седмиченъ независимъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Просвѣта“ Ив. Ст. Калчевъ — Попово. Год. Ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Послѣдна поща. Информационенъ вѣстникъ. Фол. Излиза слѣдъ всѣки празникъ—София. Год. Ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 31—67; год. II (1924), бр. 68—90.

Потиеъ. Демократически листъ. Фол. Редакторъ Никола Кр. Мирски. Печатница П. Зенгиновъ — Варна.

Год. II (1924), бр. 1.

Правда. Независим всекидневен вестник. Фол. Гл. редактор Д-р Ал. Пеев. Печатница „Работник“—Пловдив. Год. Ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв. Год. III (1924), бр. 390—683.

Правда. Независим информационен вестник. Фол. Редактор Станчо Нойков. — Сливен. Год. Ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. VIII (1924), бр. 347—392.

Правда. Седмиченъ вестникъ за политика, литература и стопанство. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Наука“ П. Х. Григоровъ и Сие. — Гор.-Орѣховица. Год. Ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 53—53, 60—64.

Правда. Седмиченъ радикалски листъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — Враца. Год. Ц. 50 л., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 68—83; год. III (1924), бр. 84—87.

Права дума. Вестник за народа. Фол. Урежда редакционен комитет. Печатница „Искра“ — Габрово. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Права дума. Седмиченъ вестникъ. Фол. Печатница „Свѣтлина“ Ямболъ — Казълъ-Агачъ. Год. Ц. 100 лв., 1 бр. 1·50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Православна истина. Полумѣсеченъ религиозенъ листъ. 4^о. Издание на епархийското свещ. братство. Гл. редакторъ свещ. Б. Ив. Гешаковъ — Стара-Загора. Год. Ц. 45 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 15—21.

Право. Вестникъ за информация, търговия и култура. Фол. Редакторъ Димитръ Михайловъ — Разградъ. Год. Ц. 60 л., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9, 12—14.

Право дѣло. Седмиченъ вестникъ за политика, литература и стопанство. Фол. Редакторъ А. И. Халачевъ — Търново. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 29.

Право. Независимъ народенъ двуседмиченъ вестникъ. Фол. Кооперат. печатница „Франклинъ“. Радомиръ. Год. Ц. 70 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. IV (1924), бр. 1—8, 85—90.

Пробуда. Двуседмиченъ вестникъ за народа. Фол. Редактира комитетъ — Самоковъ. Год. Ч. 60 лв. 1 бр. 2 лв.
Год. II (1923—24), бр. 28—53.

Пробуда. Орган на сюза на телеграфопощенските и телефонни служители в Бжлгария. Фол. Излиза на 5, 15 и 25 число. — София.
Год. Ц. 40 лв.
Год. III (1924), бр. 40—41, 44—57.

Пробуждане. Органъ на съюза на чиновниците отъ частнитъ банки и дружества. 4°. Излиза на двѣ седмици. Печатница „Обзоръ“ София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. IV (1924), бр. 2—24; год. V. (1924), бр. 1—4.

Провадийски вестн. Независимъ информационенъ седмиченъ вестникъ. Фол. Печатница „Зора“, наем. печатарска производ. кооперация „Единство“—Провадия. Год. ц. 50 лв. 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—3.

Провадийско ехо. Вестникъ за информация, търговия и култура. Фол. Дим. Михайловъ. Печатница Ил. Върбановъ и К. Ганчевъ—Провадия. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Прогимназиална пробуда. Защитникъ интереситъ на прогимназиалнитъ учители. Фол. Излиза месечно. Издава редакционенъ комитетъ — Свищовъ. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 4 лв.
Год. I (1924), бр. 1—3.

Пролетарско единство. Защитник на економическите интереси и права на работниците и служащите. Фол. Печатница „Факел“ София. Ц. за 6 м. 45 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

Производителна кооперация. Органъ на съюза на производителнитъ кооперации въ България. Фол. Излиза 2 пжти въ месеца. Кооперат. печат. „Гутенбергъ“. София. Год. ц. 40 лв.
Год. V (1924), бр. 1—20.

Промисълъ. Периодически листъ. Фол. Органъ на народната трудова партия бивши промишлено-земледѣлски народенъ съюзъ. Печат. Пантелей Коневъ — Видинъ. Ц. 1 бр. 1 лв.
Год. II (1924), бр. 4.

Противоалкооленъ листъ. Месеченъ органъ на учителския неутраленъ съюзъ за борба съ алкоолизма въ България 4°. Печатница Добри Тодоровъ — Варна. Год. ц. 10 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 5—10.

Противоалкооленъ листъ. Органъ на учителския неутр. съюзъ за борба съ алкоолизма въ България. 4°. Печатница „Теменуга“ Бр. Ноеви — В.Търново. Год. Ц. 10 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 1—4.

Прѣпорецъ. Органъ на демократическата партия. Фол. София. Год. XXVI (1924), бр. 1—292.

Пжтниеъ на организацията на търговскитѣ и индустриални пжтующи агенти въ България. Фол. Излиза седмично. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница Леви, Петровъ и С-ие Русе. Год. ц. 90 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—43.

Работничка. Излиза на 1, 10 и 20 число на месеца. Фол. София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2, 10.

Работнически вѣстникъ. Органъ на работницитѣ. София. Фол. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Работнически глас. Защитник на економическите интереси и права на работниците и служащите. Фол. Излиза седмично. Печатница „Факел“ — София. Ц. за 6 м. 45 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—16.

Работническо единство. Защитник на економическите интереси и права на работниците и служащите. Фол. Излиза 2 пжти седмично — София. Год. ц. 90 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 10—20, 22—45.

Работническо знаме. Орган на свободния общ работнически синдикален сжюз в Бжлгария. Фол. Излиза седмично — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 7—14.

Радикал. Орган на радикалската партия. Фол. — София. Год. ц. 200 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. XIX (1924), бр. 1—114; год. XX (1924), бр. 145—241, 243—283.

Радикалски гласъ. Органъ на радикалскитѣ организации въ Плѣвенски окржгъ. Фол. Излиза седмично. Кооперативна печатница „Изгрѣвъ“ — Плѣвенъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 1—7.

Развигор. Литературенъ листъ. Фол. Излиза единъ пжтъ въ седмицата. Редактори: Ал. Балабановъ, Елинъ Пелинъ — София. Год. ц. 140 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. III (1924), бр. 126—160, 162—164.

За бележка. Отъ бр. 134 редактори сж: Т. Боровъ, Д. Б. Митовъ и Г. Цаневъ.

Разградски ратникъ. Защитникъ на интереситѣ на жителитѣ отъ града и околията. Фол. Излиза всеки вторникъ. Печатница на Ал. Иванчевъ — Разградъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—14.

Разградско слово. Независим обществен вестник. Фол. Излиза всяка седмица. Печатница на П. Антонов — Разград. Год. ц. 50 лв. Год. II (1924), бр. 66—80, 82—106.

Рампа. Седмиченъ вестникъ за театъръ, литература и критика. Фол. Кооперат. печатница „Едисонъ“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Ратникъ на свободата. Органъ на организацията „Ратници на свободата“. Фол. Излиза седмично. Редактира комитетъ. Печатница „Балканъ“ — София. Ц. за 6 м. 24 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5, 7, 11—24.

Ревизоръ. Безплатенъ ежедневенъ вестникъ. Фол. Издатель-стопа-нинъ дирекция „Реклама, театръ и музика“ — Варна.

Год. III (1924), бр. 73.

Рекламна седмица. Рекламата е душата на търговията. Фол. Излиза всѣки недѣленъ день. Гл. редакторъ Ст. Г. Коняровъ. Кооперативна печат. „Фотиновъ“, Хр. Ботевъ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Родина. Седмиченъ независимъ вѣстникъ. Фол. Урежда редак-ционенъ комитетъ — Бургазъ. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 11—12, 14—17.

Родина. Следпразничен информационен вестник. Фол. Редактор-издател Гр. Кузманов — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 9—16.

Родолубецъ. Вестникъ за политика, промишленостъ и инфор-мация. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза веднажъ въ седмицата — всѣка сѣбота. Печатница „Модерно изкуство“ — Габ-рово. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 29—51; год. III (1924), бр. 1—3.

Родопска звѣзда. Независимъ информационенъ ежедневникъ. Фол. Редакторъ Гошка Димитровъ. Редакция и администрация печат-ница „Свѣтлина“ — Хасково. Год. ц. 260 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—71.

Русенска поща. Независимъ ежедневникъ. Фол. Редакция и администрация агенция „Куриеръ“ Русе. Год. ц. 300 лв. 1 бр. 1 лв. Год. III (1924), бр. 632—762, 768—903; год. IV (1924), бр. 904—935.

Русенски окръжен вестникъ. Официално издание на окръжната постоянна комисия. 4°. Излиза на 1, 8, 15 и 22 число всъки месецъ — Русе. Год. ц. 100 лв.

Год. IV (1924), бр. 39—48; год. V (1924), бр. 1—32.

Самоковски общински вестникъ. Излиза всъка седмица. Фол. Самоковъ. Год. ц. 50 л., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Санитарни реформи. Reformes sanitaires. Излиза седмично. Фол. Урежда редакционен комитет — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—6.

Санитаренъ гласъ. Органъ на съюза на санитарния и ветеринаренъ персоналъ въ България. Фол. Излиза три пѣти въ месеца на 1, 10 и 20 число — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V. (1924), бр. 19—35; год. VI (1924), бр. 1—17.

Сатър. Никому хатър—всекому сатър. 4°. Литературно-художествен и хумористичен седмичен вестник. Печатница „Прогрес“ Павликени. с. Михалци. Ц. за м. 10 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Светлина. Младежки вестник. 4°. Излиза седмично, Редактор Илия Василев — София. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Светлина. Орган на социалдемократическата организация в Казанлък. Фол. Казанлък.

Год. VI (1924), бр. 1—3.

Свѣтлина. Вѣстникъ за информация, култура и стопанство. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза всъки понедѣлникъ — Дупница. Год. ц. 50 лв.

Год. III (1923—24), бр. 146—157.

Свѣтовна трибуна. Независимъ вѣстникъ. Фол. Илюстриранъ седмиченъ вѣстникъ. Урежда редакционенъ комитетъ. — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Свищовски известия. Седмиченъ информационенъ и рекламенъ листъ. Фол. Редакторъ Вл. П. Янакиевъ. Печатница Вл. Янакиевъ — Свищовъ. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1923—24), бр. 58—121.

Свобода. Периодиченъ листъ за литература, наука, хуморъ и сатира. 4°. Дебелецъ.

Год. I (1924), бр. 5—8.

Свобода. Периодиченъ сатино-хумористиченъ листъ. Фол. Редактира комитетъ. Печатница Церовски. Търново улица офицерска — В. Търново. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Свобода. Седмиченъ вестникъ за обнова на живота. Фол. Печатница Б. А. Кожухаровъ — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924) бр. 6—20, 22, 24—53, Год. II (1924) бр. 55—57.

Свобода и труд. Изразител на прогресивната мисъл. Фол. Излиза седмично. Печатница „Политика“ София. ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—5.

Свободна Македония. Органъ на македонската емиграция. Фол. Излиза седмично — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 64—55.

Свободна речъ. Всѣкидневенъ утриненъ вестникъ. Фол. София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—78, 80—197, 199—273.

Свободна родина. Органъ на демократическия сговоръ. Фол. Излиза всѣка седмица — Търново. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—38.

Свободна трибуна. Независимъ безпартиенъ вестникъ. Фол. Излиза 3 пѣти месечно. Печатница „Касжровъ“. Гор.-Орѣховица. Год. ц. 50 лв.,

Год. I (1924) бр. 1—4.

Свободно отечество. Национален — независим вестник. Фол. Урежда редакционен комитет. Печатница Братя Ионовъ — Пловдив. Год. ц. 100 лв.

Год. XI (1924), бр. 43—49.

Сговоръ. Независимъ политико-общественъ информационенъ вестникъ. Фол. Редакторъ П. М. Хаджийски. Излиза веднажъ въ седмицата. Печатница Н. Д. Цоневъ — Орѣхово. Год. ц. 40 лв.

Год. IV (1924), бр. 177—184; год. V (1924), бр. 186—200, 202—207.

Сговоръ. Окръженъ вестникъ. Фол. Директоръ-стопанинъ Н. Колевъ. Печатница „Свѣтлина“ Стара-Загора. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—12.

Сговоръ. Седмиченъ вестникъ, Фол. Печатница А. К. Сърбеновъ — Севлиево. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Северно ехо. Вестникъ на демократическия сговоръ. Фол. Редакторъ: Петко П. Поповъ — Плѣвенъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. IV (1924) бр. 1—44.

Северо-български спортенъ листъ. Седмиченъ вестникъ за всѣкаквъ спортъ. Фол. Директоръ Л. Константиновъ. Излиза всѣка недѣля. Печатница „Зора“ — Варна. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I. (1924), бр. 1—8.

Севлиевски гласъ. Защитникъ на интереситѣ на жителитѣ отъ града и околията. Фол. Урежда комитетъ. Излиза на 10, 20 и 30 число — Севлиево. ц. 20 бр. 20 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1824), бр. 16—18.

Седмична зора. Излиза всѣка седмица. Фол. Редакция и администрация на площадъ „Славейковъ“ — София. Ц. 1 бр. 3 л.

Год. I (1924), бр. 1.

Седмиченъ криминалъ. Излиза седмично. Урежда редакционенъ комитетъ. Фол. — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Седмиченъ факелъ. Урежда редакционенъ комитетъ. Фол. Кооперативна печат. „Гутенбергъ“ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—25.

Селска дума. Излиза всѣки вторникъ и четвъртъкъ. Фол. — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2.

Год. I (1924), бр. 1—4, 6—7, 12—31, 34—70.

Селски глас. Седмичен вестник за сдружените земледелци от Търновски окръг. Фол. Урежда редакционен комитет. Печатница „Темнуга“ Бр. Ноеви. — Търново. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1914), бр. 1.

Селско стопанство. Полумесеченъ вестникъ за наука и култура 4°. Издава Агрономно бюро „Просвѣта“ Излиза на 1 и 15 число всеки месецъ — Бѣла. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Селянка. Орган на женския земеделски научен сюз. Фол. Печатница на Землед. Кооперат. банка — Синдикална централа — София. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—23.

Сливенски общински вестникъ. Излиза на 15 и 30 число на месеца. Раздава се даромъ на желающитѣ граждани. 4°. Печатница и книжар. „Трудъ“ — Сливенъ.

Год. V (1924), бр. 8—23.

Слово. Всѣкидневникъ за политика, стопанство и културенъ животъ. Фол. — София. Год. ц. 250 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 488—762, 764—794.

Слънчогледи. Литературенъ листъ. Органъ на Лит.-просветна група „Ботевъ“ при гимназ. 4°. Редактира комитетъ. Печатница „Рекордъ“ — Разградъ. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Смѣлость. Органъ на потжпканата правда. Фол. Излиза всѣка седмица. Редакторъ Панаѣотъ Хр. Дубаровъ. — Айтось. Год. ц. 50 лв.

Год. VI (1924), бр. 1—9.

Собственикъ. Органъ на сдруженитѣ собственици. Фол. Излиза всѣка седмица. Печатница Б. А. Кожухаровъ — София. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. IV (1924), бр. 2—44.

Софийска фондова борса официаленъ борсовъ листъ. Излиза два пѣти седмично. 4^о. — София. Год. ц. 400 лв.

Год. (1923), бр. 235—283; год. (1924), бр. 1—90.

Софийски бич. Седмичен независим народен вестник. Фол. Урежда редакционен комитет. Излиза веднаж в седмицата. Модерна печатница — Пловдив. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. V (1924), бр. 19—28.

Софийски търговски вестникъ. Най-стария търговски информационенъ вѣстникъ въ царството Фол. Journal commercial de Sofia. Основанъ 1911 год. Печатница „Балканъ“ — София.

Год. XIV (1924), бр. 418—427, 429—434, 436—440, 442—443.

Софиянец. Орган на Соф. независима група. 4^о. Излиза всеки понедеѣльник — София. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. III (1924), бр. 1.

Социалдемократъ. Мѣстенъ органъ на работ. социалдемократ. партия. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза два пѣти въ месеца. Печатница и книжар. „Трудъ“ — Сливенъ. Год. ц. 24 лв.

Год. III (1924), бр. 16.

Социалистическа дума. Окръженъ седмиченъ вестникъ. Фол. Печатница Н. В. Велчевъ — Бургасъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V (1924), бр. 20—32.

Социалистическа младеж. Орган на сѣюза на социалистическата младеж в Бѣлгария. Фол. Излиза 3 пѣти в месеца на 1, 10 и 20 число — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 1—20; год. IV (1924), бр. 1—6.

Социалистическа трибуна. Седмичен орган на окр. комитет на социалдемократическите организации, Варненски окръг. 4^о. — Варна. Безплатно

Год. III (1924), бр. 1.

Социалистически бюлетинъ. Органъ на Надежденската социалдемократическа организация. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Франклинъ“ — София — Надежда.

Год. I (1924), бр. 1—3, 5—6.

Спиртомразецъ. Месечно вестниче за противоалкоолна просвѣта. 4^о. Печатница „Теменуга“ Бр. Ноеви — Търново. с. О. Градище. Год. ц. 10 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—3.

Спортенъ журналъ. Излиза два пѣти седмично. 4^о. Печатница на Григоръ Ив. Гавазовъ — София. Ц. 20 бр. 50 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), стр. 1—3, 4—8.

За бел. Отъ бр. 4 в-кътъ струва 300 лева годишно.

Спорт и гимнастика. Вестник за работническа физическа култура. 4°. Излиза два пжти в месеца на 15 и 30 число. Печатница „Факел“ ул. Хр. Ботев 200 — София. Ц. 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Спортъ. Седмиченъ илюстриранъ вестникъ. Фол. Печатница „Довърие“ — София. Год. ц. 140 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 14—50.

Старини. Органъ на пенсионерното д-во „Старини“ 4°. Излиза всъки месецъ — София. Ц. 1 бр. 1 лв.
Год. II (1924), бр. 11—12; год. III (1924), бр. 13—18.

Старо-Загорски окръженъ вестникъ. Официално издание на Старо-Загорската окр. постоянна комисия. 4°. Излиза всъка седмица. Печатница Н. Брашнаровъ — Ст.-Загора. Год. ц. 30 лв.
Год. VII (1924), бр. 28—34; год. VIII (1924), бр. 1—32.

Старъ криминалъ. Седмиченъ вѣстникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 19.

Стажер. Орган на общия земеделски трудов сжюз в Бжлгария. Фол. Излиза всеки петжк. Работ. коопер. печат. „Напред“. — София. Год. ц. 50 лв.
Год. II (1924), бр. 1—11, 15—46.

Стрела. Органъ па изчезналата правда. Фол. Ст. Бумбишевъ. Печатница „Челебиевъ“. Год. ц. 30 лв. — Радомиръ.
Год. II (1924), бр. 15—21.
Забел. Отъ брой 22 в-кътъ се именува „Ново време“.

Стремление. Седмиченъ независимъ вестникъ. Фол. Урежда комитетъ. Печатница „Светлина“ на Ст. Рясковъ — Ловечъ. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. XIV (1924), бр. 36—48; год. XV (1924), бр. 1—33.

Струмско ёхо. Седмиченъ независимъ вестникъ. Фол. Излиза всъки понедѣлникъ. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Зора“ — Радомиръ. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 1—14.

Студентска мисль. Вестникъ за организационенъ животъ, наука, художествена литература и студентска информация. Фол. Редактира комитетъ. Излиза седмично. Печатница „Новъ Животъ“ — София. Год. ц. 140 лв., 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1—5.

Сурваки. Урежда редакционенъ комитетъ. 4°. Печатница „Темнуга“ на Бр. Ноеви — В.-Търново. Ц. 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1.

Сухиндолски връхъ. Юбилеенъ листъ на сухиндолския клонъ „Сухиндолски връхъ“ отъ юношеския туристски сюзъ въ България по случай петъ годишната му. 4°. Печатница на Асенъ А. Цанковъ — Сухиндолъ.

Год. I (1924), брой единственъ 12 юлий.

Съзнание. Органъ на българския учителски сюзъ. Фол. Излиза всѣка сжбота — София Год. ц. 60 лв.

Год. XXVI (1924), бр. 14—38; год. XXVII (1924), бр. 1—14.

Сждийски вестникъ. Органъ на сюза на българскитѣ сжди. 4°. Излиза на 5 и 20 всѣки месецъ. — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 8 лв.

Год. V (1924), бр. 10—14, 17—18, 20.

Сждебенъ служителъ. Органъ на сюза на сждебнитѣ служители. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница на Григоръ Ив. Гавазовъ — София. Год. ц. 50 лв.

Год. I (1924), бр. 1—7.

Театъръ. Вестникъ за изкуство. Фол. Редакторъ К. Сагаевъ — София. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 1, 7.

Театъръ и музика. Безплатенъ ежедневенъ театраленъ вестникъ. 8°. Печатница „Гутенбергъ“ — Варна.

Год. III (1924), бр. 157—178, 183, 188—190, 192—216, 220—264, 276—292.

Татаръ-Пазарджикски общински вестникъ. Издание на общинския съвѣтъ. Фол. Излиза всѣка среда. — Т. Пазарджикъ. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—18.

Телеграфо-пощенско съзнание. Орган на телеграфопощенския и телефонен сюзъ в България. Фол. Излиза на 1, 10 и 20 число. Кооперативна печат. „Едисон“ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. XVI (1924), бр. 1—8, 11—28.

Тетевенски край. Урежда редакционенъ комитетъ. Фол. Кооперативна печат. „Франклинъ“ — София. Ц. 1 бр. 10 лв.

Год. I (1924), брой единственъ.

Тракиецъ. Седмиченъ вестникъ за обществени и стопанско-економически новини. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница „Свѣтлина“ — Ямболъ. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 1·50 лв.

Год. I (1924), бр. 30—52; год. II (1924), бр. 1—17, 20—23.

Тракийска зора. Независимъ политико-информационенъ вестникъ. Фол. Излиза 2 пжти седмично. Печатница „Сжгласие“ — Т. Пазарджикъ. Год. ц. 100 лв.

Год. I (1924), бр. 1—16, 18—21, 23—24.

Тракия. Вѣстникъ на тракийската организация. Фол. Излиза седмично. Печатница Б. А. Кожухаровъ — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. III (1924), бр. 78—102, 104—111; год. IV (1924), бр. 112—126.

Транспорт. Защитник на интересите на транспортните работници и пр. Фол. Излиза два пжти в месеца — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. IV (1924), бр. 1—10, 12—13.

Трезва мисль. Просвѣтенъ листъ. 4°. Урежда реакционенъ комитетъ. Печатница „Отецъ Паисий“ — В.-Търново. Ц. 1 бр. 1 лв. Год. I (1924), бр. 1.

Трезвентъ гласъ. Ловешки въздържателни д-ва „Зора, здраве и развитие“. Фол. Печатница на Д. Мичевъ и Синъ — Ловечъ. Ц. 1 бр. 1 лв. Год. I (1924), брой единственъ.

Трибуна. Излиза седмично. Фол. Печатница „Труд“ Ст. Цеков — Враца. Год. ц. 50 лв.

Год. III (1924), бр. 1—35.

Трибуна. Органъ на родолюбивитѣ българи. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница и книжарница „Заря“ — Нова-Загора. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. VI (1923), бр. 328—329; год. VII (1924), бр. 330—377.

Труд. Независим всекидневен вестник — защитник на трудящите се. Фол. Печатница на землед. Кооперативна банка — Синдикална централа — София. Год. ц. 240 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—12.

Трудов глас. Ежедневен вестник. Фол. Печатница „Балканъ“ — София. Ц. 3 м. 75 лв.

Год. I (1924), бр. 1, 3—17.

Трънски край. Вестникъ за култура, просвѣта, стопанство и новини. Фол. Урежда комитетъ. Излиза 2 пжти въ месеца — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1923—24), бр. 5—6, 8—24.

Тунжа. Независимъ информационенъ вестникъ. Фол. Излиза всѣка седмица. Печатница „Просвѣта“ — Ямболъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. V (1923), бр. 260—268; год. VI (1924), бр. 269—313; год. VII (1924), бр. 314—317.

Туристически листъ. Издание на българското туристическо д-во Ловешки клонъ „Стратешъ“ и юнош. турист. сѣюзъ въ България Ловешки клонъ „Башъ-Бунаръ“. Фол. Печатница „Свѣтлина“ на Ст. Рясковъ — Ловечъ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Туристически хуморъ. Издание на клона отъ Ю. Т. С. „Тунджа“. 4°. Редактира комитетъ. Печатница „Свѣтлина“ — Ямболъ. Ц. 1 бр. 2 лв. Год. I (1924), бр. 1.

Търговия. Вестникъ за политика, търговия и индустрия, финанси и стопанство. Фол. Излиза срѣда и сѣбота — София. Год. ц. 160 лв. Год. IV (1923), бр. 246; год. V (1924), бр. 253—288.

Търговска дума. Вестникъ за търговия, стопанство, информация и реклама. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ — София. Год. ц. 120 лв. Год. I (1924), бр. 1—3, 5—6, 11—12.

Търговско-индустриаленъ гласъ. Journal commercial-industrielle. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 200 лв. Год. III (1924), бр. 114—129, 131—134, 138—144, 153—155.

Търговско огледало. Редакторъ Д. Михайловъ. Фол. Излиза два пѣти седмично — Варна. Абонаментъ безплатенъ. Год. I (1924), бр. 1—5.

Търговско-промишлена защита. Вѣстникъ за търговска и индустриална защита и информация. Фол. Излиза три пѣти седмично — Варна. Год. ц. 150 лв.

Год. XI (1924), бр. 636—655; год. XII (1924), бр. 656—679.

Търговско слово. Търговия-стопанство-финансии. Фол. Печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 120 лв. Год. I (1924), бр. 1—3.

Търговско-стопански вестникъ. Фол. Печатница С. М. Стайковъ — София. Год. ц. 180 лв. Год. VI (1924), бр. 260—266.

Търговски окръженъ вестникъ. Официално издание на окр. постоянна комисия. 4°. Вестника излиза всѣка сѣбота — Търново. Год. ц. 80 лв. Год. I (1924), бр. 1—5.

Търговско промишлен глас. Орган на бѣлгарския търговски сѣюз. Фол. Печатница „Добруджа“ — София. Год. ц. 200 лв. Год. II (1924), бр. 99—201.

Тютюн. Орган на сдружението на експортѣорите и фабрикантите на тютюн в Бѣлгария. 4°. Урежда се от редакционен комитет. Излиза 2 пѣти в месеца. — София. Год. ц. 60 лв. Год. IV (1923—24), бр. 17—24; год. V (1924), бр. 1—6.

Тютюноработникъ. Защитникъ на економическитѣ интереси на тютюневитѣ работници и работнички. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Печатница на Бр. Ионовѣ — Пловдивъ. Год. ц. 24 лв., 1 бр. 1 лв. Год. XII (1924), бр. 1—6.

Универсалъ. Седмиченъ вѣстникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Кооперат. псчатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—15.

Устремъ. Органъ на сѣюза на макед. млад. културно-просвѣтни организации въ България. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза на 1 и 15 число. Печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 12—25; год. II (1924), бр. 1—8, 10—20.

Утро. Директоръ-редакторъ Ст. Д. Таневъ. Фол. — София. Ц. за 6 м. 150 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. XIV (1924) бр. 4328—4622.

Ученически трудовакъ. „Трудоваци отъ всички страни дембелувайте“. 4°. Печат. „Гутенбергъ“ — Плѣвенъ. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), брой единственъ 17 априль.

Ученическо трудовашко ехо. Фол. Печатница Кирилъ Цанковъ—Севлиево. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 3.

Учителски вестник. Орган на сѣюза на учителите от прогимназиите, средните и висши у-ща в Бжлгария. 4°. Излиза на 1, 10 и 20 всеки месец. Печатница „Съгласие“ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 5 лв.

Год. XIX (1923—24), бр. 5—30; год. XX (1924), бр. 1—13.

Презъ г. XX в-кътъ излиза по стария правописъ. Год. ц. 70 лв., 1 бр. 3 лв.

Учителски глас. Защитник на учителските интереси. Фол. Урежда редакционен комитет. Излиза седмично. Печатница „Факел“ — София. Год. ц. 40 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I [1924], бр. 1—4; год. II (1924), бр. 1—5.

Учителско единство. Защитник на учителските интереси. Фол. Урежда редакционен комитет. Излиза седмично. Печатница „Факел“ — София. Год. ц. 40 лв.

Год. I (1923—24), бр. 6—18, 20—22.

Фар. Седмиченъ независимъ информационенъ вестникъ. Фол. Редакторъ Ст. Иосифовъ. Печатница „Котва“ на П. Г. Ивановъ и Ст. Минчевъ — Бургасъ. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. IV (1923—24), бр. 197—222; год. V (1924), бр. 223—231, 233—242.

Фаръ. Фол. — София. Год. ц. 150 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—14.

Финансова защита. Орган на сѣюза на финансовите служители в Бжлгария. Фол. Редакторъ Георги Ив. Попов. Излиза седмично — София. Год. ц. 60 лв.

Год. VIII (1924), бр. 3—13.

Финансовъ вестникъ. Органъ на д-во финансовъ животъ. 4°. Излиза на 5, 15 и 25 число. Гл. редакторъ Д-ръ Ст. Цоневъ — София. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. VI (1923—24), бр. 30—36; год. VII (1924), бр. 1—36.

Хаджи Димитр. Вестник за свободно слово, обществено съзнание и информация. Фол. Редактор Дим. Михайлов — Сливен. Год. 60 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Хасковска мисъл. Информационенъ вестникъ. Фол. Редакторъ-стопанинъ Ив. Видинлиевъ. Печатница Ст. Христовъ — Хасково. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Хасковска поща. Независимъ информационенъ ежедневникъ. Фол. Редакторъ Гошка Димитровъ. Печатница „Мазеновъ“ — Хасково. Год. ц. 260 лв.

Год. I (1924), бр. 1—40, 45, 50—90, 101—220.

Хасковски окръженъ вестникъ. Официално издание на хасковската окр. постоянна комисия. 4°. Излиза всѣка седмица. Печатница „Чикаго“ — Хасково. Год. ц. 30 лв.

Год. II (1924), бр. 20—52.

Християнски съветникъ. Независимъ църковно-общественъ вестникъ. Фол. Излиза периодично. Печатница „Политика“ — София. Ц. 10 бр. 20 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9.

Художествена мисъл. Литературенъ листъ. Фол. Излиза единъ пътъ въ мѣсеца. Редактори: Хр. Михайловски, Б. Симовъ. Кооперативна печатница „Франклинъ“ — София. Год. ц. 20 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Цафара. Волен лист. 4°. Излиза периодически. Печатница „Светлина“ — Нова-Загора. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Цвеклопроизводителъ. Органъ на българския цвеклопроизводителенъ съюзъ. Фол. Излиза седмично — София. Год. ц. 100 лв.

Год. III (1924), бр. 11—13.

Чародейка. Живота е краткъ, едно мигновение. Фол. Редактира комитетъ. Печатница „Обзоръ“ — София. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1923—24), бр. 10—19.

Червено знаме. Органъ на социалдемократическата партия въ Плѣвенски окръгъ. Фол. Излиза двуседмично. — Плѣвенъ. Год. ц. 90 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 16.

Червенъ кръстъ. Издание на дружеството „Червенъ кръстъ“. Софийски клонъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Държавна печатница. — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), брой единственъ, 16 юний.

Черноморецъ. Вестникъ за политика, култура и стопанство. Фол. Излиза всѣка сѣбота — Варна. Ц. за 3 м. 15 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—10.

Черноморска поща. Всѣкидневенъ вестникъ за новини и общественъ животъ. Фол. Печатница Ст. Д. Боевъ — Бургасъ. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—70.

Черноморски сговоръ. Органъ на демократическия сговоръ — Бургаски окръгъ. Фол. Излиза седмично — Бургасъ. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—11.

Чирпанско ехо. Политико-общественъ вестникъ. 4^о. Урежда редакционенъ комитетъ. Излазя неопределено. Печатница на Петръ Ив. Пеневъ и С-ие — Чирпанъ. Ц. 1 бр. 4 лв.

Год. I (1924), бр. 1,

Читалищни вести. Органъ на читалищния съюзъ въ България. Фол. Редакторъ Василь Класановъ. Излиза всѣка сѣбота. Печатница на армейския военио-издателски фондъ — София. Год. ц. 60 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 14—20; год. II (1924), бр. 1—7.

Забел. Отъ год. II годишната ц. е 100 лв., в-кътъ излиза на 1, 10 и 20 число.

Чуденъ свѣтъ. Вестникъ за мало и голѣмо, свѣтовни събития. приключения, пжтешествия и пр. Фол. — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—15.

Шага. Хумористиченъ листъ по случай год. празникъ на читалище „Съгласие“. 4^о. Печатница „Свѣтлина“ — Ямболъ. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 5.

Шопска пробуда. Орган на кооперациите и сдружените земеделци в Софийско. Фол. Год. ц. 30 лв.

Год. II (1923—24), бр. 1—13, 16—24.

Шопски гласъ. Двунедѣльникъ за политика и литература. Фол. Редакторъ Б. Богдановъ. Печатница Челебиевъ — Радомиръ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. II (1924), бр. 33—37; год. III (1924), бр. 1—3.

Шуменска борба. Окръженъ вѣстникъ. Фол. Излиза два пжти седмично. Урежда редакционенъ комитетъ — Шуменъ. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. I (1924), бр. 1—19.

Шуменски вѣсти. Независимъ вѣстникъ за култура и общественъ животъ. Фол. Печатница И. Аргости — Шуменъ. Год. ц. 80 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. V (1923—24), бр. 73—76; год. VI (1924), бр. 1—76, 87—92.

Шуменски общински вѣстникъ. Издание на общинския съвѣтъ. Фол. Излиза всѣки петъкъ. Печатница „Търговска“ — Шуменъ. Год. 45 лв., 1 бр. 1 лв.
Год. I (1924), бр. 1—45.

Шуменски окръженъ вестникъ. Официално издание на окръжната постоянна комисия. 4°. Излиза на 1 и 15 число всѣки месецъ. Печатница „Спасъ Поповъ“ Шуменъ. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. VI (1924), бр. 1—24.

Що е истина. „И уразумѣте истину и истина свободитъ Ви“. 4°. Урежда редакционенъ комитетъ. Полумесеченъ религиозенъ листъ. Печатница „Изгрѣвъ“ Ст.-Загора. Год. ц. 45 лв., 1 бр. 2 лв.
Год. I (1924), бр. 1, 3—14.

Юбилеенъ брой Василь Левски. Фол. София. Ц. 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), брой единственъ.

Юбилеенъ листъ на Кюстендилския клонъ „Руенъ“ отъ юношеския туристски съюзъ въ България по случай десетъ годишнината му. 4°. Печат. и книжар. „Изгрѣвъ“ — Кюстендилъ. Ц. 1 бр. 3 лв.
Г. I (1924), брой единственъ.

Юбилеенъ листъ на Врачанската популярна банка по случай 15 годишнината отъ нейното основаване. 4°. Печатница „Трудъ“ Ст. Цековъ Враца.
Год. I (1924), брой единственъ.

Югъ. Независимъ ежедневникъ. Фол. Печатница „Югъ“ Пловдивъ. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. V (1924), бр. 1537—1747; год. VI (1924), бр. 1748—1760, 1771—1819.

Южно небе. Органъ на Пловдивския домъ на изкуствата и на печата. Фол. Периодическо издание. Пловдивъ. Ц. 1 бр. 3 лв.
Год. I (1924), бр. 1—2.

19-й Юлий 1877 година. Издание на смѣсената комисия при поборническото опълченско д-во и пр. Печатница „Свѣтлина“. Фол. Стара-Загора. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

20 Юлий. Македоно-одрински листъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза седмично. Печат. на землед. кооперат. банка—Синдикална централа — София. Год. ц. 120 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—15.

Юнашка мисълъ. Юнашко-спортенъ вестникъ. Фол. Урежда редакционенъ комитетъ. Излиза на 1 и 15 всѣки месецъ. Печатница „Гладстонъ“ София. Год. Ц. 45 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Яблански гласъ. Излиза въ неопредѣлено време. Фол. урежда редакционенъ комитетъ. Кооперат. печатница „Франклинъ“ — София, с. Ябланица.

Год. I (1924), бр. 1.

Ямболски общински вестникъ. Издава Ямболската градска община. Фол. Излиза седмично. Печатница „Свѣтлина“ Марангозовъ Ямболъ. Год. ц. 50 лв., 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 13—14.

Янтра. Вестникъ за информация, търговия и култура. Фол. Печатница „Отецъ Паиси“ В.-Търново. Год. ц. 60 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Списания и вестници на чужди езици — *Revue et journaux rédigés en langues étrangères*

Списания — *Revue*

Rolletino della camera di commercio italiana per la Bulgaria 4°. Tipografia P. Gochcoff. Sofia. Abbonamento annuo leva 200 un numero leva 40.

Год. II (1924), бр. 1—12.

Bulletin de la chambre de commerce française en Bulgarie. 4°. Imprimerie „Balean“ Sofia,

Год. III (1924), бр. 25—27, 29—32; год. IV (1924), бр. 33—36.

Bulletin des chambres de commerce et d'industrie Bulgares. Paraissant au commencement de chaque mois. 4°. Imprimerie P. Glouckhoff. Sofia. Abonnement 100 leva.

Год. III (1924), бр. 7—10; год. IV (1924), бр. 1—4.

Bulgara esperantisto Monata organo de la bulgara esperantista societo. 8°. Печатница „Либерални клуб“ Б. А. Кожухаровъ — София. Год. ц. 30 лв., 1 бр. 3-50 лв.

Год. V (1924), бр. 6—12; год. VI (1924), бр. 1—4.

Ведомост — Bulletin за положението на заразителните болести по домашните животни в България — София.

Год. XXVII (1924), бр. 10, 12—19.

Echo. L'organe, du club echo, paraît 6—12 fois par année 16°. Sofia. Год. I (1924), бр. 1.

Эосъ. Двухмѣсячникъ юной русской мысли. 8°. Типографія при американскихъ гимназіяхъ — Самоковъ.

Год. I (1924), бр. 1.

Official organe Nemous. 8°. Печатница А. Д. Паничковъ — Свищовъ — Eski Djoumaja.

Год. I (1924), бр. 2—3.

Общеказачій журналъ „Казачьи думы“. Журналъ выходитъ 2 раза въ мѣсяцъ. 8°. При журналѣ выходитъ газета. — Софія. Год. ц. 20 лв.

Год. (1924), бр. 17—38.

Revue Balkanique. Revue trimestrielle. Organe officiel du Société de Correspondance et d'Echange „Danube“. 8°.—Roustchouk. Ц. 3 м. 25 лв., 1 бр. 6 лв.

Год. I (1924), бр. 1—2.

Revue Orientale. Organ officiel du Club d'Echange „L'Echange libre et sûr“. 8°. Parraissant tous les trois mois. Directeur Alfred Bassan — Sistov.

Год. I (1922), бр. 2—4.

Samokov news. American school for boys, american school for girls. 4°. Printed on the School Press. — Samokov, Bulgaria.

Год. II (1924), бр. 3—4; год. III (1924), бр. 1.

Учителска мисль. На турски езикъ. 8°. — Шуменъ.

Год. I (1924), бр. 2—3.

Чехословацки обзор. Československy obzor. Излиза всѣко 1 и 15 число на месеца. 4°. Придворна печатница—Софія. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. IV (1923—24), бр. 5—10, 13—24.

Вестници — Journaux

Ашофаръ. Ежеседмиченъ вестникъ. Органъ на ционистическата организация въ България. 4°. Nachofar. Journal hebdomadaire. — Софія. Год. Ц. 140 лв. 1 бр. 3 лв.

Год. XV (1924), бр. 1—37, 40—41.

Botev-folio. Eldono de „Verda Stelo“ je memoro de l'fama bulgара poeto kaj revolucinlo Hristo Botev. 4°. Pleven. Prezo 1 levo.

Год. I (1924). Speciala numero.

„Дели орман“. Независим политико-обществен вестник. 4°. Директор-стопанин Махмуд Нежмидин—Разград. Ц. 1 бр. 1 лв.

Год. II (1924), бр. 67—116; год. III (1924), бр. 119—121.

Донской освѣдомительный листокъ. Фол. Печатница „Светлина“ — Стара-Загора.

Год. (1924), бр. 184—186.

„Ехали“ (турски). Фол. — Орѣхово.

Год. (1924), бр. 96—102, 104—106, 109—119.

Казачьи думы. Общеказачий вѣспартійный органъ. Фол.—София.

Ц. 1 м. 20 лв., 1 бр. 2 лв.

Год. (1924), бр. 200—202, 204—207.

Кубанецъ-Алексѣевецъ. Выходить періодически. 4°. Издание Кубанскаго училища. Печатница Йосифъ Калевъ—Т.-Сеймень.

Год. I (1923—24), бр. 3—9.

La Bulgarie. Journal quotidien. Fol. Imprimerie de la cour. Abonnements un an 140 leva, 1 num. 1 lev. — Sofia.

Гол. I (1924), бр. 184—472.

La Macédoine libre. Organe de l'émigration macédonienne. Fol. Parait les 10 et 24 de chaque mois. Imprimerie P. Glouchkoff. Abonnement un an 50 leva, le numéro 2 leva. — Sofia.

Год. I (1924), бр. 1—20.

„Лусарцагъ“. Фол. Ул. Гургулята № 11—Варна.

Год. I (1924), бр. 33—52; год. II (1924), бр. 6—8, 10—27.

Недѣля (седмица) Илюстрированная газета „Недѣля“ выходитъ по понедѣльникамъ. Фол. София. Гол. ц. 200 лв.

Год. I (1924), бр. 1—9, 16—31.

Пилюля. Притурка на в. „Кракра“ Злободневный листокъ. Фол.—Перникъ. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1.

Румели (турски).—Е.-Джумая. Фол. Ц. 1 бр. 2 лв.

Год. I (1924), бр. 2—16.

Русъ. Газета выходитъ ежедневно. — София. Ц. 1 м. 60 лв., 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 231—527.

Русская жизнь. Еженедѣльная политическая, общественная и литературная газета. Фол. Редакторъ-издатель: Н. И. Вознесенскій. — София. Ц. 1 бр. 3 лв.

Год. I (1924), бр. 1—4.

Vose d'italia. Guindicinale fascista „Portate la fronte alta e siate orgogliosi di essere italiani“. Фол. Abbonamenti per 12 numeri 50 leva, un numero leva 5.—Sofia.

Год. II (1924), бр. 16—33.

„Хаястанъ“. Қедмиченъ арменски вестникъ. Фол. ул. „Съборна“ 61 Пловдивъ. „Hayastan“ Journal hebdomadaire.—Philippople.

Год. II (1924), бр. 2—52.

Храстанъ. Hrastan. Journal arménien. — Varna — Варна.

Год. I (1924), бр. 13—40.

Класификация на излъзлитъ презъ 1924 год. български периодически издания — Classification des périodiques bulgares parus pendant l'année 1924

Долнитъ шесть таблици ни показватъ, какъ се разпредѣлятъ българскитъ периодически издания по време на издаването имъ и по цената имъ за отдѣленъ брой и за година, по съдържанието имъ и по годината на основаването имъ, по населенитъ мѣста въ които сж излъзли.

Брой на издаванитъ презъ 1924 год. периодически издания въ царство България — Nombre des périodiques paraissant pendant l'année 1924 dans le Royaume de Bulgarie

Брой на населенитъ мѣста, въ които сж издавани периодически издания Nombre de lieux de publication	Периодически издания Périodiques	Общъ брой на издаванитъ периоди- чески издания — Total	Излизали — Mode de périodicité													
			Редакти- рани Redigés													
			На български езикъ — En langue bulgare													
			На чужди езици — En langues étrangères	Всѣкидневно или блжти въ седмицата Paraissant journellement ou six fois par semaine	Два или 3 пжти въ седмицата или въ промежутъци по-малки отъ седмица Paraissant 2 ou 3 fois par semaine ou par autre fraction de semaine	Седмично (4 пжти въ мес.) — Paraissant hebdomadairement (4 fois par mois)	3 пжти въ мес. или всѣки 10 дни — Paraissant 3 fois par mois ou tous les 10 jours	Всѣки 2 седм., всѣки 15 дена или въ други промежутъци по-малки отъ 1 месецъ Paraissant toutes les deux semaines, tous les 15 jours ou par autre fraction de mois	Месечно — Paraissant mensuellement	Всѣки два месеца — Paraissant tous les 2 mois	Тримесечно — Paraissant tous les 3 mois	Въ промежутъци отъ време по-голямо отъ 3 месеца — Paraissant par inter- vales plus grands que 3 mois	Случайно или нередовно — Paraissant à l'occasion ou irrégulièrement	Неизвестно — Périodicité indéterminée		
60	Вестници . . . Journaux . . .	539	521	18	58	18	194	13	68	20	—	2	—	30	136	
	Списания . . . Revue . . .	244	230	14	—	—	17	2	28	120	4	5	1	1	66	
60	Всичко . . Total . .	783	751	32	58	18	211	15	96	140	4	7	1	31	202	

Отъ тази таблица се вижда, че презъ 1924 год. у насъ сж изли-
зали 783 периодически издания (презъ 1923 г. — 705). Отъ вестни-
цитъ 36% сж излизали седмично (презъ 1923 г. — 32·7%), а
само 10·9% всекидневно (презъ 1923 г. — 10%). Отъ списанията
повече отъ половината сж излизали месечно, както бѣ и презъ мина-
литъ години.

Разпредѣление на периодическитѣ издания по цена — Répartition des périodiques par prix

Периодически издания Périodiques	На отдѣленъ брой или № Par numéro							На годишенъ абонаментъ за България Abonnement annuel pour la Bulgarie									
	5 стот. — sentimes	10 стот. — centimes	15—45 ст. — centimes	50—95 ст. — centimes	1 левъ — franc	Повече отъ 1 л. въ — Plus d'un franc	Съ неизвестна цена, които не се продаватъ или се даватъ безпл. Prix inconnu, ne se vendant pas ou distribués gratuitement	До 5 лв. — Jusqu'à 5 francs	6—10 лева — francs	11—15 лева — francs	16—20 лева — francs	21—25 лева — francs	26—30 лева — francs	31—35 лева — francs	36—40 лева — francs	Повече отъ 40 лв. — Plus de 40 francs	Безъ абонаментъ, които не се продаватъ или се даватъ даромъ, и такива които немогатъ да се отнесатъ къмъ една отъ по-горните категории — Sans abonnement, ne se vendant pas, ou distribués gratuitement, ainsi que ceux ne pouvant être mis dans les catégories ci-dévant
Вестници. . . Journaux. . .	}	—	1 —	197	185	156	1	7	8	12	8	20	5	30	307		141
Списания. . . Revues. . . .																	
Всичко Total	}	—	1 —	199	282	301	1	10	11	19	17	40	6	51	426		202

Отъ вестницитѣ най-много сж съ цена по 1 левъ (36·5%) и 28·9% сж по неопредѣлена цена, а отъ 15—45 ст. е останалъ само единъ вестникъ. Изобщо вестницитѣ у насъ станаха скъпи: годишниятъ абонаментъ на 56·9% отъ тѣхъ надминава 40 лв. Процентътъ за 1920 г. бѣше 25, а презъ 1911 год. само 2·99.

Разпредѣление на периодическитѣ издания споредъ годината на основанието имъ — Répartition des périodiques suivant l'année de leur fondation

Периодически издания Périodiques	Преди 1881 год. Avant l'année 1881	1881—1885 г. de à	1886—1890 г. de à	1891—1895 г. de à	1896—1900 г. de à	1901—1905 г. de à	1906—1910 г. de à	1911—1915 г. de à	de 1916	de 1917	de 1918	de 1919	de 1920	de 1921	de 1922	de 1923	de 1924	Неизв.—Indéterm.
Вестници — Journaux .	2	—	—	2	4	4	6	10	7	5	4	15	22	21	42	72	317	6
Списания — Revues . .	—	—	—	1	15	8	6	7	3	4	4	5	15	12	33	29	100	2
Всичко — Total . .	2	—	—	3	19	12	12	17	10	9	8	20	37	33	75	101	417	8

Отъ тази таблица се вижда, че отъ всички наши вестници и списания само 2 датиратъ отъ преди Съединението. Повече сигурностъ се забелезва въ изданията, основани презъ периода 1901—1916. Отъ него време датиратъ 10·8% отъ излизалитѣ презъ 1924 г. вестници и списания.

Разпредѣление на периодическите издания по съдържание
Répartition des périodiques par matière

Периодически издания Périodiques	Политически — Politiques	Народно-стопанствени D'économie sociale	Земледѣлски — Agricoles	Индустриално-технически Industriels-techniques	Медицински и естествени науки De médecine et d'histoire naturelle	Съдебни, юридически и администрат. Judiciaires, de jurisprudence et admin.	Религиозни — Religieux	Педагогически и за младежи Pédagogiques et de jeunesse	Географически, етнографич. и историко-литературни — De géographie d'ethnogr., d'histoire et de littérature	Театър, музика, изкуство, мода и до-макинство — Théâtre, musique, arts, mode et économie ménagère	Белетристически и хумористични Belles lettres et humor	Не политически-локални Non politiques-locaux	За съобщения, анонси, реклами и др. De communication, annonces, réclames etc	Военни — Militaires	Женски — Féministes	Професион. — Professionnels	Търговски — Commerciaux	Други — Autres
Вестници . . . Journaux . . .	138	35	9	28	9	2	15	19	37	23	16	86	13	2	5	46	20	36
Списания . . . Revue . . .																		
Всичко . . . Total . . .	149	50	21	36	29	5	42	50	97	39	21	86	16	11	6	53	33	39

Както се вижда отъ тази таблица, и презъ изтеклата отчетна година повечето (25.6%) вестници по съдържание сж били политически.

Разпредѣление на периодическите издания по окръжи — Répartition des périodiques par départements

№ по редъ № d'ordre	Окръжи — Département de	Вестници Journaux	Списания Revue	Всичко Total
1	Софийски — Sofia	271	190	461
2	Бургаски — Bourgas	30	—	30
3	Варненски — Varna	31	9	40
4	Видински — Vidin	21	5	26
5	Врачански — Vratza	12	—	12
6	Кюстендилски — Kustendil	17	—	17
7	Мжстанлийски — Mastanli	2	1	3
8	Петрички — Petritch	1	—	1
9	Пловдивски — Plovdiv	30	14	44
10	Плѣвенски — Pléven	31	6	37
11	Русенски — Roussé	9	6	15
12	Старо-Загорски — Stara-Zagora	39	3	42
13	Търновски — Tirnovo	21	5	26
14	Хасковски — Haskovo	8	—	8
15	Шуменски — Choumen	16	5	21
	Всичко — Total . . .	539	244	783

И презъ изтеклата година по-голѣмата частъ отъ нашитѣ вестници и списания (85.6%) се издаватъ въ Софийския окръгъ, главно въ София.

Разпредѣление на периодическитѣ издания по градове и села
Répartition des périodiques d'après les lieux de publication

№ по редъ № d'ordre	Градове и села — Villes et villages	Вестници Journaux	Списания Revue	Всичко Total
1	София — Sofia	261	187	448
2	Айтосъ — Aïtos	5	—	5
3	Берковица — Berkovitz	1	—	1
4	Бургасъ — Bourgas	13	—	13
5	Бѣла-Слатина — Béla-Slatina	1	—	1
6	Бѣла — Bela	1	—	1
7	Варна — Varna	28	9	37
8	Видинъ — Vidin	8	—	8
9	Враца — Vratza	7	—	7
10	Габрово — Gabrovo	4	—	4
11	Гара Корито — Gara Corito	1	—	1
12	Горна-Орѣховица — Gorna-Oréhovitz	2	—	2
13	Дебелецъ — Débélétz	1	—	1
14	Дупница — Doupniza	3	—	3
15	Ески-Джумая — Esky-Djoumaïa	—	1	1
16	Казанлъкъ — Kazanlik	4	2	6
17	Калоферъ — Kalofer	—	1	1
18	Карлово — Karlovo	—	1	1
19	Кара-Агачъ — Cara-Agatch	4	—	4
20	Карнобатъ — Carnobat	1	—	1
21	Кнежа — Knéja	1	—	1
22	Княжево — Kntajevo	1	—	1
23	Кюстендилъ — Kustendil	9	—	9
24	Кърджали — Kirdjali	1	1	2
25	Ловечъ — Lovetch	8	1	9
26	Ломъ — Lom	3	2	5
27	Лесковецъ — Leskovetz	1	—	1
28	Надежда — Nadejda	2	—	2
29	Нова-Загора — Nova-Zagora	6	—	6
30	Нови-Пазаръ — Novi-Pazar	1	—	1
31	Орхание — Orhané	1	—	1
32	Орѣхово — Oréhovo	6	—	6
33	Панагюрище — Panagurichté	2	—	2
34	Пашмакли — Pachmakli	1	—	1
35	Перникъ — Pernik	3	—	3
36	Петричъ — Petritch	1	—	1
37	Пловдивъ — Plovdiv	17	9	26
38	Плѣвень — Pléven	15	4	19
39	Попово — Popovo	3	—	3
40	Провадия — Provadia	3	—	3
41	Радомиръ — Radomir	5	—	5
42	Разградъ — Razgrad	5	—	5
43	Русе — Roussé	8	6	14
44	Самоковъ — Samokov	3	3	6
45	Свищовъ — Svichtov	4	3	7
46	Севлиево — Sevliévo	5	1	6
47	Станимака — Stanimaka	1	—	1
48	Стара-Загора — Stara-Zagora	17	1	18
49	Сливенъ — Sliven	8	—	8
50	Сухиндолъ — Souhindol	2	—	2
51	Т.-Пазарджикъ — T.-Pazardjlk	7	3	10
52	Тревна — Trevna	2	—	2
53	Търново — Tirnov	15	5	20
54	Търново-Сейменъ — Tirnov-Seïmen	1	—	1
55	Фердинандъ — Ferdinand	2	—	2
56	Хасково — Haskovo	7	—	7
57	Чирпанъ — Tchirpan	3	—	3
58	Шуменъ — Choumen	7	4	11
59	Ябланица — Iablanitz	1	—	1
60	Ямболъ — Iambol	6	—	6
Всичко — Total . .		539	244	783

Иностранни периодически издания — *Périodiques étrangers*

Списания — *Revues*

Български — *Bulgares*

1. La Fédération Balcanique — Балканска Федерация. 4°. Imprimerie de Méchitharistes. Paraissant tous les 1 et 15 du mois. Vienne. Год. I (1924), № № 1—6, 7—9, 11—14; 2. Западно Ехо — Berlin.

Немски — *Allemandes*

1. Archäologischer Anzeiger, — Berlin und Leipzig; 2. Bücherei und Bildungspflege — Leipzig; 3. Bizantinische Zeitschrift — Leipzig; 4. Deutsche Kunst und Dekoration — Darmstadt; 5. Deutsche Rundschau — Berlin; 6. Das Deutsche Buch — Leipzig; 7. Hermes — Berlin; 8. Historische Zeitschrift München und Berlin; 9. Illustrierte Zeitung — Berlin; 10. Jahrbuch des deutschen Archäologischen Institutes — Berlin; 11. Jahreshefte des Oesterreichischen Archäologischen Institutes — Wien; 12. Klio — Leipzig; 13. Die Kunst — München; 14. Kunst und Künstler — Berlin; 15. Literarisches Zentralblatt für Deutschland — Leipzig; 16. Die schöne Literatur — Berlin; 17. Theologische Literaturzeitung — Leipzig; 18. Zentralblatt für Bibliothekswesen — Leipzig.

Френски — *Francaises*

1. Art et Décoration — Paris; 2. Bulletin de l'Association des bibliothécaires français — Paris; 3. Bulletin de Correspondence Hellénique — Paris; 4. Gazette des beaux-arts — Paris; 5. L'Illustration — Paris; 6. Je sais tous — Paris; 7. Jurisprudence Générale — Paris; 8. Lectures pour tous — Paris; 9. Mercure de France — Paris; 10. Polybiblion, revue bibliographique universelle — Paris; 11. Correspondant — Paris; 12. La gazette Dalloz — Paris; 13. Revue hebdomadaire — Paris; 14. Revue de Paris — Paris; 15. Revue des Deux Mondes — Paris; 16. Revue archéologique — Paris; 17. Revue Bleu — Paris; 18. Revue critique d'Histoire — Paris; 19. Revue de Droit international et de Législation comparée — Bruxelles; 20. Revue des Bibliothèques et des Archives de Belgique — Bruxelles; 21. Revue des bibliothèques — Paris; 22. Revue Générale du Droit, de la Législation et de la Jurisprudence — Paris; 23. Revue Numismatique — Paris; 24. Revue scientiphique — Paris; 25. Revue des études slaves — Paris; 26. Recueil Hebdomadaire de jurisprudence — Paris; 27. Recueil périodique et critique — Paris; 28. Revue Politique et Parlementaire — Paris; 29. Revue Parlementaire — Paris.

Руски — *Russes*

1. Жаръ птица — Берлинъ.

Английски — Anglaises

1. Foreign affairs — London; 2. Graphic — London; 3. The Times — London.

Италиански — Italiennes

1. La Cultura — Roma; 2. Il Concilio — Roma.

Чешски — Tchèques

1. Bratislavské Lekárske Lysty — Praha; 2. Československý statistický věstník — Praha; 3. Genové Zpravy — Praha; 4. Zprávy — Praha; 5. Zahraniční obchod — Praha.

Международни („Есперанто“) — Espéranto

1. Esperanto — Genève; 2. Mondo — Frankfurt am Main.

Вестници — Journaux

Български — Bulgares

1. **Земледелско Знаме.** Орган на българския земеделски народен съюз. Фол. Post schranka № 471 Praha. Год. ц. 100 лв., 1 бр. 1 лв. Год. XX (1923), бр. 1—2, 4—12, 14—16, 23—24, 26—35.

Забележка. Вестникът е поставенъ подъ режима на чл. 403 отъ Зак. за Нар. Просв.

2. **Индустриаленъ работникъ.** Органъ на индустриалнитъ работници на свѣта. Фол. Chicado.

Год. I (1924), бр. 1—13.

3. **Македонско съзнание.** Органъ на македонската свобода и интереси. Фол. Излиза всѣка втора седмица. — Wien. Год. ц. 200 лв.

Год. I (1924), бр. 1—6, 8—9.

4. **Работнически вестникъ.** Излиза седмично. Фол. К. В. — Postlagernd Berlin—Charlottenburg 5 или Wien ¹¹/₂₇, Post fach 85. Ц. 1 бр. 2 лв. Год. XXVIII (1923) бр. 1—12;

Забележка. Поставенъ подъ режима на чл. 403 отъ Зак. за Нар. Просв.

Английски — Anglais

1. The Deily Telegraph — London.

Руски — Russes

1. За свободу — Варшава.

Френски — Français

1. Gazette de Lausanne — Lausanne; 2. Le Matin — Paris.

Статистика — Statistique

Статистиката на библиотеката ни позволява да знаемъ всѣки единъ моментъ не само, колко и какви книги сж четени преди единъ день било въ читалнята, било вънъ отъ нея, и колко и какви посетители сж работили въ библиотеката, но и какво е чель всѣки единъ отъ тѣхъ.

Резултатътъ отъ държанитѣ статистически бележки, както презъ миналитѣ години, така и презъ отчетната 1924 год. се групираше всѣкимесечно въ една прегледна статистическа ведомость, която се излагаше презъ цѣлия месецъ на опредѣлено мѣсто въ библиотечната читалня. Всички статистически материали, събирани всѣкидневно, даватъ следнитѣ резултати по статистиката на библиотеката за отчетната 1924 година.

Читалня — Salle de lecture

Презъ цѣлата отчетна година библиотечната читалня е била отворена всичко 352 дни (презъ 1923 год. тя е била отворена 353 дни). Презъ това време тя е била посетена отъ 17656 лица (презъ 1923 г. — 18250). Най-много отъ тѣхъ сж били ученици и студенти — 7096 (презъ 1923 год. — 7478), свободни — 6108 (презъ 1923 год. — 5782), чиновници — 1446 (презъ 1923 год. — 1659), учители — 1128 (презъ 1923 година — 1013), адвокати 696 (презъ 1923 година — 825) и пр., а най-малко духовни — 29. Числото на дамитѣ, посетили библиотечната читалня презъ отчетната 1924 година, възлиза на 53 (презъ 1923 година — 74).

Процентно пресмѣтнато, ученицитѣ и студентитѣ презъ 1924 год. сж съставлявали 40·19% (презъ 1923 год. — 40·97%) отъ всичкитѣ посетители на библиотечната читалня, свободни — 34·59% (презъ 1923 год. — 31·68%), чиновници — 8·19% (презъ 1923 г. — 9·09%), учители — 6·38% (презъ 1923 год. — 5·55%), адвокати — 3·94% (презъ 1923 год. — 4·52%) и т. н. Изобщо взето, библиотечната читалня и въобще библиотеката и презъ изтеклата година се е посещавала много по-малко, отколкото преди войнитѣ; тя е имала средно 50 читатели на день (презъ 1923 год. — 52 читатели на день).

За по-голѣма прегледностъ на казаното за посетителитѣ на библиотечната читалня давамъ следната таблица:

Читатели по занятие въ читалнята — Nombre des lecteurs par profession

Месеци — Mois	Учителни — Professors et instituteurs	Ученици — Elèves et étudiants	Чиновници — Fonctionnaires	Военни — Militaires (officiers et soldats)	Лѣкари — Médecins	Адвокати — Avocats	Търговци — Négociants	Инженери — Ingénieurs et techniciens	Занаятчии — Artisans	Духовни — Membres du clergé	Писатели — Hommes de lettres	Свободни — Sans professions	Дами — Dames	Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923
Януарий — Janvier	129	982	181	5	4	81	34	11	109	1	—	680	1	2218	2251
Февруарий — Février	55	750	201	11	1	68	19	9	68	2	—	775	2	1961	1866
Мартъ — Mars	67	645	155	11	2	59	27	7	37	3	—	535	8	1556	1711
Априлъ — Avril	51	486	111	4	2	46	18	5	30	—	—	343	2	1098	1570
Май — Mai	48	493	100	12	2	64	33	4	31	2	—	281	3	1073	1366
Юний — Juin	88	475	96	3	3	57	27	12	26	2	—	261	3	1053	1306
Юлий — Juillet	120	484	84	1	4	47	33	2	64	1	—	468	—	1308	1630
Августъ — Août	199	454	90	6	16	68	36	7	31	3	—	497	9	1416	1349
Септемврий — Septembre	153	670	128	17	5	72	33	11	36	3	—	566	6	1700	1077
Октомврий — Octobre	107	487	99	2	3	54	29	5	30	4	—	474	9	1303	1407
Ноемврий — Novembre	58	568	105	4	2	39	31	7	35	4	—	493	3	1349	1256
Декемврий — Décembre	53	602	96	7	1	41	30	12	33	4	—	735	7	1621	1461
Всичко презъ 1924 година	1128	7096	1446	83	45	696	350	92	530	29	—	6108	53	17656	—
Total pendant l'année 1924															
Всичко презъ 1923 година	1013	7478	1659	214	24	825	369	231	557	20	4	5782	74	—	18250
Total pendant l'année 1923															

За да се види, какво сж чели посетителитъ въ читалнята, давамъ следната таблица:

Заетитъ книги по предмети — Nombre des livres prêtés par matières

Предметъ — Matière	Всичко презъ 1923 г. Total pendant l'année 1923												Всичко презъ 1924 г. Total pendant l'année 1924											
	Януарий — Janvier	Февруарий — Février	Мартъ — Mars	Априль — Avril	Май — Mai	Юний — Juin	Юлий — Juillet	Августъ — Août	Септемвр. — Septembre	Октомври — Octobre	Ноември — Novembre	Декември — Décembre												
Богословски науки — Théologie	7	1	1	—	1	2	—	2	—	15	—	4	33	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Философски науки { Философия — Philosophie Логика, психология, етика { Philosophie { Logique, psychologie, morale	28	17	6	23	10	10	30	40	21	22	13	—	243	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Педагогически науки — Pédagogie	19	13	1	4	6	6	3	9	39	8	4	19	131	154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Литература { Belles-lettres { История, теория, фолклоръ { Histoire, théorie, folk-lore Белетристика, театръ, поезия { Romans, contes, nouvelles, thé- âtres, poésie	301	302	145	108	123	69	261	156	185	116	150	134	2050	3032	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Филологически науки — Philologie	433	370	245	147	158	180	65	231	239	201	209	294	2822	3024	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
История — Histoire { Всеобща — Générale Славянска — Slave	14	28	17	6	8	2	18	10	13	12	16	20	92	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
География, етнография, етно- графия, voyages { Всеобща — Générale Славянска — Slave	10	22	5	17	2	4	—	13	20	11	4	4	112	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Естествени науки — Histoire naturelle	3	5	2	8	—	—	—	9	—	2	—	—	31	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Математически науки — Mathématiques	72	89	51	25	22	49	34	58	88	51	48	39	626	701	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Медицински науки — Médecine	14	11	6	11	16	10	9	7	20	6	3	20	133	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Правни, политич. и социални науки { Право — Droit Политика социол., статистика { Sciences juridiques, { Economie politique, sociologie, politiques et sociales { statistique	34	36	39	17	34	6	5	35	15	13	9	16	248	203	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Военни и морски науки — Art militaire et marin	118	68	59	34	21	33	17	62	82	43	97	94	728	685	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Технически науки { Аgriculture, économie, ménagère { Arts et métiers { Technique, beaux-arts, métiers	3	—	2	—	11	—	—	5	1	1	—	5	28	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Справни книги — Livres de référence (bibliographie, encyclopédie)	28	20	22	29	34	30	64	72	48	45	20	23	435	376	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Всичко презъ 1924 г. — Total pendant l'année 1924	1275	1094	755	488	498	442	580	850	963	697	696	810	9148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Всичко презъ 1923 г. — Total pendant l'année 1923	1419	1169	1045	817	663	759	891	819	559	695	576	805	—	10217	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Вижда се, следователно, че въ библиотечната читалня презъ отчетната 1924 год., следъ литературата (4872) и правнитъ, политическитъ и социалнитъ науки (987), най-много книги сж били четени по техническитъ науки (654), по естественитъ науки (626) и философскитъ науки (374), а най-малко по военни и морски науки (28).

Отъ даденитъ две таблици се вижда още, че освенъ изложения по маситъ текущъ периодически печатъ, всичкитъ посетители въ библиотечната читалня сж взели за прочитъ въ нея 9148 книги (презъ 1923 г. — 10217); отъ тѣхъ 1823 сж били различни периодически издания (презъ 1923 г. — 2140), които месечно се разпредѣлятъ така:

Четенитѣ периодически издания извънъ изложенитѣ — Nombre
des périodiques lus en dehors des courants

Периодически издания Périodiques	Януарий — Janvier	Февруарий — Février	Мартъ — Mars	Априль — Avril	Май — Mai	Юний — Juin	Юлий — Juillet	Августъ — Août	Септемврий — Septembre	Октомврий — Octobre	Ноемврий — Novembre	Декемврий — Décembre	Всичко — Total
Презъ 1924 год. Pendant l'année 1924	196	162	166	94	106	79	55	235	263	111	147	209	1823
Презъ 1923 год. Pendant l'année 1923	367	331	338	235	119	86	140	93	92	122	94	123	2140

А разпредѣлени по езици сжитѣ даватъ следната таблица:

Четенитѣ периодически издания по езици — Nombre des périodiques lus par langues

Месеци — Mois	Български — Bulgares	Руски — Russes	Френски — Français	Немски — Allemands	Английски — Anglais	Гръцки — Grecs	Разни — Divers	Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923
Януарий — Janvier . .	140	22	29	—	5	—	—	196	367
Февруарий — Février .	82	47	33	—	—	—	—	162	331
Мартъ — Mars	127	18	18	3	—	—	—	166	338
Априль — Avril	75	10	9	—	—	—	—	94	235
Май — Mai	87	7	10	2	—	—	—	106	119
Юний — Juin	59	12	7	1	—	—	—	79	86
Юлий — Juillet	24	23	6	1	—	—	1	55	140
Августъ — Août	140	66	10	12	—	—	7	235	93
Септемврий — Septembre	139	107	10	5	1	—	1	263	92
Октомврий — Octobre .	78	26	5	2	—	—	—	111	122
Ноемврий — Novembre	134	5	3	4	—	—	1	147	94
Декемврий — Décembre	155	27	22	4	—	—	1	209	123
Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	1240	370	162	34	6	—	11	1823	—
Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923	1110	825	180	17	1	—	7	—	2140

Вижда се, следователно, че библиотечната читалня презъ отчетната година, следъ българскитъ 1240 (презъ 1923 год. — 1110), най-много периодически издания въ читалнята сж били четени на руски езикъ — 370 (презъ 1923 год. — 825), после на френски езикъ — 162 (презъ 1923 год. — 180) и на нѣмски — 34 (презъ 1923 год. — 17).

Всичкитъ книги заедно съ периодическитъ издания, четени въ библиотеката, по езици се разпредѣлятъ така:

Заетитъ книги и периодически издания по езици — Nombre des livres et des périodiques lus par langues

Месеци — Mois	Български — Bulgares	Руски — Russes	Френски — Français	Немски — Allemands	Английски — Anglais	Гръцки — Grecs	Разни — Divers	Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923
Януарий — Janvier	827	314	109	9	14	—	2	1275	1419
Февруарий — Février	620	350	111	3	2	—	8	1094	1169
Мартъ — Mars	511	152	79	10	—	—	3	755	1045
Априлъ — Avril	330	95	51	6	—	1	5	488	817
Май — Mai	326	92	63	14	—	—	3	498	663
Юний — Juin	319	67	43	5	6	—	2	442	759
Юлий — Juillet	396	92	70	11	9	—	2	580	891
Августъ — Août	518	209	93	22	1	—	7	850	819
Септемврий — Septembre	646	235	58	20	1	1	2	963	559
Октомврий — Octobre	482	170	31	8	—	1	5	697	695
Ноемврий — Novembre	491	179	12	8	3	1	2	696	576
Декемврий — Décembre	590	149	52	9	—	—	10	810	805
Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	6056	2104	772	125	36	4	51	9148	—
Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923	5945	3358	787	80	12	5	30	—	10217

Полученитъ резултати показватъ, че презъ изтеклата отчетна година, както бѣ и презъ 1923 год., най-много книги и периодически издания следъ българскитъ (6056 срещу 5945 за 1923 год.) въ читалнята сж били четени на руски езикъ — 2104 (презъ 1923 г. — 3358); следъ това следватъ на френски — 772 (презъ 1923 год. — 787), немски — 125 (презъ 1923 год. — 80), разни — 51 (презъ 1923 г. — 30), английски — 36 (презъ 1923 год. — 12). Най-малко книги презъ годината въ читалнята сж били четени на гръцки езикъ — всичко 4 (презъ 1923 год. — 5).

Мнозина отъ посетителитѣ на библиотечната читалня не взиматъ никакви книги за прочитъ, а се задоволяватъ само да четатъ изложенитѣ по маситѣ списания и нѣкои вестници. Броятъ на такива посетители е по-голѣмъ отъ половината на общия брой на посетителитѣ въ читалнята — 9332 отъ 17656 (презъ 1923 год. — 8800 отъ 18250).

Цифренитѣ данни по този въпросъ, разпредѣлени месечно, ни даватъ следнитѣ резултати:

Читатели на текущитѣ периодически издания въ читалнята
Nombre des lecteurs des périodiques courants

Периодически издания Périodiques	Януарий — Janvier	Февруарий Février	Мартъ — Mars	Априль — Avril	Май — Mai	Юний — Juin	Юлий — Juillet	Августъ — Août	Септемврий Septembre	Октомврий Octobre	Ноемврий Novembre	Декемврий Décembre	Всичко — Total
Презъ 1924 год. Pendant l'année 1924. . .	978	957	886	665	641	679	692	664	865	693	722	890	9332
Презъ 1923 год. Pendant l'année 1923. . .	965	734	801	777	739	572	789	615	604	736	701	767	8800

Домашенъ прочитъ — Prêt à domicile

Освенъ въ читалнята библиотеката дава на своитѣ четци, срещу опредѣлена писмена или парична гаранция, възможность да получаватъ отъ нея книги за домашенъ прочитъ. Такива читатели презъ 1924 год. сж били на брой всичко 4399 (презъ 1923 год. — 5400), отъ които най-много сж ученици — 2447 (презъ 1923 год. — 2838), свободни — 661 (презъ 1923 год. — 918), чиновници — 467 (презъ 1923 г. — 552), учители — 205 (презъ 1923 г. — 235). Числото на дамтитѣ презъ изтеклата година бѣ 179 срещу 292 за 1923 год.

За по-голѣма прегледность на казаното относительно професията на библиотечнитѣ посетители, които сж взимали книги за домашенъ прочитъ, давамъ следната таблица:

Читатели по занятие — Nombre des lecteurs par profession

Месеци — Mois	Учителѣ — Professeurs et instituteurs		Ученици — Elèves et étudiants		Чинovníци — Fonctionnaires		Военни — Militaires (officiers et soldats)		Лѣкари — Médecins		Адвокати — Avocats		Търговци — Négocians		Инженери — Ingénieurs et techniciens		Занаятчии — Artisans		Духовни — Membres du clergé		Писатели — Hommes de lettres (вoбoдни — Sans professions		Дами — Dames		Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924		Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923	
Януарий — Janvier . .	31	334	54	3	—	7	13	2	38	1	—	71	19	573	803													
Февруарий — Février .	22	256	57	1	—	6	14	1	29	2	—	85	14	487	687													
Мартъ — Mars	13	219	29	2	—	1	7	—	20	3	—	54	10	358	581													
Априлъ — Avril	20	198	34	1	1	3	8	1	9	2	—	25	15	317	533													
Май — Mai	10	174	37	1	—	2	10	—	19	2	1	35	29	320	351													
Юний — Juin	20	137	33	3	—	6	5	—	14	1	—	44	20	283	294													
Юлий — Juillet	18	171	28	1	—	5	10	—	19	—	—	59	4	315	368													
Августъ — Août	16	142	40	2	—	4	14	—	15	—	—	51	9	293	318													
Септемврий — Septembre	27	206	44	2	1	3	11	—	18	1	—	70	10	393	188													
Октомврий — Octobre .	14	213	37	—	—	—	3	—	25	—	—	65	17	374	457													
Ноемврий — Novembre	10	205	36	1	—	4	4	—	21	2	—	47	14	344	395													
Декемврий — Décembre	4	192	38	9	—	2	3	—	18	2	1	55	18	342	425													
Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	205	2447	467	26	2	43	102	4	245	16	2	661	179	4399	—													
Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923	235	2838	552	74	31	112	103	52	165	25	3	918	292	—	5400													

Освенъ въ града, книги за домашенъ прочитъ сж раздавани презъ изтеклата година още и на лица живуци въ следнитѣ градове и села: Т.-Пазарджикъ, с. с. Бойково, Даутларе — Пловдивско, Кара-Агачъ, Катунца — Станимашко, Красново — Пловдивско, Крислово — Пловдивско, Кричимъ — Пещерско, Марково и Новоселъ — Пловдивско.

Взетитѣ презъ 1924 година за домашенъ прочитъ книги, които възлизатъ на общо число 7312 (презъ 1923 год. — 9163) по предметъ се разпредѣлятъ така:

Заетитѣ книги по предметъ —

Предметъ — Matière	Януарий — Janvier	Февруарий — Février
Богословски науки — Théologie	1	9
Философски науки . . . { Философия — Philosophie	14	12
Philosophie { Логика, Психология, Етика — Logique, Psychologie, Morale	9	12
Педагогически науки — Pédagogie	17	10
Литература—Belles-lettres { История, Теория, Фолклоръ	32	37
	Histoire, Théorie, Folk-lore	
	Белетристика, Театъръ, Поезия	733 642
	Romans, Contes, Nouvelles, Théâtre, Poésie	
Филологически наука — Philologie	—	1
История — Histoire . . . { Всеобща — Générale	11	15
	Славянска — Slave	1 2
География, етнография, пжтешествия { Всеобща — Générale	4	4
	Géographie, ethnographie, voyages { Славянска — Slave	— —
Естествени науки — Histoire naturelle	4	5
Математически науки — Mathématiques	—	2
Медицински науки — Médecine	1	10
Правни, политически и социални науки . . . { Право — Droit	7	5
	Sciences juridiques, politiques et sociales . . . { Политика, Социология, Статистика — Economie politique, Sociologie, Statistique .	97 36
Военни и морски науки — Art militaire et marin	2	—
Технически науки . . . { Селско стопанство. Домакинство	2	2
	Arts et métiers { Agriculture, Economie ménagère	
Занаяти, Изкуство, Техника	12	10
	Métiers, Beaux-arts, Technique	
Справни книги — Livres de référence (bibliographie, encyclopédie) . .	—	—
Всичко презъ 1924 год. — Total pendant l'année 1924 . .	947	814
Всичко презъ 1923 год. — Total pendant l'année 1923 . .	1359	1171

— Nombre des livres prêtés par matière

Мартъ — Mars	Априль — Avril	Май — Mai	Юний — Juin	Юлий — Juillet	Августъ — Août	Сентябрь — Septembre	Октябрь — Octobre	Ноябрь — Novembre	Декабрь — Décembre	Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923
7	3	—	—	—	—	1	—	3	2	26	42
3	12	8	7	21	27	1	1	11	9	126	153
1	4	6	—	2	6	4	7	7	2	60	89
12	12	2	8	10	8	18	29	22	18	166	141
66	25	15	7	361	31	51	24	57	18	724	1118
475	424	453	411	99	393	458	503	404	459	5454	6467
—	—	—	—	3	—	—	2	1	5	12	22
1	1	—	2	11	—	5	3	3	1	53	68
8	5	—	1	1	—	5	1	1	5	30	25
1	2	2	—	1	2	—	—	1	—	17	33
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	6
6	3	1	1	3	5	2	12	7	6	55	131
—	1	—	—	—	—	1	—	1	2	7	15
2	9	3	4	4	11	16	9	12	7	88	149
2	2	3	4	2	1	5	3	—	—	34	122
30	23	19	13	13	15	20	16	24	27	333	358
—	6	10	2	—	—	—	—	—	1	21	4
—	1	4	2	—	2	3	8	1	2	27	103
—	3	1	1	19	4	5	4	5	—	64	104
—	—	7	—	—	—	1	—	—	4	12	13
616	536	535	463	550	505	596	622	560	568	7312	—
940	931	570	472	622	545	489	765	646	653	—	9163

Отъ тази таблица става явно, че презъ отчетната година следъ литературата — 6178 (презъ 1923 год. — 7585) най-много книги отъ библиотеката сж четени по правнитъ, политическитъ и социалнитъ науки — 367 (презъ 1923 год. — 480), философскитъ — 186 (презъ 1923 год. — 242), педагогическитъ — 166 (презъ 1923 год. — 141), медицинскитъ науки — 88 (презъ 1923 год. — 149) и естественитъ науки — 55 (презъ 1923 год. — 131).

Взетитъ периодически издания за домашенъ прочитъ месечно се разпредѣлятъ така:

Четенитъ периодически издания — Nombre des périodiques prêtés

Периодически издания Périodiques	Януарий Janvier	Февруарий Février	Мартъ Mars	Априль Avril	Май — Mai	Юний — Juin	Юлий Juillet	Августъ Août	Септемврий Septembre	Октомврий Octobre	Ноемврий Novembre	Декемврий Décembre	Всичко Total
Презъ 1924 година . . . Pendant l'année 1924 . .	1	3	4	3	7	2	2	—	3	—	—	—	25
Презъ 1923 година . . . Pendant l'année 1923 . .	73	75	52	29	—	1	1	5	5	5	2	1	249

А по езици тѣ се разпредѣлятъ така въ следната таблица:

Четенитъ периодически издания по езици — Nombre des périodiques lus par langues

Месеци — Mois	Български — Bulgares	Руски — Russes	Френски — Français	Немски — Allemands	Английски — Anglais	Гръцки — Grecs	Разни — Divers	Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	Всичко презъ 1923 год. Total pendant l'année 1923
Януарий — Janvier	—	—	1	—	—	—	—	1	73
Февруарий — Février	—	2	1	—	—	—	—	3	75
Мартъ — Mars	4	—	—	—	—	—	—	4	52
Априль — Avril	3	—	—	—	—	—	—	3	29
Май — Mai	5	2	—	—	—	—	—	7	—
Юний — Juin	1	—	1	—	—	—	—	2	1
Юлий — Juillet	2	—	—	—	—	—	—	2	1
Августъ — Août	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Септемврий — Septembre	1	2	—	—	—	—	—	3	5
Октомврий — Octobre	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Ноемврий — Novembre	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Декемврий — Décembre	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Всичко презъ 1924 година . Total pendant l'année 1924 .	16	6	3	—	—	—	—	25	—
Всичко презъ 1923 година . Total pendant l'année 1923 .	116	110	23	—	—	—	—	—	249

Отъ полученитѣ резултати се вижда, че най-много периодически издания отъ взетитѣ за домашенъ прочитъ сж били на български езикъ — 16 (презъ 1923 година — 116), после на руски — 6 (презъ 1923 год. — 110), на френски — 3 (презъ 1923 год. — 23). Трѣбва да се отбележи, че периодическитѣ издания отъ 1 май 1923 год. престанаха да се даватъ за домашенъ прочитъ по решение на библиотечния комитетъ. Имаше твърде рѣдки изключения.

Всичкитѣ книги заедно съ периодическитѣ издания, взети за домашенъ прочитъ, по езици се разпредѣлятъ така:

Заетитѣ книги и периодически издания по езици — Nombre des livres et des périodiques lus par langues

Месеци — Mois	Български Bulgares	Руски — Russes	Френски Français	Немски Allemands	Английски Anglais	Гръцки — Grecs	Разни — Divers	Всичко презъ 1924 г. Total pendant l'année 1924	Всичко презъ 1923 г. Total pendant l'année 1923
Януарий — Janvier	883	8	53	1	—	1	1	947	1359
Февруарий — Février	755	7	44	6	2	—	—	814	1171
Мартъ — Mars	563	1	51	1	—	—	—	616	940
Априлъ — Avril	495	2	35	4	—	—	—	536	931
Май — Mai	479	—	55	1	—	—	—	535	570
Юний — Juin	412	—	49	2	—	—	—	463	472
Юлий — Juillet	516	3	24	5	2	—	—	550	622
Августъ — Août	473	4	24	4	—	—	—	505	545
Септемврий — Septembre	562	9	19	4	—	1	1	596	489
Октомврий — Octobre	569	—	50	3	—	—	—	622	765
Ноемврий — Novembre	538	—	22	—	—	—	—	560	646
Декемврий — Décembre	532	4	29	3	—	—	—	568	653
Всичко презъ 1924 година. Total pendant l'année 1924 .	6777	38	455	34	4	2	2	7312	—
Всичко презъ 1923 година. Total pendant l'année 1923 .	7238	879	992	36	5	9	4	—	9163

Отъ тази таблица се вижда, че най-много книги отъ взетитѣ за домашенъ прочитъ сж били на български езикъ — 6777 (презъ 1923 год. — 7238), после на френски езикъ — 455 (презъ 1923 год. — 992), руски — 38 (презъ 1923 год. — 879), немски — 34 (презъ 1923 год. — 36), английски — 4 (презъ 1923 год. — 5), гръцки — 2 (презъ 1923 год. 9) и разни — 2 (презъ 1923 год. — 4).

Освенъ изброенитѣ до тукъ статистически сведения за посетителитѣ на библиотеката и за четенитѣ отъ тѣхъ книги презъ изтеклата година било въ читалнята, било вънъ отъ нея, въ библиотеката се държатъ особени бележки за четивото на отдѣлнитѣ групи четци. Тия бележки за отчетната година, групирани въ следната обща таблица, ни даватъ отговоръ на въпроса — кой какво е челъ презъ отчетната 1924 година.

Кой какво е челъ — Nombre des lecteurs, par profession,

Читатели по занятие Nombre des lecteurs par profession		Четенитѣ книги по предмети —																	
		Богословски науки — Théologie Sur place A domicile		Философски науки Philosophie				Педагогически науки — Pédagogie Sur place A domicile		Литература Belles-lettres				Филологически науки — Philologie Sur place A domicile		История Histoire			
				Философия — Philosophie Sur place A domicile		Логика — Logique Психология — Psychologie Етика — Morale				История — Histoire Теория — Théorie Фолклор — Folk-lore		Белетристика — Romans, contes, nouvelles Театър — Théâtre Поесия — Poésie							
		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile		Въ библиотеката Sur place A domicile			
Учителѣ — Professeurs et instituteurs . . .	7	9	14	13	15	9	107	41	105	40	60	125	24	1	18	8	9	9	
Ученици — Etudiants et élèves	16	1	142	63	77	37	152	100	1084	430	1513	2949	41	6	53	22	24	17	
Чиновници — Fonctionnaires	2	1	14	20	6	7	3	7	103	69	114	598	4	4	15	5	27	3	
Военни — Militaires .	—	—	—	—	2	2	1	1	19	1	5	22	1	—	—	—	2	1	
Лѣкари — Médecins .	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
Адвокати — Avocats .	—	—	6	2	6	—	3	1	136	7	26	29	—	—	27	5	11	—	
Търговци — Négociants	—	—	5	2	1	—	—	—	9	24	39	146	—	—	1	3	—	—	
Инженери — Ingénieurs	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	6	—	—	—	—	—	—	
Занаятчии — Artisans	1	—	5	2	—	4	4	2	27	22	146	386	—	1	3	7	11	—	
Духовни — Membres du clergé	—	15	—	2	—	—	—	2	—	4	—	15	5	—	—	—	—	—	
Писатели — Hommes de lettres	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	
Свободни — Sans profession désignée . .	7	—	57	18	24	1	25	10	562	115	901	868	17	—	62	3	28	—	
Дами — Dames	—	—	—	4	—	—	4	2	1	12	14	307	—	—	—	—	—	—	
Всичко презъ 1924 год. Total pendant l'année 1924	33	26	243	126	131	60	299	166	2050	724	2822	5454	92	12	180	53	112	30	

С п и с ъ к ъ

на нѣкои автори, четени въ читалнята на библиотеката и вънъ
отъ нея — Liste des auteurs lus dans la salle de lecture et à domicile

Авторъ Auteurs	Колко пжти е даванъ	Колко пжти е отказанъ	Авторъ Auteurs	Колко пжти е даванъ	Колко пжти е отказанъ	Авторъ Auteurs	Колко пжти е даванъ	Колко пжти е отказанъ
Аверченко, А. . .	17	1	Доде, А.	86	52	Мережковски . .	8	2
д'Амичисъ, Ед. .	13	1	Достоевски . . .	250	153	Мериме	26	3
Андреевъ, Л. . .	87	43	Друмевъ	14	15	Метерлинкъ . .	68	44
Андрейчинъ, Ив. Ст.	79	23	Дюма, А. баща .	254	86	Милтонъ	23	1
д'Аннунцио, Г. .	57	74	Дюма, синъ . . .	13	10	Милъ, Дж. . . .	15	—
Арнаудовъ, Д-ръ М.	39	3	Еберсъ	10	—	Мирбо	140	44
Аристофанъ . . .	13	2	Еврипидъ	16	5	Миролюбовъ . .	49	6
Арцибашевъ . . .	77	96	Елинъ-Пелинъ .	30	4	Михайловски, Ст.	59	18
Атанасовъ, Н. . .	29	—	Енгелсъ	13	4	Молиеръ	85	58
Аура	15	—	Есхилъ	22	5	Монтенень	52	25
Бабевъ, Д. . . .	13	1	Ешенбахъ	18	3	Мопасанъ	235	149
Базенъ, Р. . . .	19	—	Жоржъ Зандъ . .	8	2	Мюсе	23	1
Байронъ	109	46	Займовъ, Ст. . .	11	—	Наживинъ, Ив. .	11	2
Бакаловъ, Г. . .	51	12	Зола	155	155	Нансенъ, П. . . .	11	1
Балзакъ	48	39	Зудерманъ	59	9	Неймайеръ	19	—
Барановски	24	—	Ибсенъ	151	71	Немировичъ-Дан-		
Батай	33	6	Иречекъ, К. . . .	11	—	ченко	16	1
Бебелъ, Ав. . . .	17	1	Иширковъ	12	1	Немоевски	10	—
Белами, Ед. . . .	10	—	Кантъ	26	2	Никовъ	9	1
Белински	16	1	Каравеловъ, Л. .	36	28	Нити, Фр.	20	—
Благоевъ, Н. П. .	37	4	Каразинъ	33	—	Нитше	31	—
Блокъ, А.	14	—	Караоглановъ . .	11	—	Омиръ	54	6
Блохъ, Д-ръ . . .	11	—	Каринъ-Михае-			Паулсенъ	15	—
Бобчевъ, С. С. . .	25	—	лисъ	14	2	Пеневъ, Б. . . .	21	—
Бодри Лакантенери	14	—	Кауцки	45	7	Песталоци	14	1
Бокачио	21	2	Келерманъ	93	58	Плехановъ	23	5
Бокль	17	—	Киплингъ	10	—	По, Ед.	10	—
Бордо, А.	49	36	Кларети	19	2	Потапенко	34	2
Борнъ, Г.	8	2	Клинчаровъ . . .	14	5	Прево	102	55
Ботевъ, Хр. . . .	21	12	Коганъ	22	2	Простъ, Ив. . . .	19	1
Брандесъ	8	2	Конанъ-Дойлъ . .	55	26	Пушкинъ	107	36
Бремъ	14	—	Константиновъ А.	35	15	Пшибишевски . .	188	98
Бурже, П.	90	72	Корнейлъ	11	—	Райновъ, Н. . . .	41	41
Бюхнеръ, Л. . . .	12	—	Короленко	19	6	Расинъ	28	2
Вазовъ, Ив. . . .	328	213	Коршъ	17	—	Реклю	11	2
Вайнигеръ, Ото .	33	1	Кропоткинъ . . .	66	7	Родъ, Ед.	28	27
Варлингъ	12	—	Куперъ	12	—	Роменъ-Роланъ .	15	6
Васерманъ	13	1	Купринъ	40	7	Русо	11	—
Веберъ	53	—	Лагерльофъ . . .	14	3	Сарду	9	1
Величковъ, К. . .	37	17	Ламартинъ	25	10	Сенкевичъ	142	103
Вергилий	13	—	Лермонтовъ . . .	87	20	Сенъ-Пиеръ . . .	22	—
Вернъ, Ж.	107	54	Лесингъ	56	21	Сервантесъ	19	—
Гете	121	44	Лилиевъ, Н. . . .	10	—	Скотъ, В.	28	8
Гнѣдичъ	55	—	Литровъ	11	—	Славейковъ, П. .	132	54
Гоголь	126	50	Лихтенберже . .	36	7	Смаилсъ	11	—
Гончаровъ	28	12	Локъ, У.	20	8	Софокль	33	6
Горки, М.	71	33	Лори	7	3	Спенсеръ	11	—
Данилевски	11	—	Лоти	43	46	Сроковски	12	—
Данте, А.	34	2	Луи Пиеръ	10	1	Степнякъ	35	5
Дарвинъ, Ч. . . .	25	3	Майнъ-Ридъ . . .	181	108	Страшимировъ А.	58	17
Дебеляновъ, Д. .	9	5	Мало	15	—	Стринденбергъ .	11	8
Дикенсъ	35	12	Маргаритъ, П. . .	15	—	Сю, Ев.	26	6
Димитровъ, М. .	11	2	Марксъ, К.	33	3	Твенъ, М.	29	4

Авторъ Auteurs	Колко пѣти е даванъ		Авторъ Auteurs	Колко пѣти е даванъ		Авторъ Auteurs	Колко пѣти е даванъ	
	Колко пѣти е даванъ	Колко пѣти е отказанъ		Колко пѣти е даванъ	Колко пѣти е отказанъ		Колко пѣти е даванъ	Колко пѣти е отказанъ
Тенъ, И.	35	1	Форель	14	6	Цоневъ, Б.	11	—
Тетмайеръ	37	29	Франсъ, А.	101	24	Чернишевски . . .	12	2
Тодоровъ, П. . . .	37	6	Хагардъ	20	—	Чеховъ	39	4
Толстой, Л.	272	159	Хайне	79	32	Шатобрианъ . . .	15	1
Тургеневъ.	280	214	Хамсунъ	212	154	Шекспиръ	143	62
Тьорие	16	4	Хауптманъ	55	60	Шилеръ	90	35
Уайлдъ, Ос.	52	13	Хекель	34	4	Шишмановъ, Д. . .	36	3
Фабръ, Е.	8	2	Холодковски . . .	49	—	Шницлеръ	34	11
Фалкъ	7	4	Христовъ, К. . . .	26	10	Шопенхауеръ, Ар.	40	4
Фламарионъ	29	11	Хюго, В.	126	54	Яворовъ, П.	62	44
Флоберъ	23	6						

Отъ този списъкъ става явно, че най-любимъ български авторъ е Ив. Вазовъ: той е билъ поисканъ презъ изтеклата година 541 пѣти. Отъ рускитѣ автори най-много сж поискани Тургеневъ — поисканъ 494 пѣти, Толстой — 431 пѣти, Достоевски — 403 пѣти и др., а френски — Мопасанъ — поисканъ 384 пѣти, Дюма (баща) — 340 пѣти

Музей — Musée

Всички събрани и запазени въ музея паметници, споредъ § 167 отъ Правилника за Народната Библиотека въ Пловдивъ, образуватъ три главни отдѣла: археологически, нумизматиченъ и художественъ. За всѣки единъ отъ тия отдѣли на музея сж отредени специални инвентарни книги, въ които всѣки предметъ, щомъ се откупи за сбиркитѣ или постъпи въ даръ или е откритъ отъ самата дирекция на музея, се вписва подъ отдѣленъ номеръ (§ 108 отъ Правилника). Споредъ тия регистри ще дамъ и своя отчетъ.

I. Археологически отдѣлъ — Section archéologique

Въ този отдѣлъ се групиратъ паметниците отъ предисторичната, тракийската, гръко-римската, византийската и българската култури.

Отъ 1 януарий 1910 година, когато основахъ археологическия музей при библиотеката, до края на изтеклата 1924 година въ разнитѣ му сбирки сж събрани 1287 разни старини.

Предметитѣ въ този отдѣлъ на музея образуватъ следнитѣ шесть групи: археологическа, историческа, етнографска, черковни старини, художествени старини и разни. Ядрото на сбиркитѣ, които влизатъ въ тозъ отдѣлъ, съставя археологическата група.

Отъ инвентаритѣ на археологическия музей при библиотеката извличаме следнитѣ данни за постъпилитѣ предмети въ разнитѣ му отдѣли презъ отчетната 1924 година.

1. Въ археологическия отдѣлъ постъпиха всчко 52 предмета, отъ които 40 сж археологически, 1 исторически, 9 етнографски и 2 църк. старини. Всички тѣ сж вписани въ регистра подъ 47 сумарни № № 1133—1179.

2. Въ нумизматичния отдѣлъ презъ сжщия периодъ постъпиха 84 разни антични монети.

3. Въ художествения отдѣлъ презъ сжщото време постъпиха всичко 6 художествени произведения.

Придобивкитѣ на археологическия отдѣлъ при музея презъ отчетната 1924 година по групи се разпредѣлятъ така въ следния

Списъкъ на старинитѣ придобити презъ 1924 година
Liste des antiquités acquises pendant 1924

Група — Groupe	Злато Or	Сребро Argent	Бронза, медъ Bronze, cuivre	Желязо, дърво Fer, bois	Мраморъ Marbre	Глина Terre cuite	Платъ, хартия Toile, papier	Стъкло, седефъ Verre	Всичко Total
Археологическа Archéologique	2	—	4	—	24	2	—	8	40
Историческа Historique	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Етнографска Ethnographique	2	4	2	1	—	—	—	—	9
Църковни старини Ecclésiastiques	—	—	1	1	—	—	—	—	2
Всичко — Total . .	4	4	7	2	24	2	1	8	52

Отъ тази таблица се вижда, че броятъ на археологическитѣ предмети, постъпили въ този отдѣлъ на музея, заема, както и презъ предходнитѣ години, първо мѣсто, което отговаря на главната целъ на нашия музей.

Отъ постъпилитѣ предмети въ археологическия отдѣлъ на музея по-особно внимание заслужаватъ следнитѣ:

1. Мраморна плоча отъ времето на императоръ Тиб. Маврикий съ 7 реда гръцки надписъ. Вис. 1·85 м., шир. 75 см., деб. 8 см. Намерена е въ Хисаръ-Кюселери. Инв. № 1134.

2. Бронзовъ печатъ съ бюстъ на непознатъ римлянинъ. Намеренъ е при каптажа на водитѣ за селскитѣ чешми въ с. Славовица, Т.-Пазарджишко. Диамет. 2·2×2·8 см. Инв. № 1146.

3. Камененъ калъпъ за щампуване на глинени барелефи. Отъ едната страна издълбано е представенъ туалетътъ на Венера, отъ другата — Ганимедъ. Диамет. 10 см., деб. 2 см. Произхожда отъ Мала-Азия. Инв. № 1147.

4. Бронзовъ бюстъ на богиня съ глава покрита съ вѣнецъ отъ бръшлянъ, въ ржцетѣ държи грозде. Апликация на бойна колесница; намерена е въ нивитѣ по пътя до Карлово. Вис. 13·5 см. Инв. № 1148.

5. Особено внимание възбуждатъ мраморнитѣ корнизи, пиластри, надстѣлпия и пр., произходящи отъ голѣма сграда, построена въ Пловдивъ въ честъ на Херкулесъ. Всички се отличаватъ съ прекрасенъ римско-коринтийски стилъ и заслужаватъ обстойно проучване.

Тѣ се отличаватъ съ грамаднитѣ си размѣри и сж прибрани въ музея съ твърде голѣми усилия, и то не само физически, но и материални. Инв. № № 1150—1164.

6. Сребърни чапрази, чивтъ, съ филигранъ върху масивна основа съ позлата отъ 1826 година. Дълж. 17.5 см., шир. 10.5 см. Отъ Казанлъкъ. Инв. № 1170.

7. Глинена амфора, тасоски типъ, съ гръцки печатъ и съ надписъ въ обратенъ редъ, който се чете ΜΙΑΝΤΙΑ ΕΠΙΑΙΟΥС. Намерена е въ нивитѣ на Горна-Махала, Карловска околия. Инв. № 1175.

8. Едно историческо знаме на зеленъ платъ въ размѣри 1×0.86 м., съ нарисуванъ съ блажни бои левъ. Платътъ е билъ общитъ съ сърма, сега почернѣла. Надъ лева надписъ Напрѣтъ братѣ. Знамето датира отъ епохата преди Панагюрското въстание и е намерено въ предградието на Пловдивъ, Мараша. Инв. № 1179. Прибрано е съ помощта на Пловд. Арх. Др-ство.

Като прибавимъ придобититѣ презъ изтеклата година старини къмъ събранитѣ до края на 1923 година, узнаваме, че въ нашия музей сж сгруппирани отъ основаването му до края на отчетната година всичко 1287 предмета. Тѣ се разпредѣлятъ по групи и материали въ следния

Списъкъ на старинитѣ въ музея презъ 1924 година
Liste des antiquités au Musée pendant 1924

Група — Groupe	Злато — Or	Сребро — Argent	Бронза — Bronze	Желязо, дърво Fer, bois	Мраморъ — Marbre	Гравирани камани Pierres gravées	Костъ, рогъ Os, corne	Глина Terre cuite	Платъ, хартия Toile, papier	Стъкло, седефъ Verre	Всичко — Total
Археологическа — Archéologique	23	55	318	94	186	36	14	154	1	64	945
Историческа — Historique . .	—	2	4	1	1	—	—	—	3	—	11
Етнографска — Ethnographique	2	112	33	12	2	2	4	2	1	6	176
Черковни старини — Ecclésiastique	1	25	32	13	1	—	1	2	2	—	77
Художествена — Arts	—	1	—	2	—	—	—	4	—	1	8
Разни — Varia	—	—	1	—	1	1	—	66	—	1	70
Всичко — Total . .	26	195	388	122	191	39	19	228	7	72	1287

II. Нумизматиченъ отдѣлъ — Section numismatique

Нумизматичниятъ отдѣлъ на музея въ края на 1923 год. броеше всичко 1394 древни монети, отъ които 73 златни, 477 сребърни, 834 бронзови и медни и 10 калаени (имитация на сребърни).

Презъ изтеклата отчетна година въ отдѣла постъпиха всичко 84 монети, отъ които 13 сребърни и 71 бронзови, така че въ края на 1924 година нумизматичниятъ отдѣлъ на музея броеше всичко 1478 древни монети, отъ които 73 златни, 490 сребърни, 905 бронзови и медни и 10 калаени.

Монетитѣ, постъпили презъ изтеклата година въ отдѣла, сж:

	Златни Or	сребърни argent	бронзови и медни bronze et cuire	всичко total
Гръцки	—	12	64	76
Византийски . .	—	1	6	7
Разни	—	—	1	1
Всичко—Total .	—	13	71	84

По-подробно разпредѣление на всички тия монети по държави, провинции, градове и владетели давамъ въ таблицата на страница 125.

Придобивкитѣ на нумизматичния отдѣлъ презъ изтеклата година, както се вижда отъ нея таблица, сж повече отъ скромни, — оскъднитѣ средства на музея не ни позволяватъ да плащаме голѣми суми за предлаганитѣ монети, между които твърде често се срѣщатъ много ценни и твърде рѣдки монети. По този начинъ, лишени отъ материални средства, неволно ставаме причина да се губятъ ценни старини или да се изнасятъ въ чужбина, гдето намиратъ по-щедри отъ нашата държава покупатели. Та и услужливи агенти-чужденци не липсватъ. Достатъчно е да се взре човѣкъ въ публикуваната въ научния отдѣлъ на този годишникъ монография за пловдивскитѣ монети, за да види, колко много и колко хубави монети се намиратъ въ чужбина само отъ Пловдивъ. Тази пакостъ за националнитѣ ни сбирки би могла поне отчасти да се отстрани, ако държавната властъ се покаже по-щедра въ отпусканитѣ кредити на народнитѣ ни музеи и библиотеки за откупуване древнитѣ паметници на България.

Отъ придобивкитѣ на нумизматическия отдѣлъ презъ изтеклата 1924 година заслужаватъ да се споменатъ като по-ценни монети следнитѣ:

1. Бронзовъ медалйонъ отъ Byzantium, неиздаденъ до сѣра. Той е единственъ известенъ до сѣга медалйонъ на Марка Аврелий (161—180 сл. Р. Хр.). Върху лицето е изобразена главата на императора съ лавровъ вѣнецъ надѣсно. Наоколо надписъ ΑΥΤΚΑΙ ΜΑΥΡΑΝΤΩΝΙΝΟΣ.

Върху опакото два харпона и надписъ ΙΕΡΟΜΝΑ ΑΙΔΙ ΣΕΓΗΡΟΣ ΒΥΣΑΝΤΙΟΙΣ.

Медалйонътъ е отлично запазенъ; неговиятъ диаметръ е 35 мм. Произхожда отъ Ст.-Загорско. Инв. № 1449 н.

Списъкъ на монетитѣ придобити презъ 1924 година
Liste des monnaies acquises pendant 1924

Видъ на монетитѣ Espèces des monnaies	Злато Or	Сребро Argent	Бронза Bronze	Всичко Total
Moesia Superior				
Viminacium	—	—	1	1
Moesia Inferior				
Marcianopolis	—	—	4	4
Nicopolis ad Istrum	—	—	2	2
Odessus	—	—	1	1
Thracia				
Adrianopolis	—	—	2	2
Anchialus	—	—	2	2
Augusta Traiana	—	—	2	2
Byzantium	—	—	1	1
Deultum	—	—	5	5
Kypsela	—	—	1	1
Maronea	—	—	5	5
Messembria in Ponto	—	—	11	11
Ulpia Pautalia	—	—	3	3
Perinthus	—	—	1	1
Philippopolis	—	—	11	11
Chersonesus Thraciae				
Cardia	—	—	1	1
Lysimachia	—	—	1	1
Insulae Thraciae				
Thasus	—	3	—	3
Reges Thraciae				
Seuthes III	—	—	3	3
Lysimachus	—	—	2	2
Adaeus	—	—	1	1
Rhoemetalcus I	—	—	2	2
Macedonia Romana				
Coson	—	1	—	1
Macedonia I (provincia)	—	4	—	4
Reges Macedoniae				
Philippus II	—	—	1	1
Nummi Romani	—	—	2	2
Nummi Byzantini . . .	—	1	6	7
Varia (Seleucus, Athenae) . .	—	4	—	4
Всичко — Total . .	—	13	71	84

2. Сребърна византийска монета отъ Константинъ IV и Ирина съ надписи отъ дветъ страни. Тя е известна, — вж. описанието ѝ въ Sabatier, Monnaies byzantines, II, 69, № 4. Инв. № 1375 н.

3. Бронзова монета отъ Perinthus, добре запазена, сѣчена съ името на Попея, жена на Нерона (54—68 сл. Р. Хр.). Лице ПОПΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Глава на Попея съ диадема надѣсно.

Опако: П-Е, между буквитъ шапката на Изиди между два класа въ срѣдата на маслиновъ вѣнецъ. Всичко въ зрънчестъ полукръгъ. Подобна монета ни описва г. Н. Мушмовъ, Античните монети на Балканския полуостровъ, № 4424. Инв. № 1379н.

Отъ постъпилитъ въ сбирката монети презъ изтеклата година има нѣкои събрани и подарени лично отъ мене. Подарени сж на музея сжщо две тасоски и три атински (инв. № № 1426н.—1430н.) отъ г. Хр. Г. Семерджиевъ, учителъ въ мѣстната прогимназия, комуто тукъ поднасямъ най-почтителна благодарностъ отъ името на музея. Монетитъ били намерени въ с. Даутларе, мѣстностъ „Гендовица“, въ бронзово сждче заедно съ 30 други монети отъ сжщия типъ. Сждчето било стръшено.

Отъ следната таблица се вижда, че въ нумизматичния отдѣлъ на музея до сега сж сгруппирани следнитъ монети:

Монети — Monnaies	Злато Or	Сребро Argent	Бронза и олово Bronze et plomb	Всичко Total
Гръцки — Grecques	18	272	821	1111
Римски — Romaines	18	7	15	40
Византийски — Byzantines .	36	9	12	57
Български — Bulgares	—	135	40	175
Югославянски — Jugoslaves .	—	12	—	12
Разни — Varia	1	55	27	83
Всичко — Total	73	490	915	1478

Трѣбва да се има предъ видъ, че въ нашия музей се пазятъ и останалитъ монети отъ едновременноя Областенъ музей на Южна България*) на брой 4101. Съ тѣхъ сбирката на отдѣла съдържа всичко 5579 древни монети. Между тѣхъ се намиратъ твърде ценни, рѣдки и дори такива единични екземпляри, каквито за пръвъ пжтъ се отбелезватъ въ всемирната нумизматика. За това и нумизматичниятъ отдѣлъ на нашия музей има голѣма научна стойностъ. Часть отъ него (монетитъ на Pautalia), съ мое съдействие, е използвана отъ известния нумизматъ г. Леонъ Ружичка отъ Виена за монографията му върху древнитъ монети на този градъ, която той тъкми да публикува въ скоро време.

Друга, най-важна за насъ часть отъ отдѣла, монетитъ на Пловдивъ, по моя покана, планъ и съдействие, е внимателно проучена отъ нашия нумизматъ г. Никола Мушмовъ, на който и публикувамъ труда въ научния отдѣлъ на настоящия годишникъ подъ насловъ „Античните монети на Пловдивъ“.

*) Подробенъ списъкъ на тази колекция съмъ далъ въ годишника си за 1910 г., стр. 98.

Откупенитѣ презъ отчетната година монети заедно съ придобититѣ до края на 1924 година се разпредѣлятъ по държави, провинции, градове и владетели така въ следния

Списъкъ на монетитѣ въ музея — Liste des monnaies au Musée

Видъ на монетитѣ Espèces des monnaies	Злато Or	Сребро Argent	Бронза и олово Bronze et plomb	Всичко Total
Sarmatia				
Olbia	—	—	1	1
Moesia Superior				
Viminatium	—	—	6	6
Moesia Inferior				
Callatia	—	2	4	6
Dionysopolis	—	—	5	5
Istrus	—	4	3	7
Marcianopolis	—	—	48	48
Nicopolis ad Istrum	—	—	52	52
Odessus	—	—	15	15
Tomi	—	—	4	4
Thracia				
Abdera	—	34	30	64
Adrianopolis	—	—	21	21
Aenus	—	3	4	7
Anchialus	—	—	33	33
Apollonia in Ponto	—	8	11	19
Augusta Traiana	—	—	27	27
Byzantium	—	1	4	5
Bizya	—	—	3	3
Deultum	—	—	64	64
Kabyle	—	—	1	1
Kypsela	—	—	2	2
Maronea	—	32	43	75
Messembria in Ponto	—	11	67	78
Ulpia Pautalia	—	—	38	38
Perinthus	—	1	14	15
Philippopolis	—	—	67	67
Plotinopolis	—	—	3	3
Selymbria	—	1	—	1
Serdica	—	—	23	23
Topirus	—	—	2	2
Traianopolis	—	—	2	2
Chersonesus Thraciae				
Autonomi	—	5	1	6
Cardia	—	—	5	5
Lysimachia	—	—	1	1
Sestus	—	—	1	1
Insulae Thraciae				
Thasus	—	39	8	48
Samothracia	—	—	4	4
Odrysae				
Odrysae	—	—	1	1
Reges Thraciae				
Seuthes I	—	—	1	1
Amadocus I	—	—	4	4
Cotys I	—	—	2	2
Scostocus	—	1	1	2
Seuthes III	—	—	30	30

Видъ на монетитѣ Espèces des monnaies	Злато Or	Сребро Argent	Бронза и олово Bronze et plomb	Всичко Total
Lysimachus	1	18	8	27
Adaeus	—	—	1	1
Seuthes IV	—	—	2	2
Mostis	—	—	1	1
Rhoemetalcus I	—	—	25	25
Cotys V et Rescuporis	—	—	5	5
Rhoemetalcus III et Cotys	—	—	1	1
Reges Getarum				
Canites	—	—	1	1
Macedonia				
Macedonia in genere	—	1	5	6
Macedonia romana				
Coson	—	10	—	10
Macedonia I (provincia)	—	17	—	17
Macedonia II (provincia)	—	1	1	2
Imperatores romani	—	—	1	1
Acanthus	—	2	—	2
Aegae	—	1	—	1
Amphaxus	—	—	1	1
Amphipolis	—	1	14	15
Chalkidica	—	—	1	1
Dicaea	—	1	—	1
Eion	—	5	—	5
Lete	—	1	—	1
Mende	—	—	1	1
Neapolis	—	5	2	7
Orthagoria	—	3	6	9
Pella	—	—	6	6
Philippi	—	—	7	7
Stobi	—	—	1	1
Thessalonica	—	—	10	10
Reges Macedoniae				
Philippus II	6	9	16	31
Alexander III Magnus	6	35	14	55
Philippus III Arideus	5	8	2	15
Cassander	—	—	9	9
Alexander IV	—	—	4	4
Demetrius I Poliorcetes	—	3	—	3
Antigonus Gonatus	—	3	3	6
Demetrius II	—	—	1	1
Philippus V	—	—	6	6
Nummi romani	18	7	17	42
Nummi byzantini	36	9	12	57
Reges Bulgariae				
Иванъ Асень II	—	—	4	4
Михаилъ II Асень и Ирина	—	1	—	1
Константинъ Асень	—	—	6	6
Герги Тертеръ	—	—	1	1
Тодоръ Светославъ	—	4	5	9
Михаилъ III Шишманъ	—	3	4	7
Иванъ Александръ	—	99	10	109
Иванъ Срацимиръ	—	16	—	16
Иванъ Шишманъ	—	9	—	9
Неопредѣлени	—	1	9	10
Вълкашинъ	—	2	—	2
Иванъ Оливеръ	—	1	—	1
Nummi Iugoslaviae	—	12	—	12
Varia	1	59	26	86

III. Художествень отдѣлъ — Section Beaux-Arts

Художествениятъ отдѣлъ на музея въ края на 1923 година броеше всичко 121 картини, 24 скици, 6 статуи, 1 бронзовъ барелефъ, 3 вази, 2 рѣзбарски произведения, 2 платнени предмета и 2 дървени (1 танурка и 1 кавалъ), или всичко 161 художествени предмети. Кратки бележки за тия художествени произведения, оригинални или копирани, на наши и чужди художници, съмъ далъ въ годишниците си за 1910—1923 години. Презъ изтеклата 1924 година въ отдѣла постъпиха всичко 6 картини, така че художествениятъ отдѣлъ на музея въ края на отчетната 1924 година броеше всичко 127 картини, 24 скици, 6 статуи, 1 бронзовъ барелефъ, 3 вази, 2 рѣзбарски произведения, 2 платнени и 2 дървени предмети, или всичко 167 предмети, всички вписани въ специална инвентарна книга подъ 146 сумарни номера.

Ето придобивките на отдѣла презъ отчетната година:

1. Св. Доспевски. Стара икона съ блажни бои. По срѣдата Исусъ Христосъ, налѣво св. Иоанъ Предтеча, надѣсно св. Параскева, всички именувани съ надписи въ медалиони. Иконата е вложена въ дървена рамка, приготвена и украсена отъ сѣщия авторъ. Размѣри 43×56 см., на рамката 49.7×63.8 см.

Споредъ събранитѣ отъ мене сведения, иконата е изработена въ Рилския манастиръ отъ български иконописецъ презъ епохата, когато Св. Доспевски, който сигурно е и неинъ авторъ, билъ тамъ.

2. Хр. Коевъ. Портретъ на Л. Каравеловъ, рисуванъ (копиранъ?) отъ художника-самоукъ въ Копривщица. Размѣри 36.5×55.5 см.

3. Д. П. Даскаловъ. Портретъ на г-жа Евдокия Дяковичъ, майка на директора на музея, бюстъ въ естествена голѣмина. Платно съ блажни бои. Нарисувано поле 42.2×64 см.

4. Г. Савовъ. Кжщата на Л. Каравеловъ въ Копривщица. Външенъ изгледъ. Картина съ блажни бои върху картонъ. Нарисувано поле 35.5×24 см.

5. Г. Савовъ. Кжщата на Л. Каравеловъ въ Копривщица. Изгледъ отъ двора. Стаята на Любена. Картина съ блажни бои върху картонъ. Нарисувано поле 35.5×24 см.

6. Г. Савовъ. Кжщата на х. Генчо въ Копривщица, въ която е живѣлъ Найдень Геровъ. Външенъ изгледъ. Картина съ блажни бои върху картонъ. Нарисувано поле 35.5×24 см.

Всички изброени тукъ художествени творби сж придобити съ средствата на библиотеката—музей; само портретътъ на г-жа Евдокия Дяковичъ, изработенъ съ блажни бои по натура отъ покойния художникъ и професоръ въ Рисувалното училище Д. П. Даскаловъ, е подаренъ отъ нейния синъ Борисъ, директоръ на музея, за споменъ. Отъ Д. П. Даскаловъ, художникъ и писателъ изъ Южна България, има твърде

малко запазени картини, а въ държавнитѣ ни сбирки каточели нѣма нито една. Подарената творба на безъ време починалия художникъ ще запази за него траенъ споменъ.

Сбирка отъ щампи и гравюри — Collection des estampes et des gravures

Къмъ художествения отдѣлъ на музея трѣбва да се причислятъ и ония гравюри, литографии и пр., които не съставятъ изключителна рѣдкость по старина, за да бждатъ запазени въ специалния отдѣлъ за ръкописи и старопечатни книги на библиотеката.

Къмъ сѣщия отдѣлъ принадлежатъ и цѣлъ редъ фотографически снимки, които съмъ събралъ до сега въ учреждението и които едни засѣгатъ исторически събития отъ живота на нашия народъ, други — забележителни лица на България, трети — музейни и извънмузейни паметници и пр.

Цѣлата тази новосформирана сбирка отъ графични и фотографски произведения е вписана въ особенъ „Регистъръ на гравюритѣ, фотографииитѣ, литографиитѣ и пр.“, надлежно подпечатанъ отъ Пловдивския Окр. Управителъ на 16 априлъ 1924 година.

Споредъ този регистъръ, сбирката съдържа до края на отчетната 1924 година всичко 482 сумарни номера отъ разни фотографии, щампи, гравюри и пр. Много отъ инвентаризираниѣ предмети сж подарени на музея. Главнитѣ дарители сж добри и изпитани приятели на нашата библиотека-музей, лѣкаритѣ Д-ръ Ив. Кесяковъ и Д-ръ Иванъ Назлъмовъ, преподавателтъ на Пловдивския Учителски Институтъ Д-ръ П. Недковъ, стариятъ учителъ М. Л. Малѣевъ. Други подаръци има отъ покойнитѣ Ив. Герджиковъ и Хр. Г. Дановъ, а сѣщо отъ гл. библиотекаръ Николай Райновъ и директора на библиотеката-музей Борисъ Дяковичъ.

Посетители — Visiteurs

Музеятъ е отворенъ за публиката петъ пѣти седмично: понедеѣльникъ — петъкъ отъ 15 до 17 часа. Обаче имало е много случаи, когато той е билъ отварянъ и вънъ отъ тия дни и часове за хора на науката, изкуствата и пр. и за случайни пѣтници, наши и чужди.

За посетителитѣ на музея презъ опредѣленитѣ дни и часове се води специална статистика, за която давамъ отвѣдната таблица.

Отъ тази таблица се вижда, че археологическиятъ музей е билъ отворенъ презъ отчетната 1924 година 187 дни и е билъ посетенъ презъ това време всичко отъ 2372 посетители или срѣдно на день 13 души.

Посетители на музея презъ 1924 год. — Visiteurs du Musée pendant 1924

Месеци — Mois	Дни — Jours	Учители — Professeurs et instituteurs	Ученици — Elèves et étudiants	Чинювници Fonctionnaires	Военни — Militaires (officiers et soldats)	Лѣкари — Médecins	Адвокати — Avocats	Трговци — Négociants	Инженери — Ingénieurs et techniciens	Занаятчини — Artisans	Духовни — Membres du clergé	Писатели — Hommes de lettres	Свободни — Sans professions	Дами — Dames	Всичко — Total
Януарий — Janvier	14	7	32	5	—	3	—	4	1	5	1	—	21	2	81
Февруарий — Février	12	7	84	2	—	—	—	2	—	2	—	—	18	3	118
Мартъ — Mars	15	10	253	9	9	—	—	3	—	10	—	—	12	2	308
Априль — Avril	16	15	62	11	1	1	—	4	1	3	2	—	13	3	116
Май — Mai	14	25	503	5	1	—	2	3	—	8	—	—	16	9	572
Юний — Juin	14	6	93	5	1	1	—	6	—	2	1	—	139	7	261
Юлий — Juillet	22	18	149	27	25	—	2	10	1	16	—	—	31	6	285
Августъ — Août	18	116	69	6	4	—	2	9	2	17	2	—	13	7	247
Септември — Septembre	19	17	53	9	2	1	—	6	1	17	1	—	18	18	143
Октомври — Octobre	20	4	28	11	1	—	—	3	—	10	—	—	8	15	80
Ноември — Novembre	11	3	18	7	—	1	—	—	—	1	—	—	11	—	41
Декември — Décembre	12	3	86	10	—	—	—	2	—	1	—	—	11	7	120
Всичко — Total . . .	187	231	1430	107	44	7	6	52	6	92	7	—	311	79	2372

Отъ сжщата таблица става още явно, че най-много посещения на музея ни е направила нашата младежъ отъ училищата — 1430 (презъ 1923 год. — 1659), а следъ това свободни — 311 (презъ 1923 год. — 243), учители — 231 (презъ 1923 год. — 234), чиновници — 107 (презъ 1923 г. — 92), занаятчии — 92 (презъ 1923 г. — 91), дами — 79 (презъ 1923 год. — 48) и пр.

Единъ отъ посетителитѣ на музея бѣ белгийски министъръ, който на 2 Юний съ голѣмо внимание разгледа всичкитѣ отдѣли на музея. Сжщо тѣй библиотеката—музей бѣ посетена отъ професори и студенти на Берлинския и Страсбургския университети, екскурзиянти отъ Будапеща, Прага, Загребъ (2 свещеници), Виена, Амстердамъ и пр.

Б. Дяковичъ,
Директоръ.

B. Diakovitch,
Directeur.

НАУЧНА ЧАСТЬ

PARTIE SCIENTIFIQUE

Барелиефи на „Тракийския конникъ“

Basreliefs du „Cavalier thrace“

Първъ френскиятъ археологъ Албертъ Дюмонъ, изследователъ на Тракия въ археологическо отношение, е констатиралъ популярността и широкото разпространение култа на народния тракийски богъ, изобразяванъ фигурално съ рѣдки статуи и безбройни барелиефи като конникъ — ловецъ, изстребителъ на диви животни и звѣрове, които пълнили гѣститѣ и непроходими джбрави и лесове на антична Тракия, зайци, сърни, глигани, мечки, та дори и левове.

Официалнитѣ рапорти ¹⁾ на учения археологъ до надлежния министъръ на Франция, които сж истински научни трудове, съдържатъ първитѣ описания на археологическитѣ паметници на Тракия изобщо и на нашия старовѣковенъ градъ Пловдивъ частно. Той първъ дава и названието тракийски конникъ — cavalier thrace, терминъ задържанъ и до днесъ въ археологическата наука. Дюмонъ е открилъ и първото тракийско светилище при Баткунъ, въ развалинитѣ на което е намѣрилъ десетина мраморни барелиефи съ образа на тракийския конникъ ²⁾.

Следъ Дюмона и особно следъ освобождението на България отъ петвѣковно иго археологическитѣ открития въ страната ни твърде много зачестиха и въ нашитѣ музеи бързо се събраха маса старини, едни отъ други по-интересни, по-ценни. Първо мѣсто заеха, обаче, оброчнитѣ мраморни барелиефи, откривани и събирани по цѣлата ни страна, и особно многобройнитѣ ex-voto съ образа на националния тракийски богъ — конникъ, който непрекъснато и често се изнамиратъ било случайно, било при специални издирвания, поединочно или въ група, изъ разни кѣтове на обширната тракийска територия. До сега сж открити следнитѣ по-забележителни светилища и оброчища на тракийския конникъ въ България:

I. Колективни находки

1. Първо светилище е открито, както споменахме по-горе, отъ Албертъ Дюмонъ въ развалинитѣ при с. Баткунъ, Т.-Пазарджишка

¹⁾ Rapport sur un voyage archéologique en Thrace. Paris, 1871; Inscriptions et monuments figurés de la Thrace. Paris, 1876.

²⁾ A. Dumont, Rapport, 31 и Inscriptions, 71.

околия. Тамъ сж били намѣрени 10 оброчни плочки съ образа на тракийския конникъ. И сега при това село се срѣщатъ доста често разни мраморни барелиефи и други старини.

2. При с. Имирлий, Ямболска околия, презъ 1891 година въ нивата на селянина Иванъ Колевъ били открити 8 мраморни плочки, отъ които 7 съ образа на конника и 1 съ тоя на Зевсъ. Въ сжщата нива се намирали и основи на стара сграда, може би останки отъ светилището ¹⁾.

3. При с. Ковачевецъ, Поповска околия, презъ разни времена въ мѣстността „Юртлукъ“, около едно старо селище, били намѣрени четире мраморни барелиефи съ сжщия образъ ²⁾.

4. Въ землището на с. Диниклий, Харманлийска околия, има развалини на стара сграда, въ които сж открити презъ разни времена мраморни плочи съ изображения на конника, а сжщо и бронзова статуйка на Аполона ³⁾.

5. Твърде забележително светилище на тракийския богъ — конникъ е било открито при с. Акча-Кайржкъ, Кжджалийско. Въ него били намѣрени презъ 1892 година 30 мраморни барелиефи съ образъ на конника ⁴⁾.

6. Въ мѣстността „Могилата“ при с. Куртбунаръ, Чирпанска околия, има сжщо забележително находище на оброчни барелиефи съ образа на тракийски конникъ. Презъ 1897 година тамъ били открити въ затрупанитѣ развалини на една римска сграда 17 такива плочи. И сега тамъ често се изкопаватъ подобни паметници ⁵⁾.

7. Сжщо и въ с. Винарово, сжщата околия, се намиратъ такива релефи: презъ 1891 година тамъ били открити въ една нива 8 такива плочи, а презъ миналата 1923 година на самото мѣсто азъ лично прибрахъ 5 барелиефа, които описвамъ по-долу.

8. С. Караорманъ, сжщата околия, тоже ни е дало паметници отъ култа на тракийския конникъ, отъ които нѣкои сж твърде интересни ⁶⁾. Отъ тамъ произхождатъ и ония 6 барелиефи, които сж запазени въ Пловд. Народенъ Музей и на които давамъ описанието по-долу.

9. Надъ гр. Станимака, 3 ¹/₂ километра западно отъ него, въ мѣстността „Св. Кирикъ“ („Тома-Лака“) отъ мене бѣ открито презъ 1902 год. тракийско оброчище, въ което намѣрихъ 7 мраморни барелиефи, които, понеже въ Пловдивъ нѣмаше още музей, изпратихъ въ София ⁷⁾.

10. Пещерата „Царна“ (още „Царищене“ и „Круша“), ¹/₂ часъ юго-източно надъ селото Новоселъ въ Родопитѣ, е служила за

¹⁾ Сборникъ за нар. умотъ., наука и книжнина, XI, 89.

²⁾ Ibid. XI, 88.

³⁾ Ibid. XI, 75—76; XIII, 426; XVII—XVIII, 799—801; Изв. на Арх. Музей, I, 116.

⁴⁾ Ibid. XI, 81 и сл.

⁵⁾ Ibid. XVII—XVIII, 15.

⁶⁾ Ibid. XVI—XVII, 12.

⁷⁾ Вж. статията ми въ „Периодическо списание“, кн. LXIII, 744 и сл.

важно тракийско светилище. Открито от мене през 1903 година, то ни даде около 30 мраморни барелефи, от които 22 публикувах върху страниците на „Периодическо Списание“¹⁾. И тази находка, по същите причини, своевременно изпратих в Софийския Народен Музей.

11. През същата година в с. Алипашиново, Чирпанска околия, мѣстността „Даутина“, стана колективна находка на 13 мраморни плочи с образа на тракийския конник²⁾.

12. При с. Виденъ (Карагитлий), около два часа западно отъ Казанлъкъ, се е намирало светилище в честъ на тракийския богъ — конникъ. Отъ тамъ произхождатъ 16 мраморни барелефи и 4 статуйки на конника, сега съхранявани в археологическата сбирка на ученолюбивата дружина „Искра“ в Казанлъкъ. Тѣ сж издадени отъ проф. Г. И. Кацаровъ³⁾.

13. Като едно отъ най-забележителните оброчища в България, открити до сега, се явява оброчището при с. Хамзаларе, Брѣзовска околия, $\frac{1}{2}$ часъ западно отъ селото, на „Гьолъ-тепе“. Тукъ бѣха намѣрени презъ 1912 г. около 50 барелефа с образа на тракийския конникъ; отъ тѣхъ сполучихъ да открия в самото село 44 оброка, които и прибрахъ в археологическия музей при Пловдивската Народна Библиотека, гдето тѣ и сега се пазятъ. Между тѣхъ се намира само единъ барелефъ с образа на Хермесъ, по размѣри по-голѣмъ отъ останалите плочи. Светилището и цѣлата находка сж проучени и издадени отъ мене⁴⁾.

14. Ала най-забележително находище на оброчни барелефи с образа на тракийски конникъ е столицата на Тракия — Пловдивъ. Тукъ в разни времена и отъ разни хора сж открити множество барелефи, прѣснати по разни кѣщи и частни лица. Много отъ тѣхъ сж събрани и пренесени в софийския музей, други се съхраняватъ в пловдивския, трети се пазятъ у частни колекционери, четвърти сж разпилени изъ чужбина и пр. и пр. В Пловдивъ сж живѣли в тракийска епоха специалисти скулптори, които сж притежавали свои собствени ателиета, в които художествено или на бърза рѣка сж изработвали в голѣмо количество ех-voto с образа на конника-богъ за проданъ en gros или на парче. Тия „купешки“ образи набожните тракийци смиренно сж поднасяли на своите богове и богини в хубавите храмове на античния градъ Пулпудава. Остатъци отъ такова едно ателие се намѣриха преди 15 години на 3—4 метра дълбочина при полагане основите на една модерна кѣща в ул. „Гладстонъ“, близо до северо-западния ъгълъ на градината „Царъ Симеонъ“.

¹⁾ Кн. LXV, 141 и сл.

²⁾ Археологически Извѣстия на Народния Музей, I, 126, заб.

³⁾ Известия на Бѣлг. Археол. Инст. II, 75, и сл.

⁴⁾ Годишникъ на Народната Библиотека в Пловдивъ 1922, неофициална частъ, 31 и сл.

Много отъ намѣренитѣ въ Пловдивъ оброчни плочки съ образа на конника сж публикувани изъ разни списания, наши и чужди, но има още доста голѣмо количество неиздадени, та дори и скрити у частни лица, отъ които нѣкои лично познавамъ. Досегашнитѣ ми постѣпки предъ тия почтени граждани да отстѣпятъ паметницитѣ за сбиркитѣ на музея при каквито и да е условия останаха безрезультатни.

II. Единични находки

1. Безспорно, най-хубавиятъ барелефъ въ сбиркитѣ на Пловдивския Народенъ Музей е мраморната плоча, върху която е изваянъ тракийскиятъ конникъ съвмѣстно съ образитѣ на Ескулапъ и Хигия. Паметникътъ е дълга четвъртита плоча, на която горната страна е легко сводисто извита въ продълговатъ тригъленъ форнтанъ (табл. I). Плочата е намѣрена въ с. Изворово (Чирпанско), гдето сж открити въ градището му по-горе споменатитѣ петъ барелефа. Както по стиль, така и по изпълнение може да се смѣта негли за най-художествената скулптура у насъ между многобройнитѣ оброчни мрамори отъ този родъ¹⁾. Вис. 305 см., шир. 425 см., деб. 4·5 см.; самиятъ релефъ заема изваяно поле 22·5 см. × 37 см.

Тѣкмо по срѣдата на релефа е изваянъ изправенъ цилиндриченъ, гладко издѣланъ горящъ жертвеникъ, съ профилувани крайща, малко наклоненъ въ дѣсно, каточели тласнатъ съ лѣвия кракъ на коня. Налѣво отъ жертвеника е изобразенъ конникътъ въ ходъ, а надѣсно Хигия и Ескулапъ съ тѣхнитѣ атрибути. Конникътъ е облѣченъ въ кжса дреха съ дълги ржкави, която прилича на сегашнитѣ кюркета, и обутъ въ плътни панталони. Хламидата му, обвита около врата, свободно пада задъ плещитѣ му върху гърба на коня, а на главата му кржгълъ калпакъ. Лицето на ездеца, обърнато въ $\frac{3}{4}$ en face, е кржгло и обложено съ кжса кждрава брада и мустаци. Въ дѣсната си ржка, прилепена къмъ шията на коня, ездецътъ държи патера. Коньтъ, едъръ и строенъ, обюзданъ, върви надѣсно. Главата му е красиво изваяна върху извитъ вратъ съ висока, добре наредена, като гребенъ, грива; надъ темето му, между ушитѣ, стърчи снопчестъ перчимъ; цѣлата осанка на коня е стройна, горда, съ каквато се отличаватъ изобщо добре отгледанитѣ и дресиранитѣ коне, а известно е, че Тракитѣ минаватъ за прочути дресировщици на коне. Още на Хомера тѣ сж познати като отлични кавалеристи: на едно мѣсто въ Илиадата четемъ:

Νότριν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθορῶμενος αἶαν (песень XIII, стихъ 4), а на друго: Σένατο ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν ὄρεα υἱόβεντα (п. XIV, ст. 27)²⁾.

Въ Тракия изобщо самото коневѣдство (ἱπποτροφία) е било поставено много добре и се е смѣтало за почетно занятие; за това и соб-

¹⁾ Кратка бележка за паметника е дадена отъ г. Б. Филовъ въ Изв. Арх. Друж. II, 284.

²⁾ Ср. Сборникъ за Нар. Умотв., наука и книжнина, кн. XI, стр. 74.

ственитѣ имена, сложни съ думата ἵπλος, се срѣщатъ въ Тракия доста често. Прѣсенъ примеръ за това ни даде новооткрытата твърде забележителна и богата тракийска гробница отъ началото на V столѣтие преди Христа при с. Дуванлий, Пловдивско, гдето върху едно отъ глинениѣ сѣдчета е начертано името на грънчара Ἴππομάχος¹⁾. Софоклъ въ своя „Tegeus“, споменувайки, че Ἦλιος билъ φίλιπποις Θραξὶ πρέσβιστον σέβας, нарича Тракитѣ φίλιπποι, т. е. любители на коне, конелюбци (Sophocles, Fragm., 428)²⁾.

Интересно е, че единъ отъ пловдивскитѣ хълмове, види се още отъ първитѣ години на турското владичество, получилъ името „Джамбазъ-тепе“, а подъ турската дума „джамбазъ“ и „джамбазинъ“ се разбира известна категория хора, специалисти да обездаватъ, дресиратъ и укротяватъ коне и да търгуватъ съ такива. Но сжщата дума има и друго значение — нѣщо като „шмекеръ“ или такъвъ, както саркастически се изразяваме, „играе на вжже“, а известно е, че пловдивското „Джамбазъ-тепе“ се е наричало първоначално Τῶν Σχοινοβάτων, т. е. „Хълмъ (λόφος) на вжжеиграчитѣ“. Споредъ това смѣшание на думитѣ и понятията може да се заключи, че въ Пловдивъ, на хълма, известенъ подъ името „Джамбазъ-тепе“, презъ тракийска, римска и рано-турска епоха билъ застроенъ еснафски кварталъ на съвременни джамбазы, своеобразни майстори да дресиратъ коне и да „играятъ на вжже“.

Отъ другата страна на паметника сж наредени едно следъ друго релефитѣ на Хигия и Асклепий съ тѣхнитѣ атрибути — змиитѣ, отъ които едната е увита около тоягата на Асклепий, който ѝ подава една питка, а другата, навита на дѣсната ржка на Хигия, пие отъ патерата, що богинята държи въ лѣвата си ржка.

Оброчни барелефи, посвещавани на Ескулапъ и Хигия, съ образи и надписи на тракийския конникъ често се срѣщатъ. Достатъчно е да споменемъ, като примеръ, многобройнитѣ мраморни плочи отъ този видъ въ асклепиона до Глава Панега, подробно издадени отъ В. Добруски³⁾. Но при все това много сж рѣдки ония ex-voto, които да представляватъ съвмѣстно въ група образитѣ на божественитѣ лѣкари и тракийския богъ — герой. Въ голѣмото светилище при Панега не се намѣри нито единъ подобенъ барелефъ. Та и отъ всички оброчни паметници, които сж посветени на това национално божество и обширно публикувани отъ В. Добруски въ цѣлъ редъ статии въ книгитѣ на „Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина“ (кн. XI, XII, XIII, XVI и XVII) и на туку що цитираниѣ „Извѣстия“, нито единъ не ни дава въ едно цѣло тази интересна троица. Това обстоятелство подчертава изключителната рѣдкостъ на нашия релефъ и неговата голѣма археологична стойностъ.

¹⁾ Вж. въ статията ми за нея въ „Известия на Българския Археологически Институтъ“, кн. III, стр. 128.

²⁾ Цитатътъ е взетъ отъ Сборникъ за н. у. н. кн. XI, 74.

³⁾ Археологически Известия на Народния музей, кн. I, стр. 56 и сл.

Друга отличителна черта въ нашия паметникъ е, че въ него конникътъ е представенъ брадатъ. Този типъ е сжщо отъ по-рѣдкитѣ и каточели се срѣща найвече измежду ония оброчни барелефи, които сж били посветени на Асклепия. Въ множеството ех-voto на Панежкия асклепионъ само върху три плочки конникътъ е представенъ брадатъ¹⁾.

Обр. 1

2. Най-оригиналниятъ екземпляръ отъ паметниците съ образа на тракийския конникъ въ археологическия музей при Пловдивската Народна Библиотека е една малка плочка отъ сиво-червеникавъ варов-

¹⁾ Арх. Изв. на Нар. Музей. I, стр. 23; 68, бр. 51, фиг. 40; стр. 73, бр. 70, фиг. 43 и стр. 79, бр. 110, фиг. 55 (посветенъ на Диана).

никъ, изкопанъ въ градината на г. Младеновъ въ самото село Бѣла-щица, Пловдивско, въ Родопитѣ, когато сж копаели, за да поставятъ основитѣ на една кѣща.

Плочката е оброчна. Тя има форма тригълна съ отсѣченъ връхъ, ограничена отъ тритѣ страни съ профилуванъ тѣсенъ рѣбъ, а отъ едната, лѣвата, отъркана; цѣла е гладко издѣлана. Върху гладкия фонъ е изваянъ конникъ, който галопира надѣсно (обр. 1). Ездецътъ е крѣглоликъ, съ лице обърнато насреща; косата му е изразена съ кѣси успоредни чертици, правилно наредени около горната половина на главата. Той е облѣченъ въ кѣса, грубо и неправилно надиплена дреха, която задъ гърба е малко издута, каточели отъ силното движение на коня.

Конятъ е съ висока, щръкнала и двойно набраздена грива и съ тънка, дълга, горе пречупена опашка; той е обюзданъ и оседланъ. Ремицитѣ на седлото и поводитѣ на юлара сж означени съ двойни, успоредни, вдлъбнати ивици, наредени върху плетката и врата на коня; юздата е означена сжщо съ вдлъбнати черти, двойни надъ и подъ окото, съединени съ една трета вертикална така, че окото се пада въ срѣдата на единъ квадратъ.

Барелиефътъ е изработенъ твърде грубо, примитивно и въ това отношение, заедно съ подробноститѣ на конското снаряжение, той се явява като единъ отъ най-интереснитѣ паметници съ образа на тракийския конникъ. Този интересъ се усилюва съ двуредния гръцки надписъ, изрѣзанъ върху долния по-широкъ рѣбъ на барелиефа:

ΑΓΡΜΟΥΚΙΑΝΟΟΜΟΥΚΙΑ
ΝΟΥΘΕΩΝΡΩΕΑΝΕΘΗΚΕ

който се чете:

Αὐρ [ῥίλιος] Μουκιανὸς Μουκιανοῦ θεῶ ἥρωι ἀνεῳχθε [ν].

Тракийското име Αὐρῥίλιος Μουκιανός се срѣща и върху други барелиефи не само съ образа на тракийския конникъ, но и съ образа на други божества¹⁾.

Вис. 19·5 см., шир. 18 см., деб. 2 см.; вис. на буквитѣ до 1 см.

Паметникътъ е записанъ въ инвентарната книга на музея подъ № 257.

3. Барелиефъ. Другъ по-типиченъ образецъ на барелиефъ съ образа на тракийския конникъ въ сбирката на пловдивския музей е малката мраморна плочка, подарена на музея отъ известния старъ учител и родолюбивъ нашъ гражданинъ г. Генко Митовъ. Барелиефътъ е изработенъ твърде грубо, примитивно и въ това отношение, заедно съ подробноститѣ на конското снаряжение, той се явява като единъ отъ най-интереснитѣ паметници съ образа на тракийския конникъ. Този интересъ се усилюва съ двуредния гръцки надписъ, изрѣзанъ върху долния по-широкъ рѣбъ на барелиефа:

¹⁾ Ср. Археологически Известия на Народния Музей, кн. I, стр. 106, № № 150 и 151; стр. 115, № 164; стр. 126, № 176; стр. 169, № 216 въ двуезична форма, и др.

лиефътъ (обр. 2) е откритъ отъ самия дарителъ въ единъ камененъ саркофагъ, безъ капакъ, изкопанъ източно отъ Джемдемъ-тепе, въ политѣ на самия хълмъ. Заедно съ барелиефа е намерено и едно кръгло, като дискъ, бронзово огледало, което г. Митовъ сжщо подари на музея.

Фигурата на ездеца, кжса и дребна, като на дете, е изваяна така върку коня, че изглежда съ цѣлото си тело, не седналъ върху него,

Обр. 2

а залепенъ на търбуха му. Иначе лицето, съ кжса брада, дебели мустаци и кждрава коса, е доста изразително и сполучливо изваяно. Самиятъ ездецъ е облѣченъ въ плътни дебели дрехи, но върху плещитѣ си не носи кжсага хламида, съ която обикновено сж наметнати „тракийскитѣ конници.“

Коньтъ, съ здраво телосложение, въздълъгъ и възнискъ, съ дебела грива и вирната опашка, върви съ бавенъ ходъ надѣсно; дѣсната му предна нога е високо издигната предъ изправенъ жертвеникъ съ профиловани крайща. Коньтъ е оседланъ.

Обр. 3

Самата форма на плочката се отличава отъ другитѣ подобни вотивни барелиефи: тя има плоска основа, надъ която се извива силно закръгленъ сводъ. Лѣвиятъ ѝ жгълъ е пречупенъ.

Вис. 11 см., шир. 13 см.

4. Барелиефъ. Твърде интересенъ барелиефъ е записаниятъ въ инвентаря на музея подъ № 139 (обр. 3). Той е изваянъ върху мра-

морна плоча, горе закржглена, и представлява ездача гологлавъ, съ дълги коси и кржгла гжста брада, съ живо, изразително лице, обърнато насреща. Облѣченъ е въ кжса подвита подъ кръста дреха и съ тѣсни, прилепнали къмъ телото панталони; наметнатъ е съ хламида, чиито дипли се развѣватъ задъ гърба му. Дѣсната ржка ездачѣтъ е сложилъ върху шията на коня, който върви въ дѣсно. Предъ коня е изправенъ разпаленъ жертвеникъ, а задъ последния стои, обърната къмъ коня, низка женска фигура съ було на глава и съ широкъ хитонъ, препасанъ въ кръста; надъ нея се извива дърво. Задъ коня младъ човѣкъ, съ кржгла шапка на глава, му държи опашката.

Особно забележителна въ тоя барелиефъ е фигурата на конника: отъ дѣсно и отъ лѣво на неговата глава се поддаватъ два други човѣшки образа, по размѣри малко по-дребни отъ образа на ездеца, така че главната фигура изглежда троелика. Отъ двата странични образа дѣсниятъ изглежда да е женски съ було, а лѣвиятъ гологлавъ и съ брада. Подобна фигура на тракийския конникъ се срѣща за пръвъ пѣтъ. Тя ни напомня, отъ една страна, троеликата Хеката, а отъ друга — барелиефитъ на Митрасъ Тауруктонъ, върху които твърде често се изобразяватъ два лика — единъ мжжки, Sol, другъ женски, Luna. Тия два лика, понѣкога подъ формата на бюстове, се срѣщатъ и по релефи, които представятъ здраведайнитъ божества на Тракия, както е случая съ голѣмата пловдивска фриза, гдето цѣлата група на тракийскитъ лѣкарски божества е затворена между двата бюста на Солъ и Луна¹⁾. Сжщитъ тия образи понѣкога се срѣщатъ и по барелиефитъ съ лика на тракийския конникъ. Такъвъ единъ релефъ е намѣренъ въ с. Бѣла-Черква, Търновско. Въ дѣсния жгълъ подъ горната рамка е изобразенъ женски бюстъ на Luna, а въ лѣвия — Sol²⁾. По аналогия бихме могли да допустнемъ, че двата лика, слепени съ образа на тракийския конникъ въ описвания барелиефъ, принадлежатъ на Sol и Luna, които въ случая характеризиратъ тракийския богъ — конникъ като божество здравеносно, лѣкаръ.

Върху горната джговидна рамка на барелиефа е издълбанъ гръцки надписъ:

ΚΥΡΙΩ ΘΙΩ

а върху долната рамка е изрѣзанъ надписъ въ два реда:

ΑΥΔΟΥΖΕΝΙΣΔΟΝΓΙΝΟΥ

ΑΥΔΟΥΖΕΝΙΣΔΙΟΥΖΗΟΥ

Височината на буквитъ, както се вижда и на фотографическата снимка, не е еднаква, — тя е отъ 5 до 7 мм.. Самиятъ предметъ е намѣренъ край Пловдивъ, при работитъ по желѣзопѣтната линия Пловдивъ—София.

¹⁾ Вж. моята статия въ „Годишникъ на Нар. Библиотека въ Пловдивъ“ за 1921 г., таблицата.

²⁾ Археологически Известия на Народния Музей, кн. I, фиг. 116.

Вис. на плочата 21 см., шир. 18 см.; вис. на релефа 14 см., шир. на релефа 16 см.

5. Барелефъ. Тракийски конникъ върху мраморна плочка, 24 см. висока, 17 см. широка и 2·5 см. дебела, горе закръглена. (обр. 4). Конникътъ еп-фасе гологлавъ, съ кждрава коса, наметнатъ

Обр. 4

съ хламида, която се развѣва задъ плещитѣ му, галопира въ дѣсно. Той е положилъ лѣвата си ржка върху шията на коня, а съ дѣсницата си държи за крака единъ заякъ, който е увисналъ надолу. Подъ коня две кучета сж захапали заяка, а между тѣхъ една урна, отъ която блика изобилна вода.

Паметникът е намѣренъ въ землището на село Чокоба, Сливенска околия. Той е строшенъ въ долния рѣзбъ и парчето липсва. Записанъ е въ инвентарната книга на археологическия музей при Народната библиотека въ Пловдивъ подъ № 159.

Сцената, изобразена върху плочката, макаръ по стилъ и да не представлява особна стойностъ, все пакъ е тъй жива, че неволно

Обр. 5

привлича нашето внимание, когато я сравняваме съ другитѣ паметници отъ този родъ. Тя става още по-интересна по голѣмата сходностъ съ другъ единъ „тракийски конникъ“, намѣренъ въ Чирпанъ и публикуванъ отъ В. Добруски въ Сборникъ за Народни умотворения, наука и книжнина, книга XVI и XVII, стр. 15, фиг. 7 и кн. XIII, стр. 427, бр. 12¹⁾.

¹⁾ Сравни сжщо въ кн. XVI и XVII на Сборникъ за Народни умотвор., наука и книжнина, фигура 8 на стр. 18.

6. Тракийски конникъ, изваянъ въ барелиефъ върху дебела четвъртита мраморна плоча (обр. 5). Ездецътъ, облѣченъ въ хламида, която се развѣва задъ гърба му, и гологлавъ, обрънатъ въ профилъ, върви надѣсно. Конътъ е съ вирната глава и щръкнала като гребенъ грива; на челото му перчимъ. Лѣвата предна нога е вдълбана. Предъ

Обр. 6

него е исправена жена отпустната малко на лѣвия си кракъ и обръната съ лице къмъ зрителя; облѣчена е съ дълъгъ диплестъ хитонъ и увита отъ кръста надолу въ широка мантия, която виси съ широка гънка върху лѣвата ѝ ржка. На главата ѝ було, спустнато задъ плещитѣ ѝ. Съ дѣсницата си, издигната подъ жгълъ нагоре,

държи топчестъ предметъ. Горниятъ, легко закръгленъ ржбъ е гладко издѣланъ. Плочата е намѣрена при с. Кара-Кюртъ, Караджа-Муратлийска община, Новозагорска околия на 3.VII. 1909 год. Намѣрена е въ развалинитѣ на старо кале, отъ което е останала само частъ отъ основитѣ въ земята. Нашата скулптура е била извадена отъ тия основи, въ които е била зазидана като частъ отъ градивния материалъ. Лицето което я намѣрило, боядисало камъка малко преди да бжде прибранъ отъ мене чрезъ Новозагорското околийско управление срещу възнаградниие. Вис. 27.5 см., шир. 23 см., деб. 5 см.

7. Барелиефъ. Най-малкиятъ и единъ отъ по-внимателно изваянитѣ екземпляри въ сбирката отъ „тракийски конници“ въ Пловдивския Нар. Музей (обр. 6). Релиефътъ е издѣланъ върху мраморна петожглеста плочка. Сводътъ отгоре образува малка лакатушна извивка, подъ върха на която е издѣлана малка дупчица. Ездецътъ е облѣченъ въ кжсъ хитонъ и хламида, която свободно виси задъ гърба му; главата му, възвита съ лице насреща, е покрита съ плътна, кждрава коса; дѣсната му ржка е сложена върху шията на коня, който върви въ дѣсно съ високо издигната глава; гривата му е като гребенъ наждрена. Предъ коня стои тънка висока женска фигура, облѣчена въ двойно препасанъ диплестъ хитонъ, съ означенъ бюстъ. Плоч-

Обр. 7

ката носи следи отъ червена (върху лицето) и зелена (долу и на opakoto) бои. Намѣрена е въ една нива при стари зидове до с. Вѣренъ, Чирпанска околия.

Вис. 9.5 см., шир. 8.5 см., деб. 1.5 см. Инв. № 205.

8. Барелиефъ. Мраморна плоча, горе закръглена. Конникътъ, съ развѣта хламида и хитонъ, стои надѣсно, ржката си е сложилъ върху шията на коня. Подъ главата на последния стои забулена човѣшка фигура. Стилъ грубъ. Горниятъ дѣсенъ ржбъ пречупенъ и главата на коня повредена. Намѣренъ е въ с. Бедняково, Чирпанска околия. Вис. 14 см., шир. 13.5 см., деб. 1.5 см. Инв. № 161.

9. Барелиефъ. Мраморна четвъртита плочка, горе закръглена. Сжщата сцена, както въ горния релиефъ, само че по-внимателно изваяна. Женската фигура предъ коня е облѣчена въ двойно препасанъ хитонъ. Цѣлата горна четвъртина е отъркана, така че главитѣ на коня и жената липсватъ. Плочката е намѣрена въ с. Бедняково, Чирпанска околия. Вис. 13.5 см., шир. 15 см., деб. 2 см. Инв. № 162.

10. Барелиефъ. Трижгълна мраморна плочка, горе закръглена (обр. 7). Фигурата е доста интересна по стилъ, макаръ и грубо изва-

яна. Ездецът е облеченъ въ кжсъ широчко скроенъ хитонъ, приличенъ на нашитъ селски кюркчета. Крачолътъ на панталонитъ му ясно личи; той се спуща дори до петата и подъ него е очертано стѣпалото на ездеца. Последниятъ е обърналъ лицето си надѣсно въ пълненъ профилъ, който се отличава съ дебелъ носъ; въ дѣсната си дланъ, сложена върху шията на коня, държи топчестъ предметъ. Самиятъ конь е низъкъ, дълъгъ и дебелъ; гривата му е дебело усукана, а надъ челото му перчимъ. Конътъ върви въ дѣсно. Лѣвиятъ ржбъ на плочката е изтърканъ. Произходъ неизвестенъ. Придобита въ 1911 гол. Вис. 15 см., шир. 16 см., деб. 1·5 см. Инв. № 297.

Обр. 8

Обр. 9

11. Барелиефъ. Трижгълна плочка, горе закржглена (обр. 8). Ездецътъ, тънъкъ, високъ, е положилъ ржката си върху шията на коня, който върви надѣсно. Предъ последния е издигнатъ високъ цилиндриченъ разпаленъ жертвеникъ, а задъ него жена, облечена въ двойно препасанъ диплестъ хитонъ. Цѣлиятъ релефъ е извѣтрѣлъ, така че главитъ на ездеца и коня едва личатъ, а тая на жената е отчупена. Произходъ неизвестенъ. Вис. 12 см., шир. 15 см., деб. 2 см.

12. Барелиефъ. Четвъртита плоча, горе закржглена. Конникътъ галопира на дѣсно. Изглежда, конътъ да е стѣпилъ съ предния си дѣсенъ кракъ върху жертвеникъ. Стилъ грубъ и отъ времето релефътъ извѣтрѣлъ. Плочката горе е продупчена. Произходъ неизвестенъ.

Вис. 20·7 см., шир. 17·5 см., деб. 1·5 см.

13. Барелиефъ. Отломъкъ отъ мраморна плоча, върху която сигурно е била изваяна известната сцена съ тракийския конникъ (обр. 9). Отъ нея се е запазила само частъ отъ долния дѣсенъ жгълъ, върху която личатъ само преднитъ крака на коня въ галопъ; подъ

тѣхъ тича заякъ, върху който се е метнало и го е захапало за ухото кучето на ездеца. Отъ кучето е запазена само главата и дѣсната нога, обхванала тѣлото на заяка, който е почти цѣлъ запазенъ. Върху долния первазъ на плочката е останала частъ отъ двуреденъ гръцки надписъ:

VOYΔHCP
EN

Обр. 10

Вис. 17·5 см., шир. 12 см., деб. 2·5 см. Мѣстонахождение неизвестно.
14. Барелиефъ. Мраморна плоча горе закръглена (обр. 10).
Това е единъ отъ по-голѣмитѣ релефи въ сбирката. Ездецътъ, съ

лице обърнато насреща, върви надъсно. Главата му е покрита съ буйна коса. Облѣченъ е въ кжсъ хитонъ и хламида, която въ дипли се развѣва задъ гърба му. Коньтъ е съ малкъ трупъ на тънки високи крака, съ вирната глава, надъ челото перчимъ. Предъ коня стои забулена жена, положила дѣсната си ржка на гърдитѣ. Тя е облѣчена въ дългъ диплестъ хитонъ и покрита съ мантия. Релефътъ, ако и доста силно извѣтрѣлъ, се отличава съ известна елeгантностъ. Плочката отъ дѣсната страна е нащърбена така, че главата на забулената жена липсва. Вис. 29·5 см., шир. 25 см., деб. 1·5 см. Произходъ неизвестенъ. Инв. № 538.

15. Барелиефъ. Четвъртита мраморна плочка, горе закржглена. Конникътъ съ развѣта задъ гърба му хламида, кжсъ дебелъ, възседналъ на дългъ, низкъ конъ, стои надъсно. Стилъ грубъ. Горниятъ

Обр. 11

Обр. 12

ржбъ на плочата е малко нащърбенъ. Вис. 11·5 см., шир. 12 см., деб. 1·3 см. Произходъ неизвестенъ. Инв. № 541.

16. Барелиефъ. Мраморна петожгеста плочка съ пречупенъ сводъ, гладко обдѣлана както на лицето, така и на opakото (обр. 11). Ездачътъ е съ кржгълъ калпакъ на глава и съ кжса хламида, която свободно виси задъ гърба му. Фигурата му е вдървена, малка топчеста глава безъ вратъ; дѣсницата му, съ сбрана дланъ, е притисната къмъ телото. Коньтъ, здравъ, едъръ, съ дълга опашка дори до земята, върви на дѣсно съ издигната лѣва нога. Барелиефътъ е малко извѣтрѣлъ. Вис. 14 см., шир. 10·5 см., деб. 1·5 см. Произходъ неизвестенъ. Инв. № 542.

17. Барелиефъ. Мраморна плочка, горе закржглена (обр. 12). Ездецътъ, облѣченъ въ хитонъ и хламида, която се развѣва задъ

плещитѣ му, галопира надѣсно. Въ дѣсната си ржка, издигната нагоре, държи копие, а въ лѣвата — кржгълъ щитъ задъ главата на коня. Подъ коня куче, захапало глиганъ. И двѣтѣ животни тичатъ въ дѣсно наредъ съ коня, който е стжпилъ съ предния си дѣсенъ кракъ върху жертвеникъ. Релиефътъ е силно повреденъ отъ влагата и времето, но пакъ се забелязва хубавиятъ стилъ на скулптурата. И като типъ (въоръжението на конника) този барелиефъ е отъ по-малко разпространенитѣ вотивни плочки съ образа на тракийски конникъ. Вис. 20 см., шир. 15 см., деб. 1 см. Произходъ неизвестенъ. Инв. № 543.

18. Барелиефъ. Мраморна плочка, горе закржглена. Ездецътъ, облѣченъ въ кжсъ хитонъ и съ кржгла шапка на глава, галопира въ дѣсно. Дѣсната си ржка е надигналъ нагоре въ замахъ. Стилъ сравнително доста добъръ. Плочката е нащърбена въ двата си ржба. Намѣрена е въ Пловдивъ отъ мене. Вис. 13 см., шир. 11·5 см. Инв. № 575.

19. Барелиефъ. Мраморна четвъртита плочка, горе закржглена. Релиефътъ е много слабъ. Ездецътъ стои надѣсно. Предъ коня едва личи забулена жена. Стилъ грубъ. Плочката е повредена въ долния дѣсенъ ржбъ. Намѣрена е въ Пловдивъ отъ мене. Вис. 13 см., шир. 11 см. Инв. № 576.

20. Барелиефъ. Мраморна четвъртита плочка, горе закржглена. Конникътъ стои надѣсно. Задъ гърба му се развива неговата хламида. Конътъ е съ голѣма глава на кжсъ дебеловратъ. Предъ коня стои забулена жена. Плочката въ горния дѣсенъ ржбъ е олющена. Барелиефътъ е силно извѣтрѣлъ. Стилъ грубъ. Намѣренъ е въ Пловдивъ отъ мене. Вис. 14·5 см., шир. 12 см. Инв. № 577.

21. Барелиефъ. Четвъртита мраморна плоча, горе закржглена. Конникътъ, върху въздлъжъкъ и низъкъ конъ, стои надѣсно (обр. 13). Той е облѣченъ въ кжсъ хитонъ, съ дълга развѣта задъ гърба му хламида, а на главата му кржгла шапка. Дѣсната си ржка е положилъ върху шията на коня, а кржглото си лице е обърналъ насреща. Конътъ има висока въ видъ на гребенъ грива, топчестъ перчимъ надъ челото и дебела вита опашка. Предъ коня стои, като стълбъ, забулена жена. Камъкътъ извѣтрѣлъ, горниятъ ржбъ отчупенъ. Стилъ грубъ. Плочката е намѣрена въ ст.-загорско. Вис. 15 см., шир. 16·5 см., деб. 2 см. Инв. № 640.

Обр. 13

22. Барелиефъ. Четвъртата мраморна плоча, горе закржглена съ връхчестъ сводъ, горе пречупена отъ лѣвата страна (обр. 14). Конникътъ, облѣченъ въ кжсъ хитонъ и съ силно развѣта задъ гърба му хламида, ездѣ въ дѣсно, положилъ ржката си върху шията на

Обр. 14

коня; тесенъ трупъ на високи тънки крака, неговата глава липсва. Конътъ е съ голѣмъ перчимъ на главата. Срещу коня стои висока жена, кржглолика на дългъ вратъ; главата ѝ е покрита съ було, което се спуща задъ врата ѝ, а телото ѝ е покрито съ дългъ диплестъ

хитонъ и мантия, която е праметната на лъвата ржка, цѣла скрита подъ нея. Дѣсницата е свита, обърната нагоре. Стилъ доста хубавъ. Плочата е намѣрена въ ст.-загорско презъ 1916 година. Вис. 23 см., шир. 20.5 см., деб. 2.5 см.. Инв. № 707.

23. Релефъ. Четвъртата мраморна плочка, горе сводесто закржлена (обр. 15). Ездецътъ, облѣченъ въ кжсъ хитонъ съ развѣта задъ плещитѣ му хаида, върви въ дѣсно. Дѣсницата си е сложилъ върху шията на дебелогърдестъ конь, а кржглоото си лице е възвилъ насреща. Главата на коня е голѣма, а гривата му стърчи като гребенъ. Предъ коня стои забулена жена съ топчеста глава. Цѣлиятъ релефъ е извѣтрѣлъ, та никакви черти по лицето на фигурата не се забелязватъ. Долниятъ лѣвъ жгълъ е малко нащърбенъ. Отъ тамъ по перваза се четe следниятъ едълбанъ въ единъ редъ грѣцки надписъ:

ΥΚΑΤΡΑΔΙΣΓΡΑΤ

Обр. 15

Обр. 17

Височина на плочката 16 см., шир. 14 см., деб. 2 см.; височина на буквитѣ 8 мм.. Плочката е намѣрена въ с. Свобода (Али-Пашиново), Чирпанска околия, презъ 1917 година. Инв. № 743.

25. Барелефъ. Мраморна плоча, горе закржлена (обр. 16 на стр. 155). Ездецътъ е облѣченъ въ хитонъ, политъ на който съ плисиранъ край достигатъ до колѣнетѣ му; на главата му кржгла шапка. Той галопира надѣсно върху хубавъ обюзданъ конь съ изваяна като гребенъ грива и съ перчимъ надъ челото; съ дѣсната си ржка, издигната подъ остъръ жгълъ, той държи кжсо копие, съ което се тъкми да порази единъ глиганъ, тичащъ подъ коня и преследванъ и захапанъ отъ куче. Коньтъ съ дѣсния си преденъ кракъ е стжпилъ върху цилиндриченъ

жертвеникъ. Стилътъ е доста хубавъ, но плочата е доста повредена отъ времето и опожарена, та въ горния край и особно по лицето на ездеца е много очернена. Намѣрена е въ развалинитѣ на с. Гигенъ, но е прибрана отъ мене въ Русе въ 1920 гѣд. Вис. 23·5 см., шир. 22·5 см., деб. 1·5 см.. Инв. № 832.

Обр. 16

25. Барелиефъ. Малка четвъртита мраморна плочка, горе сводесто закръглена (обр. 17 на стр. 154). На малко, спретнато конче ездѣ ходомъ човѣкъ, съ кръгла шапка на глава, съ кръгло лице, обърнато насреща; облѣченъ е въ късъ хитонъ и хламида, която се спуща задъ гърба

му. Коньтъ е кжсь, съ издигнатъ вратъ и съ възвити бърни, а надъ темето му високъ перчимъ въ форма на калпакъ. Предъ коня стои, обърната къмъ ездеца, дребна забулена жена, облѣчена въ дълъгъ хитонъ и мантия, подъ която е скрила лѣвата си ржка, а дѣсницата си е издигнала къмъ устата си. Стилъ доста хубавъ. Плочката е малко нащърбена въ горния лѣвъ жгълъ. Намѣрена е въ Чирпанско. Вис. 13 см., шир. 9·5 см., деб. 1·5 см.. Инв. № 954.

26. Барелиефъ. Мраморна трижгълна плочка, горе закржглена (обр. 18). Конникътъ, облѣченъ въ кжсь хитонъ и хламида, която виси задъ гърба му, ези надѣсно едъръ конъ съ дебелъ трупъ на тънки кжси крака. Ездецътъ, съ кржгла шапка не глава, е обърналъ кржглото си лице насреща; дѣсницата си е сложилъ върху дебелия вратъ на коня, на когото малката глава подъ щръкналата като гробенъ грива

Обр. 18

Обр. 19

свършва съ зинали уста. Срещу коня е застанала женска фигура облѣчена въ двойно препасанъ хитонъ, който се спуща до земята съ три успоредни дипли. Стилъ грубъ. Плочката горе и отстрани е повредена. Намѣрена е въ нивата на с. Мурсалково, Чирпанска околия. Вис. 10·5 см., шир. 11 см., деб. 1·3 см.. Инв. № 974.

27. Високъ релефъ. Фрагментъ отъ оброчна мраморна плоча, горе закржглена. Запазена е само горната частъ отъ бюста съ главата на конника и малка частъ отъ опашката на коня. Ездецътъ, обърнатъ еп face, е гологлавъ, облѣченъ въ хитонъ и хламида, която въ много гънки се развѣва задъ плещитѣ му; въ дѣсната си ржка, издигната нагоре, държи въ замахъ кжсо копие. Релефътъ по типъ е отъ похубавитѣ вотивни плочи съ образа на тракийския конникъ. Паметникътъ е намѣренъ въ с. Баткунъ, Т.-Пазарджишка околия, и сигурно произлиза отъ онова светилище, което пръвъ е открилъ френския археологъ А. Dumont. Височина 10·5 см., шир. 11 см., деб. 3·5 см.. Инв. № 1026.

28. Бареліефъ. Върху четвъртата плочка, горе закръглена, грубо е изваянъ, само въ контури, барелиефъ на конникъ, облѣченъ въ кжсъ хитонъ, вървящъ въ дѣсно. На коня сж изобразени само два крака — единъ преденъ и единъ заденъ — а кракътъ на ездеца съ стъпалото си се слива съ крака на коня и се протака чакъ до основата на полето. Изобщо стилътъ на този оброченъ барелиефъ е съвсемъ

Обр. 20

примитивенъ. Лѣвиятъ горенъ ржбъ на плочката е строшенъ. Намѣрена е тя въ нивитъ на с. Мурсалково, Чирпанска околия. Вис. 15 см., шир. 14 см., деб. 1·5 см. Инв. № 1036.

29. Барелиефъ. Четвъртата мраморна плоча, горе закръглена (обр. 20). Конникътъ, облѣченъ въ кжсъ хитонъ и хламида, съ лице

обърнато насреща, гологлавъ, стои надѣсно. Дѣсната му ръка е сложена върху шията на коня, а въ лѣвата изглежда да държи кржгълъ щитъ задъ неговата глава. Предъ коня стои забулена жена, облѣчена въ дълъгъ хитонъ. Работа груба, извършена на бърза ръка, макаръ и въ стилъ доста добъръ. Върху горния первазъ на плочата се чете думата **HPW**

Обр. 21

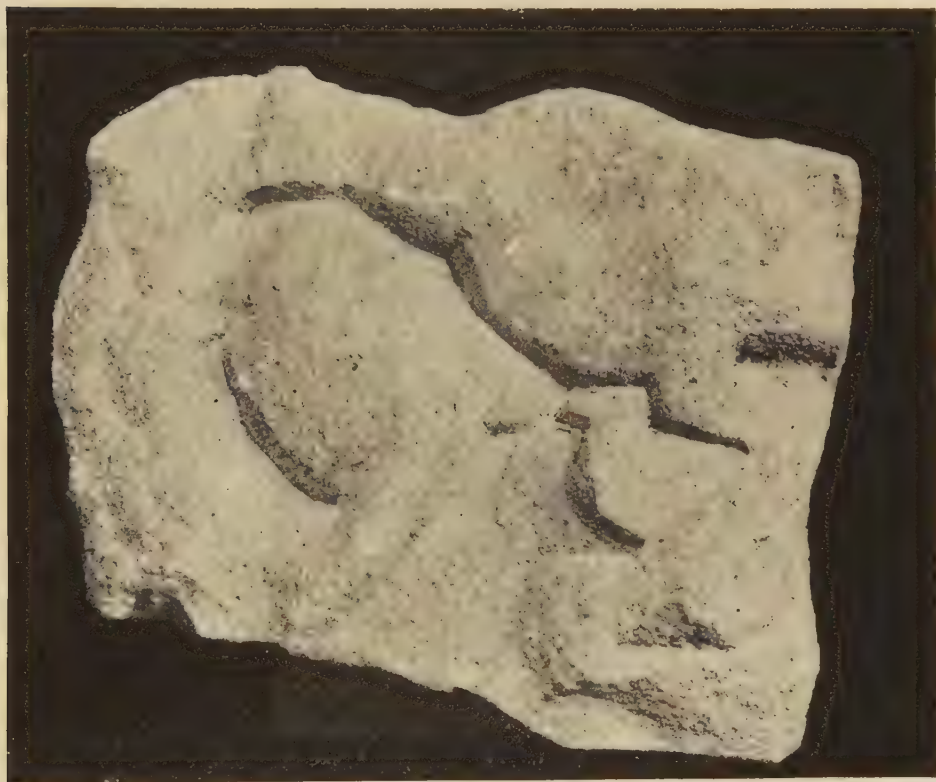
въ която **Н** и **Р** сж свързани, а върху долния первазъ — гръцки надписъ:

.....ΒΙΘΥΓΔΙΝΕΟΓ

Бисочина на плочата 19·5 см., шир. 15·6 см., деб. 2 см.; вис. на буквитѣ 1 см.. Намѣренъ въ с. Брѣстовица, Пловдивско, въ мѣстността „Ташевия кайнакъ“, гдето имало стари зидове, между каманацитѣ. Инв. № 1105.

30. Барелиефъ. Трижгълна плоча, горе закръглена (обр. 21 на стр. 158). Конникътъ, въ кжсъ хитонъ и хламида, съ лице обърнато насреща, съ ржка положена върху шията на коня, върви надѣсно. Конътъ е съ грива въ видъ на гребенъ. Предъ коня стои сравнително малка женска фигура, облѣчена въ дългъ диплестъ хитонъ и съ було на глава; съ лицето си е обърната къмъ коня. Горниятъ первазъ е очуканъ, и върху него едва личи началото отъ изтърканъ гръцки надписъ

ΚΡΙ....

Обр. 22

Върху долния первазъ се чете на сщия езикъ въ единъ редъ надписъ: написанъ съ нееднакви по величина букви, отъ които нѣкои сж слѣти,

ΡΟΥΦΟΙ ΜΕΤΑΝΠ . . . ΡΙΟΥΔΩΡ

Височина на плочата 17·8 см., шир. 21 см., деб. 2·5 см.; височина на буквитъ 3—9 мм. Барелиефътъ е намѣренъ заедно съ по-горе описания въ с. Брѣстовица, при мѣстността „Ташевия кладенецъ“.

Заедно съ тия два релефа е намѣренъ единъ голѣмъ закривенъ жбъ (отъ глиганъ?) и желѣзенъ палешникъ. Инв. № 1106.

31. Барелиефъ. Отломъкъ отъ мраморна плоча съ изображение на тракийски конникъ (обр. 22). Запазена е само частъ отъ коня,

върху който е праметнато едно животно (заякъ?), поддържано съ ржката на конника. Цѣлиятъ релефъ е силно извѣтрѣлъ, а плочата е строшена отъ всички страни; обаче, личи доста хубавъ стилъ, въпреки чрезмѣрната голѣмина на животното сравнително съ коня. Мраморътъ е намѣренъ въ Елли-дере, Т.-Пазарджишка околия, а прибранъ за сбир-китѣ на музея въ Пловдивъ презъ априлъ 1909 год.. Вис. 16·5 см., шир. 19 см., деб. 2 см..

32. Барелиефъ. Четвъртита мраморна плоча, горе закръглена (обр. 23). Ездецътъ, съ познатото облѣкло, гологлавъ, съ лице кръгло, бърнато насреца, вързи надѣсно. Въ дѣсната си ржка, опряна върху

Обр. 23

шията на коня, държи патера. Конътъ е добре изваянъ, съ закривена шия, гребеновидна грива п съ перчимъ между дветѣ уши. Предъ коня стърчи цилиндриченъ жертвеникъ. Паметникътъ е намѣренъ въ нивитѣ на Новоселъ (Пловдивско), познато мѣстонахождение на тракийско светилище съ подобни релефи. Вис. 12·7 см., шир. 10 см., деб. 2 см.. Инв. № 1194.

33. Барелиефъ. Мраморна плоча, форма четвъртита, горе закръглена (обр. 24). Конникътъ, съ кжса хламида, увиснала задъ гърба му, гологлавъ, върви надѣсно. Лицето му, обърнато почти въ профилъ, е доста изразително, макаръ и грубо очертано. Въ дѣсната си ржка, опряна върху шията на коня, държи неясно изваянъ предметъ,

сигурно патера. Конятъ, кжсъ, високъ, съ перчимъ надъ челото, съ високо издигнатия си преденъ дѣсенъ кракъ стѣпва върху четвъртитъ жертвеникъ, задъ който по тънко стебло се вие змия, издигнала и насочила главата си къмъ коня. Горниятъ рѣбъ на плочата е очуканъ, а долу дѣсниятъ жгълъ съвсемъ липсва. Върху долната рамка

Обр. 24

на релефа е изрѣзанъ неясно четливъ грѣцки надписъ въ единъ редъ

ΑΛΗΨΑΣΕΓΧΑΡ

който показва, че паметникътъ е оброченъ. Той е намѣренъ въ село Ахланево, Пловдивско, въ нивата на Иванъ Дърваровъ между чирепи

отъ кюпове и камани. Вис. 22·5 см., шир. 18·5 см., деб. 2·2 см. Височина на буквитъ 8 мм.. Инв. № 1189.

34. Барелиефъ. Четвъртата мраморна плоча, горе закръглена (обр. 25). Конникътъ галопира надъсно, облѣченъ въ кжса дреха и

Обр. 25

хламида, която се силно развѣва задъ гърба му; на главата му голѣма кръгла шапка. Той е обърналъ лицето си en-face и съ дѣсната си ръка, високо издигната, държи за заднитѣ крака заякъ, а съ лѣвата, скрита задъ коня, юздитѣ на последния. Кучето му подъ коня, съ

обърната къмъ ездеца глава, е въ борба съ единъ глиганъ, който си поддава муцуната и предния кракъ задъ цилиндриченъ жертвеникъ, върху който коньтъ е стъпилъ съ предната си дѣсна нога. Предъ високо издигнатата глава на коня стърчи листнато дърво, на което се вие голѣма змия, каточели захапала долната бърна на коня. Както ездецътъ, така и коньтъ, съ вирнати уши и перчимъ надъ челото, сж доста добре изваяни съ запазена пропорция на всичкитѣ части.

Върху горния профиливанъ первазъ на плочката е издълбанъ гръцки надписъ, отъ който се чете

ZEINAPPOYMHMCWIEYXHA ...

а върху долния первазъ нечетливъ надписъ

APΘEICY, 8BATΠNO... NEC
 111

Плочата е гладко издѣлана и силно почернѣла отъ свещитѣ и кандилото, които сж горѣли предъ образа. Ние така го намерихме нареденъ върху иконостаса на къщата на познато въ Пловдивъ гръцко семейство наредъ съ други християнски икони. Предъ него горѣше кандило. Преди да ми го отстъпи за сбиркитѣ на музея, макаръ и да обяснихъ на ступанката неговото езическо значение, тя смирено се прекръсти три пѣти, набожно го целуна и едва ли не просълзена ми го подаде. Тази непринудена сцена още веднажъ потвърждава забележания още отъ А. Dumont преходъ въ традициитѣ на народа да се не отказва отъ любимитѣ стари повѣрия, останали отъ езическата епоха, а да ги облича въ нова християнска форма и съ нова сила и подъ нова концепция да ги изповѣда. И не е този пръвъ случай за мене да констатирамъ, че „тракийскиятъ конникъ“ у народа се почита като образъ на св. Георги или св. Димитъръ и че неговитѣ мраморни барелиефи често се срѣщатъ не само по иконостаситѣ въ частнитѣ жилища на българското и гръцко население въ страната, но и въ самитѣ църкви и манастири.

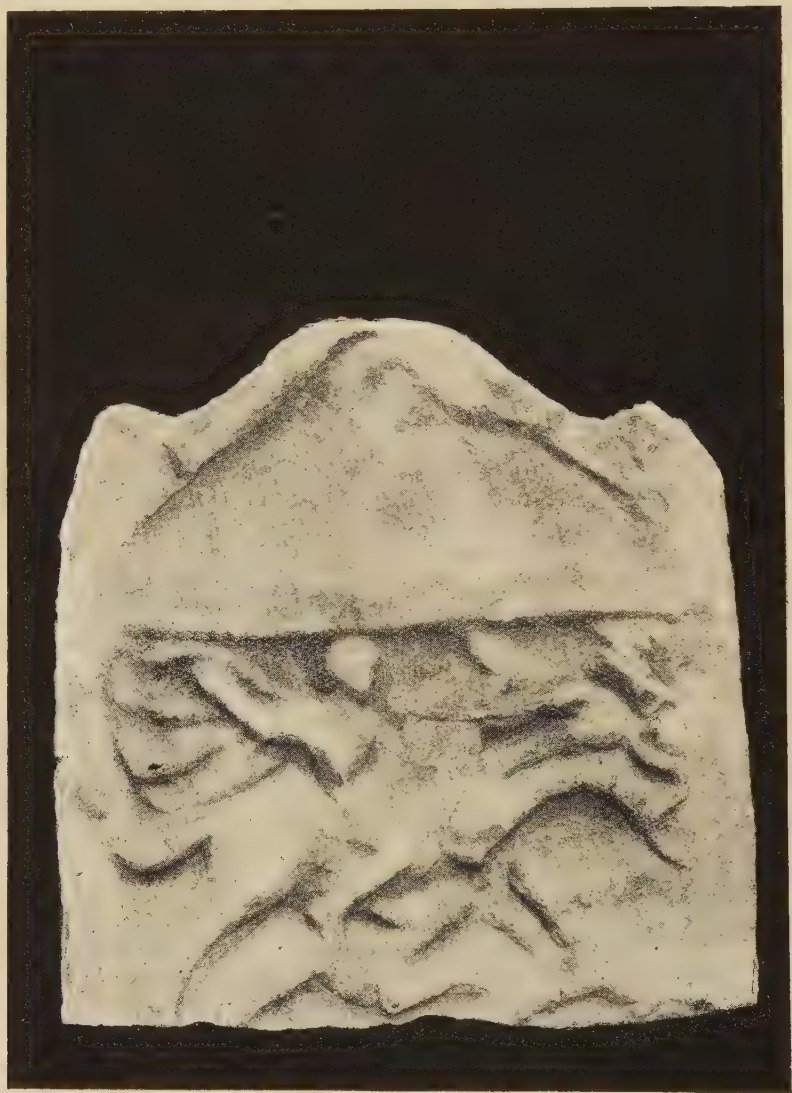

Обр. 26

Вис. 18·5 см., дълж. 17·8 см., деб. 1·5 см.; вис. на буквитѣ до 12 мм. Инв. № 1185.

35. Барелиефъ. Сцената е изваяна върху малка трижгълна мраморна плоча, горе закръглена. Ездецътъ, облеченъ въ кжсъ хитонъ (обр. 26).

и съ развѣта задъ гърба му хламида, стои на дѣсно, съ лице обѣр-
нато насреща и съ ржка, положена върху шията на коня. Предъ
последния стои жена въ дълъгъ хитонъ. Общо взето, стилътъ е доста
хубавъ. Върху горния первазъ на плочата се чете гръцки надписъ
съ височина на буквитѣ 1 см. ΚΥΡΙΩ Η...

Обр. 27

а върху долния первазъ:

Γ ΗΡΜΥΟΝ... ΗΧΙΕΡΠΙΟΥ
ΕΥΧΙΝ

Вис. 17·5 см., шир. 15·5 см., деб. 2 см. Барелефътъ е намѣренъ
въ околноститѣ на Пловдивъ.

36. Барелиефъ. Презъ Септемврий 1917 година г. Милошъ Дановъ, тогава офицеръ въ действащата армия, ми донесе въ даръ на нашия малкъ музей отъ бойното поле единъ барелиефъ на „тракийски конникъ“, изваянъ върху мраморна плоча, която Дановъ самъ извадилъ съ собственитъ си ржце отъ единъ старъ зидъ въ развалинитъ на знаменития македонски градъ Филипи. За трогателното внимание на дарителя нашата благодарностъ.

Плочата е издълана съ високъ трижгъленъ фронтонъ съ акротери, подъ който на четвъртито поле съ гладка рамка е изваянъ

Обр. 28

тракийски конникъ да препуска на дѣсно (обр. 27 на стр. 164). Ездещтъ е облѣченъ съ кжсъ хитонъ, стегнатъ въ кръста, съ тѣсни панталони и съ хламида, която на дипли силно се развѣва задъ плещитъ му; съ дѣсната си ржка, високо издигната въ широкъ замахъ, държи неясенъ предметъ. Подъ коня куче тича срещу глиганъ, който, падналъ съ заднитъ си крака, издигналъ муцуната си къмъ конника и дѣсния преденъ кракъ. Предъ коня стърчи дърво, о което се увива дълга змия съ голѣма, насочена къмъ коня глава.

Релиефътъ е изработенъ грубо, като че ли е недовършена работа. Високиятъ трижгъленъ фронтонъ съ акротеритъ не носи следи отъ какъвъ и да е орнаментъ. Вис. 30·5 см., шир. 30 см., деб. 5 см.

37. Високъ релефъ. Отломъкъ отъ голъма мраморна вотивна плоча. Това е единъ отъ най-интереснитѣ и художествено изваянитѣ екземпляри въ Пловдивския Народенъ Музей. Конникътъ, облѣченъ въ кжсъ диплестъ хитонъ, препуска надѣсно (обр. 28 на стр. 165). Той е въоръженъ съ кржгълъ, по-право, елипсовиденъ щитъ и дълго, тъй да се каже, двустеблено копие, които сж изваяни задъ главата на коня така, че копието преминава съ върха си върху самата рамка на орелефа. Конътъ е живо изразенъ, съ къдрава развѣваща се грива и съ високъ перчимъ на главата. Предъ него многолистнато дърво, върху стеблото на което е сложила своята зинала уста увитата около него голъма змия. Отъ цѣлата композиция запазени сж само трупътъ на ездеца съ дѣсния му кракъ и бюстътъ на коня съ горната половина на дървото съ змията. Мраморътъ е намѣренъ въ Чирпанско.

Вис. 17·5 см., шир. 23 см., деб. 4·5 см. Инв. № 588.

III. Барелефи отъ оброчища

Освенъ единични екземпляри, въ Пловд. Нар. Музей попадатъ понѣкога и колективни находки на релефи отъ известни до сега или отъ новооткрити тракийски оброчища и светилища. Освенъ публикуваното отъ мене тракийско оброчище при с. Хамзаларе¹⁾, въ археологическитѣ сбирки на музея постѣпиха паметници и отъ оброчищата при селата Черна-Гора и Винарово, Чирпанска околия.

Оброчище при с. Черна-Гора (Кара-Орманъ)

Презъ Юний 1910 г. група работници по желѣзопѣжната линия Пловдивъ—Чирпанъ открива

въ с. Черна-Гора (Кара-Орманъ), Чирпанска околия, въ двора на селянина Коле Минчевъ шесть мраморни плочки (фрагменти) съ релефи на тракийски конникъ. Кондукторътъ г. М. Димитровъ имѣ грижата да прибере новооткрититѣ паметници и да ги даде на хранение въ Пловдивския Народенъ Музей, гдето се и съхраняватъ вписани въ инвентарната книга подъ № № 1105, 1106 и др.

Обр. 29

¹⁾ Годишникъ на Нар. Библ. въ Пловдивъ 1922, наученъ отдѣлъ, стр. 31 и сл.

Присъствието на толкова много оброчни плочки съ образа на тракийския конникъ на едно мѣсто ни кара да предполагаме, че тукъ е съществувало оброчище на този националенъ тракийски богъ. Намѣренитѣ фрагменти сж следнитѣ:

38. Фрагментъ отъ високъ релефъ на тракийски конникъ (обр. 29). Запазена е само горната дѣсна часть отъ вотивната плоча съ главата на коя и бюста на ездеца съ пълно кръгло лице, обърнато еп фасе, съ гжста кждрава коса, облѣченъ въ хитонъ и хламида. Шията на коня е красиво извита съ високи кждри на гри-

Обр. 30

вата; надъ челото му стърчи високъ перчимъ, а въ устата му вкарана юзда. По горния первазъ на плочата е билъ изрѣзанъ гръцки надписъ, отъ който е останала само часть съ букви отъ 10 до 13 мм. високи:

... ΗΝΡΕΚΟΥΖΙΑ ...

Вис. на плочката 11 см., шир. 13 см., деб. 3·5 см.

39. Барелефъ върху мраморна плочка, строшена на три парчета (обр. № 30). Конникътъ препуска въ дѣсно. Задъ гърба му се развѣва хламидата му; на главата му кръгла шапка. Въ дѣсната си

ржка, издигната на височината на рамото подъ остъръ жгълъ, държи шилесто копие въ замахъ. Коньтъ е обюзданъ, а на главата му перчимъ. Предъ коня личатъ две дребни, тънки, високи женски фигури, облѣчени въ дълги хитони и забулени; задъ него върви дадофоръ (само бюстътъ), който му държи опашката. Долната частъ отъ плочката липсва. Върху горния первазъ едва личи частъ отъ гръцки надписъ съ височина на буквитъ до 9 мм.

ΗΡΩΙ

Вис. 13 см., шир. 17·5 см., деб. 2 см.

40. Барелиефъ. Фрагментъ (обр. 31). Виждатъ се само заднитъ крака на коня и на кучето. Върху долния профиливанъ первазъ на плочата е запазена частъ отъ двуреденъ гръцки надписъ съ височина на буквитъ 1 см.:

ΑΥΛΟΥΔΕ
ΑΥΤΗΝΥ

Обр. 31

Обр. 32

Вис. 11·5 см., шир. 10·5 см., деб. 2 см.

41. Барелиефъ. Фрагментъ. Запазена е задната половина на релефа съ частъ отъ хламидата и стѣпалото на конника и труптъ на кучето безъ главата. Вис. 15 см., шир. 10·5 см., деб. 3 см.

42. Барелиефъ. Фрагментъ. Запазена е предната частъ на коня и почти цѣлото тело на ездеца (обр. № 32). Последниятъ е въ кжсъ хитонъ, съ лице обърнато насреща; въ дѣсната си ржка, издигната въ замахъ, държи тънко копие. Забележително е, че задъ коня се вижда проточена и долната частъ отъ л. кракъ на ездеца

Самият конь се отличава съ силно развита шия на сравнително дребно тело и малка глава съ перчимъ на челото. Върху горната частъ отъ рамката съ нежни черти се дава идеята за лесъ.

Вис. 16 см., шир. 10 см., деб. 2·5 см.

43. Орелиефъ. Фрагментъ. Запазенъ е ездецътъ съ горната половина на коня, безъ главата на последния. Отличителни черти на конника: голъма глава на малко тело. Той е облѣченъ въ кжсъ хитонъ, гологлавъ, съ лице обърнато $\frac{3}{4}$ насреща; въ дѣсната ржка, сложена върху шията на коня, държи нѣкакъвъ предметъ. Върви въ дѣсно. Вис. 13·5 см., шир. 14 см., деб. 3 см.

До с. Черна-Гора (Кара-Орманъ) се намиратъ развалинитъ на римската станция *Rapilum*. Тамъ сж намирани и по-рано тракийски паметници съ релефи на конника. Единъ отъ тѣхъ е служилъ за надгробенъ паметникъ, върху който е билъ изрѣзанъ интересенъ гръцки надписъ съ името на покойника — Хризимъ Едилъ, преселе-нецъ отъ Битинска Никея въ Мала-Азия¹⁾.

* * *

Тракийско светилище при с. Винарово

При с. Винарово (Чирпанска околия), южно отъ него, се намиратъ старовремски развалини, известни у населението подъ името „Градище“. Изглежда, че при това градище се е намирало древно тракийско светилище въ честь на националния богъ-херой. Отъ това светилище азъ прибрахъ на самото мѣсто презъ 1923 година петъ мраморни барелиефа съ образа на конника, всички изваяни въ грубъ, почти първобитенъ стилъ, съ фигури изкривени, безъ да е запазена въ повечето случаи каква и да е пропорционалность въ различнитъ части на фигуритъ. Всички тѣ носятъ познатото облѣкло.

44. Първиятъ барелиефъ е върху трижълна плочка, горе закржглена. Конникътъ стои въ дѣсно предъ жертвеникъ, задъ който стои забулена жена. Вис. 12 см., шир. 14 см., деб. 2·5 см. Инв. № 1136.

45. Вториятъ релефъ има сжщата форма. Конникътъ стои на дѣсно. Неговата фигура е съвсемъ небрежно изработена и се отличава съ миниатюрно тело и извънредно дълги и тънки крака. Предъ коня стои, обърната къмъ него, висока забулена жена. Вис. 12·8 см., шир. 9·5 см., деб. 1 см. Инв. № 1137.

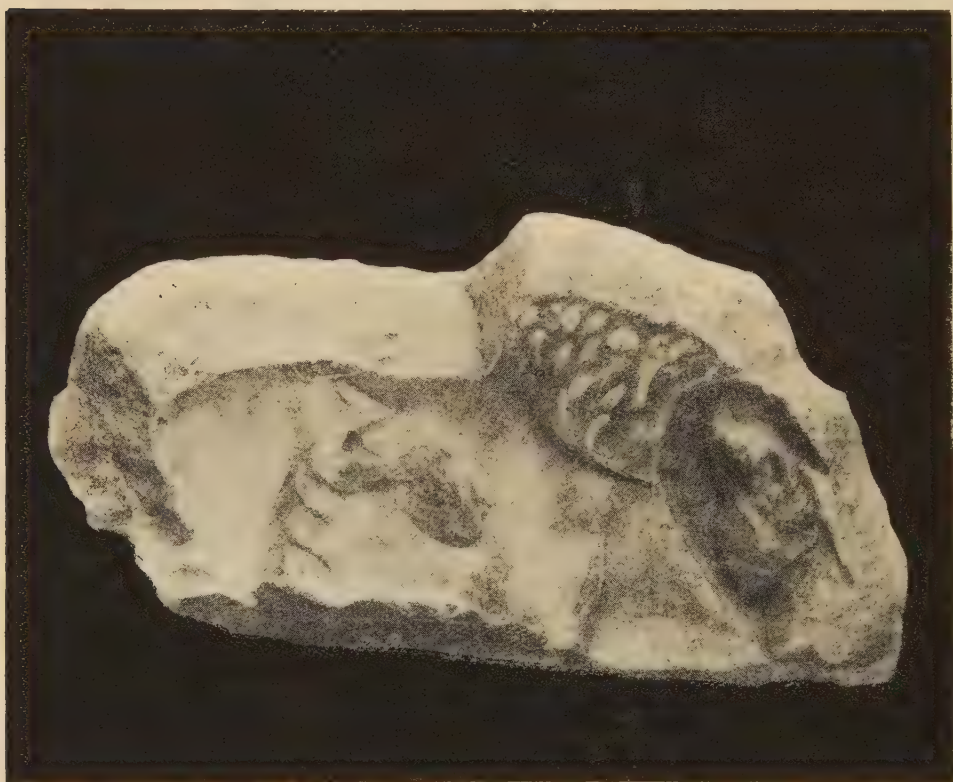
46. Третиятъ екземпляръ е сжщо такава трижълна плоча, горе закржглена. Ездецътъ галопира въ дѣсно; съ дѣсницата си, издигната нагоре въ замахъ, се готви да хвърли кжсо копие. Вис. 13 см., шир. 15·5 см., деб. 2 см. Инв. № 1138.

¹⁾ Надписътъ е публикуванъ отъ В. Добруски въ Сборникъ за нар. умотворения, наука и книжнина, XVI—XVII, 12.

47. Четвъртият барелефъ е изваянъ върху четвъртата плочка, горе сводесто закръглена. Ездецътъ стои надъсно. Вис. 15·5 см., шир. 9·5 см., деб. 1 см. Инв. № 1139.

48. Петиятъ барелефъ е също изваянъ върху четвъртата плочка, горе сводесто закръглена. Ездецътъ стои надъсно. На челото на коня има перчимъ. Вис. 14 см., шир. 10·5 см., деб. 2 см. Инв. № 1140.

Изброенитъ 5 барелефа не се отличаватъ съ никаква особеностъ както по стилъ, така и по изпълнение; при това нито единъ отъ тѣхъ не носи никакъвъ надписъ; за това и не давамъ за тѣхъ фото-

Обр. 33

графически сниики. Светилището, обаче, ще да е било забележително и почитано отъ мѣстното население цѣли вѣкове следъ тракийската и римската епоха, защото сж запазени въ него следи дори отъ християнска епоха. Така, въ единъ старъ кладенецъ на сжщото мѣсто, обграденъ съ дебели стени, е намѣренъ наредъ съ оброчни барелефи на тракийския конникъ, нахвърлени въ него, и единъ желѣзенъ кръстъ, на който вертикалната пръчка е долу заострена и закривена подъ правъ жгълъ, за да бжде вкованъ. Той е подаренъ на музея въ Пловдивъ отъ жителя на селото добрия дѣдо Сандо Вѣтевъ.

49. Високъ барелефъ. Отъ сжщото тракийско светилище при с. Винарово ще да е и отломъкътъ отъ голѣмъ бѣлъ мраморъ съ образа на тракийския конникъ (обр. 33). Изглежда да е часть отъ саркофагъ. Запазено е само малко парче отъ горната дѣсна страна на паметника съ часть отъ главата на коня и горе листнатъ клонъ отъ дърво, подъ който е добре изваяна хубава женска фигура, забулена и облѣчена въ хитонъ и мантия, на които гънкитѣ сж

Обр. 31

доста хубаво изваяни, така че се познаватъ контуритѣ на скритата подъ тѣхъ дѣсница. Жената е обърната насреща съ лице малко наведено и на гледъ натжжено. Голѣма часть отъ фигурата, отъ бедрата надолу, липсва. Стилъ много хубавъ. Релефътъ е намѣренъ въ с. Винарово, Чирпанска околия, презъ 1923 г. Вис. 19 см., дължина 40 см., деб. 10 см. Инв. № 1097.

Ажурна статуйка

50. Въ сбиркитѣ на музея има една ажурна статуйка на тракийски конникъ (обр. 34). Ездецътъ, облѣченъ въ кжсъ многогънчестъ хитонъ, е въ дѣсно; дѣсната му ржка, очевидно вдигната на горе, е държала или нѣкое копие, или увисналия върху плешката на коня заякъ, съ лѣвата си ржка, скрита задъ кждрогивестата шия на коня, придържа поводитѣ на последния. Статуйката е добре изваяна и по стилъ принадлежи къмъ по-хубавитѣ мѣстни скулптури отъ този видъ. За жалость, тя е много силно повредена; липсватъ най-важнитѣ части, отъ които бихме могли да сѣдимъ върху степенъта на проявеното изкуство въ дадения случай. Отчупени сж и липсватъ, както се вижда и въ дадения тукъ образъ, главата и ржката на ездеца, главата, кракътъ и опашката на коня и пр. Вис. 20 см., дълж. 25 см.

Скулптурата е намѣрена въ с. Коново, Ново-Загорска ок. Инв. № 229.

Отломъкъ отъ саркофагъ

51. Къмъ края на май 1922 година отрядъ отъ трудоваци по новостроящата се желѣзопътна линия Филипово—Панагюрище премахвали една могила, която имъ се изпрѣчвала на пътя, на 8-я километъръ отъ Пловдивъ. При тази работа тѣ изкопали единъ отломъкъ отъ мраморенъ саркофагъ и едно парче отъ мраморна колона, която имала въ напрѣченъ разрѣзъ елепсовидна форма съ размѣръ 45 см. × 27 см. И двата фрагмента началникътъ на отряда, г. Тодоръ Ставревъ, има добрината да прибере, да ги докара въ Пловдивъ и да ги подари на музея отъ името на трудовацитѣ. За тази имъ родолюбива постѣпка нека си позволя и тукъ да имъ поднеса своята голѣма благодарностъ въ лицето на г-на Т. Ставревъ.

Самиятъ отломъкъ отъ саркофага (обр. 35), е цененъ приносъ къмъ голѣмата колекция отъ релефи съ образа на тракийски конникъ, събрана отъ всички краища на нашето отечество и разпрѣстната по отдѣлнитѣ сбирки на нашитѣ държавни и дружествени музеи. Отломъкътъ е горна часть на една отъ тѣснитѣ страни на саркофага, върху която въ хубавъ стилъ е била изваяна въ по-сложна форма познатата ни сцена на тракийския конникъ, отъ която, за жалость, цѣлата долна половина и значителна часть отъ горната липсватъ и не се указаха въ могилата.

Самиятъ конникъ, който препуска надѣсно, освенъ че е изваянъ доста художествено, съ пълно спазване на пропорционалността въ различнитѣ му части, а съ това значително се различава отъ многобройнитѣ вотивни паметници съ образа на сѣщия герой-богъ, надминавайки ги далечъ по стилъ и по техника, но и по външность се отличава отъ другитѣ: той е облѣченъ, наистина, като другитѣ, въ кжсъ хитонъ, но този хитонъ не прилича на кожухче или антерия, какъвто сме навикнали да гледаме у толкова много тракийски кон-

ници, а въ хитонъ стегнатъ въ кръста съ поясъ; конникътъ е облѣченъ още и съ кжси, тѣсни панталони, които завършватъ въ високи обувки,

Обр. 35

като ботуши, съ профилирани кончове. Задъ плещитѣ на ездеца се развѣва кжса хламида, която обгръща и цѣлитѣ му гърди съ нѣколко

дипли. Лицето му е кръгло, съ кръгла брада, добре прибрана гъста и дълга коса; чело високо, както се казва, умно. Той ездѣ надѣсно, но бюстътъ му, малко наведенъ напредъ, почти изцѣло е обѣрнатъ en-face, за да се очертае още по-добре силниятъ замахъ на дѣсната му ржка.

Конѣтъ съ кждрава, въ форма на гребенъ, грива, съ малѣкъ перчимъ между ушитѣ и съ буйна опашка, е обюзданъ и оседланъ съ четвѣртито седло. Предъ коня стои насреща мжжска фигура, облѣчена въ широка мантия, която на дипли обгржща бюста на фигурата; надъ нея ясно личатъ контуритѣ на дѣсната ржка, която е свита подъ правъ жгълъ съ дланъ извадена навънъ и малко събрана. Задъ коня друга висока мжжска фигура, облѣчена въ дългъ до колѣнетѣ хитонъ и запретнати ржкави, държи опашката на коня. Задъ тая фигура стои насреща друга по-низка женска фигура, забулена и въ хитонъ, съ дѣсница сложена на гърдитѣ, както у фигурата предъ коня. Цѣлата тая сцена е хубаво изваяна върху гладко поле, покрито съ тѣсенъ джговиденъ профиливанъ сводъ въ видъ на джга.

Въ краищата на тази джга, въ двата горни жгли на плочата, сж изрѣзани два акротера. Въ лѣвия акротеръ е изкустно изваяна тънка висока жена, извита малко налѣво, облѣчена въ дългъ хитонъ и химатионъ съ множество гънки; на главата ѣ було. Дѣсната си ржка тя е свила подъ дрехата, а лѣвата отпустнала надолу, придържайки съ дланѣта си ржба на дрехата си. До жената отъ дѣсно е изобразенъ нѣкакъвъ предметъ, каточели сждъ върху пиедесталъ или жертвеникъ.

Въ дѣсния акротеръ е изваянъ мжжъ (запазенъ е само бюстътъ) стоящъ насреща, съ кжса кждрава коса на кръгло лице. Въ дланѣта на дѣсната си ржка, скрита подъ мантията, държи неясно очертанъ предметъ; лѣвата ржка, отпустната надолу, не се вижда.

Саркофази съ изображения на сцени съ тракийския конникъ сж доста рѣдки. Части отъ единъ такъвъ саркофагъ сж намѣрени презъ 1910 година въ с. Лжджене (Ловешко). Въ трижгълния фронтонъ на тѣсната страна на саркофажкия капакъ е представенъ тракийскиятъ конникъ съ щитъ и копие. Задъ него върви човѣкъ, който държи опашката на коня, както е представенъ и въ нашия релефъ, а наоколо сж изваяни въ единия кжтъ на фронта левъ, който разкъсва поваленъ бикъ, а въ другия — борба на мечка съ куче; въ страничните акротери сж представени два отъ подвизитѣ на Херкулеса — борбата му съ Антея и убиването на тракийския царъ Диомедъ.¹⁾ Жалко е, че цѣлата долна частъ отъ нашия релефъ липсва, — въ могилата други парчета отъ очевидно много хубавия мраморенъ саркофагъ не се намѣриха; за това и не можемъ да знаемъ, дали и въ останалата сцена на барелефа не е имало нѣщо общо между лжджанския саркофагъ и нашия.

Вис. 33 см., шир. 75 см., деб. 15 см., вис. на акротеритѣ 25 см., шир. 15 см.

¹⁾ Кратка бележка за този твърде интересенъ саркофагъ заедно съ 3 образа отъ неговия капакъ ни дава проф. Б. Филовъ въ „Извѣстия на Бѣлг. Арх. Дружество“, т. II, 277, обр. 13—15.

Скални дупки при гр. Клисуре

Excavations préhistoriques dans les roches de Klissoura

Благодарение характерната ерозивност на Ст. Планина множество долове се връзватъ въ нея. Въ единъ такъвъ долъ на Ст. Планина, наименуванъ „Хайдушки долъ“, отстоящъ около 40 минути североизточно отъ гр. Клисуре, се откриха група скални дупки. Тукъ ще се спра върху една отъ тѣхъ, най-голѣмата, наричана отъ мѣстното население „Меча дупка“.

„Хайдушки долъ“ е стръменъ, живописенъ, половината обрасналъ съ гора. Върхътъ му свършва съ мѣстността „Вельова черква“, отъ гдѣто се откриватъ южнитѣ плещи на в. Веженъ съ карстовия изворъ „Влахъ бунаръ“, изворъ на р. Стрема. Къмъ срѣдата на Хайдушки долъ, тамъ гдѣто свършва гората, се намира малка поляна. Отъ нея надолу започватъ голѣми и малки уединени каменни върхове и грамадни блокове, въ нѣкои отъ които сж издълбани малки и голѣми дупки. Презъ дола тече буенъ планински потокъ, който къмъ края на „Хайдушки долъ“ образува 20 метровъ водопадъ. Този потокъ, носящъ въ равнината името „Хумникъ“, е единъ отъ лѣвитѣ притоци на р. Стрема.

Всички скални дупки въ Хайдушки долъ се намиратъ отъ дѣсно, непосредствено до рѣката. Почти всички иматъ южно изложение. Най-голѣмата дупка, „Меча дупка“, е издълбана въ една 20 м. висока скала. Въ профилъ „Меча дупка“ е показана на обр. 1.

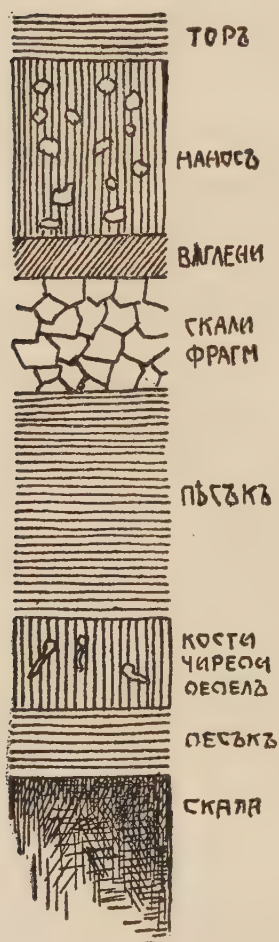

Обр. 1

Височината ѝ мѣри около 4 м., постепенно се понижава навътре до като, следъ една дължина отъ около 9 м., се слива съ пода на дупката. Дължината на отвора, който заема цѣлата ширина на дупката, мѣри около 14 метра. Въ лѣво дупката свършва съ една пукнатина засипана съ наносъ.

Самиятъ подъ на дупката представлява насипъ. За да констатирамъ дълбочината на насипа и да видя, дали тази дупка е била обитавана

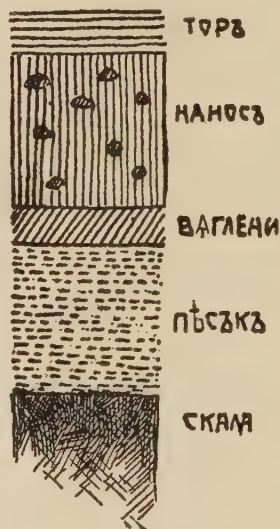
отъ човѣка, направихъ сондажи на петъ мѣста въ нея. Първиятъ сондажъ, направенъ презъ лѣтото на 1920 година, даде една дълбочина на насипа отъ 95 см. съ следния профилъ (обр. 2): основна скала, 10 см. пѣськъ, 12 см. културенъ слой съдържащъ трошени кости отъ диви и домашни животни, фрагменти отъ глинени сѣдове, работени на рѣка, строшена кременна стрела, костено шило и пепель. Надъ този слой следва 30 см. пѣськъ, по-крить 15 см. съ фрагменти отъ скали. Надъ тѣзи фрагменти следва тънакъ слой отъ пепель

Обр. 2

Обр. 4

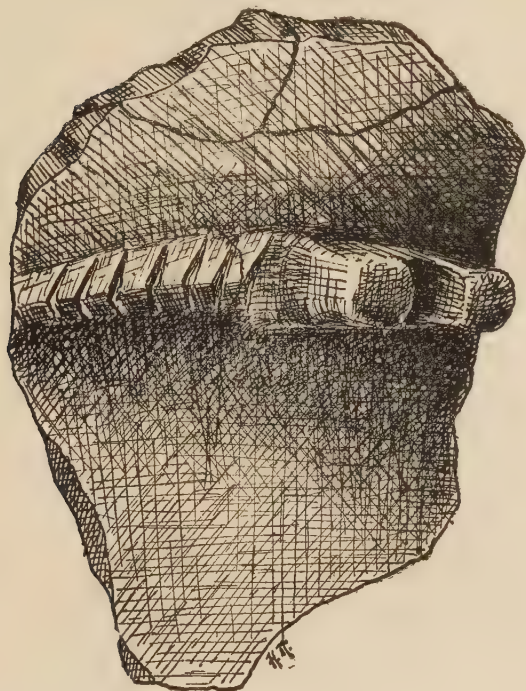

Обр. 3

и въглища, дебелия около 5 см., върху който следва 20 см. наносъ отъ дребно натрошени скали, свлечени отъ върха. Отгоре дупката е покрита съ овчи торъ. Сѣщиятъ профилъ се откри и при сондажитѣ, правени презъ 1922 г. Тукъ, въ културния слой се откриха фрагменти отъ голѣми дебелостенни и малки тънкостенни сѣдове, правени на рѣка, и кости подобни на открититѣ при първия сондажъ. Направенитѣ въ дъното и западната частъ на дупката сондажи дадоха

една дълбочина на насипа до 50 см. (обр. 3). Тукъ липсва слойтъ съ културнитѣ останки, сѣщо наслаганията на скалнитѣ фрагменти и тънкиятъ слой отъ пепель и вжглища. Отъ направенитѣ сондажи трѣбва да заключимъ, че „Меча дупка“ е била обитавана отъ човѣка въ-предната и източната ѣ части.

Както вече споменахъ, отъ направенитѣ сондажи добихъ фрагментенъ костенъ и керамиченъ материалъ. Между натрошенитѣ кости отъ овца (*Ovis aries*) намѣри се и строшена челюсть отъ свиня (*Sus scrofa*). Събраниятъ материалъ отъ културния слой е незначителенъ. Все пакъ той хвърля достатъчно свѣтлина върху характера на тази и

Обр. 5

Обр. 6

околнитѣ скални дупки въ „Хайдушки долъ“. Между добития материалъ отъ културния слой на първо мѣсто ще трѣбва да споменемъ строшена кремenna стрела отъ опушенъ Flint (обр. 4), чиято дължина достига до 3 см., широчина при разширената часть 2·8 см., при върха — 5 мм. и дебелина 3 мм. Върхъ строшенъ. Аналогични кремenni стрели ни сж познати две отъ Мадара¹⁾, една отъ Коджа Дерменската могила²⁾ и др. Отъ голѣмия брой фрагменти отъ сждове цѣлъ такъвъ не можа да се реставрира; констатираха се, обаче, голѣми дебелостенни (до 1 см.) сждове, украсени съ релефенъ орнаментъ

¹⁾ Р. Поповъ. Изв. Арх. Д-во III, св. I, стр. 95, обр. А и Б.

²⁾ Р. Поповъ. Изв. Арх. Д-во IV, стр. 80, обр. 62.

(обр. 5), сжщо и малки тънкостенни (до $\frac{1}{2}$ см.) сждове (обр. 6). Отъ намѣренитѣ обикновени дрѣжки на обр. 5 е показана такава, каквато ни е позната отъ софийскитѣ предисторически селища отъ неолитичната епоха (Курилово, Гниляне, Кремиковци, Г. Богоровъ¹⁾ и др.). Нѣкжде тѣзи дрѣжки, моделирани по-къси, служатъ и за релефенъ орнаментъ. Отъ страни дрѣжката има врѣзанъ орнаментъ. Нарѣзи сжщо се намѣриха и по фрагменти отъ устата на нѣкои сждове. Релефниятъ орнаментъ е застѣпенъ още и съ две топки, моделирани върху единъ фрагментъ отъ срѣдната частъ на сждъ съ сивъ цвѣтъ. Освенъ обикновения

Обр. 7

Обр. 8

сивъ, черъ и червеникавъ цвѣтъ на сждовѣтъ, намѣриха се фрагменти отъ сждове, върху които на черна полъскана основа сж теглени черти съ графитъ.

На обр. 7 е показано шило отъ костъ, дълго 6 см., направено отъ улната костъ (ulna) на овца. Подобни костени шила ни сж познати отъ пещерата Моровица²⁾, Салманово³⁾ и др.

¹⁾ Материалътъ отъ тѣзи селища не е публикуванъ.

²⁾ Р. Поповъ. Изв. Арх. Д-во. III стр. 283 обр. 196.

³⁾ Р. Поповъ. Изв. Арх. Д-во. IV. стр. 206, обр. 198, 199.

По-подробнитѣ разкопки на описаната скална дупка ще хвърлят доста свѣтлина върху този родѣ паметници, които намираме и при с. Мадара, Шуменско.

Десетѣ метра с. и. отъ „Меча дупка“ се откриха още нѣколко скални дупки, отъ които особенъ интересъ заслужаватъ показанитѣ на обр. 8. Това е група отъ две издѣлбани почти една на друга, дупки. До като долната (обр. 8) е засипана съ фрагменти отъ камъни, горната е чиста отъ каквито и да било наслоявания. Долната дупка има размѣри: дължина 4·10 м., дълбочина 4 м. и височина 1·50 м. Подътъ е наклоненъ къмъ дъното на дупката благодарение на свлѣченитѣ отъ пороитѣ дребно натрошени камъни, които сж задрѣстили дъното ѝ. Горната дупка (обр. 8), четвъртита, има следнитѣ размѣри: дължина 3 м., дълбочина 3 м. и височина 1·80 м. Подътъ е чистъ отъ каквито и да било наслоявания. По своята форма тази дупка много наподобява нѣкои отъ мадарскитѣ изкуствени скални дупки, които Р. Поповъ, по четвъртитата имъ форма, смѣта, че сж служили за гробници³⁾. Изучването на изкуственитѣ скални дупки и пещери у насъ е отъ голѣмо значение. Тѣхъ ние срѣщаме край Мидия, Виза, Одринско³⁾, по течението на р. Русенски ломъ⁴⁾, по крайбрѣжието на Черно море, североизточна България⁵⁾, въ околноститѣ на с. Мадара, Шуменско⁶⁾ и др. мѣста. Покрай стратиграфското проучване на изкуственитѣ скални дупки и пещери у насъ наложително е сжщо и тѣхното проучване чрезъ разкопки. Сондажитѣ въ клисурската скална дупка доказватъ, че проучването имъ не е безинтересно.

¹⁾ Р. Поповъ. Годишникъ на Народния музей за 1921 г. стр. 235.—Изв. Арх. Д-во III св. I. стр. 100, обр. 79.

²⁾ Р. Поповъ. Годишникъ на Нар. Музей 1921 г., стр. 235.

³⁾ К. и Х. Шкорпилъ. Изв. Арх. Д-во III. Археологически бележки отъ Странджа планина, стр. 242 и нататъкъ.

⁴⁾ За тѣхъ вж. К. Шкорпилъ. Материали за Археолог. Карта на България I.

⁵⁾ К. и Х. Шкорпилъ. Мсб. VII. стр. 43, нататъкъ и Мсб. VIII, стр. 3—59, особено стр. 31, фиг. 16 — гробъ въ Провадийската планина. Този гробъ и онѣзи при Яйла, Шкорпилъ смѣта, че напълно съответствуватъ на мегалитнитѣ паметници (долмени) въ Сакаръ и Странджа планина.

⁶⁾ Р. Поповъ. Год. Нар. Музей, 1921 год., стр. 235; — Изв. Арх. Д-во III, св. I. стр. 100.

Н. А. Мушмовъ — N. A. Mouchmov

АНТИЧНИТѢ МОНЕТИ НА ПЛОВДИВЪ

СЪ ТАБЛИЦИ II—XIV

LES MONNAIES ANTIQUES DE PHILIPPPOPOLIS

AVEC PLANCHES II—XIV

Съдържание — Table des matières

	Стр.—Р.
Предговоръ — Avant-propos	185
Историческа бележка — Notice historique	187
Митология на града — Mythologie de la ville.	196

Описание на монетитѣ — Description des monnaies

Псевдоавтономни	211
Домицианъ	211
Траянъ	212
Адрианъ	213
Елий Цезарь	214
Антонинъ Пий	214
Маркъ Аврелий	223
Фаустина	227
Луций Веръ	231
Комодъ	232
Криспина	244
Септимий Северъ	246
Юлия Домна	257
Каракала	258
Гета	269
Елагабалъ	271
Корнелия Паула	283
Имената на легатитѣ върху монетитѣ	284
Надписитѣ върху монетитѣ	284

Съкращения — Abréviations

П. Н. Б. — Народна Библиотека въ Пловдивъ; Н. М. С. — Народенъ Музей въ София; К. А. — Колекция Аврамовъ; с. к. — старата колекция въ Пловд. музей; д. — дѣсно; л. — лѣво.

Предговоръ

Идеята да напиша този трудъ ми даде г. Б. Дяковичъ, директоръ на Народната Библиотека и Музей въ Пловдивъ. Идеята е много щастлива, защото е по-изпълнима, отколкото да се издадатъ въ единъ общъ сборникъ всичкитѣ монети на Тракия и Мизия. Това зная по опитъ. Отдавна съмъ приготвилъ монографии за монетитѣ на Дакия, Пантикапея, Олбия, Виминациумъ, Дионизополъ, Истъръ, Калатия, Одесусъ, Маркианополъ, Никополъ (ad Istrum) и Томи, но материалътъ стои ненапечатанъ по липса на средства и, поради икономическата криза, която преживява нашата родина, надали ще види скоро свѣтъ. Ако, обаче, идеята на г-на Б. Дяковичъ се възприеме и отъ други градове, като София, Варна, Стара-Загора и пр., скоро и съ сравнително малки разходи биха издали сѣченитѣ въ тѣхъ монети и съ това биха обогатили нумизматичната наука съ важни материали за по-основното изучаване миналото на нашето отечество. Съ това би се възбудилъ и по-голямъ интересъ къмъ роднитѣ старини.

Описанитѣ тукъ монети се съхраняватъ найвече въ Археологическия музей при Пловдивската Народна Библиотека, Народния Археол. Музей въ София, въ музея на Археолог. дружесгво въ Ст. Загора и Народния Музей въ Виена, а сжщо и въ частнитѣ сбирки на отдѣлни лица, като Ив. Буровъ въ София, Ив. П. Димитровъ въ Ловечъ, Леонъ Ружичка въ Виена, Д-ръ Г. Севереану въ Букурещъ и др.*), които имаха добрината да изпратятъ за използване самитѣ монети или отпечатъци отъ тѣхъ. Както азъ, така и Дирекцията на Народната Библиотека и Музей въ Пловдивъ имъ изказваме най-гореща благодарностъ.

Произходътъ на всѣка монета е посоченъ при описанието ѝ.

Ограничихъ се да опиша въ настоящия трудъ само ония монети, сѣчени въ Пловдивъ, които можяхъ да провѣря или да прегледамъ

*) Въ сбиркитѣ на Варненския музей не се указа нито една пловдивска монета, а уредникътъ на Казанлъшкия музей г. Топузовъ не допустна да се разгледа тѣхната незначителна и по размѣръ и по значѣние сбирка. Бел. на редакцията.

отпечатьци отъ тѣхъ, безъ да прибѣгвамъ и къмъ старитѣ автори, които даватъ само описание на монетитѣ, защото у тѣхъ се срѣщатъ погрѣшно опредѣлени монети. Предпочетохъ да пропусна нѣкоя монета, отколкото да дамъ непровѣрени и невѣрни сведения. Отъ стари автори заехъ само две монети: една отъ Антонинъ Пий (бр. 53), върху която е представена персонификация на Родопитѣ и която е голѣма рѣдкостъ, а подобенъ екземпляръ не се намира въ нашитѣ музейни и частни сбирки, и друга една, отъ Комода, съ интересенъ типъ на Хермеса (бр. 169).

Историческа бележка за Пловдивъ

Всички учени, които до сега сж писали за този градъ, сж съгласни, че той е билъ заселище още отъ незапомнени времена, но никой до днесъ не е указалъ конкретно, отъ кога датира това заселище и какво е било неговото първоначално име. Навѣрно най-старото заселище трѣбва да е било отъ предисторически времена¹⁾, но споменъ за неговото име не е запазенъ въ книжнината, нито въ до-сега открититѣ паметници.

Всички стари историци и географи сж съгласни, че Пловдивъ е основанъ отъ Филипа II Македонски, когато той на 341 г. пр. Хр. победилъ тракийския царь Керсоблептъ, свалилъ го отъ престола, страната му обърналъ въ македонска провинция, а жителитѣ принудилъ да плащатъ редовенъ данъкъ и да служатъ въ македонската войска. За да осигури новоприсвоената областъ, Филипъ основалъ въ нея военни колонии, между които билъ и градътъ, който и до днесъ носи името на своя основателъ — Филипополисъ²⁾.

Споренъ е въпросътъ за първоначалното име на града, казва проф. Кацаровъ. Теопомпъ (Fragm. 107 Grenf.) казва, че основаниятъ отъ Филипа градъ се нареклъ Ponерopolis (градъ на престѣпници), понеже тамъ били поселени около 2000 души развалени хора, престѣпници и лѣжци. Сжщото известие даватъ лексикографътъ Суидасъ, Плутархъ и Плиний³⁾. Плиний дава и тритѣ имена на града: oppidum sub Rhodope, Ponерopolis antea, mox a conditore Philippopolis, nunc a situ Trimontium dicta. Относно названието „Понерополъ“ Момзенъ⁴⁾ не дава голѣмо довѣрие на известията, но все пакъ мисли, че колониститѣ, изпратени въ Тракия за пръвъ пжтъ, били изметътъ на македонския народъ. Обаче проф. Кацаровъ съвсемъ не приема мнението на Момзена, като твърди, че Филипъ, който отдавалъ голѣмо значение на владението на Тракия и искалъ да я спечели трайно за Македония и да насади въ нея по-висока култура, не е могълъ да основава тамъ колонии отъ престѣпници; за това

¹⁾ Въ Пловдивския Нар. Музей се съхраняватъ нѣкои предисторични паметници отъ каменния вѣкъ, намѣрени както въ самия градъ, така и въ близката му околностъ. Бел. Ред.

²⁾ Срав. проф. Г. Кацаровъ, Приноси къмъ историята на древността, първа редица, София, 1920 г. стр. 120 и Сбм. XVIII, стр. 653. Сжщиятъ авторъ цитира цѣлата литература по историята на Пловдивъ.

³⁾ Цитатитѣ вж. у Кацаровъ, пакъ тамъ, стр. 121.

⁴⁾ Roemische Geschichte V, 279.

Кацаровъ възприема изказаното отъ Kaerst (Hellenismus I 241) предположение, че части отъ жителитѣ на покоренитѣ отъ Филипа халкидически градове сж били изпратени въ тракийскитѣ колонии.¹⁾

Амианъ Марцелинъ²⁾ и Festus Rufus (гл. 9) казватъ, че Пловдивъ по-рано се наричалъ Евмолпиада³⁾ по името на митическия тракийски царъ Евмолпъ, основателъ на Елевсинскитѣ мистерии и съюзникъ на елевсинцитѣ въ борбата имъ противъ атинянитѣ. Споменътъ за потомството на Евмолпа въ Атина се запазилъ въ рода на Евмолпидитѣ, които наследствено сж изпълнявали жреческата служба въ храма на Деметра (Roscher, Lexicon I, 1402). Праотецътъ на Евмолпидитѣ билъ тракиецъ (Сбм. XIV, 556). Обаче Kalopothakes⁴⁾ твърди, както и Кацаровъ,⁴⁾ че това име е измислено въ по-късно време.

Добруски⁵⁾ подкрепя мнението на Амиана Марцелинъ, че поне едно отъ тепетата на Пловдивъ се наричало Евмолпия, като се базира за това и върху единъ надписъ, въ който се срѣща названието φυλή Εὐμόλπιος „Евмолпово племе“. Обаче Кацаровъ мисли, че именно тая фила е дала поводъ да се измисли името Eumolpias, което се е запазило и въ срѣднитѣ вѣкове, но само за най-западното отъ тритѣ пловдивски тепета. Добруски възприема мнението на стари и по-нови автори⁶⁾, че Eumolpias се наричало Сахатъ-тепе, Musaios — Небетъ-тепе и τῶν Σχοινοβάτων — Джамбазъ-тепе.

Въ римско време градътъ почналъ да се нарича Trimontium (трихълмие, поради тритѣ тепета) заедно съ старото му име Philippopolis. Градътъ въ времето на Флавиитѣ е получилъ гражданско право (civitas Romana) и се нарекълъ съ презиме Флавия. Въ надписитѣ Тримонциумъ носи презиме Ulpia, което сочи къмъ времето на Траяна, който, както е известно, направилъ много нещо за повдигането на Тракия, като е създалъ нови градове, а други подновилъ и увеличилъ. Навѣрно и Тримонциумъ е билъ възобновенъ отъ него и затова получилъ прѣкора Ulpia. Калопотакесъ⁷⁾ предполага, че Trimontium билъ предградие на Пловдивъ, на което Траянъ далъ гражданско право.

Тракийското име на града било Pulpudeva и навѣрно се произнасяло Филиппо-дава, което значи пакъ Филиппополъ⁸⁾. Дава или deva на тракийски значи селище⁹⁾. Беситѣ на свой езикъ сжщо наричали града Pulpudeva¹⁰⁾.

Тритѣ тепета съставлявали акропола на града, укрепенъ съ стени отъ голѣми камъни. Споредъ единъ надписъ на гръцки и латински,

¹⁾ Кацаровъ, пакъ тамъ, стр. 96.

²⁾ 26, 10; 22, 2 и пр. Philippopolim... Eumolpiadam veterem.

³⁾ De Thracia provincia Romana, стр. 42 (цитатъ на Кацаровъ).

⁴⁾ Цит. мѣсто, стр. 121.

⁵⁾ Сбм. кн. XVI-XVII, стр. 118.

⁶⁾ Въ Трети годишенъ отчетъ на Областната реална гимназия въ Пловдивъ за учеб. 1883/84 г., стр. 8.

⁷⁾ De Thracia prov. Romana, 42.

⁸⁾ Иречекъ, Пжтувания по България, прев. Аргировъ, стр. 131.

⁹⁾ Kretschmer, Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache, стр. 222.

¹⁰⁾ Г. Кацаровъ, Тракийскитѣ беси въ Изв. на Историч. Д-во, VI, 1925, стр. 46.

пренесенъ отъ Пловдивъ въ Нар. Музей въ София (инв. № 2604), градътъ билъ укрепенъ съ нови стени отъ Марка Аврелий между 167—171 г.¹⁾ чрезъ легата Кай Пантулей Граптиакъ. Градътъ ималъ четири порти: едната на северъ при р. Марица, втората на изтокъ, днешната Хисаръ-капия на Джамбазъ-тепе, отъ която остатъкъ е запазенъ и до днесъ; западната на ул. Съборна при кжщата на Д-ръ Рашко, а четвъртата подъ Джамбазъ-тепе, близо до църквата св. Марина. Главнитѣ храмове били при северо-западнитѣ скали на Джамбазъ-тепе. Това се потвърждава отъ намѣренитѣ тамъ и прибрани въ музея при Пловдивската Нар. Библиотека отъ директора Б. Дяковичъ осъмъ великолепни мраморни капители отъ римско-коринтийски стилъ и др. фрагменти. Нѣкои отъ тѣзи паметници сж вече издадени отъ г. Б. Дяковичъ²⁾.

На изтокъ отъ акропола се намиралъ единъ отъ двата некропола (гробницата) на древния градъ. Той билъ разположенъ на изтокъ и юго-изтокъ отъ градскитѣ стени, по направление на сегашнитѣ гробища; другиятъ — на западъ, по Бунарджика и източната страна на Марково-тепе; имало е и други отдѣлни гробове, разпръснати извънъ некрополитѣ, въ полето край източнитѣ поли на Джамбазъ-тепе и Небетъ-тепе. Това се потвърждава отъ случайни находки и разкопки, станали неотдавна³⁾. Въ първия некрополъ сж намѣрени богати находки, между които и една тракийска гробница съ твърде интересна сребърна маска — шлемъ, златни листа и пръстенъ, сребърни чаши, бронзови сждове и др., а тѣй сжщо и останки отъ масивни основи на сгради, мозаични настилки, фрагменти отъ мраморни статуи и пр.⁴⁾. Въ втория некрополъ, неотдавна откритъ, сж намѣрени дребни предмети отъ римска епоха и монети отъ половината на II и IV в.⁵⁾.

Между Джамбазъ-тепе и Небетъ-тепе, на югоизточната страна на Джамбазъ-тепе, на главната улица, презъ осемдесетѣ години били предприети разкопки, въ които сж били намѣрени плочка съ релефъ на Приапъ, части отъ мозаика и основи на римски сгради. Презъ 1883 г. при копане кладенецъ въ кжщата на Хаджи Мустафа, сж били намѣрени мраморни плочки, части отъ колони, римски зидове и една мраморна

¹⁾ Момзенъ въ *Corp. inscr. latin.* III подъ № 7409 отнася датата на възобновяването на пловдивската крепостъ къмъ 172. Обаче споредъ проф. Б. Филовъ въ статията му за възобновяването на пловдивската крепостъ въ времето на Марка Аврелий, печатана въ Изв. на Истор. Д-во въ София, 1915 г., стр. 9 и сл., тази дата ще трѣбва да се отнесе къмъ 167—171 г.

²⁾ Срав. статията на Б. Дяковичъ „Фриза на здравеносните божества на Тракия“ въ Годишникъ на Пловдивската Народ. Библиотека за 1921 г., наученъ отдѣлъ, стр. 36 сл.

³⁾ Срав. Б. Дяковичъ, находки изъ некропола на античния Пловдивъ въ Изв. Б. Ар. Инст. т. I, св. I, 1921/22 г., стр. 41 сл.

⁴⁾ Б. Дяковичъ, пакъ тамъ, стр. 41. Повечето отъ тѣзи находки г. Дяковичъ издаде въ Сбм. XXII—XXIII, стр. 1 след.

⁵⁾ Б. Дяковичъ, въ Изв. на Б. Арх. Инст. т. I, св. I, стр. 41. Тукъ се даватъ сведения за находкитѣ и на двата некропола.

плоча съ надписъ, въ който се споменува името на тракийския царъ Реметалкъ¹⁾.

До като въ времето на Антонинитѣ градътъ Пловдивъ цѣвтѣлъ и се радвалъ на великолепни сгради и паметници, както това се вижда отъ находкитѣ и отъ представенитѣ върху монетитѣ изображения, въ времето на Траяна Деций (249—251) той претърпѣлъ страшна катастрофа. Готитѣ, подъ предводителството на своя царъ Книва, нахлули въ Мизия. При Novaе (сега Стѣкленъ при Свищовъ) тѣ се раздѣлили: една частъ останала да обсажда града, а другата потеглила презъ Балкана къмъ Пловдивъ. Когато памѣстникътъ на Долна Мизия, Требонианъ Галъ, се явилъ съ войскитѣ си при Нове, готитѣ се оттеглили къмъ Никополъ на р. Росица (Nicomolis ad Istrum). Самъ императорътъ дошълъ въ дунавскитѣ провинции, изпратилъ помощни войски въ Дакия и Македония, а самъ нападналъ готитѣ при Никополъ и рѣшително ги разбилъ. Тѣхнитѣ остатъци минали Балкана, за да се присѣдинатъ къмъ своитѣ другари, които напразно обсаждали Пловдивъ. При Берое (Augusta Traiana) готитѣ неочаквано нападнали римската войска и я разбили. Следъ това тѣ превзели и Пловдивъ поради измѣната на коменданта на града Л. Прискъ, който искалъ съ помощта на неприятеля да завземе императорската властъ (250 г.). Споредъ Амиана Марцелинъ, въ града били изклани отъ готитѣ 100,000 души, между които навѣрно е имало и жители отъ околността, които подирили спасение въ крепостта. Обаче, показаното число на жертвитѣ се счита преувеличено²⁾.

*

Нумизматиката и до днесъ не може да установи, дали Пловдивъ е сѣкълъ монети презъ македонското владичество на Тракия — до сега не сж намѣрени монети, които да установяватъ това. Най-старитѣ пловдивски монети за сега сж тѣй-нареченитѣ „автономни монети“, малки бронзови, на лицето съ глава на Артемида, на opakото — грифонъ или триножникъ (брой 1—2); другъ подобенъ екземпляръ се намира въ Флоренция въ музея на Медичитѣ, описанъ отъ Екелъ (Num. Vet. стр. 59). Тѣзи монети сж отъ голѣма рѣдкостъ. Нѣкои предполагатъ³⁾, че тѣзи монети сж сѣчени въ срѣдата отъ царуването на Тиберий (14—38 г. сл. Хр.), въ периода на преминаването на Тракия подъ римски протекторатъ. Обаче, по стилъ изглежда, че тѣзи псевдоавтономни монети сж сѣчени въ времето на Домициана (81—96 г. сл. Хр.), отъ когато сж известни първитѣ пловдивски монети съ двузиченъ надписъ, на лицето латински, на opakото грѣцки. Псевдоавто-

¹⁾ В. Добруски въ цитирания Трети годишникъ.

Бел. ред. Презъ последнитѣ две години, 1923 и 1924, се откриха по ул. Александър I основи на огромни строежи, великолепни мраморни пиластри, корнизи и др. архитектуронически части на голѣма сграда посветена на Херкулеса, а на пл. Царъ Борисъ („Джумаята“) — останки съ мраморни седалища отъ амфитеатра на древния градъ.

²⁾ Срав. Проф. Г. Кацаровъ. Приноси къмъ историята на древността, стр. 123—124 и цит. отъ него литература.

³⁾ Numismatique de Philippopolis въ Revue Numismatique 1902, стр. 174.

номнитѣ монети на лицето сж безъ надписъ, а на opakото съ грѣцки. Този императоръ далъ на града гражданско право. Навѣрно презъ това време сж сѣчени псевдоавтономнитѣ монети само съ грѣцки надписъ, безъ образа на императора; този образъ впоследствие се явява върху по-голѣми монети съ латински надписъ върху лицето. Отъ тогава почва монеторѣзането въ Пловдивъ, което продължава, съ малко прекъсване, до Елагабала (218—222).

Всичкитѣ монети на Домициана носятъ неговото четирнадесето консулство (COSXIII), т. е. 841 година отъ лѣточислението на Римъ, което отговаря на 88 год. отъ Рожд. Хр., когато Домицианъ билъ избранъ за четирнадесети пжтъ за консулъ.

Върху монетитѣ на Антонина Пий и на нѣкои отъ неговитѣ наследници срѣщаме имената на римскитѣ магистрати, които управлявали Тракия, съ означение на тѣхнитѣ титли. При Антонина въ началото билъ легатъ Antonius Zeno, първо като легатъ ПГЕ(μονεύοντος) и сетне като пропреторъ ЕП(μελοῦντος) ANT(ωνίου) ZHNΩNOY ΠP (εσβεутоῦ) ΣΕΒ(αστοῦ) ANT(ιστρατηγού). Него сж наследили, като praeses, Gargilius Antiquus ПГЕ(μονεύοντος) ΓΑΡΓΙΛΙ ΑΝΤΙΚΟΥ; Pomr. Vopiscus; M. Pont. Sabinus и G. Gallonius Fronto, къмъ 145 г.¹⁾

Легатътъ Gargilius Antiquus продължилъ службата си при Марка Аврелий²⁾, но и до днесъ не е позната монета отъ този императоръ съ този легатъ. При този императоръ легатъ е билъ и Tullius Maximus, който продължилъ службата и при Л. Веръ.

При Комода имало трима легати: M. A. Ceruelianus, Suel. Marcianus и Caecillus Maternus.

При Септ. Северъ легатъ билъ Statilius Barbarus, а следъ него не се срѣщатъ върху монетитѣ имена на легати.

Пакъ отъ монетитѣ знаемъ, че въ времето на С. Северъ градътъ Пловдивъ получилъ почетната титла „Метрополъ“ или ἡ Δαμπτωτάτη τῶν Θρακῶν Ἐπαρχίας μητρόπολις, т. е. „най-свѣтлия метрополъ на Тракийската епархия“.

Споредъ последното раздѣление на римската империя, Пловдивъ станалъ главенъ градъ на провинцията Тракия и седалище на императорски намѣстникъ — Legatus Augusti propraetore (по грѣцки Πρεσβυτῆς Σεβαστοῦ ἀντιστράτηγος). Въ Пловдивъ се е събирало провинциалното събрание — κοινὸν τῶν Θρακῶν, както това се вижда отъ монетитѣ на Каракала и Елагабала, върху ревера на които четемъ κοινὸν Θρακῶν ἐν Φιλίπποπόλει. Въ града имало и катедраленъ храмъ на провинцията. Отъ времето на Адриана и на Антонинитѣ градоветѣ въ източнитѣ провинции на римската империя считали за честь да се

¹⁾ Stein A. Römische Reichsbeamte der Provinz. Thracia 1920, стр. 20.

²⁾ R. Münsterberg, Die beamtennamen auf den griechischen Münzen, отдѣленъ отпечатъкъ отъ Numismat. Zeitsch. 1911, 1912, 1914, стр. 27—95.

наричатъ *νεωκῆροι* на нѣкой императоръ ¹⁾. За да спечелятъ тази почетна титла, тѣ още приживе на императора съграждали храмове въ негова честъ и му отдавали божески почести. Тази почетна титла, както виждаме отъ монетитѣ, носилъ и градътъ Пловдивъ отъ времето на Елагабала ²⁾.

Херодианъ (Hist. rom. 4. 8. 1. 2.) разказва, че когато Каракала въ 214 г., идейки отъ Мизия, прекосилъ Тракия на пѣтъ за Македония, явилъ му се на сънъ Александъръ Велики и му заповѣдалъ да поднови паметъта му, като издигне негови статуи въ всички градове на Тракия. По този случай Каракала наредилъ да се възобновятъ въ Тракия и въ Пловдивъ Питийскитѣ игри и да се издигнатъ изъ градоветѣ статуи и релефи, представлящи великия македонски царъ. Обаче Херодианъ не казва, въ кои градове била възобновена паметъта на Александра. Това научаваме само отъ монетитѣ на Каракала, сѣчени въ Пловдивъ, които на opakото си иматъ надписъ: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΠΥΘΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ (провинциалното събрание на Тракитѣ (възобновява) Питийскитѣ игри въ Филиппополъ въ честь на Александра). Отъ това научаваме още, че градътъ билъ седалище на това събрание ³⁾.

Запазенитѣ надписи даватъ сведения и за уредбата на града. Както въ други градове, уредени по елински образецъ, и тукъ намираме съветъ (ΒΟΥΛΗ) и народно събрание (ΔΗΜΟΣ) ⁴⁾. Сжщитѣ надписи намираме и върху монетитѣ на Гета (бр. 453). Споменува се и градски архонтъ (Πολιτάρχης), но не се знае, дали е билъ само единъ политархъ или сж били повече, както е било въ нѣкои македонски

¹⁾ Неокорътъ първоначално е клисаръ, който е пазѣлъ ключоветѣ на храма, контролиралъ посетителитѣ на храма и тамъ е служилъ. По-късно станалъ управителъ на храма, приемалъ парични влогове и жертвени дарове и въ римско време ималъ високо обществено положение (Daremberg IV 55). Въ римско време неокоросъ се употрѣбява за означаване на единъ градъ, който специално се посвещавалъ на култа на едно божество. Тая титла се употрѣбявала особено при култа на императоритѣ. Право за носене на тая титла придобивали отъ сената, като награда за особени заслуги къмъ култа, чрезъ издигане на храмове или устрояване на игри. Неокоратѣ се повтарялъ за нови заслуги на града (Daremberg IV, ст. 58).

²⁾ Въ моя каталогъ „Античнитѣ монети на Балканския полуостровъ“ и пр. (стр. 293) е казано въ надписитѣ, че при М. Аврелий има монета съ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Този надписъ азъ съмъ взелъ отъ една описана отъ Mionnet (Description de médailles antiques s. II стр. 451, 1467) монета съ женска глава съ крепостна корона. Това описание Мионе е заелъ отъ Vaillant (Num. graeca). Обаче отъ описанитѣ отъ мене въ този трудъ монети, които лично съмъ провѣрилъ, се вижда, че монета отъ М. Аврелий съ надписъ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, отъ която да се установява, че градътъ е носилъ титлата неокория при този императоръ, нѣма. Навѣрно първо Vaillant се е заблудилъ, като взелъ монета отъ Елагабала, който сжщо както М. Аврелий се нарича Антонинъ, и я приписалъ на М. Аврелий; следъ него Mionnet повторилъ грѣшката, а сетне и азъ. Следователно съ положителностъ трѣбва да се твърди, както това се доказва отъ монетитѣ, че градътъ получилъ тази титла за пръвъ пѣтъ въ времето на Елагабала; върху неговитѣ монети тази титла се срѣща често, до като върху М. Аврелиевитѣ нито единъ пѣтъ.

³⁾ Обществениитѣ игри ΠΥΘΙΑ ставали въ честь на Аполона Питийски, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ — въ честь на Александра В.; ΚΕΝΑΡΙΣΕΙΑ, каквито се срѣщатъ пакъ по монетитѣ, били мѣстни тракийски игри.

⁴⁾ Срав. Кацаровъ, Приноси къмъ историята на древността, стр. 125 и цит. отъ него литература.

градове¹⁾. Единъ надписъ отъ Пловдивъ²⁾ ни съобщава, че и въ Пловдивъ магистратитѣ били групирани въ синархия. Въ града имало и герузия³⁾. Този институтъ билъ пренесенъ отъ Мала-Азия. Герузията била частно дружество на възрастнитѣ граждани, безъ политически функции⁴⁾. Споредъ нѣкои автори, тя била единъ видъ сенатъ съ религиозни компетенции, което се подкрепя отъ титлата „свещена“, често пѣти давана на герузията. Обаче, други автори мислятъ, че отъ титлата „свещена“ не може да се вади подобенъ аргументъ, защото тя е изгубила всѣкакво значение и се давала на разни колегии⁵⁾. Най-сетне ученитѣ дохождатъ до заключение, че герузията била общинско управление, мнение подкрепено и отъ единъ надписъ отъ Еносъ⁶⁾. Споредъ този надписъ, герузията въ Тракия, сжщо както и въ Мала-Азия, получавала частъ отъ глобитѣ, плащани отъ повреждачитѣ на гробоветѣ. Въ герузията влизали по-старитѣ граждани, които заемали вече разни служби въ общината и искали и занапредъ да упражняватъ известно влияние върху общинскитѣ работи⁷⁾.

Отъ надписитѣ сжщо научаваме, че въ Пловдивъ имало астиноми⁸⁾, чиновници при градската полиция, които наглеждали зданията, улицитѣ, кладенцитѣ и др.; сжщо дружество на ефебитѣ (младежитѣ)⁹⁾, градска каса (*ταμείον*, *ταμείον*) и ковчезникъ (*ταμίης*)¹⁰⁾; имало и ловно дружество¹¹⁾.

До днесъ нѣмаме никакви сведения за мѣстото на градската монетарница.

* * *

За да представятъ своята илюзорна независимостъ, казва Бабелонъ¹²⁾, много автономни нѣкога градове сж изобразявали върху лицето на своитѣ монети още въ римско време нѣкакъвъ алегориченъ бюстъ на герой, който се считалъ като основателъ на града, нѣкаква персонификация на народа, на народното събрание (общински съветъ), или на градската богиня. По подражение на тия градове и Пловдивъ е представилъ върху лицето на своитѣ най-стари монети главата на Артемида, едно отъ главнитѣ тракийски божества (бр. 1).

¹⁾ Dumont, *Mélanges*, стр. 298.

²⁾ Сбм. XVI—XVII, стр. 105.

³⁾ Dumont, № 55; 57 с.

⁴⁾ Dumont, стр. 298, — Момзенъ, *Röm. Geschichte* V, стр. 328.

⁵⁾ Срав. по въпроса Кацаровъ, Приноси стр. 125 и цитираната отъ него литература.

⁶⁾ Dumont, № 104.

⁷⁾ Кацаровъ, пакъ тамъ, стр. 126.

⁸⁾ Добруски, Сбм. XVI—XVII, стр. 118.

⁹⁾ Dumont, № 43.

¹⁰⁾ Пакъ тамъ, № 55 и 57.

¹¹⁾ Пакъ тамъ, № 42.

¹²⁾ Babelon E., *Les monnaies grecques*, Paris 1921, стр. 132.

Но и това илюзорно право на независимост скоро изчезва, и още отъ най-ранната императорска епоха лицето върху монетитѣ е заето отъ образа на императора, а сж запазени само мѣстнитѣ божества и гръцкиятъ надписъ, съ който било свикнало населението; само Домициановитѣ монети правятъ изключение, — на лицето си иматъ латински надписъ. Надписитѣ върху лицето съдържатъ само името и титлитѣ на императора, повечето пжти преведени отъ латинскитѣ надписи на римскитѣ монети. Самата изработка на монетитѣ е посредствена, на мѣстни майстори, и не може да се сравнява съ римскитѣ златни, сребърни и бронзови монети, които често пжти даватъ вѣрни портрети на императоритѣ и по-елегантни типове на opakото на монетитѣ. Обаче колониалнитѣ монети, въ замѣна на това, сж твърде интересни отъ историческо гледище по своитѣ разнообразни изображения, които представятъ разни събития, мѣстности, рѣки, планини, храмове и главнитѣ божества на града и провинцията.

* * *

Въ римско време Пловдивъ билъ цвѣтуещъ градъ. Това се вижда както отъ многобройнитѣ монети, сѣчени тамъ, така и отъ голѣмитѣ богати постройки, останкитѣ на които постоянно се изравятъ изъ недрата на земята. За икономическото развитие на града способствували неговото географическо и топографско положение и извънредно плодородната почва на неговата околностъ.

Сѣченето на монети въ Пловдивъ почва при Домициана безъ името на императорски намѣстникъ. Това положение продължавало и при Адриана и Траяна и тепърва въ времето на Антонина Пий почва да се явява името на легата HGE ZHNONOS . Отъ това трѣбва да се заключи, че първитѣ трима императори сж дали правото на града да сѣче монети направо, а не чрезъ свои замѣстници, както е било следъ Антонина Пий. Псевдоавтономнитѣ монети навѣрно трѣбва да се считатъ като монетна единица отъ времето на Домициана. Срѣдната тежестъ на тѣзи монети е около 2·5 гр.

Монетитѣ отъ Пловдивъ се подраздѣлятъ на два периода: първиятъ е отъ времето на Флавиевата фамилия и почва съ Домициана и свършва съ Елия Цезаръ, приemenъ синъ на Адриана; втората, отъ Антониновата фамилия, почва съ Антонина Пий, следва при М. Аврелий, Л. Веръ, Комодъ, С. Северъ, Каракала, Гета, прескача Макрина и Диадумениана и свършва съ Елагабала.

Знакътъ на стойността не е отбелезанъ върху монетитѣ, но, въпреки това, монетната единица по цена се равнява съ римския асъ, но не и по тежестъ. Въ монетнитѣ сбирки на Народниятъ Музей въ Пловдивъ и на Народния Музей въ София сж запазени монети отъ всички по-горе поменати императори. Тежестъта на всички видове монети е следната: монетитѣ на Домициана иматъ тежестъ: голѣмитѣ до 25·29 гр., срѣднитѣ 6 — 10·60 гр., малкитѣ до 2·35 гр.; малкитѣ на

Траяна 2·70—3·50 гр.; голѣмитѣ на Адриана 20·40—26·15 гр., срѣднитѣ — 12·60—12·90, малкитѣ 2—6 гр.; тия на Елий Цезарь 12·50 гр., голѣмитѣ на Антонина Пий 15·60—21·10 гр., срѣднитѣ — 2·20—9·90 гр., малкитѣ — 2·20—6·75; голѣмитѣ на М. Аврелий — 14·95—20·60 гр., срѣднитѣ — 8·05—10·80 гр., малкитѣ — 3·65—5·40 гр.; на Фаустина срѣднитѣ — 6·40—11·80 гр., малкитѣ — 3·05—4·60 гр.; Луций Веръ голѣмитѣ — 20·55 гр., срѣднитѣ — 8·25 гр., малкитѣ — 3·06—4·35 гр.; на Комодъ голѣмитѣ — 8·65—17·75 гр., срѣднитѣ — 6·50—9·20 гр., малкитѣ — 2·65—5·45 гр., квинеръ 1·78 гр.; на Криспина срѣднитѣ — 6·65—10·25 гр., малкитѣ — 3·90—5·45 гр.; на С. Северъ голѣмитѣ 11·70—19·80 гр., срѣднитѣ 7·25—8·10 гр., малкитѣ — 2·95—4·65 гр.; на Домна — 4·75—8·55 гр.; на Каракала голѣмитѣ — 15·15—39·20 гр., срѣднитѣ — 6—9·35 гр., малкитѣ 2·62—5·10 гр.; на Гета голѣмитѣ — 12·60—18 гр., малкитѣ 2·55 гр.; на Елагабалъ голѣмитѣ 12·40—37·80 гр., срѣднитѣ — 7·90—9·60 гр., малкитѣ — 2·55—4·70 гр.; на Корнелия Паула голѣмитѣ 11·66—15·90 гр. По тегло

1 ась е равенъ на	2 ¹ / ₂	—	3 ¹ / ₂ гр.
2 " "	4	—	7 "
3 " "	6	—	10 "
4 " "	10	—	13 "
5 " "	13	—	16 "

Монетитѣ съ по-голѣма тяжестъ отъ 16 гр. спадатъ къмъ медальонитѣ.

Отъ долната таблица, изчислена по цифритѣ на монетитѣ, се вижда съ какъвъ номиналъ монети е сѣкълъ всѣки императоръ въ Пловдивъ

Домицианъ	Медальонъ		4	3	2	1
Траянъ						1
Адрианъ	Медальонъ	5	4	3	2	1
Елий Цезарь			4			
Антонинъ Пий	Медальонъ	5	4	3	2	1
Маркъ Аврелий	Медальонъ	5	4	3	2	1
Фаустина			4	3	2	1
Луций Веръ	Медальонъ			3		
Комодъ		5	4	3	2	1
Криспина			4	3	2	1
С. Северъ		5	4	3	2	1
Юл. Домна				3	2	
Каракала	Медальонъ	5	4	3	2	1
Гета		5	4			1
Елагабалъ	Медальонъ	5	4	3	2	1
Корнелия Паула		5	4			

* * *

Макаръ Пловдивъ и да е нѣмалъ традиция, о която да се придържа, както, напр. крайморскитѣ градове, въ обичай е станало, обаче, при сѣченето на монети да се изобразява върху тѣхъ мѣстното рѣчно божество, което и виждаме върху монетитѣ на почти всички императори, сѣкли монети въ Пловдивъ. Това се обяснява съ обстоятелството, че р. Марица (Hebrus) още въ старо време била известна като плавателна рѣка, а населението обожавало благотворното ѝ влияние върху околната растителност. Затова ние виждаме персонификацията на тази рѣка, представена върху монетитѣ, като брадатъ мжжъ полулегналъ, подпирашъ се съ единия лакътъ на скала (Родопитѣ, Рила), изъ която извира вода и се стича подъ божеството, което често пѣти държи въ едната си ржка класове и макъ (бр. 39), символъ на плодородие, плодно или растително клонче (обр. 42), или цвѣте (обр. 55), или трѣстика (бр. 54), символъ на общото плодородие въ околността; понѣкога се забелезва при божеството предна частъ отъ лодка или корабъ (бр. 50), доказателство за плавателността на рѣката.

Наредъ съ рѣчното божество представени сж и съседнитѣ на Пловдивъ Родопи. Персонификацията на Родопитѣ е жена, седнала на скала, държаща родопско цвѣте (бр. 53). Освенъ това, на особна почитъ е била въ Пловдивъ градската богиня. Тя е представена върху монетитѣ на повечето императори било сама, било придружена съ рѣчното божество Хебрусь. Богинята се срѣща още въ началото на монеторѣзането, при Домициана (бр. 3). Тя всѣкога е представена съ крепостна корона на глава, което показва, че градътъ билъ укрепенъ, съ патера въ ржка, символъ на жертвоприношение, често пѣти държаща класове или скиптеръ, символъ на върховна властъ или самоуправление на града или провинцията. Сжщата богиня при Комода (бр. 163) е представена увита въ широка мантия, седнала на скала, държаща макъ и кормило, символъ на щастие. При Криспина (бр. 252) и Юл. Домна (359) е представена само главата на градската богиня, забулена, съ крепостна корона. При Гета тя е представена като жена (персонификация на народа и градския сенатъ) права предъ единъ мжжъ (персонификация на народното събрание); и двамата държатъ скиптри и си подаватъ ржка въ знакъ на съгласие между народъ и сенатъ (бр. 453). При Елагабала богинята е изобразена седнала на столъ, държаща храмъ и скиптеръ (бр. 462). Тукъ тя е представена като ктиторка, която поднася на императора храмъ въ знакъ на благодарностъ за неговото благоволение, че е далъ на града почетната титла неокоратъ. Това доказва, че въ честъ на Елагабала или на неговия култъ градътъ е издигналъ храмъ. Навѣрно по сжщия случай градътъ е отсѣкълъ при сжщия императоръ доста медальони и монети, върху които сж представени храмове, посветени на бога на търговията Хермесъ, както това личи отъ единъ медальонъ съ изображение на храмъ съ осемъ колони и въ срѣдата статуя на

това божество (бр. 467) и другъ единъ медальонъ съ храмъ съ 6 колони (468). Че Хермесъ е билъ на голѣма почитъ въ Пловдивъ и че въ града е сѣществувалъ храмъ въ негова чeсть — се доказва отъ многобройнитѣ монети на града съ изображение на храмове съ неговата статуя, сѣчени въ времето на С. Северъ (бр. 336), Каракала (бр. 432), Гета (бр. 442) и Елагабала (467), а образътъ на Хермеса се срѣща върху монетитѣ на повечето отъ императоритѣ.

При Гета сѣ отсѣчени и монети, върху които е представенъ образътъ на прочутия въ старо време тракийски пѣвецъ Орфей, седналъ върху скала¹⁾, обиколень отъ разни животни и птици, които слушатъ неговитѣ мелодии — (бр. 443).

Отъ времето на Каракала въ монеторѣзането на Пловдивъ настѣпва нова ориентировка въ монетнитѣ типове. Почватъ да сѣкатъ монети, върху които сѣ представени сцени отъ Александрийскитѣ и Питийскитѣ игри, възобновени отъ него при неговото посещение на града въ 214—215 г. Върху тия монети преобладаватъ сцени на гимнастически и атлетически игри. Представени сѣ трима борци, отъ които единиятъ си потапя ржката въ сѣдъ съ масло, за да се приготви за предстоящата борба (бр. 371); върху друга монета е преставенъ борецъ голъ, съ протегната ржка за борба (бр. 387), или борецъ, който се упражнява въ гимнастически игри (бр. 388); другъ борецъ държи палмовъ клонъ и вѣнецъ като знакъ на победа (бр. 390). Върху нѣкои медальони и монети е представена четвъртита маса и отгоре ваза — награденъ даръ и вѣтре палми или топки; подъ масата вазичка за благоуханни масла и понѣкога въ нея палми, а до нея топки за игра (бр. 372). Представени сѣ сѣщо само урни и вѣтре топки (бр. 417).

Върху монетитѣ на Гета не се срѣщатъ изобразени игри. Обаче при Елагабала се появяватъ маситѣ съ вази — награденъ даръ, флакончета за масла, палми (бр. 475, 512—515), както и борци (бр. 478—481, 517—522).

Освенъ изброенитѣ до тукъ изображения, като по-специални за Пловдивъ, сѣчени сѣ и монети съ образитѣ на мѣстни божества. Още при Домициана виждаме образа на Артемида, като ловчийка, въ кѣса дреха, вѣоржжена съ колчанъ съ стрели и лѣкъ (бр. 9). Сѣщото виждаме и при Траяна (бр. 10), Адриана (бр. 21) и Криспина (бр. 254); при С. Северъ тя е представена въ дълга дреха, въ л. си ржка държи изпънатъ лѣкъ, а въ дѣсната клонче, къмъ което си обърналъ главата единъ елень (307); друга съ патера и кѣса факла (бр. 306), а при Домна съ дълга запалена факла и на рѣце носи, завито въ мантията ѝ, детенце (Дионисъ); предъ нея стои елень или дива коза (бр. 363). Тази сцена ни припомня сведенията, които дава Платонъ въ кн. I на Републиката за Дио-

¹⁾ По формата на изобразената скала може да се предположи, че това е живописното Небеть-тепе. Б е л. Р е д.

нистичния характеръ на праздненствата, устройвани въ Тракия въ честъ на тази богиня, която тамъ наричали Бендида. Споредъ Херодота (V.7), Артемида била едно отъ най-главнитѣ божества въ Тракия. Тя се почитала като богиня на луната, затова върху нѣкои релефи тя е представена съ полумесецъ. Споредъ сѣщия авторъ (IV.33), въ Тракия и Пеония ѝ принасяли въ жертна жени¹⁾. Споредъ Страбона (X.470) праздненствата, устройвани въ Тракия въ честъ на Бендида, имали оргиастиченъ характеръ, както въ фригийската религия. Бендида била богиня — майка, която храни хората, животнитѣ и растенията и на която се подчинява цѣлата природа, затова тя се отъждествявала съ Фригийската и Лемноската Велика Богиня Кибела²⁾. Въ Пирея, гдето билъ издигнатъ храмъ на Бендида, живушитѣ тамъ траки образували специално дружество, което да служи на култа на Бендида. Това дружество устройвало въ честъ на богинята тържества, които се състояли отъ нощни надпреварвания съ факли, на коне, и затова понѣкога виждаме богинята изобразена върху монетитѣ съ факла (бр. 363). Следъ нощнитѣ надпреварвания следвалъ нощенъ празникъ, който билъ свързанъ съ веселъ пиръ и ималъ навѣрно оргиастиченъ характеръ³⁾.

Съ голѣма почитъ се ползувала въ Пловдивъ и Деметра като богиня на плодородието. Върху монетитѣ тя за пръвъ пѣтъ се срѣща при М. Аврелий, изобразена съ класове надъ разпаленъ жертвеникъ и дълга запалена факла (бр. 97); понѣкога жертвеникътъ липсва (бр. 99—103). Сѣщата богиня се срѣща и при Фаустина: тя е забулена и държи сѣщо класове и факла, а понѣкога и макъ (бр. 135, 144); сѣщо и при Комода (бр. 164, 172, 177, 187, 188, 208—210). Богинята се срѣща и при С. Северъ застанала предъ мистична кошница, изъ която излиза змия, държи патера и факла, около която се увива змия (бр. 305, 314). При Домна богинята е съ калатосъ на главата, държи патера и дълга запалена факла, около която се увива змия (бр. 360). Сѣщата богиня се срѣща и при Гета (бр. 450) и Елагабала (бр. 504).

Споредъ Херодота (II.171), Деметра или Церера била едно отъ най-старитѣ божества на пеласгитѣ. Култътъ ѝ билъ пренесенъ въ Елевсисъ, дето тя била почитана като покровителка на плодородието и като разпространителка на житото; затова тя е представена върху монетитѣ държаща класове.

Култътъ на Деметра, като богиня на земледѣлието, билъ пренесенъ и въ Тракия и Мизия. Това се вижда отъ монетитѣ, сѣчени въ тѣзи провинции. Той ще да е билъ особно популяренъ въ Мизия по Черноморското крайбрѣжие, понеже образътъ ѝ се срѣща върху монетитѣ още отъ автономния периодъ на градоветѣ Дионизополъ,

¹⁾ Daremberg. Dictionnaire des antiquités grecques et romaines, стр. 686.

²⁾ Кацаровъ въ Изв. Истор. Д-во, II, стр. 38.

³⁾ Пакъ тамъ, стр. 32.

Истъръ, Калатия, Одесосъ и Томи ¹⁾. Не по-рѣдко се срѣща образътъ на Деметра и върху монетитѣ на тракийскитѣ градове, но въ по-късна епоха.

Обаче върху монетитѣ на Пловдивъ, както и на други градове на Мизия и Тракия, се срѣщатъ почти всички гръцки божества, за които не може да се каже, дали тѣ сж се почитали въ града или сж само избрани като типове за монетитѣ, както това е ставало и за други градове. Доказателство за официалния култъ сж статуитѣ на божествата, представени въ храмове, както е случая съ Хермеса.

Отъ гръцкитѣ божества най-много се срѣщатъ върху монетитѣ на Пловдивъ Аполонъ, Дионисъ и Херакълъ. Аполонъ се срѣща още при Домициана. Той е представенъ голъ, държащъ патера или подпрянъ на колона съ лира въ ржка (бр. 6); при Адриана е представенъ съ патера и клонче (бр. 16—17); при Антонина Пий държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ и лжкъ (59—62); представенъ е сжщо и като Аполонъ Бонусъ-Евентусъ съ патера и клонче или клонче надъ разпаленъ жертвеникъ (бр. 63—65); при М. Аврелий е представенъ сжщо съ патера и лжкъ (бр. 96); при Фаустина е представенъ въ женски дрехи съ патера и клонче (бр. 122), или голъ съ патера и лжкъ, или предъ жертвеникъ съ патера, лжкъ и стрела, или само съ клонче (бр. 124—127); сжщевременно е преставенъ и като гущероубиецъ — съ лѣвата си ржка се подпира на дънеръ, а съ дѣсната иска да убие гущеръ, който лази по дънера (бр. 120—121). При Л. Веръ е представенъ като Бонусъ-Евентусъ съ патера надъ разпаленъ жертвеникъ и клонче (бр. 150); при Комода е представенъ съ патера надъ разпаленъ жертвеникъ (бр. 181) или като Бонусъ-Евентусъ (бр. 197—198); при С. Северъ той е представенъ въ положение, което твърде рѣдко се срѣща: тукъ той е голъ, въ дѣсната ржка държи патера, а въ лѣвата — лира, подпряна на палмовъ клонъ; предъ него орелъ гледа къмъ божеството (бр. 299); представенъ е сжщо и като Бонусъ-Евентусъ (бр. 324) или съ патера и лжкъ (бр. 325). При Домна Аполонъ е представенъ съ патера надъ разпаленъ жертвеникъ и съ лжкъ (бр. 357); при Каракала е съ патера и клонче (бр. 421). Въ времето на Елагабала трѣбва да е билъ съграденъ храмъ въ честь на Аполона, защото върху единъ медальонъ императорътъ е представенъ като ктиторъ, който поднася на Аполона единъ храмъ съ много колони, а въ лѣвата си ржка държи лжкъ и мантията си; подъ храма е изобразена четвъртитата маса и отгоре ваза, пълна съ топки (бр. 463). При сжщия императоръ Аполонъ е представенъ като музикантъ, голъ, правъ, дѣсната ржка вдигната надъ главата му, съ лѣвата крепи лира върху триножникъ (бр. 476).

Култътъ на Аполона е преминалъ отъ Гърция въ Тракия. Многобройнитѣ бронзови статуйки на Аполона, които сж служили за

¹⁾ Мушмовъ, Античнитѣ монети на Балканския полуостровъ, бр. бр. 98, 148, 222, 1549 и 1717.

домашни образци на божествата, и монетитѣ съ неговия образъ свидетелствуватъ за широката популярностъ на този богъ въ Тракия. Едно негово святилище бѣ открито при с. Диникли, Борисовградско, дето се намѣриха много барелиефи и бронзови статуйки на конници¹⁾, които представятъ Аполона като тракийски конникъ. Центърътъ на неговия култъ трѣбва да е билъ градъ Аполония (сега Созополъ), дето се намиралъ прочутиятъ неговъ храмъ съ колосалната статуя отъ скулптора Каламисъ. Въ сѣщия градъ още презъ V и IV в. пр. Хр. сж били сѣчени сребърни монети съ образа на Аполона²⁾. Главната причина за голѣмото разпространение на Аполоновия култъ по Черноморското крайбрежие се намира въ неговото значение като богъ на колонизацията³⁾. Както видѣхме отъ медальона на Елагабала, навѣрно и въ Пловдивъ трѣбва да е имало храмъ на Аполона. Той билъ и богъ на музиката. Затова неговия образъ срѣщаме върху монетитѣ съ лира. Въ Римъ въ честь на Аполона били устройвани публични игри, придружени съ жертвоприношения⁴⁾. Предполага се, че подобни игри, уреждани отъ общинската властъ, сж ставали и въ Пловдивъ. Въ този градъ навѣрно култътъ на Аполона, като официално божество, е билъ въведенъ въ времето на Елагабала, когато билъ издигнатъ и храмъ въ негова честь.

Образътъ на Диониса за пръвъ пжтъ се срѣща върху монетитѣ на Пловдивъ въ времето на Траяна. Дионисъ е представенъ голъ, държи *cantharus* (чаша съ две дрѣжки) и се подпира на тирсъ, превързанъ съ панделка (бр. 11). Въ сѣщото положение се срѣща и върху малкитѣ монети на Антонина Пий (66—74). При сѣщия се срѣща Дионисъ облеченъ въ кжса дреха съ сѣщитѣ атрибути (75). При М. Аврелий Дионисъ е представенъ предъ жертвеникъ съ патера и кжсъ тирсъ (92), а понѣкога—съ гроздъ и тирсъ (109). При Комода той е представенъ въ колесница, впрегната съ две пантери, които препускатъ въ галопъ, съ дветѣ си ржце държи наведенъ тирсъ (168); при другъ случай той е представенъ голъ, съ обувки, излива чаша и се подпира на тирсъ, а отъ странитѣ му сатиръ и пантера, негови другари (176). При С. Северъ Дионисъ е представенъ яхналъ на пантера, съ дѣсната си ржка се подпира на задницата на пантерата, а въ лѣвата държи тирсъ, украсенъ на върха съ борова шушулка и превързанъ съ панделка (270—271). Върху малкитѣ монети на сѣщия императоръ той е представенъ голъ, съ чаша и тирсъ (321), понѣкога предъ него пантера (322). При Каракала той е голъ, правъ, излива чаша и се подпира на тирсъ; предъ него пантера съ вдигнатъ преденъ л. кракъ (393—394); представенъ е сжщо и яхналъ на пантера, държи чаша и тирсъ (425). При Елагабала Дионисъ е представенъ само върху малкитѣ монети голъ, правъ, съ гроздъ и тирсъ (527).

¹⁾ Добруски, Археол. Извѣстия на Народния музей, I кн., стр. 105.

²⁾ Мушмовъ, цит. съч., стр. 173.

³⁾ Pick, Die Antiken Münzen Nordgriechenlands I, стр. 191 след.

⁴⁾ Dagemberg, цит. съч., стр. 317.

Споредъ митологическитѣ предания и сведения на авторитѣ, праотечеството на Диониса е Тракия. Херодотъ (V. 7) представя Диониса като главенъ богъ на Тракиѣ. У родопскитѣ Беси или Сатри сжществувало общонародно светилище на Диониса, което, споредъ сжщия авторъ (VII. 111), се намирало на единъ отъ най-високитѣ върхове на Родопитѣ ¹⁾. Изобщо тракийскитѣ Дионисъ се почиталъ не само като богъ на лозята, виното, градинитѣ и плодородието, но още и като богъ на вдъхновението и пророчеството подъ влиянието на виното.

Споредъ най-новитѣ изследвания за култа на Диониса отъ френския ученъ проф. Paul Perdrizet ²⁾, освенъ Дионисовото светилище въ Родопитѣ, подобно светилище на Диониса имало и въ планината Ниса или Пангей (Пърнаръ-дагъ) въ Македония, което принадлежало на племето Сатри. Светилището, което се намирало на най-високия връхъ на планината (днесъ Пилафъ-тепе), не било храмъ, като гръцкитѣ, а навѣрно пещера. Тукъ пророкувала, като служителка на Диониса или сродния съ него герой Ресъ (Ῥῆσος) една жрица. Специални жреци нареждали несвързанитѣ думи на пророчицата и ги съобщавали на просителитѣ. Споредъ Херодота, тѣзи жреци били беси (Βύσσρι), особено опитни въ Дионисовитѣ обряди.

Отъ Тракия култътъ на Диониса преминалъ въ Гърция. Понеже чисто тракийскитѣ култъ на това божество е малко известенъ, затова ученитѣ се ползуватъ отъ сведенията, които сж запазени за Дионисовия култъ въ Гърция. Елементитѣ на тоя култъ Пердризе смѣта за тракийски.

Въпреки тракийския произходъ на Диониса, изглежда, че въ Пловдивъ е нѣмало издигнатъ храмъ на този богъ. Навѣрно това трѣбва да се обясни съ близостта на неговото светилище въ Родопитѣ.

Изображението на Херакла се срѣща за пръвъ пѣтъ върху монетитѣ на Пловдивъ презъ времето на С. Северъ въ борба съ Немейския левъ (272 и 317) и съ Хидрата (бр. 273) или съ кривакъ и лжкъ (274). Върху една малка монета отъ сжщия императоръ той е представенъ голъ, правъ, съ кривакъ въ д. ръка, подпрянъ на скала, а съ лѣвата е прегърналъ Диониса дете (326—327). При Каракала върху единъ медальонъ той е представенъ голъ, правъ, опрянъ на кривакъ и държащъ левска кожа (369), а върху друга монета се подpira на кривакъ, сложенъ върху скала, и държи левска кожа (386); върху друга монета той е представенъ седналъ на левъ, държи ябълка и изправенъ кривакъ; върху една малка монета представенъ е правъ подпрянъ на кривакъ и държащъ ябълка (426). При Гета е представена статуя на Херакла върху висока скала; той е голъ, правъ, подpira се на кривакъ, а на л. му ръка е праметната левска кожа (440). Отъ тази монета трѣбва да се заключи, че въ времето на Гета въ Пловдивъ е била издигната

¹⁾ По-подробно за това вж. Добруски, Мсб. XVI—XVII, стр. 78.

²⁾ Cultes et mythes du Pangée въ Annales de l'Est, 24-e année, fasc. 1.

на нѣкой отъ градскитѣ хълмове¹⁾ статуя на Херакла, която впоследствие е послужила и за образецъ при отсичането на горнитѣ монети. При Елагабала върху два медальона Херакълъ е представенъ въ обикновеното му положение—съ кривакъ и левска кожа (464—465).

Херакълъ билъ гръцко божество, и неговиятъ култъ най-напредъ се е затвърдилъ въ Атина, а отъ тамъ се разпространилъ по цѣлия елински свѣтъ и миналъ въ Тракия и Мизия. Споредъ нѣкои автори²⁾, култътъ на Херакла официално билъ въведенъ въ римскитѣ легиони на Дакия презъ второто столѣтие сл. Хр. Ако се сѣди отъ монетитѣ, трѣбва да се предполага, че култътъ на Херакла въ Мизия и Тракия билъ известенъ и популяренъ още отъ ранна гръцка епоха пр. Хр., понеже неговиятъ образъ е представенъ върху автономнитѣ монети, сѣчени презъ V, IV и III в. пр. Хр. въ Кабиле, Перинтъ, Селимбрия и пр.³⁾

Херакълъ, между другитѣ качества, които притежавалъ, споредъ римската митология, билъ и богъ на земното плодородие, покровителъ на нивитѣ и на горитѣ; той билъ сѣщо и богъ на изворитѣ и отъ тамъ неговото сродство съ нимфитѣ. Върху една оброчна плочка, намерена при Мадара, Шуменско, Херакълъ е представенъ седналъ на почивка въ храма на Нимфитѣ, които му прислужватъ⁴⁾. Той билъ и олицотворение на благотворителната сила, затова той е побѣдителъ на чудовищата и дивитѣ звѣрове. Когато предстояла борба, всѣкога борцитѣ призовавали неговото покровителство. Споредъ най-старитѣ предания, Херакълъ се смѣталъ въ Гърция за основателъ на Олимпийскитѣ игри, които той устроилъ за пръвъ пжтъ следъ победата си надъ Авгий, за да я овѣковѣчи⁵⁾. Върху монетитѣ на островъ Тасосъ⁶⁾, дето е представенъ образътъ на Херакла, той се нарича σωτήρ, спасителъ, който отстранява опасноститѣ, злата сѣдба. Понѣкога Херакълъ е представенъ и като покровителъ и другаръ на Диониса. Затова върху монети отъ С. Северъ (326—327) ние го видѣхме прегърналъ Диониса дете.

Образътъ на бога на войната Аресъ (Марсъ) се срѣща още въ времето на Домициана — той е представенъ съ шлемъ, въ военно облѣкло, въоръженъ съ щитъ и копие (8). При Адриана той е сѣщо въ военно облѣкло, но като жертвоприносителъ следъ победа, съ патера и обърнато копие (18—19) или голъ съ нараменъ щитъ и дълго копие (20). При Антонина Пий Аресъ е съ шлемъ, голъ, съ копие и нараменъ

¹⁾ Вѣроятно на „Сахатъ-тепе“, подъ политъ на което миналото лѣто се откриха ог. омни мраморни корнизи, колони, пиластри и пр. на сграда посветена на Херакла. Бел. Ред.

²⁾ Poinsot, Mémoire de la Soc. Nation. des Antiquaires de France 1899, стр. 342.

³⁾ Мушмовъ, цит. съч. № 3885, 4370, 4744 и пр. За разпространението на Херакловия култъ въ Дакия и Мизия в. Б. Филовъ въ Изв. на Бѣлг. Археол. Друж. II, 85 и сл. и цитираната тамъ литература, а сѣщо Б. Дяковичъ въ Годишникъ на Народн. Библ. въ Пловдивъ за 1922, стр. 21 и сл.

⁴⁾ Б. Филовъ, Релефъ на Херакла отъ Мадара въ Изв. Бѣлг. Арх. Д-во II 1911, стр. 85 сл.

⁵⁾ Дяковичъ Б. Оброчни барелефи на Херкулесъ въ Годишникъ на Народ. Библ. въ Пловдивъ за 1922, отдѣл. отпеч., стр. 2.

⁶⁾ Мушмовъ, цит. съч., № 5651.

щитъ (38, 76) или съ копие и до него щитъ (77—79). При М. Аврелий той е голъ, съ шлемъ, съ щитъ на л. рамо, безъ копие (105—106), или съ патера и копие и до него щитъ (107). При Л. Веръ той е представенъ съ шлемъ, голъ, съ щитъ на рамо (151). При С. Северъ Аресъ е въоръженъ съ копие и щитъ (331); при Каракала той е въ сжщото положение (410); при Гета сжщо (444); при Елагабала сжщо (490, 528—529).

Понеже Тракия била въ постоянни войни, нарекли я отечество на Ареса. Споредъ Херодота (V. 7), Аресъ билъ главенъ тракийски богъ, и отъ Тракия неговиятъ култъ се разпространилъ по другитъ страни. Споредъ Амианъ Марцелинъ (XXVII. 4), въ Тракия принасяли жертва на Ареса военни пленници. Сжщо и споредъ мѣстнитъ поетически легенди, Аресъ билъ популяренъ въ Тракия¹⁾. Въ надписитъ отъ Тракия не се срѣща неговото име²⁾; обаче върху монетитъ отъ Тракия и Мизия неговиятъ ликъ е представенъ много често.

Култътъ на Ареса отъ Тракия и Мизия билъ пренесенъ и въ римската държава, дето му били въздигани храмове и паметници, като на богъ на войната подъ името Марсъ.

Зевсъ се срѣща върху монетитъ отъ Пловдивъ за пръвъ пѣтъ въ времето на Антонина Пий. Той е представенъ седналъ на столъ съ патера и скиптъръ (25, 28—29) или правъ съ мълния и скиптъръ (31); сжщо при М. Аврелий (88), Комода (158, 199—200), Криспина (258) и С. Северъ (268—269). При Каракала Зевсъ е представенъ пакъ седналъ на столъ, но вмѣсто патера държи Победата и скиптъръ (383) или патера и скиптъръ (384); той е представенъ и правъ съ мълния и скиптъръ (385).

Зевсъ или Юпитеръ билъ отъждественъ съ тракийския богъ на небето Διος или Ζελευρδους (Ζελευρδους, Svelsursus)³⁾. Култътъ му билъ твърде много разпространенъ въ Мизия и Тракия. Той се срѣща изобразенъ самъ или придруженъ отъ Хера върху много паметници и оброчни плочки отъ тѣзи области. Важенъ центъръ на култа на Зевса и Хера била областта на Горна Струма (Кюстендилско и Дупнишко⁴⁾), отъ дето сж известни паметници, посветени на тѣзи божества. Едно важно светилище на Зевсъ и Хера е открито при с. Копиловци, Кюстендилско⁵⁾.

Много често се срѣща образътъ на Зевса върху монетитъ, сѣчени въ Мизия и Тракия; почти нѣма въ тѣзи области градъ, който да не е сѣкълъ монети съ образа на това божество.

Асклепий за пръвъ пѣтъ се срѣща въ Пловдивъ върху монетитъ на Л. Веръ. Той е представенъ въ обикновеното си положение, правъ, съ голи гърди, подпрянъ на змийска тояга (152). Сжщото е

¹⁾ Pauly-Wissowa. Real Encycl., стр. 642.

²⁾ Добруски въ Мсб. XVII—XVIII, стр. 4.

³⁾ Kretschmer, Einleitung in die Gesch. der griech. Sprache, стр. 241.

⁴⁾ Reinach S. Rev. Archéol. 1897 II, стр. 224.

⁵⁾ Кацаровъ Г. Светилището на Зевсъ и Хера въ Изв. Арх. Д-во IV, стр. 80 сл.

и при Комода (157, 192). При С. Северъ Асклепий е придруженъ отъ Хигия (296). При Каракала е представенъ седналъ на столъ, храни змия въ патера и се подпира на змийска тояга (382). Този типъ се срѣща твърде рѣдко; тукъ Асклепий възприема атрибутитѣ на Хигия, която обикновено храни змията. Срѣща се и въ обикновената му поза само съ змийска тояга (409). При Елагабала Асклепий е представенъ по-особено, като е взелъ змийската тояга по овчарски, предъ себе си и на нея подпрѣлъ брадата си (493—495), а при другъ случай змийската тояга се опира подъ мишницата му (496—497); той е представенъ и придруженъ съ Хигия (498), а понѣкога въ обикновеното му положение — съ ржката си се подпира на змийска тояга (525). При Корнелия Паула Хигия е представена да храни змия съ патера (551).

Асклепий или Ескулапъ билъ първостепенно божество въ Тракия и се почиталъ като богъ на лѣкуването и покровителъ на лѣчебнитѣ води. Той билъ синъ на Аполона и на Коронисъ, дъщеря на царя на Лапититѣ. Следъ раждането, майка му го оставила въ гората Мартионъ или Титейонъ, дето го е кърмила една коза и го е пазило едно куче. Овчарътъ съгледалъ детето. Навѣрно въ свръзка съ тази легенда Асклепий е представенъ върху погоре описаната монета (494) въ овчарска поза съ змийската тояга. Отъ Гърция култътъ на Асклепия минава въ Мала Азия и сетне въ Мизия и Тракия, дето имало построени въ негова честь специални храмове и светилища — асклепиони. До сега такива светилища у насъ сж открити при Глава Панега, Луковитско ¹⁾, с. Баткунъ, Т.-Пазарджийско ²⁾, въ пещерата „Царна“ до с. Новоселъ въ Родопитѣ ³⁾. Отъ направенитѣ разкопки на Хисарлъка въ Кюстендилъ ⁴⁾ се доказа, че тамъ е имало храмъ на Асклепия, а може би и асклепионъ, на какъвто се откриха основитѣ съ бани, и въ старата Сердика (София) на жгъла на Княжевското шосе и Александровската болница ⁵⁾. Че култътъ на Асклепия билъ твърде разпространенъ въ Мизия и Тракия — личи отъ многобройнитѣ монети, които били сѣчени въ тѣзи области, и върху които сж представени образитѣ на Асклепия, Хигия и Телесфора; това се потвърждава още и отъ оброчнитѣ плочки съ образитѣ на тѣзи божества и други паметници и статуи, посветени на сжщитѣ. Култътъ на Асклепия билъ на голѣма почитъ и въ Пловдивъ. Това ни показва намѣрената тамъ на последъкъ мраморна плоча, фриза отъ голѣма сграда, която сега се съхранява въ Пловдивския Народенъ Музей; за тази плоча, както и други паметници съ образа на Асклепия по-подробни сведения

¹⁾ Добруски В. въ Изв. на Нар. Музей I, стр. 1 сл.

²⁾ Мсб. XI I, 427—8.

³⁾ Дяковичъ Б. Тракийско оброчище до с. Новоселъ въ Период. Спис. LXV 1905, 141—146.

⁴⁾ Иор. Ивановъ въ Изв. на Бъл. Арх. Д-во VII, 86 сл.

⁵⁾ Мушмовъ Н. А. Разкопкитѣ при Александровската болница въ Демокрация, год. II, кн. 17—18, 1922, стр. 419 сл.

ни дава директорът на библиотеката-музей г. Б. Дяковичъ¹⁾. Освенъ това единъ оброченъ надписъ отъ 227 г. сл. Хр., сега на Есквилина въ Римъ, посветенъ на Асклепия отъ тракийцитъ на пловдивската областъ, ни доказва, че тѣзи тракийци, колкото и далечъ да се намирали отъ своето отечество, не сж забравяли своя богъ, както това ни показва поменатиятъ надписъ: *In honore domus divinae — Asclepio Zimidreno cives Philippopolitanorum quorum nomina infra scripta sunt*²⁾.

Споредъ този надписъ, Асклепий е носилъ прѣкоръ Зимидренски. Споредъ единъ другъ надписъ, намѣренъ въ Сердика и посветенъ на Асклепия, последниятъ носелъ тракийски прѣкоръ Кулкусенски — *Κουλκουσσηνός*³⁾.

Обаче, въпреки голѣмата популярностъ на Асклепиевия култъ въ Тракия, до днесъ нѣма изрични доказателства, въ столицата на тази провинция, Пловдивъ, да е билъ издигнатъ храмъ на този богъ. Поне върху монетитъ до днесъ не съмъ срѣщналъ изображение на храмъ съ статуя на Асклепия, както е случая съ Хермеса, както видѣхме по-горе⁴⁾. Навѣрно това се обяснява съ обстоятелството, че въ града липсвали минерални извори и затова, въпреки голѣмата популярностъ на Асклепия, на него не ще да е билъ издигнатъ храмъ въ града, както е било, напр., въ Пауталия и Сердика, дето отъ монетитъ се доказва, че е имало храмове посветени на него⁵⁾. Горещитъ минерални извори при Хисаря, Карлово, Красново, Стрелча, Панагюрище, Нареченъ и пр. сж доста отдалечени отъ престолния градъ, за да има поводъ да издигнатъ храмъ въ Пловдивъ на покровителя на тѣзи извори, Асклепий. Навѣрно по тѣзи мѣста трѣбва да е имало светилища въ честь на Асклепия, които не сж отбелезани върху пловдивскитъ монети,

Съ Култа на Асклепия е свързана и неговата дъщеря Хигия и Телесфоръ. Хигия, като богиня на здравето, била олицетворение на отвлечено понятие, което впоследствие се е облѣкло въ човѣшка форма. Атрибутътъ на Хигия билъ змия, която тя храни съ жертвена паница (патера). Въ Мизия и Тракия нейниятъ култъ билъ разпространенъ наравно съ онзи на Асклепия. Нейниятъ образъ върху пловдивскитъ монети за пръвъ пѣтъ се срѣща при Комода (205—206); сжщо при Криспина (255). При С. Северъ тя е представена заедно съ Асклепия (296), съ Телесфора (315), сжщо и сама (302—303); при Гета сама храни змия съ патера (455—456), а при Елагабала заедно

¹⁾ Фриза на здравеносните божества на Тракия и култът на Ескулап в Пловдив, въ Годишник на Пловдив. Нар. Библиотека 1921 г., стр. 125 сл.

²⁾ Dumont, *Mélanges d'aréol. etépigr.* Paris 1892, стр. 483, 16.

³⁾ Добруски въ Мсб. XVIII, стр. 781 № 90.

⁴⁾ Цитираната отъ мене монета (Ант. Мон. 5229) е заета отъ Mionnet S. II 460—1523; обаче не може да се твърди съ положителностъ за нейното вѣрно опредѣление. До днесъ поне азъ не съмъ срѣщналъ подобна монета.

⁵⁾ М у ш м о в ъ, цит. съч. 4086, 4124, 4148, 4207—4208; 4783, 4801, 4918—4919.

съ Асклепия (498) или сама (499—500, 541). При Корнелия Паула сама (552).

Телесфоръ е второстепенно тракийско божество отъ антуража на Асклепия и Хигия. Той е представенъ върху моненитъ било самъ, било съ Асклепия и Хигия. Той е облѣченъ въ дълга дреха безъ ржкви (ямурлукъ), съ качулка на главата. Споредъ Херодота (VII.75) и Ксенофонта (Anabasis VII, 4.2), дрехата на Талесфора е частъ отъ тракийското облѣкло. Reinach¹⁾ сжщо предполага, че Телесфоръ е тракийско божество, преминало въ Гърция следъ наследниците на Александра Велики. Това се потвърждава отъ могобройнитъ тракийски паметници, монети и релефи, върху които е представенъ Телесфоръ.

Върху пловдивскитъ монети Телесфоръ самъ е представенъ само върху една малка монета отъ Елагабалъ (526).

Освенъ изброенитъ до тукъ божества, между които има и съ мѣстно значение, отъ другитъ божества, представени върху монетитъ на Пловдивъ, личи влиянието на римския елементъ съ конвенционално изображение на божества, императори, персонификации и др. Между персонификациитъ личатъ Конкордия съ патера и рогъ на изобилие (45), Тихе съ кормило и рогъ на изобилие (52), жена (Родопа) седнала на скала съ цвѣте въ ржка (53), Нике въ колесница държи палмовъ клонъ, а предъ конетъ змия (161) или безъ змия (173), или права съ вѣнецъ и палма (174), Немезида съ изправенъ камшикъ и до нея колело (183), или съ везни и аршинъ и до нея колело (212), или съ прчка и колело (448); представена е и крилата съ прчка и колело (448); Еквитасъ съ везни и рогъ на изобилие (420).

Представенъ е и Бонусъ—Евентусъ. Както личи отъ името му, той билъ богъ на добрата сполука. Почитанъ билъ повече въ провинцията, отколкото въ Римъ. Това се вижда особено отъ монетитъ. Въ края на републиката хората сж имали отвлечено понятие за това божество, и богомолцитъ се отнасяли къмъ него за прошка за сторени прегрѣшения. Споредъ Катона Стари и Варона, този богъ въ провинциитъ билъ покровителъ на жетвата и затова неговъ характеристиченъ атрибутъ е клонче, ржкойка класове или класъ и макъ и патера.

Върху монетитъ на Пловдивъ Бонусъ—Евентусъ за пръвъ пжтъ се срѣща при М. Аврелий съ патера и клонче (93—96); понѣкога той е предъ жертвеникъ (95); сжщо и при Фаустина (128—129); при Л. Веръ той е предъ жертвеникъ (150); сжщо при Комодъ (197—198), С. Северъ (313, 324), Елагабалъ (523—524).

Върху една монета отъ Каракала (408) представенъ е Хадесъ—Сараписъ (Плутонъ), господаръ на ада. Той е седналъ на столъ, съ

¹⁾ Cultes, mythes et religions, II, стр. 255 сл.

калатосъ на главата, подпрянъ на скиптъръ, а предъ него стои триглавиятъ Церберъ, пазителъ на ада. Както всички хтонически божества, и Хадесъ—Сараписъ билъ почитанъ като богъ на плодородието, земнитъ богатства и богъ цѣлитель¹⁾. За различие отъ Сараписъ, богъ на небеснитъ явления и пр., който е представенъ върху монетитъ и паметницитъ правъ, Хадесъ—Сараписъ е представенъ седналъ и придруженъ отъ Цербера.

Върху монетитъ отъ Мизия и Тракия често се срѣща ликътъ на Хадесъ—Сараписъ или неговиятъ боистъ, както го виждаме върху една пловдивска монета отъ Гета (461).

Върху една малка монета отъ Елагабала (516) е представенъ образътъ на египетското божество Харпократъ или *Horus*, почитано първо въ Александрия, а сетне по цѣлия гръко-римски свѣтъ²⁾.

Хорусъ билъ синъ на Озирисъ и Изиди, сжщо египетски божества на слънцето. Въ паметницитъ и монетитъ той е представенъ като момче съ частично бръсната глава и на темето перчинъ, както сж носили египетскитъ деца и както носятъ и днесъ турцитъ. Въ времето на Херодота египетскиятъ Хорусъ билъ отъждественъ отъ гърцитъ съ тѣхния Аполонъ, който сжщо олицетворява слънцето. Следъ основаването на Александрия (332 г. пр. Хр.) погърчениятъ Хорусъ, подъ името Харпократъ, приелъ формата на Еросъ. Когато е представенъ съ рогъ на изобилие, както е върху монетата (516), той представя плодородието въ природата, чиято неизчерпаема сила той олицетворява.

Навѣрно култътъ на Харпократа не е билъ твърде популяренъ въ Мизия и Тракия, понеже образътъ му рѣдко се срѣща върху паметницитъ и монетитъ.

Върху една монета отъ М. Аврелий (104) е представена Изиди, държаща въ дѣсната си ржка сестъръ (египетски религиозенъ музикаленъ инструментъ), а въ лѣвата—кофа. Богинята, персонификаторка на първата египетска култура, макаръ и по-рѣдко, се срѣща и върху други монети на Тракия и Мизия³⁾.

Върху единъ медальонъ отъ Каракала виждаме представенъ и единъ гимнастикъ — дискоболъ, голъ, правъ, държащъ въ дѣсната си ржка, протегната, обълъ камъкъ, а въ лѣвата другъ обълъ предметъ, приличенъ на дискъ (370). Упражнението съ надхвърляне на тежки предмети или камъкъ у гърцитъ е сжществувало отъ много старо време. Отъ Гърция това упражнение преминало въ Римъ⁴⁾, а сигурно и въ Тракия. И сега тази игра се срѣща на много мѣста изъ България и Македония.

Освенъ мжжкитъ гръцки божества, въ Тракия били почитани и женски гръцки божества, вънъ отъ ония съ мѣстно значение и пер-

¹⁾ Ростовцевъ М. Роспись Керченской гробницы открытой въ 1891 г. Изъ сборника въ честь на графа А. А. Бобринский, стр. 12.

²⁾ D a g e m b e r g V—Harpocrates, стр. 12.

³⁾ М у ш м о в ъ, Антич. Монети, 272, 1990, 3329.

⁴⁾ D a g e m b e r g, Discus, III, стр. 279 сл.

сонификациитѣ, напр., Хера, Атина и пр., които твърде често се срѣщатъ върху тракийскитѣ монети. Хера била почитана въ Тракия като „небесна царица“, господарка на облацитѣ и дарителка на дъжда и плодородието, а като съпруга на Зевса—богиня на всѣка плодовитостъ. Нейниятъ образъ върху пловдивскитѣ монети за пръвъ пжтъ се срѣща въ времето на А. Пий съ патера и скиптъръ (24), както обикновено тя е представена върху паметниците и монетитѣ; сетне при Фаустина (132); при Комода е предъ разпаленъ жертвеникъ (182) или безъ жертвенникъ (207); при С. Северъ сжщо (304); при Домна е представена съ калатосъ на главата, забулена съ вуаль, държи патера и скиптъръ (361). Може би Хера за пръвъ пжтъ тукъ се срѣща съ калатосъ, който не е нейнъ атрибутъ. При Елагабала тя е представена предъ жертвеникъ (501).

Атина или Минерва била дъщеря на Зевса и се е почитала главно като покровителка на градоветѣ и на разнитѣ изкуства. Нейниятъ култъ билъ твърде разпространенъ въ Мизия и Тракия, както това се вижда отъ монетитѣ. Върху монетитѣ на Пловдивъ нейниятъ образъ се срѣща за пръвъ пжтъ при Фаустина. Тя е съ шлемъ, съ дѣсна ржка на бедрото, а въ лѣвата държи копие (130), или съ патера и копие, а до нея щитъ (131); при Комода е съ патера и щитъ (171) или съ щитъ и дълго копие (204); при Криспина принася жертва надъ разпаленъ жертвеникъ и държи дълго копие, а до него щитъ (253, 262); при С. Северъ тя е представена седнала на престолъ и поднася храна въ патера на една змия, която е увита около едно дърво; до престола щитъ, на който е кацнала кукумявка (289); при Каракала тя е представена да принася жертва налъ разпаленъ жертвеникъ, подпряна на копие, до което има щитъ (414).

При М. Аврелий сж представени и тритѣ Харитки, облѣчени въ двойни хитони, прави, прегърнати; дветѣ крайни въ свободнитѣ ржце държатъ по една наведена чаша или вазичка; срѣдната въ д. си ржка държи чаша, а въ лѣвата — два класа (114). Споредъ Хезиода въ Теогония, тритѣ Харитки били дъщери на Зевса и Евринома и се наричали Аглаия, Ефросина и Талия. Като богини на природата, тѣ се грижили за растенето на цвѣтята и плодоветѣ,— първата жетва била посвещавана на тѣхъ; затова върху монетитѣ едната Харитка държи класове. Тѣ сж били още и покровителки, а понѣкога и прислужници на младоженцитѣ¹⁾; затова върху монетитѣ виждаме, че две отъ Хариткитѣ държатъ наведени чаши или вазички. Култътъ на Хариткитѣ има голѣма общностъ съ онзи на Нимфитѣ. Еднитѣ и другитѣ се срѣщатъ доста често върху монетитѣ на Мизия и Тракия.

Както върху монетитѣ на почти всички градове отъ Мизия и Тракия, тъй и върху ония на Пловдивъ сж изобразявани ликоветѣ на римски императори, които сж сѣкли монети въ този градъ. Нѣкои

¹⁾ За Хариткитѣ по-подробно вж. Dagemberg, Diction., Gratiae, стр. 1658 и сл.

монети отъ този типъ напомнятъ за посещението, което императорътъ направилъ на града. Конникътъ, представенъ при Антонина Пий (23), навѣрно представя императора; той е въ хламида, която се развѣва задъ гърба му отъ препускането на коня, д. му ржка е вдигната въ замахъ. М. Аврелий е представенъ върху една малка монета като конникъ (116), върху друга въ военно облѣкло правъ, съ л. си кракъ рита колѣнничашъ пленникъ, съ д. си ржка е опрянъ на дълго обърнато копие, а въ лѣвата държи ножницата на меча (89). Л. Веръ е представенъ, подобно на А. Пий, като конникъ въ галопъ съ вдигната д. ржка въ замахъ (153). Комодъ е изобразенъ пакъ като конникъ въ ходъ на д., въ д. си ржка държи кжсо изправено копие, а въ лѣвата — юздитѣ на коня; подъ лѣвия преденъ кракъ на коня орелъ съ извърната глава; въ отрѣза е представена увита змия съ изправена глава (165); сжщо е представенъ като конникъ съ развѣваща се задъ гърба му мантия (166, 201), или въ военно облѣкло, правъ, да принася жертва надъ жертвеникъ и да държи дълго копие, а задъ него стои Победата, която полага вѣнецъ на главата му и държи палма (175), или пакъ като конникъ съ дълго копие (202—203). С. Северъ сжщо е представенъ на конь съ развѣваща се задъ гърба му мантия; подъ конника бѣга разяренъ левъ съ обърната глава къмъ императора (281), или съ кжсо копие (282), или пъкъ правъ, въ военно облѣкло, държи патера и мечъ (297), или пъкъ като конникъ съ вдигната за поздравление д. ржка, а въ лѣвата държи скиптъръ или мечъ (298). Тази монета свидетелствува за посещението на града отъ императора. Каракала върху единъ медальонъ е представенъ въ сжщото положение (365), което сжщо свидетелствува за посещението на града. Върху другъ медальонъ той е представенъ пакъ като конникъ съ развѣваща се задъ гърба му мантия, въоръженъ съ кжсо копие; предъ коня поваленъ неприятелъ, когото коньтъ згазва (364); върху другъ медальонъ императорътъ е представенъ правъ въ военно облѣкло, принася жертва надъ разпаленъ жертвеникъ и държи дълго обърнато копие; предъ него висока подставка съ мжжка статуя, която държи патера и навѣрно скиптъръ (Зевсъ?); задъ императора е застанала Победата, която го увѣнчава и държи палма (367). Върху другъ медальонъ императорътъ е представенъ въ военно облѣкло, наметнатъ съ мантия, държи земното кълбо съ Победата отгоре и скиптъръ (368).

Навѣрно всички тия медальони сж сѣчени по случай посещението на града отъ императора за раздаване на неговитѣ представители въ провинцията и на мѣстнитѣ първенци, като възпоменателни знаци.

Каракала е представенъ върху монетитѣ на Пловдивъ въ военно облѣкло и въ обувки, правъ, принасящъ жертва надъ разпаленъ жертвеникъ и държи дълго обърнато копие (398), или безъ да принася жертва, държи скиптъръ и мечъ, а отзадъ Победата го увѣн-

чава и държи палма (403), или сжщо правъ, съ дълго обърнато копие, съ л. си кракъ да рита поваленъ на земята неприятель, а въ лѣвата си ржка да държи мечъ (404).

Гета е представенъ въ военно облѣкло, правъ, принася жертва надъ триножникъ и държи изправенъ мечъ (451), или е облѣченъ въ тога, правъ предъ висока колона съ статуя, принася жертва пакъ върху триножникъ, а единъ жертвоприносителъ стои до волъ, на който полага вѣнецъ на главата и държи брадва (452).

Елагабалъ е представенъ върху единъ, за жалостъ, зле запазенъ медальонъ, въ военно облѣкло, правъ между две знамена, държи на ржка Победата и се подпира на скиптеръ (466); той е представенъ въ сжщото положение и върху една монета (482), а върху друга — съ вдигната д. ржка къмъ главата, а въ лѣвата държи мечъ (483), или пакъ въ военно облѣкло, правъ, съ д. си ржка се подпира на дълго обърнато копие, а въ лѣвата държи мечъ, подпрянъ на колѣното му; съ л. си кракъ рита поваленъ на земята неприятель (484); или е въ мантия, правъ, държащъ патера и обърнато копие, а до него Победата го увѣнчава и държи палма (485); или държи вѣнецъ и мечъ, а съ д. кракъ рита поваленъ неприятель (486).

Върху пловдивскитѣ монети, особено върху малкитѣ, както и върху другѣ отъ Мизия и Тракия, сж представени, освенъ гореизброенитѣ изображения, още и атрибутитѣ на разни божества, като: орелъ (119), атрибутъ на Зевса; гроздъ (248), атрибутъ на Диониса; змия (311), атрибутъ на Асклепия; пѣтелъ (249), атрибутъ на Хермеса и пр. Освенъ това представени сж и други символи, като левъ (147), Еросъ върху левъ (438), триножникъ (240), трофей (245), ваза (246), полумесецъ (247), конъ (341), волъ (439), факла (347), кошница съ плодове (353); представени сж: вълчица, която кърми Рема и Ромула (118), грифонъ, който е изобразенъ вече върху псевдо-автономнитѣ монети (1); най-сетне представенъ е и символътъ на смъртта като крилатъ Гений, съ кръстосани крака, държащъ запалена обърната главня или факла, сложена върху жертвеникъ (224).

Описание на монетитѣ

Псевдоавтономни монети — Pseudo-autonomes

Малки

1. Лице: Глава на Артемида съ диадема, съ коси привързани на кокъ въ тила, на дѣсно.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ, въ отрѣза (ΤΩΝ).

Грифонъ съ разперени крила седналъ на заднитѣ си крака на д., предния си лѣвъ кракъ сложилъ върху колело. Диам. 9 мм., 2 гр. 22. Народенъ Музей въ София, № 4788. **Табл. II.**

2. Сжщото лице.

Опако. ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟΛΙ.

Триножникъ. Отъ странитѣ му висятъ две лаврови клончета. Диам. 9 мм. **Табл. II.**

Тази монета описвамъ по гипсовъ отпечатъкъ, който се пази въ монетната сбирка при Народния Археол. Музей въ София. Оригиналътъ се намира въ Флоренция. Издадена е у Мушмовъ въ „Античнитѣ монети на Балканския полуостровъ“, № 5060.

Домицианъ — Domitianus (81—96 г.)

Голѣми

3. Лице: IMP CAES DOMIT AVG GERM/COSXIII CENS PERPP. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на дѣсно.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Богинята на града съ крепостна корона, права на л., въ д. си ржка, малко протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната — два класа; предъ нея рѣчното божество Хебрусъ (Марица) полулегнало на д., въ л. ржка държи клонче; задъ божеството друго клонче. Медал. 38 мм. Пловдивска Народна Библиотека, № 145. Н. М. С. № 5761. 23 гр. 05. Колекция В. Аврамовъ — София, 1.

4. Сжщото лице.

Сжщото опако. 33 мм. П. Н. Б. 131/сп; Н. М. С. № 937, 25 гр. 20 мм.. Колекция Аврамовъ. Виена. **Табл. II.**

5. Сжщата монета голѣмъ бронзъ. 32 мм. 20 гр. 52. Н. М. С. № 5711.

6. Лице: IMP CAES DOMIT AVG GERM COSXIII CENS (PERPP). Негова глава съ лжчистъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΙ.

Аполонъ голъ, правъ, въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвия лакътъ се подпира на колона и държи лира. 29 мм. П. Н. Б. (с. к.). Л. Ружичка, Виена.

Срѣдни

7. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 26 м. м. П. Н. Б. (с. к.) Н. М. С. № 1462, 26 мм., 10 гр. 60.

8. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Аресъ брадатъ съ шлѣмъ и въ военно облѣкло, правъ на л., въ д. си ржка държи щитъ опрянъ на земята, а съ лѣвата се подпира на дълго копие. 22 мм. П. Н. Б. (с. к.); Н. М. С. № 4310 и 8330, 6 гр. Виена.

Малки

9. Лице: IMP CAE DOMITI A/VG GER COS XIII. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Артемида ловчийка въ кжса дреха въ ходъ на д., съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения колчанъ, а въ лѣвата държи лжкъ. Н. М. С. № 1241. 17 мм., 2 гр. 35. **Табл. II.**

Траянъ — Traianus (98—117 г.)

Малки

10. Лице: IMP CAE NER TRA AVG GER DAC (PMTR PCOS VPP). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Артемида ловчийска въ кжси дрехи, въ ходъ на д., съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения колчанъ, въ лѣвата държи лжкъ. 17 мм., 2 гр. 70. Н. М. С. и К. А.

11. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Дионисъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи чаша съ две дрѣжки, съ лѣвата се подпира на тирсъ, превързанъ съ панделка. 17 мм., 3 гр. 50. Н. М. С. № 7512.

Адрианъ—Hadrianus (117—138 г.)

Голѣми

12. Лице: AΔPIANOC/CEBACTOC. Неговъ бюстъ съ лавровъ вѣнецъ въ мантия и на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Богинята на града съ крепостна корона права на л., въ дѣсната си ржка, малко протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната, — класове; предъ нея рѣчното божество Хебросъ (Марица), брадато, полуголо, седнало върху скала на лѣво, съ д. си лакътъ се подпира на скалата, изъ която извира вода, а лѣвата е сложена на колѣното му. Малъкъ медальонъ, 24 мм., 24 гр. 62. Н. М. С. № 5792.

Табл. XIII.

13. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение съ тази разлика, че тукъ рѣчното божество е полулегнало и съ д. си лакътъ се подпира на повалена урна, изъ която се излива и тече подъ божеството вода. Медал. 32 мм., 20 гр. 40. Н. М. С., № 5695.

14. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение съ тази разлика, че тукъ божеството е полулегнало предъ богинята, вследствие на което краката ѝ до колѣнетѣ не се виждатъ. Медал. 33 мм., 23 гр. 34. Н. М. С. и К. А.

15. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, въ отрѣза ΕΒΡΟΣ.

Рѣчното божество Хебросъ полулегнало на л., въ д. си ржка, подпряна на бедрото, държи урна, изъ която се излива вода, а съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, изъ която извира и тече подъ божеството вода; въ л. си ржка държи трѣстика, която се поддава задъ божеството. Мал. медал. 33 мм. 26 гр. 15. Н. М. С. № 4787.

Табл. II.

Срѣдни

16. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟ/ΔΕ(ΙΤΩ)Ν.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната, — клонче. 26 мм., 12 гр. 90. Н. М. С. № 4200 и К. А. Мушмовъ, 5070, вариантъ.

17. Лице: Сжщиятъ подписъ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΔΕ (ΙΤΩ)Ν.

Сжщото изображение. 25 мм., 12 гр. 60. Н. М. С. № 2330.

18. Лице: Сжщиятъ надписъ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, въ военно облѣкло, правъ на л., въ д. си ржка, протегнатая, държи патера, а съ лѣвата се подпира на дълго обърнато копие, до което долу има щитъ. 21 мм., друга 19 мм., 5—6 гр. Н. М. С., № 1802 и 1984 и К. А. Виена 2. **Табл. XIII.**

19. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 20 мм., 5 гр. 30. Н. М. С. № 1155.

20. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Аресъ правъ, д. му ржка спуснатая, на л. рамо щитъ, съ л. си ржка държи дълго копие. 19 мм., 5 гр. 03. Н. М. С. № 1985 и К. А. Виена.

21. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Артемидата ловчийка въ кжси дрехи въ ходъ на д., съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения колчанъ, а въ лѣвата държи лжкъ. 17 мм., 2 гр. Н. М. С. № 1033.

Елий Цезарь—Aelius Caesar (приеменъ синъ на Адриана)

Срѣдни

22. Лице: ΚΑΙΣΑ/Ρ ΑΕΛΙΟΥС. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ (?) голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегнатая, държи кратко копие (?), а въ лѣвата, спуснатая, — изправени класове (?) или стрели. 26 мм., 12 гр. 50. Н. М. С. № 1539. **Табл. II.**

Антонинъ Пий—Antoninus Pius (138—161 г.)

Голѣми

Легатъ *Ant. Zeno*

23. Лице: СЕΒ ΕΥС /ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Неговъ бюстъ съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΗΓΕ . . . ΩΝΟС ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ.

Конникъ съ хламида, която се развѣва задъ гърба му, препуска на д., д. му ржка вдигнатая въ замахъ. 32 мм., 17 гр. 05. Н. М. С. и К. А. **Табл. II.**

Изглежда, че легатътъ е Antonius Zenonius. Въ такъвъ случай преди да е изпълнявалъ длъжността легатъ и пропреторъ и да е носилъ титлата ΕΠ(μελοῦντος), той е билъ praes и е носилъ

титлата НГЕ(μονεβουτος), както виждаме отъ тази монета. За съжаление, отъ надписа върху тази монета е запазено само началото НГЕ и окончанието ΩΝΟС, което припада само на (ΣΗΝ)ΩΝΟС, както това се вижда и отъ следната монета.

Малки

24. Лице: Α(ΥΤ) ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: НГЕ ΣΗΝΩΝΟС (ΦΙΛΙΠ)ΠΟΠΟΛΕΙ.

Хера права на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 19 мм., 6 гр. 75, Мушмовъ 5126. **Табл. II.**

Тази монета, макаръ и отъ по-малъкъ видъ, носи цѣлото име на легата Zenopus и съ това още повече подкрепя изказаното по-горе мое мнение (брой 23).

Голѣми

25. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΕΠΙ ΑΝ ΣΗΝ . . . ΑΝΤ, въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤ.

Зевсъ полуголъ седналъ на столъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 32 мм., 18 гр. 80. Н. М. С. № 1242.

26. Лице: Сжщиятъ надписъ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΕΠΙ ΑΝΤ ΖΗΝΟΝΟС ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Богинята на града съ крепостна корона права на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ; предъ нея е полулегнало рѣчното божество Хебрусъ съ зжмбакъ (изтрить) на главата, съ д. си лакътъ се подпира на дънеръ отъ дърво, което стърчи задъ божеството, а въ л. си ржка държи клонче (?) въ скута; подъ фигуритѣ тече вода. 31 мм. П. Н. Б. № 1395. Мушмовъ 5121, таб. XXXII 12, вариантъ. **Табл. II.**

27. Лице: Сжщиятъ надписъ. Негова глава безъ вѣнелъ на д.

Опако: ΕΠ . . . ΖΗΝΩΝΟС ΠΡ СЕВ ΑΝΤ . . . , въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤ.

Зевсъ полуголъ седналъ на столъ на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 32 мм. Виена.

Легатъ *Gargilius Anticus*.

28. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟС/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Сжщата глава.

Опако: НГЕ ΓΑΡΓΙΛΙ ΑΝΤΙΚΟΥ/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Зевсъ седналъ на столъ, както при брой 23. 31 мм., 21 гр. 05. Н. М. С. № 1670.

29. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΑΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 29 мм. П. Н. Б. 2 екземпл. 132 сп.; Н. М. С. № 1455, 31 мм., 21 гр. 10.

30. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Зевсъ въ мантия, съ голи гърди, правъ на л., въ д. си ржка, спусната, държи мълния, а съ лѣвата се подpira на скиптъръ. 30 мм. Виена. Мушмовъ 5108, вар. **Табл. XIII.**

31. Сжщото лице.

Опако: (ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ) ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤ, въ отрѣза клонче (?).

Сжщото изображение, както при брой 28 и 29. 31 мм., 17 гр. 75. Н. М. С. № 195. Мушмовъ 5107.

32. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Градската богиня, като Тихе (Фортуна), съ крепостна корона, седнала на престолъ на л., въ дѣсната си ржка държи кормило, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 30 мм., 18 гр. 75. Н. М. С. № 4786. Ст. Загорското Ар. Д-во № 548.

33. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟ, въ отрѣза ΠΟΛΙΤΩΝ.

Градската богиня, като Конкордия, съ крепостна корона, седнала на престолъ на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 30 мм., 18 гр. 90. Н. М. С. № 4142. Виена. **Табл. II.**

34. Сжщото лице.

Опако; ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΑΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 34 мм. 20 гр. 30. Н. М. С. № 5628. Мушмовъ 5114.

35. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Сжщата богиня съ патера и скиптъръ. Н. М. С. № 5307. 32 мм. 17 гр. 65. Виена. **Табл. II.**

36. Сжщото лице доста повредено.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ ΑΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 32 мм. 17 гр. 25. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

37. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΟΛΕΙ въ отрѣза (ΤΩΝ).

Двама войника (Диоскуритъ?) голи, съ шлемове, прави единъ срещу другъ си подаватъ ржка; този въ дѣсно на лѣвото си рамо държи щитъ; върху лѣвото рамо на другия виси хламида. 33 мм. 23 гр. 75. Н. М. С. № 3800. Н. М. С. и К. А. 29 мм. 15 гр. 60. Виена. **Табл. II.**

38. Сжщото лице.

Опако: НГЕ ГАР ΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., съ д. си ржка се подпира на изправено копие, а на л. му ржка е промъкнатъ щитъ, който подкрепя съ л. си ржка. 30 мм., 18 гр. 85. Н. М. С. К. А. **Табл. II.**

39. Сжщото лице.

Опако: НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Ръченъ богъ брадатъ (Марица), полуголъ, полулегналъ на л., въ д. си ржка държи ржкойка отъ два класа и въ срѣдата макъ, а съ л. лакътъ се подпира на скала (Родопи), изъ която извира вода и се изтича подъ божеството. 28 мм. П. Н. Б. № 54. Н. М. С. № 3605, 30 мм., 17 гр. 70. Л. Ружка въ Виена. **Табл. XIII.**

40. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение съ разлика въ течещата вода. 32 мм. П. Н. Б. Мушмовъ 5120. **Табл. II.**

41. Сжщото лице.

Опако: НГЕ ΓΑΡΓΙΑ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. Н. М. С. и К. А. 29×33 мм., 19 гр. 12. **Табл. III.**

42. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение, вмѣсто класове и макъ държи плодно клонче. 30 мм., 20 гр. 70. Н. М. С. № 6338, 5835 и 2759 и К. А. 31 мм., 19 гр. 15.

43. Сжщото лице.

Опако: НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΛΙΤΩΝ.

Ръчно божество брадатъ, полуголо, полулегнало на д., въ д. си ржка държи плодно клонче, а съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, изъ която извира вода и се излива подъ божеството. 29 мм. П. Н. Б. № 548; В. Аврамовъ, София. 31 мм., 20 гр.

44. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟΣ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟ (ΠΟΛΕΙΤΩΝ).

Сжщото изображение на л., надъ скалата ржкойка отъ два класа и въ срѣдата макъ. 30 мм., 19 гр. Н. М. С. и К. А.

45. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ.

Конкордия забулена, права на срѣща, гледа на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 31 мм., 19 гр. 93. Н. М. С. № 6240. **Табл. III.**

46. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ частично запазенъ.

Сжщото изображение. Рогътъ на изобилие прилича на стъркъ цвѣте. 32 мм., 18 гр. 75. Продупчена. Н. М. С. № 4863. **Табл. III.**

Легатъ *Pom. Vopiscus*

47. ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Сжщата глава.

Опако: ΗΓΕ ΠΟМ ΟΥΟΠΕΙ СК ΟΥ ΦΙΛΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩΝ.

Ръчно божество брадато, полуголо, полулегнало на д., въ дѣсната си ржка държи плодно клонче, а съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, изъ която извира вода и се* изтича подъ божеството; подъ скалата ржкойка отъ два класа и въ срѣдата макъ. 29 мм. П. Н. Б. № 845. **Табл. III.**

48. ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Неговъ бюстъ въ мантия и съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΗΓΕ (Π)ΟМ ΟΥΟΠΕΙС/КО (Υ), въ отрѣза ΦΙΛΠΠΟΠΟ ΔΕΙΤΩΝ.

Ръчно божество полуголо, полулегнало на л., въ д. си ржка, сложена на колѣното, държи два класа, съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, изъ която извира вода и се изтича подъ божеството, а въ л. си ржка държи рогъ на изобличие. 30 мм. Виена. Д-ръ Севериану въ Букурещъ. **Табл. XIII.**

49. Лицето сжщото.

Опако: ΗΓΕ ΠΟМ ΟΥΟΠΕ/ΙСΚΟΥ ΦΙΛΠΠΟΠΟΔΙΤΩΝ.

Зевсъ полуголъ седналъ на столъ на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 31 мм. Виена.

Легатъ *G. Gallonius Fronto*

50. Лице: . . . ΝΕΙ ΝΟС СЕВ ΕΓСЕВ. Неговъ бюстъ съ лавровъ вѣнецъ на лѣво.

Опако: . . . ΟΝ ΦΡΟΝΤΩΝΟС, въ отрѣза ΦΙΛΠΠΟ ΠΟΔΕΙΤ.

Ръчно божество полуголо, седнало на скала на лѣво, съ л. си лакътъ се подпира на скалата, изъ която извира вода и се изтича подъ божеството; предъ божеството предна частъ отъ корабъ. 31 мм., 17 гр. 40. Н. М. С. и К. А. **Табл. III.**

51. Лице: ΤΩΝΕΙ/ΝΟС СЕВ (ΕΓСЕВ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: . . . ΦΡΟΝΤΩΝΟС ΦΙΛΠΠΟΠΟΔΕ

Конкордия права на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 31 мм. П. Н. Б. 132/сп. **Табл. III.**

52. Лице: ΑΥΤ ΑΝΤΩΝΕΙ/ΝΟС СЕВ ΕΓСЕВ. Неговъ бюстъ въ мантия и съ лавровъ вѣнецъ на лѣво.

Опако: ΗΓΕМ Γ ΓΑΛΛΟΝ ΦΡΟΝΤΩΝΟС ΦΙΛΠΠΟΠΟΔΕΙ.

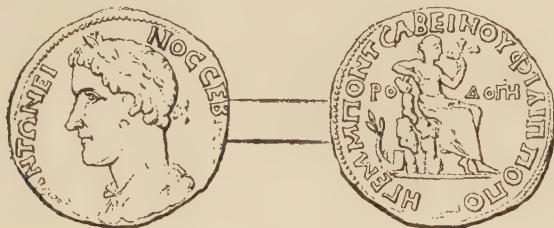
Тихе права на л. съ кормило и рогъ на изобилие. 32 мм., 21 гр. Н. М. С. № 7212. **Табл. III.**

Легатъ *M. Pont. Sabinus*

53. Лице: (ΑΥΤ Α) ΝΤΩΝΕΙ/ΝΟС СЕВ Неговъ бюстъ въ мантия и съ лавровъ вѣнецъ на лѣво.

Опако: НГЕМ М ПОНТ САВЕИНОУ ФІАШПОНО, въ полето: въ л. РО, въ д. ΔΟΠΗ (последнитѣ две букви въ лигатура).

Жена (Родопи) седнала на скала на д., съ д. си лакътъ се подпира на скалата, а въ лѣвата ржка, изправена отъ лакъта, държи цвѣте; при скалата въ л. личи дърво. 30 мм.

Тази монета се намира въ Парижкия нумизматически кабинетъ и е издадена за първъ пжтъ въ *Revue Numismatique*, 1843 г., стр. 18 и табл. III 3, отъ дето е и заета. За сжщата монета се споменува въ сжщото списание, 1902 г., стр. 177.

Безъ легати

Голѣми

54. Лице: (ΑΥΤ ΑΙ . . .) ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Рѣчно божество съ цвѣте лотосъ на главата, полуголо, седнало на скала на дѣсно, съ д. си лакътъ се подпира на скалата, изъ която извира вода и тече подъ божеството; въ дѣсната си ржка държи тръстика, а лѣвата е сложена на колѣното му. Предъ него е застанала права градската богиня съ крепостна корона, въ д. си ржка, протегнатата къмъ божеството, държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптърь. 32 мм., 22 гр. 50. Н. М. С. № 2778. **Табл. III.**

55. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ малъкъ бюстъ съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Рѣчно божество брадато, полуголо, полулегнало на л., д. му ржка е сложена на д. колѣно, а съ л. лакътъ се подпира на скала, изъ която извира буйна вода и се изтича подъ божеството; то въ л. си ржка държи плодно клонче или цвѣте. 32 мм., 19 гр. 20. В. Аврамовъ, София. **Табл. III.**

56. Лице: (ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝ) . . . Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Завсъ брадатъ, полуголъ, седналъ на столъ на л., държи патера и се подпира на скиптърь. 31 мм. П. Н. Б.

57. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия съ и лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Атина съ шлепъ, въ дълга дреха, права на д., съ д. си ржка, протегната, се подпира на дълго копие, а въ лѣвата държи Победата(?); доле въ л. щитъ. 31 мм., 17 гр. 80. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

58. Лице: Сжщиятъ надпись. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΔΕΙ(ΤΩΝ).

Конкордия права на д., гледа на л., пренася жертва надъ разпаленъ жертвеникъ и държи рогъ на изобилие. 32 мм., 18 гр. 85. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

Срѣдни

59. Лице: ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ/ΣΕΒ ΕΥΣΕΒΗΣ. Негова глава съ лжчистъ вѣнецъ на д.

Опоко: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата, спусната, — лжкъ. 26 мм., 9 гр. 30. Н. М. С. № 4640. Табл. III.

60. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 25 мм., 9 гр. 40. Н. М. С. № 749.

61. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Сжщото опако. 26 мм., 9 гр. 90. Н. М. С. № 1671.

62. Лице: ΑΥ Κ ΑΙ Τ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 26 мм., 10 гр. 20. Н. М. С. и К. А. Виена 2.

63. Лице: ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ/ΣΕΒ ΕΥΣΕΒΗΣ. Негова глава съ лжчистъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Аполонъ или Бонусъ-Евентусъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната, — клонче. 25 мм., 8 гр. 90. Н. М. С. № 2161 и 4555.

64. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Аполонъ или Бонусъ-Евентусъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи клонче надъ разпаленъ жертвеникъ, а на лѣвата е преметната мантията му. 24 мм., 9 гр. Н. М. С. № 6227.

65. Лице: Α(ΥΤ ΑΙ) ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Сжщото опако. 26 мм., 8 гр. 20. Н. М. С. и К. А.

Малки

66. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Дионисъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кантаросъ (чаша съ две дрѣжки), а съ лѣвата се подпира на тирсъ (скиптъръ съ борова шушулка), превързанъ съ панделка. 17 мм., 3 гр. 65. П. Н. Б. № 687, (с. к.) 3 екзем.; Н. М. С. № 1696 и 2482; В. Аврамовъ, София.

67. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Сжщото опако. 20 мм., 4 гр. 52. Н. М. С. и К. А., Арх. Д-во Ст. Загора 1.

68. Сжщото лице.

Опако; ΦΙΛΙΠΠΟ ΠΟΛΕΙΤ.

Сжщото изображение. 20 мм., 3 гр. 70. Н. М. С. № 1986. Л. Ружичка. Виена.

69. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Дионисъ голъ, съ обувки, правъ на л., съ кантаросъ и тирсъ; предъ него пантера. 19 мм., 4 гр. 25. Н. М. С. № 6171.

70. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение безъ пантерата. 19 мм., 4 гр. 05. Н. М. С. № 4356, 1034 и К. А.

71. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 19 мм., 4 гр. 15. Н. М. С. и К. А. 2 экз.

72. Сжщото лице

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 18 мм., 4 гр. 22. Н. М. С. № 4288.

73. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение безъ обувки. 20 мм., 5 гр. 30. Н. М. С. № 6657.

74. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙС/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 20 мм., 4 гр. 05. Н. М. С. № 1122 и 885.

75. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤ.

Дионисъ въ кѣса дреха правъ на л., държи кантаросъ (?) и се подпира на тирсъ, превързанъ съ панделка. 18 и 20 мм. П. Н. Б. (с. к.) 2 экз.

76. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, въ ходъ на л., д. му ржка спустната, а съ лѣвата прикрепва щитъ на мишцата си. 17 мм. П. Н. Б. (с. к. 1), нови покупки 1. Н. М. С. № 7513, 19 мм., 3 гр. 70. Н. М. С. и К. А. Заплеталъ въ Виена. **Табл. III.**

77. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ. Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., д. му ржка спусната, а съ лѣвата се подпира на дълго изправено копие; до копието щитъ. 18 м. м. 3 гр. 25 Н. М. С. № 7059. **Табл. III.**

78. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙ.

Сжщото изображение. 18 мм. П. Н. Б. (нови покупки).

79. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤ. Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 38. Н. М. С. № 1123. Ст. Загор. Арх. Д-во 1. Плѣвен. Арх. Д-во 1.

80. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на дълго копие; до копието щитъ. 18 мм., 3 гр. 70. Н. М. С. № 2353, 1163 и К. А. Виена. **Табл. III.**

81. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение на Аресъ безъ щитъ. 18 мм. Ст. Загор. Арх. Д-во.

82. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата—кадуцей. 17 мм.. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

83. Лице: Сжщиятъ надписъ. Глава на императора безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟΛ.

Артемиди ловчийка въ кжса дреха въ ходъ на д., съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения колчанъ, а съ лѣвата опина лжкъ. 16 мм., 2 гр. 20. Н. М. С. № 6844.

84. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ/ (ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Тихе съ колатосъ права на л., държи кърмилото и рогъ на изобилие. 19 мм., 3 гр. 55. Н. М. С. № 1164; П. Н. Б. 17 мм.

85. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Конкордия права на л. съ патера и рогъ на изобилие. 19 мм., 4 гр. 75. П. Н. Б. № 547, 10 екзем.; Н. М. С. № 896, 1269, Н. М. С. и К. А. 3; Аврамовъ, София 2. Виена.

86. Лице: ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Сжщото опако. 13 мм., 4 гр. 40. Н. М. С. № 3353, 2135, 862, К. А. 3 екз. Колекция Ив. Буровъ, София, 1. Ст. Загор. Арх. Д-во.

87. Сжщото лице.

Сжщиятъ надписъ.

Конкордия съ патера и рогъ на изобилие права на л. предъ разпаленъ жертвеникъ. 20 мм., 4 гр. 10. Н. М. С. № 861 и 1184; В. Аврамовъ, София 1. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ 1. Л. Ружичка. Виена.

Маркъ Аврелий — Marcus Aurelius (161—180 г.)

Голѣми

Легатъ *Tulius Maximus*

88. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΗΓΕ Τ(Ο)ΥΛ ΜΑ(ΖΙ)ΜΟΥ ΑΠΟΔ ΥΠΑ ΦΙΛΙΠ, въ отрѣза ΠΟΠΟΛΙ.

Зевсъ седналъ на столъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 30 мм., 14 гр. 95. Н. М. С. № 1293.

89. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΤΟΥΛ ΜΑΖΙ/ΜΟΥ ΑΠΟΔ ΥΠΑ ΦΙΛΙΠΠΟ.

Императорътъ въ военно облѣкло застаналъ правъ на д., съ л. си кракъ рита колѣничещъ на д. пленникъ, съ д. си ржка се подпира на дълго обърнато копие, а въ л. ржка, подпряна на колѣното, държи ножницата на меча. 31 мм., 20 гр. 60 Н. М. С. № 6091.

90. Сжщото лице.

Опако: ΗΓΕ ΤΟΥΛ. ΜΑΣΙΜΟ/Υ ΑΠΟΔ ΥΠΑ ΦΙΛΙΠ, въ полето: въ л. ΠΟ, въ д. ΠΟ, подъ тѣзи букви ΔΕΙ/ΤΩΝ.

Запаленъ канделабъръ съ три превезла, поставенъ върху подставка. 31 мм., 20 гр. 50. Н. М. С. № 4325 и 1819, 2 екзем. **Табл. IV.**

Тѣзи монети сж отъ бѣлъ бронзъ и иматъ изгледъ на сребърни. Обаче и дветѣ сж излѣни и фалшиви. Навѣрно майсторътъ, който е фалшифициралъ тѣзи монети, ималъ е истинска монета, отъ която е приготвилъ матрица, за да може да излѣе тѣзи екземпляри. По тази причина счетохъ за нужно да издамъ тукъ тѣзи монети, защото може

единъ день да се открие и сжщинската монета, отъ която е направена матрицата.¹⁾

Безъ легати

Срѣдни

91. Лице: ΑΥΡΗΛΙΟΣ/ΟΥΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Неговъ бюстъ въ мантия безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Бюстъ на Фаустина на д. 24 мм. Виена. **Табл. XIII.**

92. Лице: Μ ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥ/ΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ(ΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ).

Дионись голъ, правъ предъ разпаленъ жертвеникъ, въ дѣсната си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, прибрана, — кжсь тирсь. 25 мм. П. Н. Б. **Табл. IV.**

93. Лице: Μ ΑΥΡ ΟΥ/ΗΡ ΚΑΙΣΑΡ. Неговъ бюстъ безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Бонусъ — Евентусъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната, — клонче. 25 мм. П. Н. Б. № 141.

94. Лице: Μ ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥ/ΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 25 мм. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

95. Сжщото лице, както при бр. 92.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Сжщото изображение, предъ него жертвеникъ. 25 мм., 10 гр. 05 Н. М. С. № 887.

96. Лице: Μ ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥ/ΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Сжщото изображение, както при брой 95, безъ жертвеникъ. 24 мм., 9 гр. 45. Н. М. С. № 773 и К. А. 1.

96^a. Лице: Μ ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥ/ΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната, — лжкъ. 25 мм., 10 гр. 25. Н. М. С. № 4201.

97. Лице: Μ ΑΥΡΗ ΟΥΗΡ/ (ΚΑΙΣΑΡ). Неговъ бюстъ въ броня, безъ вѣнецъ на д.

¹⁾ Тѣзи монети сж издадени отъ мене въ „Античните монети на Балканския полуостровъ“ и пр., стр. XX и табл. LXX 5.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Деметра въ двойна дреха права на л., въ д. си ржка държи два класа надъ разпаленъ жертвеникъ, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла. 22 мм., 10 гр. 80. Н. М. С. № 3957 и № 4535 К. А. **Табл. IV.**

98. Лице: М ΑΓΡΗ ΟΥΗ/ΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Неговъ бюстъ въ мантия, безъ вѣнецъ, на д.

Сжщото опако. 25 мм. Виена. **Табл. XIII.**

99. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение безъ жертвеника. 26 мм., 8 гр. 45. Н. М. С. и К. А.

100. Лице: М ΑΓΡΗΔΙΟΥ ΟΥ/ΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Деметра въ дълга роба права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи два класа, а въ лѣвата — дълга запалена факла. 22×27 мм., 9 гр. 40. П. Н. Б. (с. к.). Н. М. С. № 4289; **Табл. IV.**

101. Лице: М ΑΓΡ ΟΥ/ΗΡ ΚΑΙΣΑΡ. Неговъ бюстъ въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 27 мм.; 9 гр. 42. Н. М. С. № 4220.

102. Лице: Надписътъ изтритъ. Глава на императора безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение на Деметра; предъ нея разпаленъ жертвеникъ. 23 мм. Виена.

103. Лице: ΜΑΓΡΗΔΙΟΥ ΟΥ/ΗΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Деметра въ дълга роба права на л., въ д. си ржка, протегната, държи класове, а въ лѣвата — дълга запалена факла. 24 мм., 8 гр. 05. Н. М. С. № 2488 и К. А. 2 екз. Л. Ружичка.

104. Лице: Надписътъ изтритъ. Сжщата глава на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/Ο/ΠΟΔΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Изида права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи цистъръ (египетски музикаленъ инструментъ), а въ лѣвата, спусната — кофичка. 23 мм. Виена. Мушмовъ при Комода 5208, вар. **Табл. XIII.**

Малки

105. Лице: ΑΓ ΚΑΙ Μ ΑΓΡ/(ΑΝΤΩΝΕΙΝ). Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., д. му ржка е спусната, а съ лѣвата придържа щитъ на рамото си. 19 мм. П. Н. Б. (133/сп.).

106. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 90. Н. М. С. № 3490 и 1243. Л. Ружичка, 2.

107. Лице: . . . ΑΥΡΗΛΙΟΣ/ΚΑΙΣΑΡ СЕВ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΛΕΙΤ.

Аресъ съ шлем, голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лъвата се подпира на дълго копие; до копието щитъ. 18 мм., 3 гр. 65. Н. М. С. № 2790.

108. Лице: . . . /(ΟΥΗΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝ). Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Дионисъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кантаросъ, а съ лъвата се подпира на тирсъ. 19 мм. 5 гр. 40. Н. М. С. и К. А.

109. Лице: . . . ΛΙΟΣ/ΚΑΙΣΑΡ СЕВ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ(Ο/ΠΟ)ΛΕΙΤ.

Дионисъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи гроздь, а съ лъвата се подпира на тирсъ, превързанъ съ панделка. 18 мм., 3 гр. 85. Н. М. С. № 3173.

110. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Хермесъ голъ, съ наметната на л. рамо мантия, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лъвата — кадуцей. 19 мм., 4 гр. 57. Н. М. С. № 1294.

111. Лице: ΚΑΙ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Конкордия права на л., съ кормило и рогъ на изобилие. 18 мм., П. Н. Б. № 326. Н. М. С. № 3671. 19 мм., 3 гр. 67. Л. Ружичка.

112. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Сжщото изображение съ калатосъ на главата. 17 мм. П. Н. Б. (133/сп.). Виена.

113. Лице: Надписьтъ изтритъ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Тихе права на л. въ д. си ржка държи кормило, а въ лъвата — рогъ на изобилие. 19 мм. Виена.

114. Лице: ΛΙΟ/ Сжщата глава.

Опако: Въ отрѣза: ΦΙΛΙΠΠΟΠ
ΟΛΙΤΩΝ.

Тритъ харитки облѣчени въ двойни дрехи прави и прегърнати; дветъ крайни въ свободнитъ си ржце държатъ по една наве-

дена чаша или вазичка, а срѣдната въ д. си ржка държи чаша, а въ лѣвата — два класа. 17 × 23 мм.; 4 гр. 40. Н. М. С. № 863. Мушмовъ 5150, вариантъ. **Табл. IV.**

115. Лице: М АΥ ΚΑΙ Неговъ бюстъ въ мантия, съ младежка глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ(ΛΕΙΤΩΝ).

Глава на Фаустина на д. 17 мм. Виена. **Табл. XIII.**

116. Лице: М ΑΥΡ ΚΑΙ ΑΝΤ Юношеска глава на императора безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠ ΤΩΝ.

Императорътъ на конь въ ходъ на д. 17 мм. Виена. **Табл. XIII.**

117. Лице:/(ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC). Неговъ бюстъ безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Гений на смъртта голъ, крилатъ, правъ на л., съ кръстосани крака. 16 мм., 4 гр. 50. Н. М. С. и К. А. **Табл. IV.**

118. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤ Неговъ бюстъ въ мантия съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза (ΛΕΙΤΩΝ).

Вълчица, отъ която сучатъ Ромулъ и Ремъ, на д. 18 × 21 мм., 3 гр. 37. Н. М. С. и К. А.

119. Лице: . . . Μ ΑΥΡ/. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛ/ΕΙΤΩΝ.

Орелъ лети на д., гледа на л. и въ клюна си държи вѣнецъ. 17 мм. П. Н. Б. (с. к.). Мушмовъ, 5147 и 5148 варианти.

Фаустина млада — Faustina junior

(жена на М. Авреций)

Срѣдни

Безъ легатъ

120. Лице: ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ/ΣΕΒΑΣΤΗ. Нейнъ бюстъ на д.

Опако: ΦΙΛ(ΙΠΠΟΠΟ . . .).

Аполонъ Савроктонъ (гущероубиецъ) голъ, правъ на д., съ л. си ржка се подпира на високъ дънеръ, а съ дѣсната се готви да улови гущеръ, който лази по дънера. Зле запазени екземпляри. 24 мм., 6 гр. 40. Н. М. С. № 3589, Виена.

121. Лице: ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ/ΣΕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔ/ΕΙΤΩΝ.

Аполонъ Савроктонъ голъ, правъ на д., л. му кракъ е кръстосанъ съ дѣсния, съ д. си ржка се подпира на високъ дънеръ, а въ лѣвата, протегната отъ лакъта, държи стрела. 25 мм., 9 гр. 50. В. Аврамовъ, София. **Табл. IV.**

122. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ въ женски дрехи правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, въ лѣвата, спуснатата, — клонче (?). 24 мм. П. Н. Б. (нови покупки). **Табл. IV.**

123. ΝΕΑΣΣ (?) / ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ. Нейна глава на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ голъ правъ насреща, гледа на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, въ лѣвата, спуснатата, — лжкъ. 20 мм. П. Н. Б. (135/сп.). Л. Ружичка. **Табл. IV.**

124. Лице: ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ/ΣΕΒΑΣΤΗ. Нейнъ бюстъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ голъ, въ ходъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спуснатата, — лжкъ. 22 мм. Виена. Мушмовъ неизв. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ **Табл. XIII.**

125. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Аполонъ голъ, правъ насреща, гледа на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата, спусната, — лжкъ и стрела. 24 мм. Ст.-Загор. Арх. Д-во. № 537. **Табл. IV.**

126. Сжщото лице.

Опакото сжщото безъ жертвеникъ и стрела. 25 мм., 8 гр. 60. Н. М. С. № 888. **Табл. IV.**

127. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, спусната, държи клонче, а лѣвата е покрита отъ мантията, която виси на рамото му. 25 мм., 8 гр. 71. Н. М. С. № 4179. Мушмовъ 5157, вар. **Табл. IV.**

128. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Бонусъ — Евентусъ голъ, правъ насреща, гледа на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спуснатата, клонче. 26 мм., 9 гр. 95. Н. М. С. № 7058 и К. А. **Табл. IV.**

129. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение предъ жертвеникъ. 26 мм., 11 гр. 80. Н. М. С. № 1989. **Табл. IV.**

130. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Атина съ шлемъ и въ дълга двойна дреха права на д., д. ѝ ржка е сложена на бедрото, а съ лѣвата държи копие отпредъ и частъ отъ дрехата си. 25 мм., 9 гр. 10. Н. М. С. № 864 и 4272. 11 гр. 50. Виена. **Табл. IV.**

131. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Атина съ шлемъ, въ двойна дреха, права на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на щитъ и до него дълго копие. 25 мм., 8 гр. 72. Н. М. С. № 1315. Виена. **Табл. IV.**

132. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Хера права на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 26 мм. П. Н. Б. № 217.

133. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Деметра забулена права на л., въ д. си ржка, малко протегната, държи класове, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла. 23 мм. П. Н. Б. (нови покупки). Л. Ружичка, Виена. **Табл. XIV.**

134. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра забулена права насреща, въ дветѣ си ржце, прострени и изправени отъ лакъта, държи запалени факли. 25 мм., 9 гр. 62. Н. М. С. и К. А. Виена. **Табл. IV.**

135. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра незабулена, права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи класове и макъ, а въ лѣвата — кжса запалена факла. 24 мм. П. Н. Б. (135/сп.). Плѣвен. Арх. д-во Л. Ружичка. **Табл. IV.**

136. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Сжщото изображение предъ жертвеникъ. Продупчена. 24 мм., 8 гр. 40. Н. М. С. и К. А. Виена. **Табл. IV.**

137. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра въ двойна роба права на л., въ д. си ржка, спусната, държи наведена запалена факла, а въ лѣвата, изправена, — кжса факла. Продупчена. 26 мм., 9 гр. 02. Н. М. С. и К. А. **Табл. IV.**

138. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΔ/ΠΠΟ/Π/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение съ сжщитѣ атрибути. 24 мм. Виена. **Табл. XIII.**

139. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΔΠΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Деметра забулена, права на л., въ дѣсната си ржка, протегната, държи класове, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла. Продупчена. 25 мм., 9 гр. 22. Н. М. С. и К. А. Виена. **Табл. IV.**

140. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΔΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение предъ жертвеникъ. 25 мм., 9 гр. 54. Н. М. С. № 2245. **Табл. IV.**

141. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΔΠΠΟ/Π/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра права на л., въ д. си ржка, спусната, държи класове, а въ лѣвата — кжса запалена факла. 25 мм., 8 гр. 95. Н. М. С. № 1987; Н. М. С. и К. А.; Ст.-Загорско Арх. д-во. № 549 и 558. **Табл. V.**

142. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΔΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра права на л., въ д. си ржка, протегната, държи класове, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла. 25 мм., 8 гр. 75. Н. М. С. № 6228 и 1988 и К. А. Виена. **Табл. V.**

143. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Деметра права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи класове и макъ, а въ лѣвата — кжса запалена факла. 26 мм., 8 гр. 75. Н. М. С. № 1568 и К. А. **Табл. V.**

Малки

144. Лице: ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ/(СЕΒΑΣΤΗ). (Надписътъ почва отъ лицето къмъ тила). Нейнъ бюстъ на д.

Опако: ΦΙΔΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи класове и макъ, а въ лѣвата — кжса запалена факла, както при брой 119. 19 мм., 3 гр. 35. Н. М. С. № 1124.

145. Лице: ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ СЕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΔΠΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата — кадуцей. 20 мм., 3 гр. 05. Н. М. С. и К. А. Лицето на тази монета е отъ съвсемъ груба работа, както това се вижда отъ отпечатъка. **Табл. V.**

146. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Конкордия права на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лъвата — рогъ на изобилие. 19 мм., 4 гр. 60. Н. М. С. № 1050.

147. Лице: СЕΒΑΣ Нейна глава на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔ, въ отрѣза ΕΙΤΩΝ.

Левъ въ ходъ на д. 18 мм. П. Н. Б. (с. к.).

Луций Веръ — Lucius Verus (161—169 г.)

Голѣми

Легатъ *Tullius Maximus*

148. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Δ ΑΥΡ/ΗΛΙΟΣ ΟΥΗΡΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, главата брадата, безъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΗΓΕ ΤΟΥΔ ΜΑΞΙΜΟΥ ΑΠΟΔ ΓΠΑ, въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΟΠ.

Рѣчно божество брагато, полуголо, полулегнало на л., гледа на д., въ дѣсната си ржка, подпряна на колѣното и исправена отъ лакъта, държи клонче, а съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, изъ която извира вода и изтича подъ божеството. 31 мм. П. Н. Б. (133/сп.). Мушмовъ 5177, вариантъ. **Табл. V.**

149. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Δ ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥΗΡΟΣ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΗΓΕ ΤΟΥ(Δ ΜΑΞΙΜΟΥ) ΑΠ/ΔΓΠΑ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔ.

Сжщото рѣчно божество; задъ него дърво. 31 мм., 20 гр. 55. Н. М. С. № 1944.

Срѣдни

Безъ легатъ

150. Лице: ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥΗ/ΡΟΣ (ΚΑΙΣΑΡ). Неговъ бюстъ въ мантия, безъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Бонусъ-Евентусъ голъ, правъ, въ дѣсната си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лъвата, спустната, — клонче. 23 мм. П. Н. Б. № 794. Ст.-Загор. Арх. д-во. № 560. Н. М. С. № 194. 24 мм., 8 гр. 25.

Малки

151. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Δ ΑΥΡ/. Негова глава брадата безъ вѣнецъ, на д.

Опако: Сжщиятъ надпись.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., дѣсната му ржка спустната и малко протегната, а съ лъвата придържа щитъ на рамото си. 18 мм., 4 гр. 24. Н. М. С. и К. А. **Табл. V.**

152. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Δ (ΑΥΡΗ ΟΥΗΡΟΣ). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Асклепий правъ на л., съ д. си ржка се подпира на змийска тояга, а лѣвата е прибрана и увита въ мантията му. 20 мм., 3 гр. 75. Н. М. С. № 977.

153. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Δ ΑΥΡΗΛΙΟΣ . . . Негова глава съ поникнала брада, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Императорътъ на конь въ галопъ на д., д. му ржка е вдигната въ замахъ, а съ лѣвата държи юздитѣ на коня. 20 мм., 4 гр. 30. Н. М. С. № 5747. **Табл. V.**

154. Лице: ΑΥΤ ΑΙ Δ ΑΥΡ/ΗΛΙ ΟΥΗΡΟΣ. Негова глава брадата, безъ вѣнецъ, на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Конкордия съ калатосъ права на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 18 мм. П. Н. Б. (134) сп. 2 екз. Н. М. С. № 5000. 19 мм., 3 гр. 06.

155. Лице: ΑΥΤ ΑΙ Δ ΑΥΡ/Η ΟΥΗΡΟΣ. Неговъ бюстъ брадатъ, безъ вѣнецъ, на д.

Сжщото опоко. 20 мм., 4 гр. 35. Н. М. С. № 3184.

156. Лице: Δ ΑΥΡΗΛΙΟΣ/ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒ. Негова глава на д. Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Тихе права на л., въ д. си ржка държи кормило, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 20 мм. Ст.-Загорско Арх. Д-во.

Комодъ — Commodus (176—192 г.)

Голѣми

Легатъ *C. Servelianus*

Голѣми

157. Лице: . . . /ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΗΓΕ ΚΑΙ ΣΕΡΟΥΕΙΛΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Асклепий полуголъ, правъ на л., съ д. си ржка се подпира на змийска тояга, а на лѣвата е увита горната часть отъ мантията му. 30 мм. П. Н. Б. (нови покупки).

158. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΗΓΕ ΚΑΙ (ΣΕΡ)ΟΥΕΙΛΙΑΝΟ/Υ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Завсѣ брадатъ, полуголъ, седналъ на столъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптьръ. 30 мм., 15 гр. 85. Н. М. С. № 6418.

159. Лице: сжщиятъ надписъ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: НГЕ . . . ΙΑΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛ (ΕΙΤΩΝ).

Хермесъ голъ, съ наметната на л. рамо мантия, въ ходъ на д., въ л. си ржка държи напречно кадуцей, на който горниятъ край се подава при главата му, а долниятъ — подъ д. му ржка; въ д. си ржка, спуснатата и малко протегнатата, държи кесия. Долу пѣтелъ на д. 31 мм., 16 гр. 80. Н. М. С. № 1463. **Табл. V.**

Тази твърде интересна и твърде рѣдка (може би единствена) монета, за жалость, не е добре запазена; особено не личи кадуцейтъ¹⁾.

160. Лице: . . . /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: . . . ΑΝΟΥ ΦΙ, въ отрѣза ΔΙΠΠΟΠΟΛ
ΕΙΤΩΝ.

Рѣчно божество брадато, полуголо, полулегнало на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи клонче (?), а съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, отъ която извира вода и тече подъ божеството. 29 мм., 15 гр. 15 Н. М. С. № 5242.

161. Лице: (ΑΥΤ ΚΑΙ) /ΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: НГЕ ΚΑΙ ΣΕΡΟΥΕΙΙΑΝΟΥ, въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ
ΔΕΙΤΩΝ.

Нике (Виктория) въ колесница съ два коня права на д., въ д. си ржка държи палмовъ клонъ, а въ лѣвата — юздитѣ на конетѣ; въ полето, предъ конетѣ, змия увита на два прешлена, обърната на дѣсно. 28 мм., 13 гр. 85. Н. М. С. № 1019. **Табл. V.**

162. Лицето сжщото.

Опако: НГЕ ΚΑΙ ΣΕΡΟΥΕΙΙΑΝ, въ полото, горе, ΦΙΛΙΠΠΟΠ
ΟΔΕΙΤ
ΩΝ.

Нике или (Императорътъ?) въ колесница съ два коня права въ ходъ на л. 29 мм. Л. Ружичка. **Табл. XIV.**

163. Лице: ΑΥ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡΗ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: НГЕ ΚΑΙ ΣΕΡΟ/ΥΕΙΙΑΝΟΥ ΦΙΑ, въ отрѣза ΠΠΟΠΟ.

Богинята на града съ крепостна корона, увита въ широка мантия, седнала на широка скала, въ д. си ржка, измъкната отъ мантията, държи два стрѣка макъ, а съ лѣвата, протегнатата, се подпира на скалата и държи кормило. 29 мм., 14 гр. 60. Н. М. С. № 6225. **Табл. V.**

164. Лице: . . . ΑΡ/ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: . . . ΕΡΟΥΕΙ /ΔΙ/ ΑΝΟΥ Π, въ отрѣза ΟΠΟΔΕΙΤ
ΩΝ.

¹⁾ Подобенъ, добре запазенъ екземпляръ, съченъ въ времето на Филипа млади въ Маркианополъ, се пази въ Народния Музей въ София и е издаденъ отъ мене въ Revue Numismatique 1922, стр. 166, брой 302 и табл. II. 302. Този екземпляръ е безъ пѣтелъ.

Деметра забулена, права на л., въ д. си ржка, протегната, държи класове, а въ лѣвата — кжса запалена факла. 30 мм., 17 гр. 10. Н. М. С. и К. А.

165. Лице: АΥ ΚΑΙ Μ Α/ΥΡ ΚΟ(ΜΟΔΟΣ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓΕ ΚΑΙ СЕΡΟΓΕΙΔΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠПОΔΕΙΤΩΝ.

Императорътъ на конь въ ходъ на д., въ д. си ржка, прибрана, държи исправено кжсо копие, а въ лѣвата — юздитѣ на коня; подъ лѣвия преденъ кракъ на коня орелъ на д., гледа на л.; въ отрѣза, дето свършва надписътъ, увита змия съ исправена глава на д. 30 мм., 16 гр. 55. Н. М. С. К. А. **Табл. V.**

166. Лице: . . . ΡΗ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Императорътъ на конь въ ходъ на д., отзадъ се развѣва мантията му; дѣсната му ржка е сложена на бедрото. 29 мм., 8 гр. 65. Н. М. С. № 4290. Виена.

167. Лице: (ΑΥ ΚΑΙ Μ Α)/ΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: (Η)ΓΕ ΚΑΙ СЕΡΟΥΡ (sic) ΕΙΔΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ прибрани крила застаналъ на д., гледа на л. и въ клюна си държи вѣнецъ; предъ орела змия свита на два прешлена съ исправена глава на д. 30 мм., 17 гр. 40. Н. М. С. № 6383. Виена. **Табл. V.**

Легатъ *S. Marcianus*

168. Лице: (ΑΥΤ ΚΑΙ . . . /Η ΚΟΜΟΔΟΣ). Неговъ бюстъ въ мантия и съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (ΗΓΕ СΟΥ)ΕΛ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠПОΔΕΙΤΩΝ.

Дионись въ колесница, теглена отъ две пантери въ галопъ на д., съ дветѣ си ржце държи наведенъ тирсъ. 30 мм., 16 гр. 20 Н. М. С. № 5594.

169. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ/Α ΑΥΡΗ(ΚΟΜΟΔΟΣ). Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΗΓ СΟΥΕΛ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠПОΔΕΙ/ΤΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, исправена отъ лакъта, държи кжсъ кадуцей, а лѣвата е спуснатая; въ полето въ д. подставка и отгоре урна съ една палма; предъ краката на божеството букви (ΙΡ) обградени съ линия. 30 мм. Берлинъ № 28780.

Тази монета, поради нейната особеностъ и рѣдкостъ, заемамъ отъ Берлинския каталогъ *Beschreibung der Antiken Münzen* I. Berlin 1888, стр. 223, табл. VI, 57.

170. Лице: . . . ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: (HΓE)COY(E)Δ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ(ΛΕΙΤΩΝ).

Атина съ шлемъ, права на л., въ д. си ржка, протегната, държи Победата(?), а съ лѣвата се подпира на щитъ. 32 мм., 16 гр. 45. Н. М. С. № 2760.

171. Лице: . . . Λ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: . . . ΝΟΥ/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ . . .

Апина съ шлемъ, права на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на дълго обърнато копие; предъ нея малъкъ разпаленъ жертвеникъ; задъ нея — щитъ. 30 мм. Виена. Мушмовъ 5179—5181, варианти.

172. Лице: (Α)Υ ΚΑΙ ΜΑΡ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: (HΓE COY(E)Δ ΜΡΚΙΑ/ΝΟΥ ΦΙΛΙΠ, въ отрѣза ΠΟΠΟΛΕΙ ΤΩΝ.

Деметра забулена права на л. предъ жертвеникъ, въ д. си ржка държи запалена, обърната къмъ земята факла, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла. 31 мм., 13 гр. 50. Н. М. С. № 1209. **Табл. V.**

173. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: (HΓE) COY(E)Δ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Нике крилата въ колесница съ два коня въ ходъ на д., държи палмовъ клонъ. 32 мм., 13 гр. 80. Н. М. С. № 5194. Виена. **Табл. XIV.**

174. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: HΓE COY(E)Δ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΙΝ.

Нике крилата права на л., въ д. си ржка, протегната, държи вѣнецъ, а въ лѣвата, прибрана, — палмовъ клонъ. Н. М. С. К. А. 31 мм., 15 гр. 60. Виена. **Табл. V.**

175. Лице: . . . ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: (HΓE COY(E)Δ) ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Императорътъ въ военио облѣкло правъ предъ жертвеникъ, въ д. си ржка държи патера(?), а въ лѣвата—дълго копие; отзадъ Победата полага вѣнецъ на главата му и държи палмовъ клонъ. 31 мм., 14 гр. 75. Н. М. С. К. А. **Табл. V.**

Легатъ *C. Maternus*

176. Лице: ΑΥ. ΚΑΙ. ΜΑΡ. ΑΥ. ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ.

Опако: HΓE ΚΑΙ ΜΑΤΕ/ΡΝΟΥ ΦΙΛΙ, въ отрѣза ΠΠΟΠΟΛΕΙ ΤΩΝ.

Дионисъ голъ, съ обувки, правъ насреща, гледа на л., въ д. си ржка, спусната и малко протегната, държи наведена чаша, а съ лѣвата се подпира на тирсъ; въ дѣсно малъкъ сатиръ(?), а въ лѣво—пантера съ обърната глава къмъ бога. 29 мм., 15 гр. 75. Н. М. С. № 1035. Мушмовъ 5202, вар. **Табл. V.**

177. Лицето сжщото.

Опако: НГЕ КАΙ ΜΑ(Τ/ΕΡΝ)ΟΥ ΦΙΛΠ, въ отрѣза ΠΟΠΟΔΕΙ
ΤΩΝ.

Деметра забулена, права на л., въ д. си ржка държи запалена обърната факла, а въ лѣвата — кжса запалена изправена факла. 31 мм., 17 гр. 75. Н. М. С. № 4588.

178. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ/ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: НГЕ КАΙ ΜΑΤΕΡ/ΝΟΥ ΦΙΛΠΠΟΠ . . .

Конкордия съ крепостна корона, права полунадѣсно, гледа на л. и принася жертва надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата си ржка държи рогъ на изобилие. 31 мм. П. Н. Б. № 447.

179. Лице: . . . /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: НГЕ КАΙ . . . /ΦΙΛΠΠΟΠ, въ отрѣза ΟΔΕΙΤΩΝ.

Тихе съ калатосъ, права на л., съ кормило и рогъ на изобилие. 30 мм. Л. Ружичка.

Безъ легатъ

180. Лице: . . . Ρ.. ΑΙ ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (ΦΙΛΠ)/ΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Тихе права на л., държи кормило и рогъ на изобилие. 33 мм. П. Н. Б. (136/сп.).

Срѣдни

181. Лице: ΑΥ ΜΑΡ Α/Υ ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΠΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а на лѣвата е паметната мантията му. 23 мм., 9 гр. 20. Н. М. С. № 2733 и 2552.

С

182. Лице: ΑΥ. ΚΑΙ ΜΑΡ. ΑΥ/ΡΗ. ΚΟΜΟΔΟ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΠΠ/ΟΠΟΔΕΙΤ, въ отрѣза ΩΝ.

Хера въ двойна дреха и мантия, която пада на раменетѣ ѝ, права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 23 мм., 8 гр. 83. Н. М. С. К. А. **Табл. V.**

183. Лице: ΑΓ ΜΑ/ΑΓ ΚΟΜΟΔ, подъ главата ΟC. Сжщата глава
Опако: ΦΙΔΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Немезида права на д., съ д. си ржка придържа дрехата на ра-
мото си, а въ лѣвата държи изправенъ камшикъ; до нея въ лѣво
колело. 23 мм., 8 гр. 15. Н. М. С. № 6919. **Табл. VI.**

184. Лице: ΑΓ ΚΑΙ ΜΑΡ/ΑΓ ΚΟΜΟΔΟC. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠ/ΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Атина съ шлемъ, права на л., въ д. си ржка, протегната, държи
кукумявка(?), а съ лѣвата се подпира на щитъ. 24 мм., 8 гр. 80. Н.
М. С. № 6168. Мушмовъ 5179 вариантъ.

185. Лице: ΑΓ ΚΑΙ Μ ΑΓ/ΡΗ(ΚΟΜΟΔΟC). Неговъ бюстъ въ
мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤ(ΩΝ).

Атина съ шлемъ права на л., въ д. си ржка, протегната, държи
патера, а съ лѣвата, спуснатата, се подпира на щитъ, до който е из-
правено дълго копие; предъ богинята малъкъ разпаленъ жертвеникъ.
23 мм. Виена. **Табл. XIV.**

186. Лице: ΚΟ ΔΟC. Неговъ бюстъ въ броня, съ
лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟ(ΠΟ)ΔΙΤΩΝ.

Конкордия права на л., въ д. си ржка държи патера надъ жер-
твеникъ, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 23 мм. П. Н. Б. (с. к.).

187. Лице: ΑΓ ΜΑ/ΑΓ(ΚΟΜΟΔΟC). Негова глава съ лавровъ
вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Деметра забулена, права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта,
държи класове и макъ, а въ лѣвата — кжса запалена факла; предъ
нея високъ разпаленъ жертвеникъ. 24 мм. Ст. Загор. Арх. Д-во
№ 561. **Табл. VI.**

С

188. Лице: ΑΓ ΚΑΙ ΜΑΡ ΑΓ/ΡΗ ΚΟΜΟΔΟ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠ/ΠΟΠΟΔΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Деметра права на л., въ д. си ржка държи класове надъ разпа-
ленъ жертвеникъ, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 25 мм. Колекция
Ив. Буровъ, София.

189. Лице: ΑΓ ΚΑΙ Μ ΑΓ/ΚΟΜΟΔΟC. Неговъ бюстъ въ мантия,
съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Орелъ съ полуразтворени крила застаналъ на д., гледа на л.
къмъ една змия, която се увила отъ краката презъ шията му и си
обърнала главата къмъ него. 23 мм., 6 гр. 50. Н. М. С. № 3532.
Табл. VI.

190. Сжщото лице.

Опако: (ΦΙΛΙΠΠ)ΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила изправенъ на д. и се тъкми да клъвне змия, която пълпи къмъ него. 23 мм. 7 гр. 73. Н. М. С. К. А. Табл. VI.

191. Лице: ΑΓ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Орелъ застаналъ на д., гледа на л., въ клюна си държи вѣнецъ. 23 мм., 7 гр. 55. Н. М. С. № 3123.

Малки

192. Лице: ΑΥΤ Κ(ΑΙ)/(ΚΟ)ΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Асклепий полуголъ, правъ на л., подпрянь на змийска тояга. 19 мм. П. Н. Б. (нови покупки).

193. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Хермесъ голъ, съ наметната на л. рамо мантия, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата — кадуцей. 19 мм. П. Н. Б. № 324.

194. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Δ ΑΥΡ/Η ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ. Сжщото опако. 20 мм., 3 гр. 95 Н. М. С. № 836.

195. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Δ ΑΥΡΗ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ. Сжщото опако. 20 мм., 5 гр. 10. Н. М. С. № 6230.

196. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Δ ΑΥ/Ρ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ. Сжщото опако. 19 мм., 4 гр. 24. Н. М. С. К. А.

197. Лице: ΑΥ ΚΟΜΜΟΔΟΣ/ΑΝΩΝΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Бонусъ-Евентусъ голъ, правъ на л., принася жертва надъ разпаленъ жертвеникъ, а съ д. си ржка, спусната, държи клонче (?) 19 мм., П. Н. Б. № 616. Н. М. С. 3102. 20 мм., 3 гр. 70.

198. Лице: ΑΥ ΚΑΙ ΜΑΡ/ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение безъ жертвеникъ. 20 мм., 5 гр. 05. Н. М. С. К. А.

199. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ/ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Зевсъ полуголъ, седналъ на столъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптърь. 20 мм., 4 гр. Н. М. С. № 3268 и 1991. П. Н. Б. (с. к.).

200. Лице: ΑΓ ΚΑ Δ ΑΓΡ/ΑΝ ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Сжщото опако. 20 мм., 3 гр. 22. Н. М. С. К. А.

201. Лице: ΑΓ ΚΑΙ Δ ΑΓΡ/Η ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на лѣво.

Опако: ΦΙ/ΔΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Императорътъ на конь препуска на д., отзадъ се развѣва мантията му, д. му ржка вдигната въ замахъ, а съ лѣвата държи юздитѣ на коня. 18 мм., 4 гр. 57 Н. М. С. № 8078. **Табл. VI.**

202. Лице: ΑΓΓ ΚΑΙ Μ ΑΓ/ (ΚΟΜΟΔΟΣ). Сжщата глава, млада.

Опако: ΦΙ/ΔΙ/ΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Императорътъ на конь въ ходъ на д., въ д. си ржка държи отвесно дълго копие, а въ лѣвата — юздитѣ на коня. 19 мм., 5 гр. 45. Н. М. С. № 4357. Н. М. С. К. А. **Табл. VI.**

203. Лице: ΑΓΓ ΚΑΙ(Μ ΑΓΡ) ΚΟΜΟΔ(ΟΣ). Неговъ бюстъ въ мантия, младежка глава безъ вѣнецъ.

Опако: ΦΙΔ/Ι/Π/ΠΟ/ΠΟ/Δ/(ΕΙΤ . . .).

Императорътъ на конь препуска на д., отзадъ се развѣва мантията му, въ д. си ржка, прибрана, държи напречно копие, а въ лѣвата — юздитѣ на коня. 17 мм., 2 гр. 65. Н. М. С. К. А. **Табл. VI.**

204. Лице: Надписътъ изтритъ. Бюстъ на императора съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠ/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Атина съ шлемъ права на л., съ д. си ржка се подпира на щитъ, а съ лѣвата — на дълго копие. 18 мм., П. Н. Б. (с. к.).

205. Лице: ΚΟ . . . /ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Хигия въ двойна дреха права на д., д. ѝ ржка е спутната, а въ лѣвата, изправена отъ лакъта, държи патера, въ която храни змия. 19 мм. П. Н. Б. (с. к.) Мушмовъ 5227, вариантъ. **Табл. VI.**

206. Лице: ΑΓ /ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 19 мм., 4 гр. 90. Н. М. С. № 3283; Н. М. С. К. А. 1.

207. Лице: Надписътъ изтритъ. Глава на императора съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Хера съ наметната мантия права на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 20 мм., 4 гр. 30. Н. М. С. К. А.

208. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΥ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟ/ΠΟΔΕ, въ отрѣза ΙΤΩΝ.

Деметра забулена права на л., въ д. си ржка, протегната, държи два класа, а въ лѣвата — кжса запалена факла. 18 мм., 4 гр. 35. Н. М. С. К. А. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ. **Табл. VI.**

209. Лице: Α /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠ/ΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Деметра забулена права на л., въ д. си ржка, изправена отъ лакъта, държи класове и макъ, а въ лѣвата — кжса запалена факла. 17 мм., 2 гр. 85. Н. М. С. № 6170. **Табл. VI.**

210. Лице: ΑΥ Μ /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠ/Ο/ΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 18 мм. 4 гр. 25. Н. М. С. № 3841.

211. Лице: Α/Υ Μ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм. Арх. Д-во Т. Пазарджикъ.

212. Лице: ΑΥ ΚΑΙ/Μ ΑΥ Δ ΚΟΜΟ/ΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΙ.

Немезида въ двойна роба права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата — аршинъ; предъ нея колело. 19 мм., 4 гр. 95. Н. М. С. № 3282. Виена.

213. Лице: ΑΥΤ Κ Μ Α ΚΟΜ/ΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠΟΔΕ/ΙΤΩΝ.

Нике крилата въ ходъ на л., въ д. си ржка държи вѣнецъ, а въ лѣвата — гирланда. 19 мм., 3 гр. 50. Н. М. С. № 5458. Мушмовъ 5186, вариантъ. **Табл. VI.**

214. Лице: ΑΥ(ΚΑΙ . . .) ΚΟΜΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Тихе съ калатосъ права на л., въ д. си ржка държи кормило, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 20 мм., 4 гр. 08. Н. М. С. № 4202. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

215. Лице: . . . /ΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠΟ/ съ по-голѣми букви: ΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение, безъ калатосъ. 19 мм., 4 гр. 30. Н. М. С. К. А. **Табл. VI.**

216. Лице: ΑΥ ΚΑΙ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙ/ΔΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение съ калатосъ. 20 мм., 4 гр. Н. М. С. № 3468.

217. Лице: (. . . .)/ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΔΙΠΠΟΠΟ/ΔΙΤΩΝ.

Конкордия права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 18 мм. П. Н. Б. (нови покупки).

218. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ/ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 60. Н. М. С. № 1990.

219. Лице: ΑΥ.ΚΑΙ/ Μ.ΑΥΡ. ΚΟΜΟ/ΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: Отъ дѣсно къмъ лѣво: ΝΩ, въ отрѣза ΤΙΕΔΟΠΟ/ΠΗΛΙΦ
Конкордия съ калатось, съ патера и рогъ на изобилие. 17 × 21
мм., 3 гр. 56. Н. М. С. № 5797. **Табл. VI.**

220. Лице: ΑΥ ΚΟΜΜΟΔΟΣ/ΑΝΤΟΝΙΝΩΣ (sic). Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠ/(ΟΔΕΙΤΩΝ).

Сжщото изображение безъ калатось. 18 мм., 4 гр. 05. Н. М. С.
№ 3185. **Табл. VI.**

221. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение съ калатось. 19 мм. Виена.

222. Лице: (ΑΥ ΚΑΙ Δ ΑΥΡ). . . . Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ. Сжщото изображение съ калатось.
19 мм., 3 гр. 85. Н. М. С. К. А.

223. Лице: ΑΥ . . . ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия,
съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опакото сжщото безъ калатось. 18 мм. Ст. Загорското Арх.
Д-во. Виена.

224. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ младъ,
безъ вѣнецъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Гений на смъртта крилатъ, голъ, правъ на д., л. му кракъ е
крѣстосанъ надъ дѣсния, подпира се върху запалена обърната факла.
сложена надъ жертвеникъ. 21 мм., 6 гр. 20. Н. М. С. № 5988. Виена.
Табл. VI.

225. Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΥ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Сжщото опако. 19 мм. П. Н. Б. (с. к.)

226. Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лав-
ровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩ, въ отрѣза Ν.

Гений на смъртта крилатъ, голъ, правъ на л., съ крѣстосани
крака, подпира се на запалена обърната факла. 17 мм. Арх. Д-во
Т. Пазарджикъ.

227. Лице: ΑΥ Μ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ
вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠ(ΠΟ), въ отрѣза ΠΟΔΕΙΤ
ΩΝ.

Вълчица на д. кърми Ромула и Рема. 18 мм., 3 гр. 85. Н. М. С.
№ 1958.

228. Лице: ΑΓ ΚΑΙ/Μ ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Левъ въ ходъ на д. 18 мм. П. Н. Б. 2 екз. № 179 и 52.

229. Лице: /ΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩ

Ν.

Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 30. В. Аврамовъ, София.

230. Лице: (ΑΥΤ ΚΑΙ)ΑΥΡ/ΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Два орела застанали противоположно, съ обърнати глави, заедно държатъ вѣнецъ; подъ вѣнца звезда. 17 мм. П. Н. Б. № 190. Н. М. С. № 978, 19 мм., 4 гр. 35. **Табл. VI.**

231. Лице: ΑΥ Μ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ полуразтворени крила на д., гледа на л. и въ клюна си държи вѣнецъ; предъ орела палма. 19 мм., 4 гр. Н. М. С. № 6229. Н. М. С. К. А. вариантъ. **Табл. VI.**

232. Лице: /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Орелъ съ полуразтворени крила застаналъ върху могила на д.; гледа на л. и въ клюна си държи вѣнецъ(?) 17 мм., 3 гр. Н. М. С. № 1036. **Табл. VI.**

233. Лице: ΑΥ Κ ΜΑΡ/ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Сжщото опако. 20 мм., 5 гр. Н. М. С. К. А.

234. Лице: ΑΥΤ ΚΑ ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава на лѣво.

Сжщото опако. 20 мм., 3 гр. 60. Н. М. С. № 889.

235. Лице: ΑΥ Μ ΑΥ. . . / ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава на д.

Опако: ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила изправенъ насреща върху мълния гледа на д. и въ клюна си държи вѣнецъ. 19 мм., 3 гр. 64. Н. М. С. К. А. Виена. **Табл. VI.**

236. Лице: ΑΥ Μ Α/Δ ΑΥ ΚΟΜΟΔ/(ΟΣ). Неговъ бюстъ въ броня съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила на л., гледа на д. и държи вѣнецъ въ клюна. 17 мм., 4 гр. Н. М. С. К. А. **Табл. VI.**

237. Лице: ΑΥ Μ ΑΥΡ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ полуразтворени крила на д., гледа на л. и въ клюна си държи вѣнецъ; предъ него палма, както при брой 198. 18×21 мм., 3 гр. 93. Н. М. С. № 5041. **Табл. VI.**

Тази монета е два пжти печатена съ единъ и сжщъ печатъ, понеже при първото печатане ядрото е мръднало. Затова надписитъ сж разбъркани и главата на императора е съ два образа, единъ по-горе, другъ по-долу.

238. Лице: АҮ М. . . ./. . . . Сжщата глава.

Опако: ΝΩΤΙΕΛΟΠΟΠΗΑΙΦ.

Орелъ съ полуразперени крила на л., гледа на д. и държи вѣнецъ въ клюна. 17 мм. Л. Ружичка.

239. Лице: /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ прибрани крила застаналъ на д., гледа на л. 18 мм. Виена.

240. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Триножникъ съ увита около единия кракъ змия, която се подава отгоре. 17 и 20 мм. П. Н. Б.; 19 мм., 4. гр. Н. М. С. К. А; Ст. Загор. Арх. Дво № 563.

241. Лице: АҮ М А/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изобретение. 18 мм., 3 гр. 25 Н. М. С. № 1570.

242. Лице: АҮ ΚΑΙ Μ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 85. Н. М. С. № 4105.

243. Лице: АҮ Δ АҮ/ΚΟ(ΜΟΔΟΣ). Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΩΤ.

Сжщото изображение. 19 мм. Виена.

244. Лице: АҮΤ ΚΑΙ ΜΑ / (ΚΟ)ΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟΛΕΙΤ, въ отрѣза ΩΝ.

Сжщото изображение; въ полето въ д. исправено клонче. 18 мм. Виена. **Табл. XIII.**

245. Лице: АҮΤ ΚΑΙ АҮ/ΚΟΜΟΔΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Трофей и отстриани по единъ колѣничещъ пленникъ съ вързани отзадъ ржце. 20 мм. П. Н. Б. (с. к.).

246. Лице: (АҮΤ) ΚΑΙ Δ АҮ/ΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Ваза съ две дръжки. 20 мм., 4 гр. 50. Н. М. С. № 5987 и 2683; Ст. Загор. Арх. Д-во № 1165 и 1167. **Табл. VII.**

247. Лице: АҮ / ΚΟΜΜΟΔΟΣ / ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Полумесець и четири звезди. 18 мм., 3 гр. 73. Н. М. С. № 6269. **Табл. VII.**

248. Лице: ΑΥ Λ ΑΥ. . /ΚΟΜΟΔΟΣ. Сжщата глава.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Гроздь. 20 мм., 4 гр. 05. Н. М. С. № 3882 и К. А. Ст. Загор.
Арх. Д-во № 562.

Квинеръ

249. Лице: Надписътъ изтрить. Детски бюстъ въ мантия на д.;
задъ бюста кадуцей.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛ(ΕΙΤ)ΩΝ.

Пѣтель въ ходъ на л. съ обърната глава. 14 мм., 1 гр. 78. Твърде
рѣдъкъ, може би единственъ, екземпляръ. Н. М. С. К. А. **Табл. VII.**

Криспина — Crispina

(Жена на Комода)

Срѣдни

250. Лице: ΚΡΟΣΠΕΙΝΑ/ΣΕΒΑΣΤΗ. Нейнъ бюстъ на д.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Конникъ (Комодъ) въ ходъ на д. 24 мм. П. Н. Б. № 554.
Табл. VII.

251. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Конникъ съ развѣта мантия въ ходъ на д., държи хоризонтално
копие Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

252. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Глава на градската богиня забулена, съ крепостна корона, на д.
25 мм., 10 гр. 25. Н. М. С. № 3915 и 2437 и К. А. **Табл. VII.**

253. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Атина съ шлемъ, права на л., пренася жертва върху високъ три-
ножникъ, а въ лѣвата ржка държи дълго изправено копие и до него
щить. 25 мм., 7 гр. 90. Н. М. С. № 5289. **Табл. VII.**

254. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Артемиди ловчийка въ кжса дреха и обувки, въ ходъ на д.,
съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения тулъ, а съ лѣвата опина
лжкъ; предъ нея рогачъ (?). 25 мм., 10 гр. 18. Н. М. С. К. А.

255. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 25 мм., 6 гр. 65. Н.
М. С. № 1525 и К. А. Виена.

256. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Конкордия съ калатосъ, права на л., въ д. си ржка държи патера надъ жертвеникъ, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 24. 8 гр. 35. Н. М. С. № 3424.

Малки

257. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Рѣчно божество полуголо, полулегнало на л., въ д. си ржка, подпряна на колѣното, държи трѣстика, а съ лѣвия лакътъ се подпира на скала, изъ която извира вода и се излива подъ божеството; то въ л. си ржка държи рогъ на изобилие. 18 мм. П. Н. Б. (137/сп.).
Табл. VII.

258. Лице: ΚΡΙΣΠΕΙΝ/Α ΣΕΒΑΣΤΗ. Нейнъ бюстъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠ/ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Завсъ полуголъ седналъ на столъ на л., въ дѣсната си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 20 мм., 4 гр. 20. Н. М. С. 1673, 5001 и 1533. П. Н. Б. 18 мм. 137/(сп.). **Табл. VII.**

259. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ(Ο)ΛΕΙΤΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата — кадуцей. 20 мм., 4 гр. 10. Н. М. С. № 1672. Мушмовъ 5243, вариантъ.

260. Лице: ΚΡΙ(ΣΠΕΙ)ΝΑ/ΣΕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм., 3 гр. 90. Н. М. С. № 3951.

261. Лице: ΚΡΙΣΠΕ(ΙΝ)Α ΣΕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙ/ΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Конникъ въ галопъ на д., отзадъ се развѣва мантията му, д. му ржка вдигната въ замахъ. 20 мм., 5 гр. 10. Н. М. С. № 6944.
Табл. VII.

262. Лице: ΚΡΙΣΠΕΙΝΑ/ΣΕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/....

Атина съ шлемъ права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а съ лѣвата се подпира на дълго копне, а до него щитъ. 20 мм., 5 гр. 45. Н. М. С. К. А.

263. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Тихе права на л., съ кормило и рогъ на изобилие. 19 мм., 4 гр. 95. Н. М. С. № 6172.

264. Сжщото лице.

Опоко: Сжщиятъ надписъ.

Конкордия права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 19 мм., 4 гр. 35. Н. М. С. № 3801.

265. Лице: КΡΙСПΕΙ/ΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕ(ΙΤΩΝ).

Конкордия съ калатосъ, държи патера и рогъ на изобилие. 18 мм. Колекция Фр. Заплеталъ, Виена.

266. Сжщото лице.

Опоко: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ прибрани крила на д., гледа на л. и държи въ клюна си вѣнецъ. 20 мм., 4 гр. 85. Н. М. С. № 2793.

267. Лице: (ΚΡΙ)ΣΠΕΙΝ/Α ΣΕΒΑΣΤΗ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Орелъ върху подставка на д., държи вѣнецъ въ клюна и гледа на л. 19 мм., 4 гр. 80 Н. М. С. № 4827.

Септимий Северъ — S. Severus (193—211 г.)

Голѣми

Легатъ *Statilius Barbarus*

268. ΑΓ·Κ·Α·C·/CΕΥΗΡOC·Π. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΗΓ·CΤΑ·ΒΑΡΒΑΡΟΥ·ΦΙΛΙΠΠΟΠ, въ отрѣза ·ΔΙΤΩΝ.

Зевсъ полуголъ, седналъ на столъ на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптьръ. 31 мм., 17 гр. 70. Н. М. С. № 5746.

269. Лице: ΑΓ ΚΑΙ CΕ/CΕΥΗΡOC ΠΕ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓΕ CΤΑΤΙΛΙΟΥ ΒΑΡΒΑΡΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠ, въ отрѣза ΔΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 29 мм. П. Н. Б. № 654.

270. Лице: ΑΓ·Κ·Α·CΕΠ/CΕΥΗΡOC Π· Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓΕ CΤΑ ΒΑΡΒΑΡΟΥ·ΦΙΛΙΠΠΟ, въ отрѣза ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Дионисъ голъ, яхналъ на пантера въ ходъ на д., съ д. си ржка се крепи на задницата на пантерата, а въ лѣвата държи тирсъ, украсенъ на върха съ борова шушулка и превързанъ съ панделка. 30 мм. П. Н. Б. № 214.

271. Лпце: ΑΓ·Κ·Α·C·/CΕΥΗΡOC· Π· Сжщиятъ бюстъ.

Опакото сжщото. 31 мм., 16 гр. 40 Н. М. С. № 120.

272. Лице: ΑΓ·Κ·Α·CΕΠ/CΕΥΗΡOC·ΠΕ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓ· CΤ· ΒΑΡΒΑΡΩ· ΜΗΤΡ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΩC·

Херакълъ разкраченъ на д., въ борба съ Немейския левъ. 30 мм., 12 гр. 60. Н. М. С. № 5819.

273. Лице: (ΑΥ Κ Δ ΣΕΠ)Τ/ΣΕΥΗΡΟΣ ΠΕ. Сж-
щиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓ ΣΤ ΒΑΡ-
ΒΑΡΟΥ ΜΗΤΡ ΦΙΛΙΠΠΟ-
Π(ΟΔΕ).

Херакълъ голъ, разкра-
ченъ на л., съ д. си ржка вдиг-
налъ кривакъ въ замахъ въ борба съ хидрата. 32 мм. П. Н. Б. (нови покупки).

274. Лице: ΑΥ·Κ·Δ·C.../ΣΕΥΗΡΟΣ· Π. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓ·ΣΤΑ·ΒΑΡΒΑΡΟΥ/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Херакълъ голъ, правъ на д., съ д. си ржка се подпира на кри-
вакъ, а въ лѣвата, на която е праметната левската кожа, държи лжкъ.
29 мм., 14 гр. 60. Н. М. С. № 3904.

275. Сжщото лице.

Опако: ΗΓ ΣΤ ΒΑΡΒΑΡΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Херакълъ голъ, правъ на д., съ д. си ржка се подпира на кри-
вакъ, който достига до подъ мишницата му и който е опрянъ на скала,
а въ лѣвата си протегната ржка, на която е праметната левската кожа,
държи ябълки (?). 28 мм. Виена. **Табл. XIV.**

276. Лице: ΑΥ·Κ·Δ·C/(ΣΕΥΗΡΟΣ Π·). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓ·ΣΤΑ·ΒΑΡ(ΒΑΡΟΥ)/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ
лѣвата — мантия и кадуцей. 28 мм., 13 гр. 14. Н. М. С. № 5762.

277. Сжщото лице.

Опако: ΗΓ·ΣΤΑ·ΒΑΡΒΑΡΟΥ·ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΛΕΙΤΩΝ.

Рѣчно божество полуголо, полулегнало на л., д. му ржка е сложена
на бедрото, а въ лѣвата държи изправена трѣстика; съ л. лакътъ се
подпира на повалена урна, изъ която се излива вода и тече подъ
божеството; предъ него предна часть отъ лодка. 28 мм., 13 гр. 80.
Н. М. С. № 6568 и К. А. **Табл. VII.**

278. ΑΥ ΚΑΙ ΣΕ/ΣΕΥΗ(ΡΟΣΠ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΗΓ·... ΦΙΛΙΠΠΟ, въ отрѣза ΠΟΛΙΤΩΝ.

Рѣчно божество полуголо, полулегнало на л., въ д. си ржка, под-
пряна на д. колѣно и изправена, държи клонче, а съ лѣвия лакътъ
се подпира на повалена урна, изъ която се излива вода и тече подъ
божеството. 28 мм., 12 гр. 20. Н. М. С. № 1251. Виена. **Табл. VII.**

279. Лице:/ΣΕΥΗΡΟΣ·Π. Сжщиятъ бюстъ.

Опако:ΒΑΡΟΥ ΦΙΛΙ, въ отрѣза ΠΠΟΠΟΔΕΙ
ΤΩΝ.

Рѣчно божество полуголо, полулегнало на л., въ д. си ржка, под-
пряна на д. му колѣно, държи класове, а съ лѣвия лакътъ се под-
пира на скала, изъ която извира вода и изтича подъ божеството. 28 мм.,
13 гр. 10. Н. М. С. № 1324. **Табл. VII.**

280. Лице: ΑΥ Π/ΣΕΥ Π. Сжщиятъ бюсть.
Опако: ΒΑΡΒΑΡΟΥ, въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ-
ΤΩΝ.

Рѣчно божество полуголо, полулегнало на л., гледа на д., въ д. си ржка, подпрена върху д. му колѣно, държи рогъ на изобилие, отъ който висятъ, освенъ други плодове, и житни класове, а съ л. си лакътъ се подпира на малка скала, изъ която извира вода и се изтича подъ божеството; въ л. си ржка божеството държи изправена тръстика. 29 мм., 16 гр. 20. Н. М. С. К. А. Табл. VII.

281. Лице: ΑΥ ΚΑΙ ΣΕ/ΣΕΥΗΡΟΣ ΠΕ. Сжщиятъ бюсть.
Опако: ΗΓ ΣΤΑ ΒΑΡΒΑ/ΡΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ полето Λ/ΕΙ
ΤΩΝ.

Императорътъ на конь препуска на л., задъ гърба му се развѣва мантията; подъ конника тича на л. разяренъ левъ, който си обръща главата къмъ конника. 30 мм. П. Н. Б. № 177. Табл. VII.

282. Сжщото лице.
Опако: ΗΓΕ/ ΣΤΑΤΙΑ. ΒΑΡΒ(ΑΡΟΥ) ΦΙ(ΛΙΠΠΟ/Π ΟΔΕΙΤΩΝ).
Императорътъ на конь препуска на д., отзадъ се развѣва мантията му, въ д. си ржка държи напречно копие, а съ лѣвата — юздитѣ на коня. 30 мм., 13 гр. 90. Н. М. С. № 6231 и 3740.
Табл. VII.

283. Сжщото лице.
Опако: ΒΑΒΑΡΟΥ (sic)/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΙΤΩΝ.

Тихе съ калатосъ права на л., съ кормило и рогъ на изобилие. 31 мм., 15 гр. 80. Н. М. С. К. А. 2 екземп.

284. Лице: ΑΥ·Κ·Α·ΣΕ·/ΣΕΥΗΡΟΣ Π. Сжщиятъ бюсть.
Опако: ΗΓ·ΣΤΑ·ΒΑΡΒΑΡΟΥ· ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Храмъ съ четири колони, съ украсенъ фронтонъ и въ срѣдата статуя на Хермеса голъ, правъ. 33 мм., 16 гр. 74. Н. М. С. № 3284. Мушмовъ 5295. Табл. VII.

285. Лице: ΑΥ·Κ·Α·С·/ΣΕΥΗΡΟΣ·Π. Сжщиятъ бюсть.
Опако: Сжщиятъ надписъ свършва съ ΔΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила застаналъ върху мълния полуналѣво, гледа на д. и въ клюна си държи вѣнецъ. 30 мм., 13 гр. 40. Н. М. С. № 35.

286. Лице: ΑΥ ΚΑΙ ΣΕ/ΣΕΥΗΡΟΣ ΠΕ. Сжщиятъ бюсть.
Опако: ΗΓ ΣΤ/ΤΑ ΒΑΡΒΑΡΟΥ/ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΙ/ΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила застаналъ върху кълбо, гледа на д. и държи вѣнецъ въ клюна. 34 мм., 17 гр. 40. Н. М. С. № 6556.
Табл. VII.

При отпечатването на тази монета печатътъ на опакото се е измѣстилъ, и затова тѣлото на орела изглежда много продълговато и неестествено.

287. Лице: Е/СЕ҃НРОС. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: НГ·СТ·ВАРВАРѢ· МНТРО ФІАІППОПОЛЕΩ.

Орелъ съ разперени крила застаналъ върху мълния, гледа на д. и държи вѣнецъ въ клюна. 30 мм., 14 гр. 65. Н. М. С. № 3181.

288. Лице: А҃Г . . . — /СЕ҃НР(ОС). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: НГЕСТА

ВАРВАРО҃Г

МНТ(РОПО)ΔΕ

Ω(С)(Φ)ΔІΠΠ

ОПОЛЕΩС

въ лавровъ вѣнецъ. 30 мм., 14 гр. 30.

Н. М. С. № 6024.

Безъ легатъ

289. Лице: А҃ГТ К Δ СЕПТ/СЕ҃НРОС ПЕ. Сжщата глава.

Опако: Въ отрѣза МНТ ФІАІП

ПОПОΛΕ

(ΩС).

Атина съ шлемъ седнала на престолъ на л., съ д. си ржка, изправена отъ лакъта, поднася храна въ патера на една змия, която е увита около едно дърво, а съ лѣвия лакътъ се подпира на престола; задъ богинята изправенъ щитъ, върху който е кацнала кукумявка. 27 мм., П. Н. Б. (нови покупки). Н. М. С. № 6127 и 1716; 29 мм. 14 гр. 65. Мушмовъ 5246, вариантъ.

290. Сжщото лице.

Опако: ФІА/ІППОПОΛΕΩС.

Атина съ шлемъ права на д., съ д. си ржка се подпира на дълго копие, а съ лѣвата — на щитъ. 28 мм., 16 гр. 60. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

291. Лице: А҃Г К Δ ЕП/СЕ҃НРОС П. Неговъ бюстъ въ броня съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТ ФІАІППОПОΛΕ, въ отрѣза ΩС.

Рѣчно божество брадато, полуголо, седнало на л., гледа на д., д. си ржка сложило върху предна частъ отъ корабъ, а съ лѣвата се подпира на скала, изъ която извира вода и се изтича подъ божеството; до скалата окастрено дърво само съ единъ клонъ, който е наклоненъ надъ божеството; изъ водата тичатъ три голи деца, едното къмъ лѣво, а другитъ две къмъ дѣсно. 28 мм. П. Н. Б. № 546; В. Аврамовъ, София 30 мм., 19 гр. 40. Особено грижлива работа, макаръ и отъ провинциаленъ стилъ. **Табл. VIII.**

292. Лице: АҮТ К А СЕПТ/СЕҮНРОС II. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опакото сжщото. 29 мм. Виена.

293. Сжщото лице.

Опако: МІТРО ФІ/ΔΠΠΟΠΟΛΕ, въ отрѣза ΩС.

Немезида права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата — аршинъ; предъ нея колело. 29 мм. П. Н. Б. № 140.

294. Лице: АҮ К А СЕП/(СЕҮНРОС II). Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (М)НТР ФІΔ/(ΔΙ)ΠΠΟΠΟΛΕ(ΩС).

Немезида права на л., съ д. си ржка придържа дрехата на д. си рамо, а въ лѣвата държи факла(?); предъ нея колело(?). 29 мм. 15 гр. 60. Н. М. С. № 5195.

295. Сжщото лице.

Опако: МНТ ФІΔΙ/ΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΩС.

Зевсъ полуголъ, седналъ на столъ на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптърь. 28 мм., 16 гр. 52. Н. М. С. № 6635 и К. А.

296. Лице: АҮТ К А СЕПТ/СЕҮНРОС II. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТР ФІ(ΔΠΠΟΠΟ), въ отрѣза ΔΕΩС.

Асклепи и Хигия прави единъ срещу другъ; Асклепий се подпира на змийска тояга, а Хигия храни змия въ патера. 27 мм. П. Н. Б. № 642.

297. Сжщото лице.

Опако: (МНТ)РΘ ФІΔ/ΠΠΟΠΟΛ . . .

Императорътъ гологлавъ въ военно облѣкло правъ на л., въ д. си ржка държи патера(?), а въ лѣвата — мечъ. 27 мм. П. Н. Б.

298. Лице: АҮ К А СЕП СЕҮНРОС . . . Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (МНТ) ФІΔΙ/ΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΩС.

Императорътъ на конь въ ходъ на л., д. му ржка вдигната за поздравление, а въ лѣвата държи скиптърь или мечъ. 29 мм., 12 гр. 90. Н. М. С. № 4393.

299. Лице: АҮ К А СЕП СЕҮРОС II. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: МНТРО ФІ/ΔΠΠΟΠΟΛΕΩ.

Аполонъ голъ, правъ полунадѣсно, гледа на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата — лира, подпряна на палмовъ клонъ; предъ божеството малъкъ орелъ на л., гледа къмъ Аполона. 30 мм., 17 гр. 20. Н. М. С. № 8087. Л. Ружичка, Виена. Табл. VIII.

300. Лице: АҮТ К А СЕПТ/СЕҮНРОС II. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТР/ФІ/ІППОПОД, въ отрѣза ЕΩС.

Хермесъ голъ, седналъ на скала на л., въ д. си ржка, протегната, държи кадуцей, съ лѣвата се подпира на скалата. 28 мм., 12 гр. 10. Н. М. С. № 4950. **Табл. VIII.**

301. Лице: АҮ К А СЕП/СЕҮНРОС II. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавр. вѣнецъ на д.

Опако: МНТ ФІА/ІППОПОДЕΩ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата — кадуцей и мантията си. 29 мм., 13 гр. 40. Н. М. С. № 3309.

302. Лице: АҮТ К А СЕПТ/СЕҮНРОС II. Негова глава съ лавр. вѣнецъ на д.

Опако: МНТРО ФІА/ІППОПОДЕΩС.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 30 мм., 16 гр. 40. Н. М. С. 3151 и К. А. Мушмовъ 5292, вариантъ.

303. Лице: АҮТ К А СЕП/СЕҮНРОС II. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 30 мм., 11 гр. 70. Н. М. С. К. А.

304. Лице: АҮ К А СЕП/СЕҮНРО II. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: МНТРО ФІА/ІППОПОДЕ, въ отрѣза ΩС.

Хера забулена съ валъ, който пада по рамената ѝ, права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 29 мм., 15 гр. 44. Н. М. С. К. А.

305. Сжщото лице.

Опако: МНТРО ФІА/ІППОПОД, въ отрѣза ЕΩС.

Деметра, въ двойна дреха и забулена съ валъ, който се спуска по раменетѣ ѝ, права на л., въ д. си ржка държи патера надъ мистическа кошница, изъ която излиза змия, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла, около която е увита змия. 29 мм., 17 гр. 30. Н. М. С. № 6943.

306. Лице: АҮТ К А СЕПТ/СЕҮНРОС II. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТРО ФІА/ІППОПОДЕΩ, въ отрѣза С.

Артемида въ кжса дреха, съ обувки, права на л., гледа на д., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата — кжса факла. 30 мм., 13 гр. 28. Н. М. С. 1702. **Табл. VIII.**

307. Лице: АҮТ К А СЕП/СЕҮНРОС II. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТРО ФІА/ІППОПОДЕΩ, въ отрѣза С.

Артемида въ дълга дреха права на д., въ д. си ржка, спусната, държи клонче, къмъ което си обръща главата единъ елень, застаналъ на л.; въ л. си ржка богинята държи изпънатъ лжкъ. 29 мм. Виена. Табл. XIV.

308. Лице: АҮ К А СЕП СЕҲН РОС П. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТ ФІАІ/П/ПОПОДЕΩС.

Артемида ловчийка, придружена отъ кучето, въ ходъ на д., съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения колчанъ, а съ лѣвата опина лжкъ. 31 мм. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

309. Лице: Сжщиятъ надписъ както при бр. 307. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТРО ФІ/ΔΠΠΟΠΟΔΕΩ, въ отрѣза С,

Тихе съ калатосъ права на л., въ д. си ржка държи кормило, подпряно върху кълбо, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 28 мм. 15 гр. 20. Н. М. С. 1056.

310. Лице: АҮТ К А СЕПТ/СЕҲНРОС П. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: МНТРО ФІАІ/ΠΠΟΠΟΔΕΩ.

Конкордия съ калатосъ права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 30 мм., 16 гр. 44. Н. М. С. № 1674. Вариантъ отъ сжщата 28 мм. Н. М. С. № 1037.

311. Лице: АҮ К А СЕП/СЕҲНРОС П. Неговъ бюстъ въ броня съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΙΤΡΟΠΟΔΕΩС ФІΑΠΠΟΠ, въ отрѣза ОДЕΩС.

Змия увита съ изправена глава на д. 30 мм., 19 гр. 80. Н. М. С. № 5681 и 1992; Археол. Д-во, Т.-Пазарджикъ.

312. Сжщото лице.

Опако: МНТРО. ФІАІ/ΠΠΟΠΟΔΕΩС.

Орелъ съ разперени крила застаналъ върху мълния, гледа на д. и въ клюна си държи вѣнецъ. 29 мм., 17 гр. 50. Н. М. С. № 1945 и К. А.

313. Лице: АҮТ К А СЕПТ/ СЕҲНРОС П. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ФІΑΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Бонусъ-Евентусъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи патера, а въ лѣвата, спусната, — клонче. 30 мм., 18 гр. 85. Н. М. С. № 1675.

314. Лице: АҮТ К А СЕ/СЕҲНРОС П. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ФІΑΠΠΟΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Деметра въ двойна роба и забулена съ валъ, който пада по раменѣ ѝ, права на л., въ д. си ржка държи патера надъ мистическа кошница, изъ която излиза змия, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла, около която се увива змия. 29 мм., 15 гр. 15. Н. М. С. № 3497. Табл. VIII.

315. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Хигия въ дълга дреха права на д., храни змия въ патера; въ лѣво Телесфоръ правъ насреща, увитъ въ ямурлукъ. 29 мм. Виена. Табл. XIV.

316. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩ, въ отрѣза N.

Тихе съ калатосъ права на л., въ д. си ржка държи кормило, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 29 мм., 13 гр. Н. М. С. № 6384.

Срѣдни

317. Лице: . . . (K A) СЕΠ/ΣΕΓΗΡΟΣ II. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Херакълъ голъ, въ борба съ Немейския левъ, на д. 23 мм., 7 гр. 25. Н. М. С. 3635 и К. А.

318. Лице: ΑΥ·Κ·Α·Σ./ ΣΕΓΗΡΟΣ II. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Конкордия права съ патера и рогъ на изобилие. 24 мм., 8 гр. 10. Н. М. С. № 4574.

319. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила на л., гледа на д., въ клюна си държи вѣнецъ. 24×26 мм., 7 гр. 35 Н. М. С. № 979.

320. Лице: Надписътъ изтритъ. Бюстъ на императоуа съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (ΦΙΛ)ΙΠΠΟΠΟΔ(ΕΙΤΩΝ).

Глава на Домна на д. 23 мм. П. Н. Б. (с. к.)

Малки

321. Лице: ΑΥΤ Κ Α СЕΠ/ ΣΕΓΗΡΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤ.

Дионисъ голъ, правъ на л., съ д. си ржка излива чаша, а съ лѣвата се подпира на тирсъ. 20 мм. П. Н. Б. № 617. Ст. Загор. Арх. Д-во № 1168.

322. Лице: Α /ΣΕΓΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение; предъ Диониса пантера на л., гледа къмъ божеството; 17 мм. Ст.-Загор. Арх. Д-во № 554.

323. Лице: АҮКА/СЕҮНРОС. Сжщата глава.

Опако: ФІАШПО/ПОЛІΩΝ.

Бюстъ на Сараписъ съ калатосъ, въ мантия на д. 20 мм., 4 гр. 15. Н. М. С. № 5698.

324. Лице: АҮТ КАІ СЕ/СЕҮНРОС. Сжщата глава.

Опако: ФІАШП/ОПОЛІТΩ.

Бонусъ-Евентусъ голъ, предъ разпаленъ жертвеникъ, държи патера и клонче. 18 мм. П. Н. Б. № 728.

325. Лице: АҮ КАІ СЕ/СЕҮН(РОС). Сжщата глава.

Опако: ФІАШП/ОПОЛІТΩΝ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата -- лжкъ и мантията си. 18 мм., 4 гр. 20. Н. М. С. К. А.

326. Лице: АҮ КАІ СЕ/ СЕҮНРОС. Сжщата глава.

Опако: ФІАШПО/ПОЛІТΩΝ.

Херакълъ голъ, правъ насреща, съ д. си ржка се подпира на кривакъ, подпрянъ върху скала, а съ лѣвата е прегърналъ Диониса дете и го гледа; на л. му ржка е преметната левската кожа, която виси. 19 мм., 4 гр. 30. Н. М. С. № 3802. **Табл. VIII.**

327. Лице: АҮТ К С/П СЕҮНРОС. Сжщата глава.

Опако: ФІАШП/ОПОЛІТ.

Херакълъ голъ, правъ насреща, гледа на л., съ д. си ржка се подпира на кривакъ, подпрянъ върху скала, а съ лѣвата е прегърналъ Диониса дете, което съ л. си ржка посѣга къмъ лицето на Херакла; върху л. ржка на Херакла виси левска кожа. 18 мм., 3 гр. 75. Н. М. С. № 5228 и 4340. **Табл. VIII.**

328. Лице: АҮ К Δ/СЕҮНРОС. Сжщата глава.

Опако: ФІАШПО/ПОЛІТΩΝ.

Херакълъ голъ, правъ на л., съ д. си ржка се подпира на кривакъ, а на лѣвата е наметната левска кожа. 20 мм. Виена.

329. Лице: АҮ КАІ Δ С/СЕҮНРОС. Сжщата глава на л.

Опако: ФІАІ/ШП/ОПОЛІТΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., съ кесия и кадуцей. 19 мм., 3 гр. 20. Н. М. С. № 1583. Виена.

330. Лице: АҮ КАІ СЕП/СЕҮНРОС. Сжщата глава на д.

Опако: ФІАШПО/ПОЛІТ.

Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 60. Н. М. С. № 6232.

331. Лице: АҮ К Δ/СЕҮНРОС. Сжщата глава.

Опако: ФІАШПО/ПОЛІТΩ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., д. му ржка спусната, а съ лѣвата се подпира на дълго копие и придържа щитъ на рамото си. 18 мм., 4 гр. 06. Н. М. С. № 7515.

332. Лице: ΑΥ Κ /Π(ΣΕΥΗΡΟΣ). Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟ/Π(ΟΔ).

Деметра права на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на дълга запалена факла. 18 ми. Ст. Загор. Арх. Д-во № 1169. Л. Ружичка.

333. Лице: ΣΕΛΗΡΟΣΠ/ΥΛΚΥΙΣΥ (обърнати букви). Сжщата глава.

Опако: ΝΘΤΙΔΟΠΟΠΗΙΔΙΦ (чете се обратно).

Нике крилата права на л., държи вѣнецъ и палма. 18 мм. Д. Димовъ, София. **Табл. VIII.**

334. Лице: ΑΥ(ΚΑΙ?) /ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙ(ΔΙΠ)ΠΟΠ/ΟΔ(ΕΙΤΩΝ).

Тихе права на л., съ кормило и рогъ на изобилие. 19 мм., 4 гр. 04. Н. М. С. № 3182.

335. Лице: /ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟ/ΠΟ(ΔΕΙΤΩΝ).

Конкордия права предъ жертвеникъ, държи патера и рогъ на изобилие. 19 мм., 3 гр. 95. Н. М. С. № 1959. Виена.

336. Лице: /ΣΕΥΗΡΟΣ Π. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟ/ΠΟ(ΔΕΙΤΩ), въ отрѣза Ν.

Храмъ съ четири колони и въ срѣдата статуя на Хермесъ правъ. 17 мм., 3 гр. 05. Н. М. С. № 1464.

337. Лице: ΑΥ Κ Δ ΣΕ/ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила на л., гледа на д. и държи вѣнецъ въ клюна. 19 мм., 3 гр. 35. Н. М. С. К. А.

338. Лице: Надписътъ изтрить.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм., 4 гр. 35. Н. М. С. К. А.. Ст.-Загор. Арх. Д-во № 567.

339. Лице: ΑΥ Κ Δ /ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 18 мм., 4 гр. 65. Н. М. С. № 1465, вариантъ № 3606, 21 мм.

340. Лице: . . . / ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Орелъ съ прибрани крила, гледа на л. и държи въ клюна си вѣнецъ. 17 мм. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

341. Лице: ΑΥ·Κ·Δ /ΣΕΥΗΡΟΣ. Неговъ бюстъ, въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Конь пасе на д. 19 мм., 4 гр. 62. Н. М. С. № 3803. **Табл. VIII.**

- 342.** Лице: Сжщиятъ надписъ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Змия увита съ устремена глава на л. 18 мм., 4 гр. 10. Н. М. С.
№ 2684, Виена.
- 343.** Лице: (ΑΓ ΚΑΙ)/ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава на лѣво.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤ, въ отрѣза ΝΩ (sic).
Триножникъ, около срѣдния кракъ на който се увива змия. 18 мм.
3 гр. 55. Н. М. С. № 2381.
- 344.** Лице: Сжщиятъ надписъ. Сжщата глава на д.
Сжщото опако. 19 мм., 3 гр. 90. Н. М. С. К. А.
- 345.** Лице: ΑΓ Κ Λ ΣΕΠ/ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Сжщото изображение, вариантъ. 18 мм., 4 гр. 15. Н. М. С.
№ 3264. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.
- 346.** Лице: ΑΥΤ ΚΑΙ/ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΙΤΩ.
Сжщото изображение. 20 мм. Виена.
- 347.** Лице: (ΑΥ.Κ.Λ.Σ)/ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΛΕΙΤΩΝ.
Запалена факла изправена, около която е увита змия. 18 мм.
3 гр. 30. Н. М. С. № 1325. Виена. **Табл. VIII.**
- 348.** Сжщото лице.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Гроздь. 18 мм. П. Н. Б. № 267. Н. М. С. № 3607 и 2528 и
К. А. вар. Виена.
- 349.** Лице: ΑΓ Κ Λ/ΣΕΥΗΡΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ
лавровъ вѣнецъ на д.
Опако: Сжщиятъ надписъ,
Два рога на изобилие кръстосани. 17 мм. П. Н. Б. (нови покупки)
- 350.** Лице: Сжщиятъ надписъ. Глава на императора съ лавровъ
вѣнецъ на д.
Сжщото опако. 20 мм., 3 гр. 45. Н. М. С. К. А. 2 екз.
- 351.** Лице: ΑΓ Κ Λ ΣΕΥΗ(ΡΟΣ). Сжщата глава.
Опако: (ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ)ΛΙΤΩΝ.
Полумесець и звезда. 15 мм. П. Н. Б. (с. к.).
- 352.** Лице: ΑΓ Κ Λ Σ/ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Полумесець и звезди. 18 мм., 2 гр. 95. Н. М. С. К. А. 2 екз.;
Ст. Загор. Арх. Д-во. Арх. Д-во Т. Пазарджикъ. Виена.
- 353.** Сжщото лице.
Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ(ΟΛ)ΙΤΩΝ.
Кошница съ превезло пълна съ плодове. 21 мм., 3 гр. 05. Н.
М. С. № 6173.

354. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Левъ въ ходъ на л. 19 мм. Виена. Мушмовъ 5273, вариантъ.

355. Лице: .../ΣΕΥΗΡΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙ/ΠΠΟ(ΠΟΛΙ)ΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила застаналъ върху кълбо на л., гледа на д. и въ клюна си държи вѣнецъ. 18 мм. Виена.

356. Лице: ΑΥ Κ Δ Σ/ΣΕΥΗΡΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Орелъ съ разперени крила застаналъ върху мълния(?) на л., гледа на д. и държи вѣнецъ въ клюна. 19 мм. Виена.

Юлия Домна — Iulia Domna

(Жена на С. Северъ)

Срѣдни

357. Лице: ΙΟΥΛΙΑ/ΔΟΜ (ΣΕΒΑΣΤ) Нейнъ бюстъ на д.

Опако: ΦΙΛ/ΠΠ/ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата — лжкъ и мантията си. 23 мм., 4 гр. 74. Н. М. С. № 4311. Виена. **Табл. VIII.**

358. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/(ΟΔ. . . .).

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата — каруцей и мантията си. 22 мм., 5 гр. 55. Н. М. С. № 3905.

359. Лице: (ΙΟΥ)ΔΙΑ Δ/ΟΜ (ΣΕΒ...). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙ/ΔΠΠΟΠΟΛΕ/ΙΤΩΝ.

Бюстъ на градската богиня забулена, съ крепостна корона на д. 23 мм. Виена. **Табл. XIV.**

360. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Деметра съ калатосъ, забулена, права на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на дълга, запалена факла, около която е увита змия. 21 мм. Ст. Загор. Арх. Д-во 569.

361. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Хера съ калатосъ, забулена съ валъ, който пада по раменетъ ѝ, права на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — скиптъръ и частъ отъ вала. 23 мм., 8 гр. 55. Н. М. С. № 7036. **Табл. VIII.**

362. Лице: Сжщиятъ надписъ. Нейна глава на д.

Опако: ΦΙΛ Π/ΠΟ/ΠΟΛΙΤΩΝ.

Нике крилата въ ходъ на л., въ д. си ржка, протегнатата, държи вѣнецъ, а въ лѣвата — палма. 24 мм., 7 гр. 70 Н. М. С. № 532.

363. Сжщото лице.

Опако: (ΦΙΛ)ΠΠ/ΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Артемидата въ кжси дрехи, въ обувки, права на д., съ д. си ржка се подпира на дълга запалена факла, а съ лѣвата е прегърнала завито въ мантията детенце (Дионисъ), което е сложило д. си ржка върху рамото на богинята, а лѣвата е спустнало; предъ богинята еленъ или дива коза на д. 24 мм. **Табл. VIII.**

Рѣдъкъ, може би единственъ екземпляръ. Тази монета се намираще у покойния Д-ръ Величко Георгиевъ, но дѣ се намира сега — не ми е известно.

Каракала — Caracalla (198—217 г.).

Медальони.

364. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥΗ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Неговъ бюстъ въ броня, обърнатъ гърбомъ, гледа на л.; главата съ лавровъ вѣнецъ.

Опако: ΚΟΙ/ΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝ ΠΥΘΙ, въ отрѣза Α ΕΝ ΦΙΛΠ ΠΟ.

Императорътъ на конь препуска на д., хламидата му се развѣва задъ гърба, въ д. си ржка въ замахъ държи кжсо копие, а въ лѣвата — юздитѣ на коня; предъ коня поваленъ неприятелски войникъ съ шлемъ на главата, когото конътъ настѣпва съ преднитѣ си крака. 40. мм. П. Н. Б. Отлично запазенъ екземпляръ. **Табл. VIII.**

365. Сжщото лице, както при бр. 364.

ΠΥ

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΑΡΙΑ, въ полето въ д. ΘΙ, въ отрѣза ΕΝ ΦΙΛΠ

Α

ΠΟΠΟΛΙ.

Императорътъ на конь въ ходъ на д., д. му ржка вдигната за поздравление, а въ лѣвата държи скиптъръ. 42 мм., 33 гр. 70. Н. М. С. № 3524¹⁾. **Табл. IX.**

366. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: . . . ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔ ΕΝ ΦΙΛΠΠΟΠΟ . . .

Сжщото изображение. 38 мм., 34 гр. 40. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

367. Сжщото лице, както при бр. 364.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝ ΠΥΘΙΑ, въ отрѣза ΕΝ ΦΙΛΠΠΙ.

¹⁾ Сжщиятъ медальонъ, твърде добре запазенъ, се намира и въ Берлинския музей. Той е издаденъ въ Beschreibung der Antiken Münzen I в. 1888, стр. 226., 39. табл. VI 58.

Императорътъ въ военно облѣкло, правъ на л., принася жертва надъ разпаленъ жертвеникъ и държи дълго обърнато копие; предъ него висока подставка съ мъжска статуя, която въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — скиптеръ(?); задъ императора крилата Победа съ д. си ржка полага вѣнецъ на главата му, а въ лѣвата държи палмовъ клонъ. 40 мм., 39 гр. 20. Н. М. С. № 7335 и К. А. Табл. IX.

368. Лице: Сжщиятъ надписъ. Бюстъ на императора въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛ, въ отрѣза ΠΠΟΠΟΛΙ, (ΠΠ лигатура), въ полето ΠΓ/ΘΙΑ.

Императорътъ въ военно облѣкло, наметнатъ съ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кълбо съ Победа отгоре, а съ лѣвата се подпира на скиптеръ. 41 мм., 37 гр. 50. Н. М. С. № 8423. Табл. IX.

369. Сжщото лице, както при брой 364.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙ, въ отрѣза ΠΠΟΠΟ, въ полето ΠΓ/ΘΙΑ.

Херакълъ голъ, правъ на л., съ д. си ржка се подпира на кривакъ, а на лѣвата е метната левска кожа. 41 мм., 35 гр. 30. Н. М. С. № 6070.

370. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ, който въ отрѣза свършва съ ΠΠΟΠΟ.

Дискоболъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи каменна топка, а въ лѣвата — дискъ. 41 мм., 33 гр. 10. Н. М. С. № 5464. Табл. IX.

371. Сжщото лице.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝ ΠΓΘΙΑ Ε, въ отрѣза Ν ΦΙΛΠΠΟ.

Трима борци голи, прави; двамата крайни сж обърнати на л., д. имъ ржцѣ вдигнати, а лѣвитѣ спустнати; срѣдниятъ борецъ е разкраченъ на л., потопва си д. ржка въ една делва съ масло, а съ лѣвата поддържа делвата. 42 мм., 38 гр. 50. Н. М. С. № 8999. Табл. IX.

372. Лице: Сжщиятъ надписъ. Бюстъ на императора въ мантия, съ лжчистъ вѣнецъ на д.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ въ отрѣза ΕΝΦΙΛΠΠ-ΠΟΠΟΛΙ.

Четвъртити маса и отгоре ваза-награденъ даръ съ надписъ ΠΓΘΙΑ, вътре две палми; подъ масата вазичка съ две дръжки и вътре две палми; до вазичката петъ топки. 35 мм. П. Н. Б. (140/ск.). Табл. IX.

373. Сжщото лице.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΖΑΝ ΕΝ, въ отрѣза ΦΙΛΙΠ
ΠΟ.

Сжщата маса; въ вазата вмѣсто палми петъ топки; подъ масата вазичка и въ л. отъ нея палма. 38 мм., 27 гр. 15. Н. М. С. № 2685.

374. Лицето сжщото.

Опако: KOINON ΘΡΑ/ΚΩΝ (ΑΛΕΖΑ), въ отрѣза ΝΔΡΙΑΕΝΦ
ΙΛΙΠΠΟΠ.

Сжщата маса; въ вазата вмѣсто топки две палми; подъ масата въ л. вазичка съ палма, въ л. петъ топки. 35 мм., 22 гр. 90. Н. М. С. № 8392.

375. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ ΣΕΥΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: KOINON ΘΡΑ/ΑΛΕΖΑΝ ΕΝ, въ отрѣза ΦΙΛΙΠ.

Сжщата маса; въ вазата две палми; подъ масата вазичка и петъ топки. 38 мм., 24 гр. 70. С. Н. М. № 6644.

376. Сжщото лице.

Опако: KOINON ΘΡΑ/ΚΩΝ (ΑΛΕΖΑ)ΝΔΡΕΙΑ ΦΙ.

Сжщата маса; въ вазата две палми; подъ масата въ л. вазичка, до нея петъ топки. 37 мм., 25 гр. 18. Н. М. С. № 5217.

377. Сжщото лице.

Опако: KOINON ΘΡΑ ΑΛΕΖΑΝ ΕΝ ΦΙΛ, въ отрѣза ΙΠΠΟΝ
ΟΔΙ.

Сжщата маса; въ вазата петъ топки; подъ масата въ л. палма, до нея вазичка. 35 мм., 15 гр. 15. Н. М. С. № 4263.

378. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ ΣΕΥΗΡΟΣ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщиятъ бюстъ, вариантъ.

Опако: KOINON ΘΡΑ/ΚΩΝ ΑΛΕΖΑΝ, въ отрѣза ΕΝΦΙΛΙΠ
ΠΟΠΟΔΙ.

Сжщата маса; въ вазата две палми; подъ масата въ л. вазичка, до нея 5 топки. 35 мм., 22 гр. 50. Н. М. С. № 3183.

379. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ ΣΕΥ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщиятъ бюстъ, вариантъ на бр. 378.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΖΑΝΡΙΑ, въ отрѣза ΕΝΦΙΛΙΠ
ΠΟΠΟΔΙ.

Сжщата маса; въ вазата две палми; подъ масата въ л. петъ топки, до тѣхъ палма, до нея вазичка. 35 мм., 23 гр. 20. Н. М. С. К. А. Мушмовъ 5342—5348, варианти.

380. Сжщото лице.

Опако: ΑΚΩΝ ΑΛΕΖΑΝΔΡΙ, въ отрѣза ΑΕΝ ΦΙΛΙΠ
ΠΟ ΠΟ.

Сжщата маса; въ вазата две палми; подъ масата въ л. вазичка, до нея топки. 35 мм., 17 гр. 50. Н. М. С. К. А. Зде запазенъ екземпляръ.

381. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥН· ANTΩNEINOC. Сжщиятъ бюстъ.
Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ Α/Ε (лигатура ΑΕ) ΖΑΝ ΕΝ Φ, въ
отрѣза ΙΑΠΠΟ
ΠΟ.

Сжщата маса; отгоре ваза съ две палми, подъ масата малка
вазичка и до нея петъ топки. 37 мм. Ив. Буровъ, София.

Голѣми

382. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥ/ANTΩNEINOC. Негова глава
съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ, въ полето въ л. ΠΥ,
въ дѣсно ΘΙΑ, въ отрѣза ΕΝ ΦΙΑΠΠΟΠΟ
ΑΙ.

Асклепий брадатъ, полуголъ, седналъ на столъ на л., съ д. си
ржка държи змия, на която дава храна въ една патера, а съ л. ржка
се подпира на скиптъръ. 28 мм. 14 гр. 05. П. Н. Б. (139/сп.). Н. М. С.
№ 3285. **Табл. VIII.**

383. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥН/ANTΩNEINOC. Сжщата глава.
Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ (ΕΝ), въ отрѣза
ΦΙΑΠΠΟ,
ΠΟΛΙ въ полето ΠΥ/ΘΙΑ.

Зевсъ полуголъ, седналъ на столъ на л., въ д. си ржка, протег-
ната, държи Победа, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 30 мм.,
16 гр. 40. Н. М. С. № 1020. **Табл. VIII.**

384. Сжщото лице.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ (ΑΛΕΞΑ)ΝΔΡΙΑ ΠΥΘΙΑ, въ отрѣза
ΕΝ ΦΙΑΠΠΟ
ΠΟΛΙ.

Зевсъ полуголъ, седналъ на столъ на л., държи патера и се подпира
на скиптъръ. 31 мм., 15 гр. 40. Н. М. С. № 6299.

385. Сжщото лице.

Опако: KOINON ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙ, въ отрѣза
ΑΠΠΟ, въ полето ΠΥ/ΘΙ
Α.

Зевсъ полуголъ, правъ на л., въ д. си ржка, спусната, държи мълния,
а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 30 мм., 16 гр. 56. Н. М. С.
№ 1089 и К. А.

386. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥ/ANTΩNEINOC. Сжщата глава

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръстъ, въ отрѣза ΑΠΠΟΠΟ,
въ полето ΠΥ/ΘΙΑ.

Херакълъ голъ, правъ на д., гледа на л., съ д. си ржка се под-
пира на кривакъ, сложенъ върху скала, а на лѣвата му ржка е пре-
метната левска кожа. 30 мм., 16 гр. Н. М. С. № 4590.

387. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Сжщата глава.
Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΙ, въ отрѣза
ΟΠΟΔΙ, въ полето въ л. ΠΥΘΙ
Α.

Борецъ голъ, въ ходъ на л., д. му ржка протегната, а на лѣвата
е праметната мантията му, която се развѣва. 31 мм., 14 гр. 45. Н. М. С.
№ 799 и К. А. **Табл. VIII.**

388. Сжщото лице съ СЕΥ.

Опако: (ΚΟΙ)ΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ/ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ, въ полето
надъ отрѣза ΦΙ/ΔΙ, въ отрѣза ΠΠΟΠΟ, въ полето горе ΠΥ/Α.
ΘΙ.

Борецъ голъ, правъ, разкراченъ на д., прави гимнастика съ при-
брана д. ржка, а лѣвата протегната. 30 мм., 15 гр. 65. Н. М. С.
№ 5972. **Табл. IX.**

389. Сжщото лице съ СЕΥΗ.

Опако: Околовръсть сжщиятъ надписъ; въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΙΟ
ΠΟ.
въ полето ΠΥ/ΘΙΑ.

Борецъ, голъ въ ходъ на д., д. му ржка протегната, а на лѣ-
вата е праметната мантията му, която се развѣва. 30 мм., 13 гр. 95.
Н. М. С. № 5290. **Табл. IX.**

390. Сжщото лице съ СЕΥ.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚ/ΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ, въ полето надъ
отрѣза Ε/Ν, въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΙ,
ΟΠΟ, въ полето горе ΠΥ/ΘΙΑ.

Борецъ голъ, въ ходъ на л., въ д. си ржка, спустната, държи
палма, а въ лѣвата, протегната, — вѣнецъ. 32 мм., 17 гр. 80. Н. М. С.
№ 6994. **Табл. IX.**

391. Сжщото лице.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΙ, въ отрѣза
ΠΟΠΟΔΙ, въ полето ΠΥ/ΘΙ
Α.

Борецъ голъ, въ ходъ на л., обърнатъ, въ д. си ржка, из-
правена отъ лакъта, държи вѣнецъ, а въ лѣвата — палма. 30 мм.,
17 гр. 35. Н. М. С. № 5427. **Табл. X.**

392. Сжщото лице.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ/ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙ, въ отрѣза
ΔΙΠΠΟ, въ полето ΠΥ/ΘΙΑ.

Борецъ голъ, правъ на д. въ предизвиктелно положение, л. му
ржка протегната. 30 мм., 16 гр. 70. Н. М. С. № 3469. Колек. Ив.
Буровъ на лицето съ СЕΥΗ. 30 мм. **Табл. X.**

393. Лице: ΑΥΚ Μ ΑΥΡ СЕΥΗ ΑΝΤΩ/ΝΕΙΝΟС ΑΥΤ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръсть; въ полето ΠΥ/Θ

I
Α.

Дионисъ голъ, правъ на л., съ д. си ржка излива кантаросъ, а съ лѣвата се подпира на тирсъ, превързанъ съ панделка; предъ бога пантера на л., дигнала предния си л. кракъ. 31 мм., 18 гр. 50. Н. М. С. № 5811.

394. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ СЕΥ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръсть; въ отрѣза ΑΠΠΟΠΟ, въ полето ΠΥ/ΘΙ

Α.

Сжщото изображение 30. мм., 14 гр. 75. Н. М. С. № 3425.

395. Сжщото лице.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ, въ отрѣза ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟ, въ полето ΠΥ,

ΠΟΛΙ ΘΙ
Α.

Хермеисъ голъ, седналъ на скала на л., въ д. си ржка, протегната, държи кадуцей, а съ лѣвата се подпира на скалата. 32 мм., 20 гр. 50. Н. М. С. № 5492. **Табл. X.**

396. Сжщото лице СЕΥΗ.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙ, въ отрѣза ΠΠΟΠ, въ полето ΠΥΘ/Α

I.

Хермесъ голъ, правъ на л., съ наметната на л. ржка мантия, въ дѣсната държи наведснъ каруцей. 31 мм., 17 гр. 85. Н. М. С. № 2547 и К. А. **Табл. X.**

397. Сжщото лице съ СЕΥ/.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръсть; въ отрѣза ΠΠΟ, въ полето ΠΥ/ΘΙ

Α.

Хермесъ голъ, правъ съ кесия и каруцей. 29 мм., 15 гр. 24. Н. М. С. К. А.

398. Сжщото лице съ СЕΥΗ.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚ/ΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡ, въ отрѣза ΕΝΦΙΛΙΠ ΠΟΠΟ

въ полето ΠΥ/ΘΙΑ (sic).

I

Императорътъ въ военно облѣкло, въ обувки, правъ на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата — дълго обърнато копие. 33 мм., 18 гр. 20. Н. М. С. № 4358. **Табл. X.**

399. Сжщото лице.

ΚΟΙ

Опако: NONΘΡΑ
ΚΩΝΑΛΕ
ΖΑΝΔΡΙΑ
ΠΥΘΙΑ ΕΝ
ΦΙΛΙ ΠΠΟ

ΠΟΛΙ въ лавровъ вѣнецъ.

29 мм. 17 гр. 20. Н. М. С. № 5563. **Табл. X.**

400. Сжщото лице.

ΚΟΙΝ

Опако: ONΘΡΑΚ
ΩΝ ΑΛΕΖΑΝ
ΔΡΙΑ ΠΥΘΙ
ΑΕΝ ΦΙΛΙΠ

ΠΟΠΟΛΙ въ лавровъ вѣнецъ.

31 мм. 15 гр. 78. Н. М. С. № 3683. **Табл. X.**

401. Лице: ΑΥ ΤΚ Μ ΑΥΡΗ/(ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ). Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на л., на л. му рамо щитъ, а въ д. копие, което се поддава отпредъ.

Опако: Μ/ΗΤΡΟ/ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΩΣ.

Херакълъ голъ, седналъ на л. върху левъ, който върви на д., въ д. си ржка, протегнатата, държи ябълка, а съ л. лакътъ се подпира на лева и държи изправенъ кривакъ. 30 мм., 16 гр. 80. Н. М. С. № 2239. **Табл. X.**

402. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟ ΦΙ/ΛΙΠΠΟΠΟΛΕ, въ отрѣза ΩΣ.

Асклепи съ голи гърди правъ на д., гледа на л. и съ д. си ржка се подпира на змийска тояга. 28 мм., 14 гр. В. Аврамовъ, София 1. Мушмовъ 5308.

403. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤ ΦΙ/ΛΙ/ΠΠΟΔ, въ отрѣза ΕΩΣ.

Императорътъ въ военно облѣкло и въ обувки правъ на л., д. си ржка подпира на скиптъръ, а въ лѣвата държи мечъ; отзадъ крилата Победа съ д. си ржка полага на главата му вѣнецъ, а въ лѣвата държи палма. 29 мм., 13 гр. 14. Н. М. С. К. А.

404. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟ ΦΙ/ΛΙΠΠΟΠΟΛΕ, въ отрѣза ΩΣ.

Императорътъ въ военно облѣкло правъ на д., съ д. си ржка се подпира на дълго обърнато копие, съ л. кракъ рита поваленъ на земята неприятель, а въ л. си ржка държи мечъ. 30 мм., 16 гр. 60. Н. М. С. № 1246. Виена. **Табл. XIV.**

405. Сжщото лице.

Опако: МНТРО ФІА/ΠΠΟΠΟΛΕΩС.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 30 мм., 16 гр. 90. Н. М. С. № 4567.

406. Сжщото лице съ АΥРН/.

Опако: МНТРО · ФІ/ΔΠΠ(ΟΠΟΛΕ), въ отрѣза ΩС.

Конкордия права на л., държи патера надъ високъ разпаленъ жертвеникъ и рогъ на изобилие. 29 мм., 13 гр. 90. Н. М. С. № 4394.

407. Лице: АΥΤ К М АΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟС. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ФІАΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Зевсъ въ мантия правъ насреща, гледа на л., въ д. си ржка, спусната, държи мълния, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 30 мм., 11 гр. Н. М. С. № 1993, 4359 и 5181.

408. Лице: . . . М АΥРН/ (ΑΝΤ). . . Сжщата глава.

Опако: ФІАΠ/ΠΟΠΟΛΕ, въ отрѣза ΙΤΩΝ.

Хадесъ-Сараписъ съ калатосъ, полуголъ, седналъ на столъ на л., д. му ржка протегната къмъ Цербера, който стои предъ него, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 30 мм., 15 гр. 80. Н. М. С. № 750.

409. Сжщото лице съ АΥΡ/.

Опако: ФІАΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Асклепий въ мантия, съ голи гърди, правъ на д., гледа на л., съ д. си ржка се подпира на змийска тояга, а лѣвата е увита въ мантията му и спусната. 30 мм., 16 гр. 90. Н. М. С. № 3631 и К. А.

410. Сжщото лице съ АΥРН/.

Опако: ФІАΠΠΟ/Ο/ΔΕΙΤΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., д. му ржка спусната, а въ лѣвата държи изправено дълго копие и щитъ, 28 мм., 11 гр. 75. Н. М. С. К. А. 2 екз..

411. Сжщото лице.

Опако: ФІАΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Богинята на града съ крепостна корона на главата, забулена, седнала насреща, гледа на л., д. си ржка сложила на колѣното, а съ лѣвата се подпира на скалата и държи родопско цвѣте; предъ нея полулегнало рѣчно божество на д., въ д. си ржка, протегната предъ богинята, държи предна частъ отъ лодка, а въ лѣвата — клонче. 29 мм., 12 гр. 95. Н. М. С. № 5919. Табл. X.

412. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Немезида крилата права на л., съ д. ржка крепи мантията на д. си рамо, а въ лѣвата, спусната, държи юзда; предъ нея колело. 29 мм., 17 гр. 20. Н. М. С. № 800. Л. Ружичка. Виена. Мушмовъ 5352, вар.

413. Лице: ΑΥΤ Κ Μ Α... /ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Каракала въ д., Плаутила въ лѣво, подаватъ си ржка; Каракала държи отвесно скиптръ, а Плаутила — напречно; Плаутила е съ калатосъ на главата. 28 мм., 15 гр. 75. Н. М. С. № 2584. **Табл. X.**

414. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на л., съ щитъ на л. рамо, съ д. си ржка държи копие, което се поддава напредъ.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Атина въ двойна дреха, съ шлемъ на главата, права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а съ лѣвата се подпира на дълго копие, до което е изправенъ щитъ. 30 мм., 15 гр. 45. Н. М. С. К. А. Виена, Мушмовъ 5309, вариантъ.

415. Лице: (ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ). Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: (ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ).

Атина съ шлемъ права на л. Какви атрибути има богинята — не може да се познае, понеже монетата е твърде много изтрита. 30 мм. Виена.

416. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩ(ΝΕΙΝΟΣ). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟ/ΠΟ/ΦΙ/ΛΙΠΠΟ, въ отрѣза ΠΟΛ(ΕΩΣ).

Храмъ съ 11 колони и тригленъ фронтонъ, построенъ върху нѣкое залесено тепе на града. 29 мм. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ. Твърде рѣдка и интересна монета.

Срѣдни

417. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ CΕΥ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лжчистъ вѣнецъ на д.

Опако: ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠ, въ отрѣза ΟΠΟΛΙ.

Урна — награденъ даръ и вжтре петъ топки; по срѣдата на урната надписъ ΠΥΘΙΑ. 25 мм., 9 гр. 35. Н. М. С. № 5966 и 980. В. Аврамовъ, София. Виена. **Табл. X.**

418. Сжщото лице.

Опако: ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΙ.

Сжщата урна. 23 мм., П. Н. Б. № 631.

419. Сжщото лице.

Опако: ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟ, въ отрѣза ΠΟΛΙ.

Сжщата урна. 25 мм., 6 гр. Н. М. С. № 1090 и Ст.-Загор. Арх. Д-во.

420. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Еквитасъ права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 27 мм., П. Н. Б. (с. к.).

Малки

421. Лице: . . - ΑΥΡΗ / (ΑΝ) ΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Аполопъ голъ, правъ на л., държи патера и клонче. 17 мм., П. Н. Б. (с. к.)

422. Лице: Надписътъ изтрить. Глава на императора съ лавровъ вѣнецъ на дѣсно.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., държи кесия и кадуцей. 19 мм. П. Н. Б. (с. к.)

423. Лице: Μ ΑΥ ΚΑΙ / (ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ). Негова глава юношеска безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Бюстъ на Сараписъ съ калатосъ на д. 19 мм., 4 гр. 32. Н. М. С. № 4203.

424. Лице: ΑΥ Κ Μ ΑΥ ΣΕΥ ΑΝ/ΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΚΟΙΝΟΝ ΘΡ/ΑΚΩΝ ΠΥΘΙ.

Борецъ голъ, правъ на л., гледа на д., съ д. си ржка полага вѣнецъ на главата си, а въ лѣвата държи палма; предъ него делва съ масло. 19 мм., 2 гр. 62. Н. М. С. № 6350. **Табл. X.**

425. Лице: (ΑΥΤ Κ . . . / ΑΝΤ . . .). Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Дионисъ голъ, яхналъ на пантера въ ходъ на д., въ д. си ржка държи напречно тирсъ, а въ лѣвата — кантаросъ (?). 18 мм., 4 др. 10. Н. М. С. № 5729.

426. Лице: (Μ?) ΑΥΡ. Κ(ΑΙ) ΑΝ(ΤΩΝΕΙΝΟΣ). Негова детска глава безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Харакълъ голъ, правъ на д., съ д. си ржка се подпира на кри-вакъ, а въ лѣвата, на която е преметната левска кожа, държи ябълки. 17 мм., 4 гр. Н. М. С. № 1247.

427. Лице: (Μ ΑΥΡ)/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟ). Неговъ детски бюстъ въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/(ΟΔΕΙΤΩΝ).

Нике крилата права на д., въ д. си ржка държи палма, а въ лѣвата — вѣнецъ. 22 мм., 5 гр. 10. Н. М. С. № 1216.

428. Лице: Μ. ΑΥ. Κ/ (ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Конкордия съ калатосъ права на л., държи патера и рогъ на изобилие. 21 мм. П. Н. Б. (нови покупки). Мушмовъ 5339, вариантъ.

429. Лице: . . . / (ANTΩNEINOC). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 18 мм. П. Н. Б. (с. к.)

430. Лице: M AY KAI/ANTΩNEINOC. Неговъ бюстъ на юноша, въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Гений на смъртта крилатъ правъ на л., подпрянь на запалена обърната факла. 19 мм. П. Н. Б. (с. к.).

431. Лице: . . . Υ ANTΩ/ Неговъ детски бюстъ въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Гений на смъртта крилатъ, голъ, правъ на л., съ кръстосани крака, подпрянь на колона съ д. си ржка и въ сжщата държи запалена обърната факла. 18 мм., 4 гр. 48. Н. М. С. № 6233. **Табл. X.**

432. Лице: M AY KAI/(ANTΩNEINOC). Неговъ бюстъ на юноша въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΗΠΠ/ΟΠΟΛΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Храмъ съ четири колони и фронтонь, въ срѣдата статуя на Хермесъ голъ съ кесия и кадуцей. 17 мм. П. Н. Б. (с. к.).

433. Лице: M AY P KAI/ANTΩNEI. Неговъ детски бюстъ въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Кошница съ превезло пълна съ плодове и по крайщата висать по единъ класъ. 17 мм., 4 гр. 10. Н. М. С. № 8393. **Табл. X.**

434. Лице: M AY KAI/ANTΩNEINOC. Сжщиятъ бюстъ.

Сжщото опако. 18 мм., 80 гр. 0. Н. М. С. № 2399 и П. Н. Б. (с. к.) 16 мм.

435. Лице: . . . /ANTΩNE (Лигатура NE)/INOC. Неговъ бюстъ на юноша въ мантия, безъ вѣнецъ на д.

Опако: * ΦΙΛΗΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Полумесець и четири звезди. 20 мм., 3 гр. 55. Н. М. С. № 1021.

436. Надписътъ изтрить. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΗΠΠ/ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Полумесець. 18 мм., 3 гр. 65. Н. М. С. № 4891.

437. Лице: M AY P . . . /ANTΩNEI. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΗΠΠ(ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ).

Женска глава (на Артемида?) на д. 17 мм. П. Н. Б. № 326. **Табл. X.**

438. Лице: Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ, въ отрѣза ΤΩΝ.

Еросъ крилатъ яхналъ на левъ, който върви на д. 19 мм. Виена.

Табл. XIII.

439. Лице: . . . /ΑΝΤΩΝΕΙΝ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Волъ или крава въ ходъ на д. 18 мм. Виена. **Табл. XIII.**

Гета — Getas (209—212 г.)

Голѣми

440. Лице: ΑΥΤ Κ Π ΣΕΠΤΙ/ΜΙΟΣ ΓΕΤΑΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΜΝΤΡ ΦΙΛΙ/ΠΠΟΠΟΛΕΩ, въ отрѣза С.

Висока скала и отгоре статуя на Херакла голъ, правъ, гледа на д., съ д. си ржка се подпира на кривакъ, опрянъ на скалата, а на лѣвата е праметната левска кожа. 28 мм., 17 гр. Н. М. С. № 4785.

Табл. XII.

441. Сжщото лице.

Опако: . . . ΜΝΤ ΦΙΛΙ/ΠΠΟΠΟΛΕΩΣ.

Артемида ловчийка съ крепостна корона, въ кжса дреха, въ обувки, права на д., съ д. си ржка се подпира на дълга запалена факла, а въ лѣвата, протегнатата, държи лжкъ. 28 мм., 15 гр. 40. Н. М. С. № 4850. Мушмовъ 5391, вариантъ. **Табл. XI.**

Опако: Въ отрѣза ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ
ΛΕΙΤΩΝ.

442. Сжщото лице.

Опако: ΜΝΤΡΟ ΦΙ/ΛΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΛΕΩΣ.

Храмъ съ четири колони и въ срѣдата статуя на Хермеса голъ, съ кесия и кадуцей. 28 мм., 13 гр. 75. Н. М. С. № 1125.

443. Лице: ΑΥΤ Κ Π ΣΕ/ΠΤΙ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Орфей, седналъ на скала на д., свиря на лира; около него сж събрани разни птици и животни да го слушатъ. 28 мм. П. Н. Б. № 470 и 14/сп. 2 екз.. Н. М. С. № 4227, 29 мм., 14 гр. 80. **Табл. XI.**

444. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ насреща, гледа на л., съ д. си ржка се подпира на щитъ, а съ лѣвата — на дълго обърнато копие. 28 мм. П. Н. Б. № 10.

445. Лице: ΑΥΤ Κ Π ΣΕΠΤΙΜΙ/(ΟΣ ΓΕΤΑΣ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи кесия, а въ лѣвата кадуцей; мантията му виси на л. ржка. 30 мм., 14 гр. Н. М. С. № 5476.

446. Лице: АҮТ К П СЕ/ΠΤΙ (ΓΕΤΑΣ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩΝ.

Рѣчно божество полуголо, полулегнало на л., д. му ржка под-
пряна на скала, изъ която извира вода и се стича подъ божеството.
28 мм., 14 гр. 30. Н. М. С. № 7559.

447. Лице: АҮТ К П СЕ/ΠΤΙ. (ΓΕΤΑΣ). Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩΝ.

Рѣчно божество на л., а предъ него предна часть отъ корабъ.
Препечатана монета. 32 мм. Виена. **Табл. XIV.**

448. Лице: (ΑΥΤ)Κ Π ΣΕΠ/ΤΙΜΙΟΣ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Немезида крилата въ двойна дреха, права на л., д. ѝ ржка къмъ
устата, а въ лѣвата, спустната, държи пръчка; предъ нея колело. 28 мм.
П. Н. Б. № 771.

449. Лице: АҮТ К П СΕΠΤΙ/ΜΙΟΣ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: Сжщиятъ надписъ и изображение. 31 мм. Виена.
Табл. XIV.

450. Лице: АҮТ К П СΕΠΤΙ/(ΜΙΟΣ) ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠ/ΟΔΕΙΤΩΝ.

Деметра въ роба и забулена съ валъ, който пада по раменетѣ ѝ
и отпредъ, права на лѣво, въ д. си ржка, исправена, държи патера надъ
мистическа кошница, изъ която излиза змия, а съ лѣвата се подпира
на дълга запалена факла, около която е увита змия. 27 мм. П. Н. Б.
№ 586. Н. М. С. № 8086, 30 мм., 16 гр. 60.

451. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Императорътъ въ военно облѣкло правъ на л., принася жертва
надъ триножникъ и въ л. си ржка държи исправенъ мечъ. 29 мм.
П. Н. Б. (с. к.)

452. Лице: АҮТ К П СЕ/ΠΤΙ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩΝ.

Висока колона и върху нея статуя на божество; въ д. импера-
торътъ въ тога правъ принася жертва надъ триножникъ; въ л. жертво-
приносителъ слага вѣнецъ върху главата на волъ и държи брадва.
28 мм., 15 гр. Н. М. С. № 4784 и К. А. Виена. **Табл. XI.**

453. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟ/ΔΕΙΤΩΝ, въ отрѣза ΔΗΜΟΣ ΒΟΥΛΗ.

Мжжъ и жена (персонификации на народа и градския сенатъ
или народно събрание) прави, държатъ скиптри и си подаватъ ржка
(символъ на съгласие между народъ и сенатъ). 30 мм., 14 гр. 15. Н.
М. С. № 1697. **Табл. XI.**

454. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Артемидида въ кжса дреха, съ обувки, права на л., въ д. си ржка, протегната, държи факла, превързана съ панделка, а съ лѣвата се подпира на високъ чепестъ клонъ; предъ нея разпаленъ жертвеникъ. 28 мм., 14 гр. 20. Н. М. С. № 3709 и 801. Мушмовъ 5374. вар.

Табл. XI.

455. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 30 мм., 16 гр. 95. Н. М. С. № 3074.

456. Лице: ΑΥΤ Κ Π ΣΕΠΤΙ/ΜΙΟΥΣ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опакото сжщото. 28 мм., 15 гр. 80 Н. М. С. № 1295.

457. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠ/Π/ΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Нике крилата въ ходъ на л., въ дѣсната си ржка, протегната, държи вѣнецъ, а въ лѣвата палма. 29 мм., 14 гр. 55. Н. М. С. № 2686. и К. А.

458. Лице: ΑΥΤ Κ Π ΣΕ/ΠΤΙ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠ/ΠΟ/ΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Сжщото изображение. 27 мм., 12 гр. 60. Н. М. С. № 1038.

459. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ(Π)/ΟΛΕΙΤΩΝ.

Конкордия права на л., въ д. си ржка държи патера надъ разпаленъ жертвеникъ, а въ лѣвата — рогъ на изобилие. 29 мм., 18 гр. 25. Н. М. С. № 6482. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

Малки

460. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟ, въ отрѣза ΔΕΙΤΩΝ.

Хермесъ голъ яхналъ на овенъ въ ходъ на д., въ дѣсната си ржка, протегната, държи кадуцей; върху овена е метната мантията на бога. 19 мм. П. Н. Б. (142/сп.) Виена. **Табл. XI.**

461. Лице:/(ΠΤΙ ΓΕΤΑΣ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΦΙΛΙΠ(ΠΟ) ΠΟΛΙΤΩΝ.

Бюстъ на Сараписъ въ мантия, съ калатосъ на главата, на д. 17 мм., 2 гр. 55. Н. М. С. № 1165.

Елагабалъ — Elagabalus (218—222 г.)

Медальони

462. Лице: (ΑΥΤ Κ Μ)ΑΥΡΗΛ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ СЕВ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на лѣво.

Опако: ΟΠΟΛΕΩС ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ(ΔΕΩ)С, въ отрѣза ΝΕΩΚΟΡΟΥ.

Богинята на града съ крепостна корона, седнала на столъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи храмъ съ много колони, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 40 мм., 37 гр. 80. П. Н. Б. № 545. Н. М. С. № 5776. **Табл. XI.**

463. Сжщото лице.

Опако: МНТРОПО/ΔΕΩС ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΩС, въ отрѣза ΝΕΩ-КОΡΟΥ.

Аполонъ голъ, правъ, на дѣсно, съ д. си ржка подържа храмъ съ много колони, а въ лѣвата държи лжкъ и мантия; въ лѣво императорътъ въ тога правъ на д., съ д. с ржка подържа сжщия храмъ, а въ лѣвата държи напречно скиптъръ; подъ храма четвъртита маса и отгоре ваза (награденъ-даръ) пълна съ топки. 40 мм., 31 гр. 75. П. Н. Б. (144/сп.) Н. М. С. № 3695. **Табл. XI.**

464. Лице: Сжщиятъ надписъ; сжщиятъ бюстъ на дѣсно.

Опако: МНТРОΠΟΔΕΩС ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΔΕΩС ΝΕΩ, въ отрѣза ΚΟΡΟΥ.

Херакълъ голъ, правъ на л., съ д. си ржка се подпира на кривакъ, а върху лѣвата е преметната левска кожа. 41 мм. П. Н. Б. (145/сп.). Злѣ запазенъ и силно прояденъ отъ ръжда ¹⁾.

465. Лице: Сжщиятъ надписъ; сжщиятъ бюстъ на лѣво.

Сжщото опако. 42 мм., 32 гр. П. Н. Б. (нови покупки). Н. М. С. № 6070 и К. А. 2 екзем. **Табл. XI.**

466. Лице: Надписътъ изтритъ. Сжщиятъ бюстъ на д.

Опако: ΦΙΛΙ въ отрѣза (ΝΕΩΚΟΡΟΥ).

Императорътъ въ военно облѣкло, правъ на л., между две знамена(?), д. му ржка, малко протегната, държи Победа (?), а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 40 мм. П. Н. Б. (с. к.). **Табл. XI.**

Медальонътъ билъ силно позлатенъ, но е претърпѣлъ пожаръ, който е унищожилъ образитѣ и отъ дветѣ страни, както и надписа. Позлатата на лицето е слабо запазена, а на опакото е запазенъ силенъ слой отъ нея.

467. Лицето сжщо както при бр. 462.

Опако: МНТРОΠΟ/ΔΕΩС/ΦΙΛΙΠ/ΠΟΠΟΔΕΩС, въ отрѣза ΝΕΩ-КОΡΟΥ.

Храмъ съ осемъ колони, фронтонътъ украсенъ съ щитъ и напречна стрела, а въ срѣдата статуя на Хермесъ голъ, правъ на л., съ кесия и кадуцей, който е изтритъ; на л. ржка на бога е преметната мантията му. 40 мм., 33 гр. 85. Н. М. С. № 2791 и 5185. **Табл. XII.**

¹⁾ Мушмовъ 5366 и табл. XXXI 4, погрешно е отдаденъ на Каракала.

468. Лице: ΑΓΓ Κ Μ ΑΓΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, на л. отъ къмъ гърба, въ д. си ржка държи копие, което се поддава предъ бюста, а на л. си рамо прикрепва щитъ, украсенъ съ глава на Медуза.

Опако: (ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ), въ отрѣза ΝΕΩΚΟΡΩ.

Храмъ съ 6 колони, фронтонътъ украсенъ съ щитъ, а вътре статуя на Хермеса голъ, съ кесия и кадуцей. 31 мм. Виена. **Табл. XIV.**

469. Лице: Сжщиятъ надписъ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лжчистъ вѣнецъ, на д.

Опако: ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟ, въ отрѣза ΠΟΛΙ ΝΕΩ
ΚΟΡΩ.

Храмъ съ 13 колони въ профилъ на л., съ покривъ отъ квадратни плочи. 35 мм. П. Н. Б. (143/сп.) Мушмовъ 5438, табл. XXX 20, вар.

470. Сжщото лице.

Опако: ΚΕΝΔΡΕΙ(ΣΕΙΑ ΠΥΘ)ΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠ, въ отрѣза ΠΟΠΟΛΙ ΝΕΩ
ΚΟΡΩ.

Сжщиятъ храмъ съ 11 колони. 35 мм., 21 гр. 70. Н. М. С. № 3354 и К. А. 1. **Табл. XII.**

471. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ: ΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟ
ΡΩ.

Сжщиятъ храмъ на д., съ 13 колони. 36 мм., 26 гр. 10. Н. М. С. № 1022. **Табл. XII.**

472. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ: ΠΟΛΙ ΝΕΩ
ΚΟΡΩ.

Сжщиятъ храмъ на д. съ 14 колони. 36 мм., 22 гр. 80. Н. М. С. № 2136.

473. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ: ΠΟΠΟΛΙΝΕ
ΩΚΟΡΩ.

Храмъ съ 8 колони насреща. 35 мм., 20 гр. 80. Н. М. С. № 6905. Виена. **Табл. XIV.**

474. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ: ΠΟΛΙ ΝΕΩ
ΚΟΡΩ.

Сжщиятъ храмъ. 34 мм., 18 гр. 70. Н. М. С. № 36.

475. Сжщото лице.

Опако: ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ Ε/Ν ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ, въ отрѣза ΝΕΩΚΟΡΩ.

Маса четвъртита и отгоре ваза, награденъ даръ, съ петъ топки; подъ масата ваза и до нея палма. 37 мм., 23 гр. 80. Н. М. С. № 7375. Л. Ружичка. 33 мм. Мушмовъ 5415, вариантъ.

Голѣми

476. Лице: АҮТ К М АҮР/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ отъ къмъ гърба, съ паралиенъ щитъ на л. рамо, въ д. си ржка държи копие, което се поддава отпредъ; главата съ лавровъ вѣнецъ на л.

Опако: ... ΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ, въ отрѣза ΝΕΩΚΟ въ полето Ρ/Υ.

Аполонъ Китаредъ голъ, правъ, д. ржка вдигната надъ главата му, съ лѣвата крепи лира, поставена върху триножникъ. 28 мм. П. Н. Б. № 53. Виена. **Табл. XII.**

477. Лице: АҮТ К (лигатура Т К) М АҮРΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 30 мм., 16 гр. 30. В. Аврамовъ, София.

478. Лицето както при брой 470.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ, въ отрѣза ΝΕΚΟ, въ полето Ρ/Υ.

Борецъ голъ обърнатъ назадъ, въ ходъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи вѣнецъ, а въ лѣвата, прибрана, — палма. 29 мм. П. Н. Б. № 151. Н. М. С. № 1316, 30 мм. 15 гр. 80. и К. А. Виена. Мушмовъ 5399 вар. **Табл. XII.**

479. Лице: АҮТ К М АҮРΗΔ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (ΜΗΤ)ΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΩ(ΡΟΥ).

Сжщото изображение. 29 мм., 15 гр. 75. В. Аврамовъ, София.

480. Лице: АҮТ К М АҮРΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΙΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΩΣ ΝΕ Ω, въ отрѣза ΚΟ, въ полето ΡϜ.

Борецъ голъ, правъ на д., гледа на л., съ д. ржка полага вѣнецъ на главата си, а въ лѣвата държи палма. 29 мм., 18 гр. Н. М. С. № 4119, 1757 и К. А. **Табл. XII.**

481. Лице: АҮТ К М АҮРΗΔ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕ, въ отрѣза ΩС-ΝΕΩΚΟ ΡΟΥ.

Двама борци голи се борятъ. 29 мм., 18 гр. 10. Н. М. С. № 2331 и К. А. 1. **Табл. XII.**

482. Лице: АҮТ К М АҮРΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: ... (ΦΙΛΙΠΠ)ΟΠΟ/ΔΕΩС ΝΕ(ΩΚΟ ...)

Императорътъ въ военно облѣкло правъ на л., въ д. си ржка държи кълбо съ Победа, която държи вѣнецъ, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 29 мм. П. Н. Б. (с. к.)¹⁾

¹⁾ Мушмовъ 5335, погрѣшно отдадена на Каракала,

483. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕ.

Императорътъ въ военно облѣкло правъ на д., д. му ржка вдигната къмъ главата, а въ лѣвата държи мечъ. 29 мм. П. Н. Б. (с. к.) Зле запазена.

484. Лице: ΑΥΤ ... ΗΛ/ΑΝ(ΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩΣ/ΦΙΛ ... ΠΟΛΕΩΣ, въ отрѣза ΝΕΩΚΟ въ полето Ρ/ΟΥ.

Императорътъ въ военно облѣкло правъ на д., съ д. си ржка се подпира на дълго обѣрнато копие, а въ лѣвата държи мечъ, подпрянь на л. му колѣно; съ л. си кракъ императорътъ рита повалень на земята неприятелски войникъ, който се обръща къмъ него. 29 мм., 15 гр. 50. Н. М. С. № 5318.

485. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛ ... Φ ... ΠΟΠΟΛΕΩΣ, въ отрѣза ΝΕΩΚΟ ΡΟΥ.

Императорътъ наметнатъ съ мантия правъ на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на дълго обѣрнато копие; до него Победа крилата полага вѣнецъ на главата му, а въ лѣвата си ржка държи палма. 28 мм., 13 гр. 75. Н. М. С. № 4783.

486. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня на л., обѣрнатъ гърбомъ, на л. си рамо държи щитъ, а въ д. си ржка — копие, което се издава напредъ; главата съ лавровъ вѣнецъ.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ.

Императорътъ въ военно облѣкло правъ на л., гледа на д., въ д. си ржка, подигната отъ лакътя, държи вѣнецъ, а въ лѣвата мечъ; съ д. си кракъ каточе рита повалень неприятель. Доста изтритъ екземпляръ. 30 мм. Кол. Ив Буровъ.

487. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗΛ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕ/ΩΣ ΦΙ/ΛΙΠΠΟΠΟΛΕ, въ отрѣза ΩС ΝΕΩΚΟ, въ полето ΡϜ.

Двама войника (Диоскуритъ?) съ шлемове, голи, прави, подаватъ си ржка; този въ д. държи нараменъ щитъ, а на онзи въ л. виси мантията на л. му рамо. 29 мм., 15 гр. 55. Н. М. С. № 5864 и 3590. Табл. XII.

488. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟΡ, въ отрѣза ΟΥ.

Богинята на града, съ крепостна корона и забулена, седнала на скала на лѣво, гледа насреща, въ д. си ржка, подпряна на колѣното и спусната, държи класове и макъ, а съ лѣвата се подпира на скалата и държи родопско цвѣте; подъ скалата рѣчното божество Хебрусъ (Марица) полулегнало на д., въ д. си ржка, протегната подъ крака на богинята, държи предна часть отъ лодка, а въ лѣвата клонче или растение. 31 мм. Кол. Ив. Буровъ. Н. М. С. № 2382, 28 мм., 13 гр. 45. **Табл. XII.**

489. Лице: Сжщиятъ надписъ. Неговъ малъкъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 30 мм., 13 гр. 75. Н. М. С. № 865.

490. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟ, въ полето Ρ/ΟΥ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., д. му ржка спуснатата, а съ лѣвата крепи щитъ на рамото си. 29 мм., 18 гр. 90. Н. М. С. № 7514 и К. А.

491. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗΛ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩ, въ отрѣза ΚΟΡϞ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, протегната, държи клонче, а въ лѣвата лжкъ и мантията си. 29 мм., 16 гр. 70. Н. М. С. № 4813.

492. Лице: (ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ)/ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ ΚΟΡΟΥ.

Херакълъ голъ, правъ на д., подпрянъ на кривакъ, върху който е метната левска кожа; д. му ржка е задъ гърба. 29 мм., 17 гр. 5 Н. М. С. № 1039.

493. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ отъ къмъ гърба на л., облѣченъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ, на л. му рамо щитъ, а въ д. ржка държи копие, което се поддава напредъ.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕ, въ отрѣза ΩΚΟ, въ полето Ρ/Ϟ.

Асклепий съ голи гърди правъ на д., д. му ржка е сложена на хълбока, а съ лѣвата се подпира на змийска тояга, която достига до брадата му. 29 мм., 15 гр. 65. Н. М. С. № 802.

494. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗΛ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ, на д.

Сжщото опако. 28 мм., 12 гр. 40. Н. М. С. № 2361. **Табл. XII.**

495. Лице: Сжщиятъ надписъ. Глава на императора съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩ, въ полето КО/РѢ.

Сжщото изображение. 29 мм., 16 гр. 08. Н. М. С. № 6602 и № 981 вариантъ.

496. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Асклепий съ голи гърди правъ насреща, гледа на л., съ д. си ржка се подпира на змийска тояга, която достига до мишницата му. 29 мм., 16 гр. 70. Н. М. С. № 3315 и К. А.

497. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ полето съ Р/Ѣ.

Сжщото изображение. 29 мм., 14 гр. 60. Н. М. С. № 3010.

498. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗΛ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ, въ отрѣза
ΝΕΩΚΟΡΟ
Υ.

Асклепий и Хигия прави; Асклепий въ д., съ д. си ржка се подпира на змийска тояга, а Хигия въ л., храни змия въ патера. 30 мм., 17 гр. 20. Н. М. С. № 3710.

499. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟ, въ полето Ρ/ΟΥ.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 28 мм. и 30 мм., 16 гр. 18. Н. М. С. № 3906.

500. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟΡѢ.

Сжщото изображение. 28 мм. П. Н. Б. (с. к.) Д-ръ Г. Севереану Букурещъ.

501. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟΡѢ.

Хера права на л. предъ разпаленъ жертвеникъ държи патера и се подпира на скиптъръ. 29 мм., 15 гр. 60. Н. М. С. К. А. 2 екз.

502. Лице: Сжщиятъ надписъ. Сжщиятъ бюстъ въ мантия.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕ, въ отрѣза
ΩΚΟΡѢ.

Еквита съ права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата рогъ на изобилие. 30 мм., 13 гр. 85. Н. М. С. № 3609.

503. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва съ ΡΟΥ.

Сжщото изображение. 30 мм., 15 гр. 30. Н. М. С. № 4232 и К. А.

504. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΚΟΡΩ.

Деметра забулена съ дълъгъ валъ права на л., въ д. си ржка държи класъ, а съ лѣвата се подпира на дълга, запалена факла. 29 мм., 14 гр. Н. М. С. К. А.

505. Лице: Сжщиятъ надписъ. Глава на импераора съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩ, въ полето ΚΟ/ΡΩ.

Тихе съ калатосъ права насреща, въ д. си ржка държи кормило, а въ лѣвата рогъ на изобилие. 30 мм., 15 гр. 20. Н. М. С. № 3608. Мушмовъ 5425, вариантъ. **Табл. XII.**

506. Лице: [ΑΥΤ Κ Μ] ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩ(ΝΕΙΝΟC) Неговъ бюстъ въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: (ΜΗΤΡΟΠΟΛΕ)ΩC ΦΙΛ(ΙΠΠΟΠ)ΟΛΕΩC ΝΕΩ, въ отрѣза ΚΟΡ.

Конкордия права на л., съ патера и рогъ на изобилие. 31 мм. Продупчена, следи отъ посребряване. П. Н. Б. (с. к.).

507. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC ΝΕΩΚΟΡΩ.

Сжщото изображение съ калатосъ. 28 мм., 13 гр. 90. Н. М. С. № 2240.

508. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗΔ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC ΝΕ, въ отрѣза ΩΚΟ, въ полето Ρ/ΟΥ.

Сжщото изображение. 29 мм., 16 гр. 70. Н. М. С. № 3344.

509. Лице: (ΑΥΤ Κ Μ) ΑΥΡΗ/ΑΝΤ(ΩΝΕΙΝΟC). Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

ΜΗ

ΤΡΟΠΟΛΕ

Опако: ΩCΦΙΛΙΠΠΟ

ΠΟΛΕΩC ΝΕ

ΩΚΟΡΟΥ

въ лавровъ вѣнецъ. 30 мм., 16 гр. 45. Н. М. С. № 3100.

Срѣдни

510. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Неговъ бюстъ въ броня, съ лжчистъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ/ΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Глава на Артемида на д., при тила ѝ се поддава края на колчанъ, а отъ предъ е изправенъ лжкъ. 26 мм., 10 гр. 30. Н. М. С. № 5579. В. Аврамовъ, София безъ лигатура на ΩΝ. 26 мм., 9 гр. 60. **Табл. XII.**

511. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Глава на Артемида съ лавровъ вѣнецъ на д.; при тила ѝ се подава края на колчанъ. 26 мм., 11 гр. 74. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ. **Табл. XII.**

512. Лице: ΑΥΤ Κ ΜΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟ, въ отрѣза ΡΩΝ.

Ваза — награденъ-даръ по срѣдата съ надписъ ΠΥΘΙΑ и вътре две палми. 25 мм., 8 гр. 40. Н. М. С. № 1569, 867 и К. А. 1; В. Абрамовъ, София. Л. Ружичка, Виена.

513. Сжщото лице.

Сжщото опако. Надписътъ свършва въ отрѣза съ ΚΟΡΩΝ. 24 мм., 7 гр. 90. Н. М. С. № 803.

514. Лице: Сжщиятъ надписъ. Бюстъ на императора въ броня, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Сжщото опако. 22 мм. П. Н. Б. № 160.

515. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟ(ΠΟΛΕ)ΙΤΩ ΝΕ, въ отрѣза ΩΚΟΡΩΝ (лигатура ΩΝ).

Сжщото изображение. 25 мм. П. Н. Б. (с. к.). Друга въ отрѣза свършва съ ΡΩΝ. 22 мм. П. Н. Б. (нови покупки).

Малки

516. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/(ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ). Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Харпократъ съ перчинъ на главата, голъ, правъ на л., д. му ржка къмъ устата, а въ лѣвата държи рогъ на изобилие. 17 мм., 4 гр. 70. Н. М. С. № 1296 и К. А. 2 екз. Ружичка, Виена. **Табл. XII.**

517. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Сжщата глава.

Опако: Сжщиятъ надписъ въ отрѣза свършва съ ΡΩΝ.

Борецъ голъ въ ходъ на л., въ д. си ржка държи вѣнецъ, а въ лѣвата — палма. 17×20 мм., 3 гр. 50. Н. М. С. № 2792 и К. А. **Табл. XII.**

518. Сжщото лице съ ΑΥΡ/.

Опако: Сжщиятъ надписъ безъ лигатура на ΝΕ.

Борецъ голъ, върви на л. и се обръща, въ д. си ржка, протегната, държи пръчка, лѣвата е спустната. 17 мм., 3 гр. 85. Н. М. С. К. А. **Табл. XII.**

519. Сжщото лице съ АҮР/.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Борецъ голъ, въ ходъ на д., д. му ржка е протегната, а съ лѣвата крепи подъ мишницата си делва. 18 мм., 3 гр. 45. Н. М. С. № 3345.

Табл. X.

520. Сжщото лице съ АҮРН/.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟ, въ полето ΡΩ/Ν.

Борецъ голъ правъ на д., съ д. си ржка полага вѣнецъ на главата си, а въ лѣвата държи палма. 20 мм., 3 гр. 33. Н. М. С. № 7060. Мушмовъ 5401, вариантъ.

521. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ трѣза съ ΡΩΝ.

Борецъ голъ разкраченъ на л., д. си ржка потопва въ делва съ масло. 18 мм., 3 гр. 65. Н. М. С. № 4704. **Табл. XII.**

522. Лице: АҮТ К М АҮР/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ ΩΝ.

Борецъ (?) голъ, правъ на д., съ д. ржка носи палма (?) на рамото си, а лѣвата е протегната напредъ. 19 мм. П. Н. Б. (с. к.).

523. Лице: (АҮТ К М)ΑҮРН/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ полето съ Ω/Ν.

Бонусъ-Евентусъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи патера, а въ лѣвата — клонче. 17 мм. П. Н. Б. № 655.

524. Сжщото лице съ АҮР/.

Опако: ΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟ, въ отрѣза ΡΩΝ.

Сжщото изображение. 18 мм., 3 гр. 70. Н. М. С. № 2458.

525. Лице: Сжщиятъ надписъ. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на дѣсно.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩ(ΚΟ) . . .

Асклепий съ голи гърди правъ насреща, гледа на л. и се подпира на змийска тояга. 17 мм. П. Н. Б. (с. к.) Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

526. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ пълень свършва въ отрѣза съ ΡΩΝ.

Телесфоръ, увитъ въ гуня, стои насреща. 18 мм., 4 гр. 16. Н. М. С. № 3805, 1248 К. А. **Табл. XII.**

527. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ отрѣза съ ΩΝ.

Дионисъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка държи гроздь, а съ лѣвата се подпира на тирсъ. 18 мм., 3 гр. 15. Н. С. М. К. А.

528. Сжщото лице съ ΑΥΡΗ/.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ/ΛΕΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Аресъ съ шлемъ, голъ, правъ на л., д. му ржка спустната, а съ лѣвата крепи щитъ на рамото си. 17 мм., 3 гр. 80. Н. М. С. № 983. Ст. Загор. Арх. Д-во № 574.

529. Лице: ... ANTΩNEINOC. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛ/ΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟ, въ полето ΡΩ/Ν.

Сжщото изображение. 18 мм., 4 гр. 65. Н. М. С. № 2687.

530. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ANTΩNEINOC. Сжщата глава.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Хермесъ голъ, правъ на л., съ кесия и кадуцей. 18 мм. П. Н. Б. № 618. Н. М. С. № 1270, 17 мм., 4 гр. 50. Л. Ружичка, Виена.

531. Сжщото лице.

Сжщото опако. Надписътъ свършва съ ΩΝ. 18 мм., 3 гр. 15. Н. М. С. № 4702 и 3804.

532. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ безъ лигатура свършва въ отрѣза съ ΡΩΝ.

Сжщото изображение. 19 мм., 3 гр. 20. Н. М. С. К. А. Ст. Загор. Арх. Д-во № 570. Д-ръ Г. Севереану, Букурещъ.

533. Лице: (ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡΗ)/ANTΩNEINOC. Неговъ бюстъ въ мантия съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ полето съ ΡΩ/Ν.

Сжщото изображение. 19 мм., 3 гр. 40. Н. М. С. № 4162 и К. А.

534. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ANTΩNEINOC. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟ, въ отрѣза ΡΩΝ.

Хера права на л., въ д. си ржка държи патера, а съ лѣвата се подпира на скиптъръ. 17 мм., 3 гр. 65. Н. М. С. № 8426 и 7432. Ст. Загор. Археол. Д-во № 741.

535. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡ, въ отрѣза ΩΝ (лигатура).

Немезида права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата аршинъ; предъ нея колело. 17 мм., П. Н. Б. № 327 и с. к. 2 екз. Ст. Загор. Арх. Д-во № 571. В. Аврамовъ, София. Рудничка Виена.

536. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва въ полето съ Ρ/ΩΝ.

Сжщото изображение. 18 мм., 4 гр. 15. Н. М. С. № 3382.

537. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ (лигатура ΩΝ).

Немезида права държи везни и аршинъ. П. Н. Б. (с. к.). Ст. Загор. Арх. Д-во № 572.

538. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ.

Немезида права на л., с. д. си ржка придържа дрехата на д. си рамо, а въ лѣвата държи аршинъ. 20 мм., 3 гр. 28 Н. М. С. № 866. Мушмовъ 5420, вариантъ.

539. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕ (лигатура ΝΕ)ΩΚΟ, въ отрѣза ΡΩΝ.

Еквита съ права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата рогъ на изобилие. 19 мм., 3 гр. 20. Н. М. С. № 1126. Ст. Загор. Арх. Д-во № 573.

540. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръстъ свършва въ отрѣза съ ΡΩΝ.

Артемиди въ кжса дреха въ ходъ на д., съ д. си ржка вади стрела отъ нарамения колчанъ, а съ лѣвата опина лжкъ. 19 мм., 4 гр. 12. Н. М. С. № 3650.

541. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръстъ безъ лигатури.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 18 мм., 4 гр. 68. Н. М. С. № 3449 и 4703. Ст. Загор. Арх. Д-во № 575.

542. Лице: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ/ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Негова глава юношеска съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръстъ свършва въ отрѣза съ ΡΩΝ (лигатура ΩΝ).

Конкордия (?) права на л., съ патера и рогъ на изобилие (?) 18 мм. П. Н. Б. (нови покупки). Опако зле запазено.

543. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ (ΝΕ...), въ полето въ л. ΡΩ, въ д. Ν.

Конкордия съ калатосъ права на л., съ патера и рогъ на изобилие. 19 мм. Виена.

544. Сжщото лице.

Опако: Сжщиятъ надписъ околоръстъ свършва съ ΩΝ. Триножникъ, на единия кракъ увита змия, която се подава отгоре. 18 мм. П. Н. Б. № 715. Виена. Д-ръ Севереану, Букурещъ.

545. Сжщото лице.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ (лигатура ΩΝ) ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Сжщото изображение. 17 мм. П. Н. Б. (нови покупки). Н. М. С. № 6385, 21 мм., 4 гр. 70.

546. Сжщиятъ надписъ. Бюстъ на императора въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: . . . ΠΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡ(ΩΝ).

Сжщото изображение. 17 × 21 мм., 4 гр. 60 Н. М. С. № 982.

547. Лице: АҮТ К . . . /ANTΩNEINOC. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на дѣсно.

Опако: ΦΙ

ΑΠΠΟ

ΠΟΔΕΙΤΩΝ

ΝΕΩΚΟ

ΡΩΝ въ лавровъ вѣнецъ. 18×20 мм., 2 гр. 55. Н. М. С. № 5696. Ив. П. Димитровъ, Ловечъ.

548. Лице: АҮТ К М . . . / ANT . . . Неговъ бюстъ въ мантия, съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: ΦΙΑΠΠΟΠΟΔΕΙΤΩΝ.

Аполонъ голъ, правъ на л., държи клонче и лжкъ. 17 мм. П. Н. Б. № 795. Л. Ружичка.

549. Лице: АҮТ К М АҮР/ANTΩNEINOC. Негова глава съ лавровъ вѣнецъ на д.

Опако: Сжщиятъ надписъ свършва на ΩΝ.

Триножникъ, на едния кракъ увита змия, която се поддава отгоре 16 мм. П. Н. Б. (с. к.)

550. Сжщото лице.

Опако: /ΔΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟ, въ отрѣза ΡΩΝ.

Атина съ шлемъ права на д., съ д. си ржка се подпира на дълго обърнато копие, а съ лѣвата на щитъ 19 мм. Виена.

Корнелия Паула — Cornelia Paula

(Жена на Елагабала)

Голѣми.

551. Лице: ΙΟΥΔ ΚΟΡΝ/ΠΑΥΛΑ(СЕВ). Нейнъ бюстъ на л.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΑΠΠΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΩΑΚΟΡϞ.

Хигия права на д., храни змия въ патера. 29 мм., 11 гр. 66. Н. М. С. № 5580 и 2747. Виена.

552. Сжщото лице.

Опако: . . . ΔΕΩΣ ΦΙΑΠΠΟΠΟΛΕΩΣ (ΝΕ), въ отрѣза ΩΚΟΡ (Ο).

Еквита съ права на л., въ д. си ржка държи везни, а въ лѣвата рогъ на изобилие. 29 мм., 14 гр. 15. Н. М. С. № 6101.

553. Сжщото лице.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ/ΦΙΑΠΠΟΠΟΛΕ, зъ отрѣза ΩС ΝΕΩΚΟ
ΡΟΥ.

Храмъ съ осемъ колони и съ щитъ върху фронтона. 30 мм., 15 гр. 90. Н. М. С. № 8212.

554. Лице: ΙΟΥΔΙ ΚΟΡΝΕΑ ΠΑΥΛΑ СЕΒΑ. Сжщиятъ бюстъ.

Опако: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΑΠΠΟΠΟΔΕΩС ΝΕΩΚΟΡΟΥ.

Аполонъ голъ, правъ на л., въ д. си ржка, спустната, държи клонче а въ лѣвата — лжкъ и мантията. 28 мм., Арх. Д-во Т. Пазарджикъ.

Имената на легатитѣ върху пловдивскитѣ монети
Les magistrats de Philippopolis

Антонинъ Пий — A. Pius

НГЕ ZHNΩNOC. — НГЕ ANT ZHNΩNOC. — НГЕ ΓΑΡΤΙΑΙ
ΑΝΤΙΚΟΥ. — НГЕ ПОМ ΟΥΟΠΕΙΣΚΟΥ. — НГЕМ Γ ΓΑΛΛΟΝ
ΦΡΟΝΤΩNOC. — НГЕМ Μ ΠΟΝΤ ΣΑΒΕΙΝΟΥ.

Маркъ Аврелий — M. Aurelius

НГЕ ΤΟΥΑ ΜΑΖΙΜΟΥ ΑΠΟΔ ΥΠΑ.

Луций Веръ — L. Verus

НГЕ ΤΟΥΑ ΜΑΞΙΜΟΥ ΑΠΟΔ ΠΑ.

Комодъ — Commodus

НГЕ ΚΑΙ ΣΕΡΟΥΕΙΛΙΑΝΟΥ. — НГЕ ΣΟΥΕΛ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ. —
НГЕ ΚΑΙ ΜΑΤΕΡΝΟΥ.

С. Северъ — S. Severus

НГЕ ΣΤΑΤΙΑΙΟΥ ΒΑΡΒΑΡΟΥ.

Надписитѣ върху пловдивскитѣ монети. — Legendes

Псевдоавтономни монети — Pseudo-autonomes

Лице: Безъ надпись.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ.

Домицианъ — Domitianus

Лице: IMP CAES DOMIT AVG GERM COS XIII CENS PERPP. —
IMP CAE DOMITI AVG GER COS XIII.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Траянъ — Traianus

Лице: IMP CAE NER TRA AVG GER DAC PM TR P COS V PP.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Адрианъ — Hadrianus

Лице: ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Елий Цезаръ — Aelius Caesar

Лице: ΚΑΙΣΑΡ ΑΕΛΙΟΥΣ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Антонинъ Пий — Antoninus Pius

Лице: СЕВ.... ΕΥΣ.... ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ СЕВ ΕΥСЕВ. — ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ СЕВ ΕΥСЕВΗΣ. — ΑΥ Κ ΑΙ Τ ΑΙ ΑΔΡΙ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΚΑΙC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — ΑΥΤ ΑΙ ΑΔΡΙ ΑΝΤΩΝΕΙΝ.

Опако: НГЕ... ΩΝΟΣ ΦΙΛΗΠПОΠΟ. — НГЕ ΖΗΝΩΝΟΣ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕΙ. — ΕΠΙ ΑΝ ΖΗΝ... ΑΝΤ ΦΙΛΗΠПОΛΕΙΤ. — ΕΠΙ ΑΝΤ ΖΗΝΩΝΟΣ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΙΤΩΝ. — НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕΙΤΩΝ. — НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΙΤΩΝ. — НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — НГЕ ΓΑΡΓΙΑΙ ΑΝΤΙΚΟΥ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — НГЕ ПОМ ОГОПЕИCКОУ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТΩΝ. — ... ОΝ ФРОΝΤΩΝΟΣ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — НГЕМ Γ ГАЛΛΟΝ ФРОНТΩΝΟΣ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — НГЕМ М ПОНТ СΑВЕИНОУ ΦΙΛΗΠПОΠΟ РОΔΟПН. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТΩΝ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛ.

Маркъ Аврелий — Marcus Aurelius

Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. — Μ ΑΥΡΗΛΙΟC ΟΥΗΡΟC ΚΑΙCΑΡ. — Μ ΑΥΡ ΟΥΗΡ ΚΑΙCΑΡ. — ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝ. — ... ΑΥΡΗΛΙΟC ΚΑΙCΑΡ СЕВ. — ΚΑΙ Μ ΑΥΡ ΑΝΤΩΝΕИΝ.

Опако: НГЕ ТОУΔ ΜΑΖΙΜΟΥ ΑΠΟΔΥΠΑ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛ. — НГЕ ТОУД ΜΑΖΙΜΟΥ ΑΠΟΔ ΥΠΑ ΦΙΛΗΠПО. — НГЕ ТОУД ΜΑΖΙΜΟΥ ΑΠΟΔ ΥΠΑ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТΩΝ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТΩΝ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛИТΩΝ.

Фаустина — Faustina

Лице: ΦΑΥCΤΕИΝΑ СЕΒΑCΤΗ. — ΝΕΑCС(?), ΦΑΥCΤΕИΝΑ.

Опако: ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТΩΝ.

Луций Веръ — Lucius Verus

Лице: ΑΥ ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗΛΙΟC ΟΥΗΡΟC — ΑΥΡΗΛΙΟC ΟΥΗΡΟ ΚΑΙCΑΡ. — ΑΥΤ ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΟΥΗΡΟC. — ΑΥΤ ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗΛΙ ΟΥΗΡΟC. — ΑΥΤ ΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΟΥΗΡΟC. — Λ ΑΥΡΗΛΙΟC ΚΑΙCΑΡ СЕВ.

Опако: НГЕ ТОУД ΜΑΞΙΜΟΥ ΑΠΟΔ ΥΠΑ ΦΙΛΗΠПОП. — НГЕ ТОУД ΜΑΞΙΜΟΥ ΑΠ ΔΥΠΑ ΦΙΛΗΠПОΠΟΛ. — ΦΙΛΗΠПОΠΟΛΕИТΩΝ.

Комодъ — Commodus

Лице: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟC. — ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟC. — ΑΥΤ ΚΑΙ Λ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟC. — ΑΥ ΚΑΙ ΜΑΡ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟC. — ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟC. — ΑΥ ΜΑΡ ΑΥ

ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ ΚΑΙ ΜΑΡ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ ΜΑ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥΤ ΚΑΙ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ ΚΟΜΜΟΔΟΣ ΑΝΤΩ- ΝΙΝΟΣ. — ΑΥ ΚΑ Λ ΑΥΡ ΑΝ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ Μ ΑΥΡ ΚΟΜΟ- ΔΟΣ. — ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥ Λ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥΤ Κ Μ Α ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ ΚΟΜΜΟΔΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΩΣ (sic). — ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥΤ ΚΑΙ ΑΥΡΗ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ Κ ΜΑΡ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ ΜΑ Λ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ Μ Α ΚΟΜΟΔΟΣ. — ΑΥ ΚΑΙ Μ ΚΟΜΟΔΟΣ.

Опако: ΗΓΕ ΚΑΙ СЕΡΟΥΕΙΔΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΗΓΕ ΚΑΙ СЕΡΟΥΕΙΔΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟ. — ΗΓΕ ΚΑΙ СЕΡΟΥР (sic) ΕΙΔΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΗΓΕ СΟΥЕΛ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. — ΗΓΕ ΚΑΙ ΜΑΤΕΡΝΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. — ΝΩΤΙΕΔΟΠΟП- ΠΙΔΙΦ (обратно).

Криспина — Crispina

Лице: ΚΡΙСПΕΙΝΑ СЕΒΑΣΤΗ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

С. Северъ — S. Severus

Лице: ΑΥ Κ Λ С СΕΥΗΡΟΣ Π. — ΑΥ ΚΑΙ СЕ СΕΥΗΡΟΣ ΠЕ. — ΑΥ Κ Λ СЕП СΕΥΗΡΟΣ Π. — ΑΥ Κ Λ СЕП СΕΥΗΡΟΣ ПЕ. — ΑΥ ΚΑΙ СЕ СΕΥΗΡΟΣ Π. — ΑΥΤ Κ Λ СЕПТ СΕΥΗΡΟΣ ПЕ. — ΑΥТ К Λ СЕП СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ ΚΑ СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥТ ΚΑΙ СЕ СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ ΚΑΙ СЕ СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥТ К СЕП СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ ΚΑΙ Λ С СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ ΚΑΙ СЕП СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ Κ Λ СЕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ К П СЕΥΗΡΟΣ. — СЕΥΗΡΟΣ П VJKVICV (обратно). — ΑΥ ΚΑΙ СΕΥΗΡΟΣ. — ΑΥ Κ Λ С СΕΥΗΡΟΣ.

Опако: ΗΓ СТА ВАРВАРОУ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. — ΗΓЕ СТАТИΔΙΟΥ ВАРВАРОУ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. — ΗΓЕ СТА ВАР- ВАРΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΗГ СТ ВАРВАРѢ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΩС (sic). — ΗГЕ СТАТИΔ ВАРВАРОУ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΗГЕ СТ ВАВАРОУ (sic) ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ. — ΗГ СТ ВАРВАРѢ ΜΗΤΡΟ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤ. — ΗГЕ СТА ВАРВАРОУ ΜΙΤΡΟΠΟΛΕΩС ΦΙΛИ- ПОΠΟΛΕΩС. — ΜΗТ ΦΙΛИΠΠΟΠΟΛΕΩС. — ΜΗΤΡΟ ΦΙΛИΠΠΟ- ПОΛΕΩС. — НΗТР ΦИΛИΠΠΟΠΟΛΕΩС. — ΜΗΤΡΟ ΦΙΛИΠΠΟΠΟ- ΛΕΩ. — ΜΗТ ΦИΛИΠΠΟΠΟΛΕΩ. — ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩС ΦИΛИΠΠΟ- ПОΛΕΩС. — ΦИΛИΠΠΟΠΟΛΕИΤΩΝ. — ΦИΛИΠΠΟΠΟΛΕИТ. — ΦИΛИП- ПОПОΛИТΩΝ. — ΦИΛИΠΠΟΠΟΛИТΩ. — ΦИΛИΠΠΟΠΟΛИТ. — НѢ- ТИΔΟΠОПΠΙΔИФ (обратно). — ΦИΛИΠΠΟΠΟΛИТΩΝ. — ΦИΛИΠΠΟΠΟ- ΛИТΝΩ (sic).

Домна — Domna

Лице: ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜ СЕΒΑΣΤ.

Опако: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. — ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕИТΩΝ. — ΦИΛИΠΠΟΛИТΩΝ.

Каракала — Caracalla

Лице: ANTΩNEINOC AYT K M AYP CEYH. — AYT K M AYP CEY ANTΩNEINOC. — AYT K M AYP CEYH ANTΩNEINOC. — AYT K M AYP CEYHPOC ANTΩNEINOC. — AY K M AYP CEYH ANTΩNEINOC AYΓ. — AYT K M AYPH ANTΩNINOC. — AYT K M AYP ANTΩNEINOC. — M AY KAI ANTΩNEINOC. — AY K M AY CEY ANTΩNEINOC. — M AYP ANTΩNEINO. — M AY K ANTΩNEINOC. — M AYP KAI ANTΩNEI.

Опако: KOINON ΘPAKΩN AΔEZAN ΠYΘIA EN ΦIAΠΠO. — KOINON ΘPAKΩN AΔEZANΔPIA ΠYΘIA EN ΦIAΠΠOΠOΔI. — KOINON ΘPAKΩN AΔEZANΔ EN ΦIAΠΠOΠO — KOINON ΘPAKΩN AΔEZANΔPIA EN ΦIAΠΠOΠOΔI ΠYΘIA. — KOINON ΘPAKΩN AΔEZAN EN ΦIAΠΠO. — KOINON ΘPA AΔEZAN EN ΦIAΠ. — KOINON ΘPAKΩN AΔEZAΔPEIA ΦI. — KOINON ΘPAKΩN AΔEZANΔP EN ΦIAΠΠOΠ ΠYΘIA (sic). — MHTPO ΦIAΠΠOΠOΔEΩC. — MHTE ΦIAΠΠOΠOΔEΩC. — ΦIAΠΠOΠOΔEITΩN. — AΔEZANΔPIA EN ΦIAΠΠOΠOΔI ΠYΘIA. — AΔEZANΔPIA EN ΦIAΠΠOΠOΔI. — KOINON ΘPAKΩN ΠYΘIA.

Гета — Getas

Лице: AYT K II CEPTIMIOC GETAC. — AYT K II CEPTI GETAC.

Опако: MHTEP ΦIAΠΠOΠOΔEΩC. — MHTPO ΦIAΠΠOΠOΔEΩC. — ΦIAΠΠOΠOΔEITΩN. ΦIAΠΠOΠOΔITΩN.

Елагабалъ — Elagabalus

Лице: AYT K M AYPH A ANTΩNEINOC. CEB — AYT K M AYP ANTΩNEINOC. — AYT K M AYPH ANTΩNEINOC. — AYT K M AYPH A ANTΩNEINOC.

Опако: MHTPOΠOΔEΩC ΦIAΠΠOΠOΔEΩC NEΩKOPOY. — KENΔPEICEIA ΠYΘIA EN ΦIAΠΠOΠOΔI NEΩKOPΩ. — KENΔPEICEIA EN ΦIAΠΠOΠOΔI NEΩKOPΩ. — MHTPOΠOΔEΩC ΦIAΠΠOΠOΔEΩC NEΩKOPOY или NEΩKOPϯ. — MHTPOΠOΔEΩC ΦIAΠΠOΠOΔEΩC NE. — MHTPOΠOΔEΩC ΦIAΠΠOΠOΔEΩC. — ΦIAΠΠOΠOΔEITΩN NEΩKOPΩN.

Корнелия Паула — Cornelia Paula

Лице: IOY A KOPN ΠAY A A CEB. — IOY A I KOPNE A ΠAY A A CEB A.

Опако: MHTPOΠOΔEΩC ΦIAΠΠOΠOΔEΩC NEΩKOPϯ или NEΩKOPOY.

Сборникътъ Абагаръ отъ епископъ Филипъ Станиславовъ

Recueil Abagare par l'évêque Philippe Stanislavov

Молитвеничето на еп. Филипъ Станиславовъ, наречено отъ него „Абагаръ“, е запазено сега въ шесть екземпляра, които принадлежатъ на следнитъ библиотеки: Одеската публична библиотека, тая на Румянцевския музей въ Москва, Лайпцигската университетска библиотека, Виенската Nationalbibliothek, библиотеката на семинара за славянска филология въ Виенския университетъ и Софийската народна библиотека. За последния екземпляръ, намѣренъ отъ г. Вл. Дяковичъ, се съобщи следъ като бѣше приготвено това издание по екземпляритъ на Виенскитъ библиотеки, за които екземпляри досега не сж давани изрични сведения. Къмъ тия шесть книги трѣбва да се прибави още единъ известенъ, но сега изгубенъ екземпляръ — тоя на Чертковската библиотека (Москва). — Мнозина сж съобщавали за молитвеника въ библиографии, описи и статии — П. Кепенъ, В. Копитаръ, К. Иречекъ, по-сетне А. Теодоровъ-Баланъ, К. Кузмински, Б. Ангеловъ¹). Поради значението, което има тая малка книжка, тукъ тя се издава изцѣло и точно съ необходимитъ уводни изследвания и обяснителни бележки, засѣгащи всички повдигнати досега въпроси около нея. Казаното значение се опредѣля отъ интереса, който буди Абагаръ като паметникъ на българския езикъ отъ срѣдата на 17 в., като документъ за католишката пропаганда у насъ и най-сетне като единъ отъ малкото български книжовни трудове презъ това време — книга отъ български духовникъ съ апокрифни молитви, която е първата печатна книга на новобългарски езикъ.

Виенскитъ екземпляри сж запазени много добре. Тоя на семинарната библиотека е сгънатъ на четири въ единъ пликъ, който носи печата на библиотеката, № 9565 и Sign. 32. В. 15. Подаренъ е отъ В. Ягичъ презъ януарий, 1915. На гърба на последния листъ стои бележка съ четлива латиница: „Cyr. bulg. — slov. gedruckt“. Още по-добре е запазенъ екземплярътъ на Nationalbibliothek; подвързанъ, като всѣки листъ е сгънатъ на две и пришитъ отдѣлно²); въ католога на библиотеката е отбелязанъ: „(Stanislavov Philippus.) — Molitvi. (Gebete) bulg. lit. cyr. eccl. — (Romae) — Typ. Congr. de prop. fide) — 1681“ — като цифрата 8 е написана върху изтъркана по-рано друга цифра; Sign. 22. N. 28. — Двата екземпляра сж идентични.

1.

Твърде интересна и важна страница отъ нашето минало презъ време на турското робство представя добре изучената напоследъкъ католишка пропаганда въ 17 в.³⁾ Материали за дейността на западната черква у насъ отъ това време има достатъчно, и днесъ е ясенъ изгледътъ на тая дейность, добила особенъ подтикъ следъ основаната въ Римъ отъ папа Урбанъ VIII Конгрегация за разпространение на вѣрата (*Congregatio de Propaganda Fide* — 1622). Домашни условия за успѣха на пропагандата сж били отъ една страна търговскитѣ връзки на северна България съ католишкия Дубровникъ, който е ималъ привилегии за търговията си въ Турция, отъ друга страна саксонскитѣ колонисти, населяващи рудничарскитѣ ни центрове, и най-сетне податливостта на нашитѣ павликяни за минаване къмъ западната черква. Тукъ се прибавя и тежкото положение на българитѣ подъ турското и гръцко иго въ края на 16 и началото на 17 в., когато естествено погледитѣ сж били обърнати навънъ за помощъ и когато охотно се е посрѣщала чуждата грижа за черква и просвѣта. Така пропагандата въ България е намѣрила подходна почва и бързо се развила отначало чрезъ дейността на чужденци мисионери, а по-сетне — на видни енергични българи като: Илия Мариновъ, Петъръ Богданъ, Петъръ Парчевичъ, Филипъ Станиславовъ.

Историята на пропагандата у насъ отбелязва последния като едничъкъ български писателъ отъ това време⁴⁾. При много трудности-лишения и неспокойства е минала работата на католишкитѣ мисионери и епископи въ България, та въпрѣки факта, че между тѣхъ има нѣколко наистина бележити и образовани българи, съответна следа въ литературата ни тѣхната дейность не е оставила. Време за книжовенъ трудъ не сж имали, макаръ да сж полагали особени грижи за просвѣтата за своитѣ сънародници. Известни сж тия грижи: основаване и подържане на училища въ България, снабдяване на католицитѣ съ необходимитѣ книги на понятенъ славянски езикъ, предпочитане на мѣстно духовенство, изпращане на наши младежи да се учатъ въ католишкитѣ школи на Римъ, а понѣкога и издръжка на способнитѣ ученици въ по-горни западни училища. Резултатитѣ отъ тия грижи, изобщо отъ дейността на пропагандата, не проникнаха значително всрѣдъ народа, за да предизвикатъ оживено културно движение, но създадоха презъ 17 в. едно ядро за бждеща ржководна интелигенция, която навѣрно щѣше да даде поне единъ вѣкъ по-рано началото на нашето възраждане, ако не бѣха настѣпили още по-тежкитѣ условия на робството следъ потушаването на Чипровското възстание въ 1688, когато дѣлото на пропагандата бѣше почти разрушено. По тоя начинъ просвѣтната дейность на пропагандата се явява едно прекжснато начало, единъ далеченъ предвестникъ за народното събуждане, което почва своята постепенна история откъмъ срѣдата на 18 и се разведря въ началото на 19 в. Следи отъ тая дейность безспорно сж останали, но

насоката ѝ се губи⁵⁾. А тая насока бѣше твърде важна. Защото тя водѣше къмъ непосредна културна връзка съ Западъ — което е основата, както се знае, за нашето, сръбското, руското възраждане — забавена почти съ цѣли два вѣка следъ Чипровската катастрофа. Както насоката, така и главнитѣ плодове полека-лека се губятъ, понеже и не сж били пренесени въ областта на литературата. Отъ цѣлата просвѣтна дейность на пропагандата презъ 17 в. е останалъ само единъ книжовенъ български паметникъ — молитвеничето на Филипъ Станиславовъ⁶⁾.

За да разберемъ по-добре нѣкои особености на тоя паметникъ, необходимъ е бѣгълъ погледъ върху четцитѣ, за които е билъ предназначенъ. Това сж предимно павликянитѣ, срѣдъ които и почти изключително се ограничавало разпространението на католичеството, тѣй като православнитѣ „схизматици“ сж били крайно упорити въ изповѣданieto си. Нашитѣ павликяни сж представени въ документитѣ на пропагандата като извънредно бедни и невежествени селени, които живѣли въ Никополско и Пловдивско въ недобри отношения съ огромното болшинство на християнитѣ. Като еретици, павликянитѣ били ненавиджани отъ тѣхъ; дотолкова странѣли християнитѣ, че дори солъ не имъ давали (Acta, с. 7). Но тия нѣколко хиляди павликяни оставали неразколебани въ своето еретичество, макаръ отъ предишното стройно богомилско учение да сж запазили само малки и неособено сжществени вѣрвания. — „Гонени и преследвани отъ вѣкове, пише Милетичъ, павликянитѣ достигнали въ началото на 17 в. до такава материална и морална нищета, че новитѣ поколѣния у тѣхъ при всичката си наследена сектантска упоритость не ще сж имали сила и възможность да спазятъ въ известна цѣлость старото си еретично вѣрско учение и съ успѣхъ да се опиратъ на всѣко ново вѣрско изкушение. Очевидно е отъ сведенията, които даватъ католишкитѣ мисионери за тогавашното тѣхно еретично учение, че това подирното е спазвало само нѣкои малки откъслечи отъ старото павликянско-богомилско мировъзрение, така че тѣ вече не сж могли да бждатъ напълно задоволени въ своитѣ вѣрски потрѣби, когато цѣлото имъ вѣроучение взело да се свежда къмъ два-три обряда и нѣкои неважни външни белези“ (Нашитѣ павликяни . . . с. 22). Все пакъ помежду си павликянитѣ наистина сж били „споени отъ оня духъ на единство, който отличава сектитѣ“ (Милевъ, цит. кн. с. 45), проявяванъ къмъ християнитѣ отъ източната черква. Тия тънещи до затѣплѣлость въ невежество еретици, у които не може да става дума за нѣкакъвъ религиозенъ свѣтогледъ, нѣмали вече своя черковна ерархия, често пжти и черкви — упорито подържали отричането светостята на кръста, на който загиналъ Спасителътъ, а оттамъ и на християнското кръщение. „Знакътъ на кръста, пише Петъръ Солинатъ, не могатъ да търпятъ по никой начинъ и бѣгатъ отъ него, повече отколкото отъ дявола, като казватъ, че да се почита кръста и иконитѣ е идолопоклонство“ (Acta, с. 17). При това, поради нѣкакво

по-ново внушение, смѣтали се изповѣдници на римската вѣра, безъ да иматъ, разбира се, нищо отъ нейното учение и обреди. Таинствата и обредитѣ имъ се състояли въ това, че отивали въ черква или въ отдѣлна кѣща, дете свещеникътъ въ праздниченъ день (сочи се деньтъ на св. Епифанія) допиралъ четири пѣти до главата на всѣкиго запа-лена свѣщъ, което наричали кръщение съ пламъка на Иванъ Кръстителъ. Нѣмали никакво друго таинство. Който умѣлъ малко да чете, правѣли го свещеникъ, работата на когото се състояла въ това — при женитба да свѣрже рѣцетѣ на младоженцитѣ, да каже нѣкакви думи, да пие съ тѣхъ и да ги благослови; (а които не знаели това таинство, били наричани отъ павликянитѣ груби невежи). Атрибутъ на свещеническия санъ билъ „жезълъ“, даванъ на знаещия да чете (*li davano un bastone in mano* — Acta, с. 80). Понеже не вѣрвали въ кръста и иконитѣ, въ черквитѣ си нѣмали нищо друго освенъ маси, на които се сбирали да ядатъ и пиятъ, запазвайки стария курбанъ. Така първобитно празнували съ викове, игри и пѣсни, което смѣтали за таинство (тамъ, с. 17). Спазвали великитѣ пости, петъцитѣ и петнадесетъ дена богородични пости, празнували недѣлитѣ и другитѣ подвижни праздници и нѣкои тѣхни като св. Варвара, св. Сава и др. (тамъ, с. 80). Пиянството, твърде развито изобщо по това време у насъ, е било страшенъ порокъ и за тия закоравѣли до първобитностъ българи. Срѣдъ тѣхъ били разпространени при това всѣкакви суевѣрия и легенди. Тѣ несамо мислѣли, напримеръ, че изповѣдватъ римската вѣра, но твърдѣли, че произхождатъ отъ римлянитѣ, че петнадесеттѣ деяния на апостолитѣ били извадени отъ морето на Движението, че въ Римъ били излѣзли четиритѣ евангелия отъ единъ царъ нареченъ Силивикъ¹⁾, който билъ толкова добъръ християнинъ, че обърналъ почти цѣлъ свѣтъ въ римската вѣра; наричали се римляни — пише Филипъ Станиславовъ — при това паписти и не признавали другъ пастиръ освенъ папата. Легендата за него е не по-малко интересна: трѣбало човѣкъ да живѣе сто години, да има крила и да лети сто години — тогава би можалъ да го види. Петъръ Богданъ съобщава едно сжщо тъй интересно предание отъ павликянското село Орѣше, родното село на Ф. Станиславовъ. „Въ това село има единъ изворъ (*una fontana overo un'aqua viva*), който извира отъ единъ хълмъ, доста голѣмъ; въ водата има риби, за които тия хора казватъ, че ако нѣкой вземе една отъ рибитѣ, водата веднага би престанала и изсъхнала; и казватъ още, че тая вода изхвърля джбови листья, но листьята на това дърво не се намирали наблизю, а далекъ повече отъ единъ день“ . . . (тамъ, с. 86).

Поискаме ли да схванемъ общия изгледъ на духовно-религиознитѣ особености у павликянитѣ, за насъ е необходимо да видимъ, какви сж били тия особености изобщо у българитѣ по това време, защото всжщностъ ересъта на павликянитѣ не може да се разграничи отъ езическитѣ вѣрвания и обреди на християнитѣ. Както споменатитѣ легенди, така и суевѣрията въ религиозния битъ на павликянитѣ иматъ

общонароденъ характеръ. А тия суевѣрія, които узнаваме макаръ и отъ по-късни описания, сж били твърде разнообразни и първобитни: вѣрвания въ вампири, върколаци, особено въ самодиви, умилюстивяване на последнитѣ и отгонване чрезъ курбанъ, езически обреди при раждане, сватба, смъртъ и т. н. (Поученията у дамаскинитѣ противъ суевѣріята даватъ достатъчна картина за тая страна на българския битъ. Повече събрани сведения вж. у В. Н. Мочульскій — Слова и поученія, направлениы противъ языческихъ вѣрованій и обрядовъ. Къ бытовой исторіи болгаръ. Одесса... 1903. Въ едно отъ тия слова е познатото обобщение: ... по мно́го землі́, ходи́хъ, то́лко не самъ ви́дѣхъ по мно́го вѣро́вціи, ѿ самовѣ́рїи, и ма́гесїи́цѣ ко́лко оу́ болгарска землѣ́... с. 39). Отъ тия суевѣрія особено внимание заслужава това за самодивитѣ като причинители на всѣко зло, което суевѣріе нѣкога ще е спомогнало за усвояване на източния дуализмъ у богомилитѣ и което е запазено дондесъ. Ето какъ описва нѣкои отъ суевѣріята единъ очевидецъ, католишки калугеръ, отъ началото на 19 в. (вж. повече подробности у Милетичъ — Нашитѣ павликяни... с. 108—114):

Българитѣ вѣрвали въ две начала: добро и зло. Богъ билъ творецъ на всички добрини, а самодивитѣ, които сжщо били божества, живѣещи навсѣкжде, причинявали всички нещастия и злини. Религиозната си почитъ къмъ Бога отдавали въ черква като слушатъ литургията и се молятъ съ свещеника, а за умилюстивяване на самодивитѣ извършвали вжщи курбани, служби, раздаване и т. н. Курбантъ се състои въ следното: опича се опредѣлена риба или ягне и се слага на софра наземи. Наоколо стоятъ прави поканенитѣ и най-стариятъ държи въ ржка три или четири свѣщи; другъ — две, трети една; жертвопринасянето почва отъ най-стария, който казва: „Св. Георги или св. Димитре, или другъ нѣкой светецъ, или пѣкъ Самодиво, или Палеусниче, давамъ ти тая жертва, а ти ни дай доброчестина, или не ни прави никаква вреда, или освободи ни отъ тази и тази беда“. При курбана заравяли кръвта и кокалитѣ на закланото животно предъ кжщната врата, за да отгонватъ самодивитѣ, а съ месото се гощавали и пиели вино. Съ такива жертвоприношения мислѣли, че може да бжде отстранено злото и при най-тежки случаи. При болестъ заколвали една черна кокошка (понѣкога разграничавали: кокошка за жена, петелъ за мжжъ), после я хвърляли вънъ отъ кжщи, като я жертвуватъ по тоя начинъ на самодивата, за да се усмири и да престане да мори семейството. За това една жена, която най-често е най-старата въ него, слагала отлѣво и отдѣсно предъ кжщи въ една паничка малко петмезъ, като казвала — както превежда Милетичъ — : „Сладка понуда на самодивитѣ“ (*Dolce offerta ai Samodivi*). Друга кокошка се изяждала отъ всички вжщи като жертва за здравето на болния и това се наричало служба (*Sluscba*). Сжщо при болестъ прибѣгвали до помощта на циганитѣ: давали имъ подаръци, за да пропждятъ тѣ самодивитѣ отъ кжщата; понѣкога при болния викали „вещица“, за да плюе въ устата

му и да го излѣкува. Въ време на епидемия сѣщо тѣй търсили и купували отъ циганитѣ бѣловчѣ отъ вещица, за да дадатъ на болния да пие; а това лѣкарство било, споредъ очевидеца, който е записалъ тия сведения, обикновена кръвь. Когато се явила чумата, на нея (Баба Сіума) давали особена жертва: изяждатъ вкѣщи една кокошка, после турятъ въ единъ вързопъ друга печена кокошка, малко вино, хлѣбъ, две обувки, тояжка, малко пари и слагатъ тоя вързопъ срѣдъ пѣтя, или накрай селото или вѣнъ отъ кѣщата. Това се правѣло, защото вѣрвали, че чумата е стара самодива, която ще се задоволи да вземе вързопъ и не ще напакости на семейството. — Въ самодивитѣ и въ нѣкакво божество Зленѣе, на което сѣщо принасяли подобни жертви, виждали олицетворение на злото, отъ което се пазили и преди проявяването му. Така напримеръ, когато умираше нѣкой въ семейството, ставалъ обредътъ раздаване (*gasdavagne*), който е пакъ курбанъ. Поканватъ се всички роднини на гощавка при гроба на умрѣлия. Споредъ това, дали е билъ мжжъ, жена, момче и т. н., се заколва яре, овца, петелъ и т. н. Трѣбвало тукъ да се изяде цѣлото заклано животно, като поканенитѣ стояли наоколо съ запалени свѣщи въ рѣка, докато последнитѣ изгорятъ докрай; после пиели, изсипвайки по-рано нѣколко капки вино наземи съ думитѣ: „Богъ да го прости“. Това раздаване или поменъ за мъртвитѣ се практикувало и на третия день следъ смъртта, на осмия, четиринадесетия, на годишнината, но на третия день не се казвало раздаване, а служба на Зленѣето (*Slusba allo Slegne*), сиречъ на болестъта или на самодивата, която се вѣрвало, че е скрита подъ чергата или рогозката, дете е лежалъ болния. Тая черга пѣкъ изпирали точно на третия день — не по-рано, отъ страхъ да не умори самодивата друго. Освенъ за спасение душата на умрѣлия, тоя курбанъ се извършвалъ и поради опасно за другитѣ вампирясване. Голѣмъ билъ страхътъ отъ вампири и варколоци (*Paleusnik* o *Forkulak*), каквито били ставали всички умрѣли, които приживе се задѣлжавали пакъ да се върнатъ или особено тѣзи, които сѣ били проклевани отъ свещеникъ за лошъ животъ; па и да не били лоши умрѣлитѣ, страхътъ при всѣка смъртъ извиквалъ прекалени предпазвания: освенъ раздаването, курбана, службата и др. п. обреди, въ такъвъ случай жената, която е гледала болния, не си промѣняла ризата цѣлъ месецъ и не си прала шамията, та ако дойде палеусникътъ — да я намѣри съ знакъ за скърбъ и да не я убие; не миели момчетата, не спали вкѣщи и т. н. Страхътъ отъ палеусника билъ сѣщо така изключителенъ при раждане. — Изобщо езическитѣ обреди, съ които павликянитѣ и другитѣ българи се предпазвали отъ злото, били твърде разнообразни и многочислени. При кръщение, като занасяли детето въ черква, взимали по единъ или три гвоздеа, които хвърляли предъ входа на черквата насрѣдъ пѣтя, за да се възспре самодивата и да не се върне сетне подиръ кръстеното пакъ вкѣщи. Поради страхъ отъ самодивата, женитѣ не смѣли да тъчатъ преди св. Духъ. Когато се изгубѣлъ добитъкъ,

отивали при магьосникъ, който съ баене имъ казвалъ, кжде е изгубеното. Децата носѣли на врата си като талисманъ малки муски (шити торбички) съ турско писмо вжтре, което взимали отъ ходжата, за да не хващатъ уроки. Бедняцитѣ жертвували на бога Зленъе черно куче или пиле, за да умилоствиятъ тоя богъ, та да ги избави отъ беднотията. Таково куче влиза и въ другъ обредъ, особено интересенъ за насъ: при брачно безплодие съпрузитѣ отивали съ бабичка нощемъ на Дунава, дето тя убивала едно черно кученце, прекарвала го три пжти по ризата и тѣлото на съпрузитѣ, после го хвърляла въ Дунава съ думитѣ: „Господарю на Черното море, давамъ ти тая жертва, а ти дай деца на тия съпрузи“. Като лѣкъ за безплодие сжщо взимали често пжти отъ циганитѣ нѣкакви восъчни топчета, които жената изаяждала съ надежда да отима деца. Суевѣрни обяснения и обреди имали свързани съ всички страни на примитивния имъ битъ: — за децата, болнитѣ, умрѣлитѣ, семената, жътвата, работата, различнитѣ годишни времена, брачния животъ, женитбата, кръщението, постройка на кжща и т. н. Тия нещастни хора, пише очевидецътъ, иматъ суевѣрия за всички случаи въ живота; когато ядатъ, пиятъ, обличатъ се, спятъ, миятъ се; за здраве, за разни болести, за пжтъ, за разговоръ, за закрила на кжщата, за черквата, за таинствата, за говорене съ свещеника, за търговия, за роднини, за чужди, за врагове, за великъ-день, за празника на Епифания, за благословията — за всичко (вж. Милетичъ — цит. съч. приложения № IV и VII).

Важенъ документъ за суевѣрията, магиитѣ, вещицитѣ и т. н. срѣдъ павликянитѣ и изобщо срѣдъ българитѣ отъ 17 в. е, както ще видимъ, и молитвеникътъ на Ф. Станиславовъ.

Всички католишки дейци у насъ изтъкватъ грубото невежество, простотията на павликянитѣ наредъ съ тѣхната сектантска упоритостъ и консерватизмъ. Наистина, тѣ имали книги, но малцина могли да ги четатъ, а още по-малко — да разбиратъ четеното. Въ едно писмо чипровскитѣ католици казватъ, че отъ павликянитѣ „незна нинедан ни чтити нимаѣне писати“ (Acta, с. 45). Книгитѣ имъ, всички писани съ кирилица на пергаментъ, произхождащи, споредъ Петъръ Богданъ, отъ Босна, сж били твърде стари — нѣкои повече отъ 300 и 400 години. Споменаватъ се отъ книгитѣ св. Писание съ еретически прибавки и тълкувания, споредъ различни еретически учения, особено това на Павелъ Сосометанъ, по чието име, мисли Петъръ Солинатъ, се наричали павликянитѣ (тамъ с. 21); сжщо посланията на ап. Павелъ, деянията на апостолитѣ и апокалипсиса (с. 80). — Но не подобро е било духовното състояние и на останалитѣ българи въ тоя тѣй мраченъ периодъ отъ нашето минало. Липса на по-заможни и интелигентни хора, дори на грамотни, пьленъ упадъкъ на книжнина, училище и черква подъ тжпото иго на гръцкото духовенство, забрава на миналото, масово усвояване на гръцки езикъ въ градоветѣ — такава е основата, на която е минавалъ тогава нашиятъ духовенъ жи-

вотъ сведенъ до първобитностъ. Можеби съ известно преувеличение, но всепакъ вѣрни изобщо ще сж думитѣ на Петъръ Богданъ, които съобщаватъ, че въ България едвали ще се намѣри св. Писание вънъ отъ черквитѣ и хора, които да разбиратъ писаното или че цѣлата набожностъ на нашитѣ християни се свеждала въ това — да се напишатъ празниченъ день въ черква като животни заедно съ монаситѣ и свещеницитѣ, които били още по-голѣми пияници, та така у насъ тогава слѣпиятъ слѣпи водилъ (тамъ с. 70). Отъ пълно духовно съсипване ни е запазилъ само племенниятъ инстинктъ, проявяванъ въ една упоритостъ на традицията, чиито смисълъ и съдържание сж били забравени. Трогателни сж въ това отношение думитѣ на Петъръ Богданъ, който отдѣля българитѣ отъ другитѣ народи у насъ по тоя начинъ: *ma li Bulgari hanno un non so che di più, perchè essendo gente idiota et ignorante, tutto quello che trovano scritto credono* (— „но българитѣ иматъ нѣщо не зная какво повече, защото, бидейки хора простасти и невежествени, вѣрватъ всичко каквото намѣрятъ написано“ — тамъ, с. 69). Тая слѣпа вѣра въ книгата въ връзка съ особената племенна затвореностъ, въ която сж живѣли българитѣ презъ робството, тоя твърдъ консерватизмъ — сж правили невъзможна и католишката пропаганда срѣдъ православнитѣ, у които устно и писмено била при това разпространена легендата, че папата ималъ нѣкога златна брада, но я обръсналъ отъ любовъ къмъ една млада римлянка, та отъ срамъ после не се явилъ на седмия вселенски съборъ, а останалъ въ Римъ и раздѣлилъ вѣрата (тамъ, с. 70). Епископъ Илия Мариновъ пише, че за разпространение на католичеството срѣдъ турцитѣ не могатъ да се правятъ опити предъ страхъ отъ смъртъ, а „схизматичитѣ“ сж най-упорити и по-голѣми врагове на католицитѣ отъ самитѣ турци (тамъ с. 25).

Затова погледитѣ на католицитѣ били обърнати къмъ павликянитѣ, които, както видѣхме, смѣтали себе си римляни и католици. Но тия невежествени сектанти създавали всепакъ доста много грижи на папскитѣ пратеници; покръстването и запазването въ католичество изисквало много усилия, жертви и особена тактика. Обикновено павликянитѣ, млади и стари, мъже и жени, лесно се подавали на пропагандата, макаръ намѣста да сж упорствували и да сж отвърждали дори съ бой на католишкитѣ отци. Трудноститѣ се явявали следъ покръстването, защото павликянитѣ не могли да го схванатъ и усвоятъ въ дълбокото му християнско значение, та продължавали и следъ това да живѣятъ съ старитѣ си вѣрвания и обичаи. Епископитѣ често се оплакватъ, че новопокръстенитѣ като преди яли и пили въ черквитѣ и мжно се подавали на религиозна просвѣта. „Поради тая именно упоритостъ и предъ невъзможността да изкорени издъно ересъта, българското католишко духовенство, съ удобрението и съгласието на Propaganda Fide и на папата, е водило опортюнистична политика като е оставяло въ упражнението на култа доста широко мѣсто на обичая — *consuetudo* — като единствено средство да се

примири консерватизмът на павликяните съ строгата дисциплина на римската черква“. (Милевъ, цит. кн. с. 47). — Ще видимъ въ следващите страници, какъ се отразяватъ въ молитвеника на Станиславовъ условията за религиозната просвѣта на павликяните и опортюнизмът на католишките духовници. При всички мъчности на тяхната работа, трѣбва да се подчъртае, че върху тъмния фонъ на робството твърде отраднo впечатление правятъ просвѣтителните грижи на мисионеритѣ, особено на българитѣ между тяхъ. Тѣ усърдно настояватъ въ Римъ, че за успѣха на католицизма въ България и за спасението на нейния нещастенъ народъ сж потрѣбни черкви, училища, просвѣтено мѣстно духовенство, книги. Съ каква болка пише Филипъ Станиславовъ въ едно отъ писмата си до Конгрегацията: всички чужди народи иматъ училища, както въ Римъ нѣмцитѣ, фламандцитѣ и маронититѣ, въ Лорето далматинцитѣ, албанцитѣ, бошняцитѣ и дубровчанитѣ; а беднитѣ българи нѣматъ нито кжде, нито какъ да придобиятъ добродетель и наука“... (Милевъ, цит. кн. с. 137).

Особената грижа на католишките мисионери за павликяните е добре засвидетелствуванa въ решенията на свикания отъ еп. Петъръ Деодатъ мѣстенъ съборъ въ Чипровци на 18—20 августъ 1641. Тоя съборъ е интересенъ за насъ вече и затова, че въ него е взелъ участие Филипъ Станиславовъ, и, както ще видиме, въ известна зависимостъ отъ решенията на събора се явява и Абагаръ. Съборътъ е билъ откритъ съ една хубава речъ отъ софийския епископъ, въ която той строго напомня длъжноститѣ и отговорноститѣ на духовенството. (*Vae pastoribus, qui disperdunt et dilacerant gregem pascuae meae! — Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina, si peccant. — Acta, с. 114*). Въ заседанията на събора отъ една страна се констатира описаното погоре положение на павликяните и отъ друга — сочатъ се начинитѣ за подобряване на това положение и затвърдяване авторитета на римската черква. Вмѣнява се въ дългъ на духовенството да следи да не се промъкватъ всрѣдъ католицитѣ еретически учения и влияния отъ гръцкото отцепничество. Забранява се четенето на еретически книги, отбелязани въ Римския кодексъ, сжщо и на схизматическитѣ, като се допуска изключение за четци, които биха използвали казанитѣ книги за изобличаване на заблудитѣ, но за тия случаи е наложително специално разрешение отъ епископа или отъ неговия главенъ викарь (*Acta, с. 117*). Подъ страхъ на отлжчване се забраняватъ твърде разпространенитѣ въ България вълшебства, врачувания, магии и всѣкакви нечестиви изобретения на дяволското изкуство (*sortilegia, divinationes, magiae, ac alias nefandae diabolicae artis inventiones, quae vel maximae in his partibus dominatur, sub paena excommunicationis prohibemus... с. 117*). Поржчва се на свещеницитѣ да иматъ особена грижа за религиозното възпитание и образование на децата, както и общото имъ просвѣщаване, при което по-нататкъ способнитѣ младежи да бждатъ изпращани за наука въ Италия; особено се настоява това за павликянскитѣ

деца, които отпосле да се прашатъ въ Лорето. Духовниците трѣба да знаятъ кирилското писмо и да разбиратъ добре старославянския езикъ, за да могатъ да се борятъ срещу заблудитѣ у павликянитѣ и православнитѣ схизматици, като отстояватъ правотата на Римската черква и нейния ритуалъ (тамъ, с. 118—123). Дадени сж наставления, какъ да се извършва кръщението, като се иматъ предъ очи павликянитѣ. Подобни наставления се даватъ сжщо за таинството на брака, „понеже въ епископията около брака често ставали много скандални работи, поради невежеството на населението и немарливостъта на духовенството“ (с. 129). Визира се тукъ незачитанието на брака у павликянитѣ и споменатата вече тѣхна твърде проста брачна церемония, а отъ друга страна и тѣхното еретическо убеждение въ грѣховността, а отъ тамъ и непозволеностъта на брака. (*Curent quoque Parochi fiodelibus insinuare, matrimonia in gradu prohibito nulla esse . . .* с. 129). — И макаръ да се предписва строгото спазване на римския ритуалъ въ това отношение, всепакъ се допуска, при липса на черква, стариятъ павликянски обичай: *illi autem, qui ecclesias non habent, antiquam consuetudinem servant* (с. 129). — Навѣрно поради общата поквара на духовенството, и въ самитѣ решения на събора се припомня дългътъ на свещеницитѣ да живѣятъ праведенъ и благочестивъ животъ (*. . . nihil magis destruit et dilacerat ecclesiam Dei quam perversa et inordinata sacerdotum seu clericorum vita . . . Causa sunt ruinae populi sacerdotes mali . . .* с. 130). Най сетне ще споменемъ изричното забраняване на пиянството (*. . . ebrietas enim in laico crimen est, in sacerdote vero sacrilegium . . . In vino luxuria* — с. 130—131).

Тия решения говорятъ ясно за състоянието за българитѣ отъ това време и за тѣхнитѣ елементарни нужди, разбирани и задоволявани споредъ възможното отъ католишкото духовенство. За неговата работа, за училището, черквата, проповѣдъта — все повече били необходими книги на понятенъ езикъ и тѣ се набавяли отъ Босна, Дубровникъ и Римъ. Въ документитѣ на пропагандата често срѣщаме поръчки на книги. Чипровскиятъ учител Иванъ Лиловъ, напримеръ, иска презъ 1649: „двадесетъ граматики, поне стотина буквари, толкова смѣтанки за децата, и за мене единъ малъкъ служебникъ за лична употреба, единъ бревиаръ *in octavo*, единъ часословъ отъ новитѣ и единъ римски ритуалъ“ (с. 196). Тия книги, разбира се, сж на хърватски езикъ (дубравнишко-далматинско наречие)⁸⁾, на който се е водило обучението въ българскитѣ католишки училища. Въ различията между него и български езикъ католишкитѣ проповѣдници не сж виждали, и съ право, никаква прѣчка, защото различията сж били неособено значителни, което е карало мисионеритѣ още отъ началото на пропагандата да наричатъ българския езикъ „илирски“. И тъкмо възможността да си служатъ съ такива книги може би е възспирала нашитѣ мисионери българи да пишатъ на свой говоримъ езикъ; на тая възможностъ навѣрно до известна степенъ се дължи споменатиятъ фактъ, че освенъ

Филипъ Станиславовъ никой другъ отъ тѣхъ не се е проявилъ като български писателъ, а и Станиславовъ е оставилъ само едно малко молитвениче. Съ езика на тия книги най-сетне си обясняваме сжщевени особености въ езика, съ който си е послужилъ Станиславовъ въ Абагаръ — езикъ страненъ на пръвъ погледъ. Хърватскиятъ езикъ е билъ разпространенъ срѣдъ нашитѣ католици още отъ босненскитѣ францисканци (началото на пропагандата); по-сетне той се затвърдява отъ следвалитѣ българи въ Римскитѣ училища (като Станиславовъ, напримеръ) и накрай тоя езикъ става домашенъ книжовенъ езикъ на българскитѣ католици чрезъ тѣхнитѣ училища, особено Чипровското — разсадникъ на католишката просвѣта у насъ по това време — и чрезъ изпращанитѣ за нуждата на пропагандата хърватски книги и учебници. По такъвъ начинъ хърватскиятъ езикъ, размѣсенъ съ народно-български елементи, е станалъ у насъ книжовенъ езикъ срѣдъ католицитѣ. Въ документитѣ на пропагандата срѣщаме тѣхни писма съ такава книжовна езикова смѣсица. (Acta, с. 33, 43—45, 180, 189—190, 292, 316, и др.). Такава неустановена езикова смѣсица виждаме и въ молитвеника на Станиславовъ.

Следъ тия общи бележки можемъ да минемъ къмъ разглеждането на Абагаръ.

2.

Съ това чудно на пръвъ погледъ име е кръстилъ еп. Филипъ Станиславовъ съставеното отъ него молитвениче, което било напечатано въ Римъ на 6 май 1651⁹⁾. Нарекълъ го е „Абагаръ“, защото съдържа известната епистолия на царъ Авгаръ до Исуса, защото абегари сж се наричали ржкописитѣ съдържащи тая епистолия и носени отъ павликянитѣ ни като талисмани и защото подъ това име е ималъ предъ очи срѣдновѣковнитѣ латински *abgatorium*'и, които не сж били само *abecedarium*'и, буквари въ буквалната, но и въ преносната смисълъ на думата — сиречь книги съдържащи елементарни духовни правила, молитви и поучения¹⁰⁾. Такъвъ е Станиславовиятъ молитвеникъ, съставенъ, както по всичко изглежда, чрезъ близкото използване книгата на Бартоломей Кашичъ: *Ritual Rimski*¹¹⁾, излѣзла въ 1640 въ Римъ, издадена, както и молитвеникътъ на Станиславовъ, отъ Пропагандата¹²⁾.

Напечатанъ е „Абагаръ“ на петъ отдѣлни единъ отъ другъ листа, плътна хартия, *in folio*, ширина 46 см., височина 34·5 см., номерирани а, б, г, д, е¹³⁾. Всѣки листъ е раздѣленъ на четири колони, високи 29 см. и широки 8 см., оградени съ орнаментна рамка. Печатътъ е само на едната страна. Защо е печатана така книгата — това навѣрно се обяснява отъ нейното предназначение: да се сгвватъ листоветѣ по-удобно и да се носятъ като амулетъ¹⁴⁾. Въ молитвитѣ сж оставяни намѣста празнини за попълване съ името на притежателя.

Въ началото на книгата — на първия листъ, първата колона отгоре — е помѣстено изображението представлящо коронуването на Дева Мария (Coronazione d. s. Virgine), заемащо въ ширина цѣлата колона, а въ височина 10 см. Нататъкъ въ текста сж помѣстени още осемъ изображения съ сжщата голѣмина: „Константинъ и Елена“ (Σ : **Ѓла мѣти ѣго**: надъ Елена; и **кѡси: ѿрѣ**: — надъ Константинъ; надъ тѣхъ въ срѣдата кръсть, подъ който джговидно: **ѡ слам: предѡв**; на стр. б, кол. 2); „Архангелъ Михаилъ“ (Σ : **архѣлъ Мнхѣлѣ**. с. б³); „Св. Никола“ (**стѣи Николѣ**. с. б⁴); „Св. Кирилъ и Атанасий“ (**Олг Кѣрилѣ**: надъ Кирилъ; **ѡл АΘΑΝΑΣΙΕ**: надъ Атанасий, с. г¹); „Великомъжченикъ Георги“ (Σ : **Велномѣниѣ Геѡргіе**. с. г²); „Св. Василий Велики“ (**Стѣи великѣи Васіліе**, с. д²); „Св. Великом. Димитрий“ (Σ : **Велкомѣиѣ Димітріе**: с. д³); и „Св. Стефанъ“ (Σ : **Стѣфанѣ прѣвомѣниѣ**: с. е¹). Оригиналитѣ на тия изображения сж типични за религиознитѣ и богуслужебни книги отъ онова време. За отбелязване е, че само надписитѣ въ изображенията иматъ запазени **ѣ, ѡ, ѣ**, титли, ударения и придихания¹⁵). Тоя фактъ навежда на мисълта, че оригиналитѣ сжщо сж работени отъ славянинъ.

Тия изображения, интересни за нашата иконография, не сж поставени безразборно въ книжката, а въ известно съответствие съ текста. Така напримеръ, предъ молитвата на светата Божия черква стои ликътъ на Св. Константинъ и Елена; предъ молитвата за смъртния часъ — арх. Михаилъ; предъ тая за пѣтника — св. Никола, закрилникъ на пѣтницитѣ, и т. н.

Шрифтътъ е четливъ, едри букви¹⁶), които се опредѣлятъ като сръбска кирилица¹⁷). Изданието не е грижливо; допуснати сж много грѣшки, отъ които най-важната е тая въ годината на издаването; повечето отъ грѣшкитѣ лесно личатъ, а тия, които затрудняватъ четенето, сж отбелязани следъ приложения тукъ текстъ.

Поради особения езикъ на книгата, мжно е да се разграничатъ строго въ нея грѣшкитѣ на печата, на перото и на автора отъ незнание и неопитностъ. Титли нѣма; съкравщаванъ е навсѣкжде само предлога „отъ“ (**ѡд**) — **ѡ, ѡ**, употребенъ отдѣлно или въ началото на друга дума. Съкращава се сжщо „Исусъ Христосъ“ — Исваркст-е, а, както срѣщаме въ писмата на българскитѣ католици, сиречь споредъ хърватскитѣ текстове — Usukarst, напр. въ Ritual'a — безъ знакъ за съкращение. Други надсрочни знаци — ударения и придихания — сжщо нѣма (изключения въ първата молитва: **Бѡжнѣ**, таквизі (с. а⁴) **тѣѡне** (д¹, ²) и въ края на пословието: **Станѣсловѣ, Нсѣсе**). Препинателнитѣ знаци — запетая и точка (веднѣжъ една неясна точка и запетая, с. а²) — сж поставени твърде неправилно, но разбирането на текста, поради граматическата и лексикална достъпностъ на езика, не е затруднено. Думитѣ сжщо не сж правилно отдѣляни една отъ друга. И тукъ забелязваме прилики съ Ritual'a. Обикновено формитѣ на спомагателния глаголъ **неси, си, е**; личното мѣстоимение **те**; възвратно

ѣ често се поставя предъ **в** безъ да го замѣня, когато предъ или следъ **в** има друга съгласна тѣвѣнемъ, ѣвласт, ѡѣвце, цѣвет, ѣвладика, тѣворец, прѣвѣда, дѣвор, зѣвездѡ, тѣворима, мартѣва, а веднѣжъ и такъвъ случай: проклетствѣво и др.). **с**, **з**, **с** понѣкога се замѣнятъ взаимно (сздател, навезтите, пѡмѡси, прасдни, ѣлесат, заповеда, пѣисри, сдравѡ, слатѡѣсти и др. — **с** между две гласни и началото на думитѣ), като е изравнено звуковото значение на **з** и **с**. Изключение е замѣната на **с** съ **х** (бехценна) и съ **ш** (бѡгѡнѡшце). Съ гърленитѣ има по-малко замѣни. **х** отпада въ хижа (ижа), замѣня се съ **к** (закарихъ, карстианска — както въ Acta и Ritual'a); **г** понѣкога **к** (дикнѣти, нежкасиама); като изключение **к**—**ц** (Цириле — по западно произношение, както и въ Ritual'a — Cyrille). Носовитѣ съгласни иматъ следнитѣ особености: **р** между две гласни се удвоява въ нѣкои нарицателни и собствени имена (царрие, натаррие, парнатаррие, иесерра, Сарра), сѣщо въ дѡрри и въ единъ глаголъ — исѡррие. Сѣщо **л** между две гласни понѣкога се удвоява (идѡлле, теллѡ, теллеса, Иллиа и др.). Като изключение тукъ-тамъ въ такива случаи. (между две гласни), се удвояватъ **т** и **д**; мекото **л** (лъ) се предава по италиански — **гл** (отъ gl): земглия, цедѡглиѣбнѡ — въ Ritual'a: zemglia и др., а въ Acta срѣщаме и ѣл: ѣлѣбав и др. с. 189. Аналогично се умекчава по тоя начинъ веднѣжъ и **д**: пѡгаргденѡ. Това умекчаване е почти навсѣкжде прокарано при мекото **н** (нѣ=гн): ѡгагн, вишгнемъ, скригна, иѣтаргния, пѣстигниаци, замгния — земя, клагналци, гних—нихъ — ***нхъ** заедно съ йотуването на следната гласна, както въ Ritual'a **нѣ** е винаги gn, а въ Acta срѣщаме и ѣн (ѣнемъ и др. с. 189). **ж** и **ш** намѣста се замѣнятъ (каше вм. каже, книшници, орѣшем, дѡжалъ вм. дѡшал). Двойнитѣ съгласни: **ц** замѣнено по ваднѣжъ съ **з** и **ч** (сарза и сиче); **щ** запазено само въ клеци, свиеща, ѡцищаем, биѣѣщи; замѣстя се най-често съ **шт**, рѣдко съ **ст** (мѡгѣстагѡ, ѡтпѣстени); **г** е запазено три пѣти мѣчими, час, чатесе — срѣща се всичко четири пѣти съ споменатата замѣна въ сиче), веднѣжъ замѣнено съ **с** (псела), навсѣкжде предадено съ **ц** (цист, цлѡвецански и т. н. по предаванетоъ съ латиница напр. въ Ritual'a: clavicanskoda...); **жд** се замѣня съ **д** (заблѣждениа), **шд** (мешдѣ), **шт** (дашт — ***дѣждѣ**). Съчетанието **вс** се премѣта въ свихъ; а **св** се промѣня на **сл** въ слѡбѡднѡ.

Излишно е да се говори подробно за езиковитѣ особености на Абагаръ, не само защото съ горнитѣ пояснения и нѣкои други по-нататѣкъ при текста последниятъ става достатѣчно ясенъ, но и защото смѣсениятъ езикъ на Станиславовъ представя толкова много прости отклонения отъ старо и срѣднобѣлгарски, че би трѣбало да се описватъ съ изобилие отъ примери и съставки, което би било оправдано при едно по-общо изследване върху развоя на книжовния езикъ на южнитѣ славяни. Не трѣба да се забравя при това, че езикътъ на Станиславовъ не може да се вземе като образецъ за книжовния или говоримъ бѣлгарски езикъ отъ онова време; а той е по-скоро индивидуална,

неустановена, непоследовна смѣсица (като тая напримеръ по-късно на Раковски), интересна като плодъ на ограничено западно влияние. Ето защо ще се задоволимъ съ нѣколко общи думи.

Въ именното склонение се забелязва неправилна употреба на падежнитѣ окончанія, при желание да бждатъ запазени. Още въ заглавието на първата молитва вм. стария дат. пад. **неразжхънѣй** имаме „нераслацене“. Съвсемъ неправиленъ твор. пад. е „бистромъ паметимъ“, а съ такива примери изобилствува цѣлиятъ молитвеникъ. Следъ предлогъ старото падежно окончание се забравя: при себе, ѿд недѣги, безвѣхъвание и безбилие, на раслики мѣценіе, ва царствѣ, исван раиа Божіега и прибивалиште Христѣвъ. Нови форми за им. пад. като „каменъ“ не сж рѣдки, а незнание на старата и влияние на говоримата форма даватъ напримеръ „любъ“ (любовъ). Окончанията отъ опредѣлената и неопредѣлена форма на прилагателнитѣ се смѣсватъ — „жена блажена“ наредъ съ „свиешта нежъкасиама“. Падежнитѣ окончанія се възстановяватъ по случайни и погрѣшни аналогии: „васіехъ небеснихъ“ и др. п. Именното склонение се разрушава отъ струитѣ на говоримия езикъ, които промѣнятъ неговата фонетика, морфология и речникъ. Сжщитѣ налучквания и бъркотии виждаме въ мѣстоименното склонение и спрежението. Отъ старата мѣстоименна форма „ихъ“, която отъ родит. пад. минава и за винителенъ, се явява „хи“ (прибратихи и призѡватихи), а подъ влияние на говоримия езикъ — и „нихъ, гнихъ“ (Rit. gnih). Въ глагола инфинитивътъ се разлага — „да речетъ“, но и по-ново — „да помаже, да мѣ поцате, да баие“. Сег. действ. причастие се предава описателно: „ни кои проклинаиѣ, ни кои се заклинаиѣ“. Бждещото време сжщо е ново — „и ѿдлекнаке болестъ“. „Встрѣчається и народное futurum: да ва царствѣ небесныхъ не штатъ да влєсатъ клагниалци ѿд идѡле“ (Петровски, цит. ст. с. 4).

Цѣлото това разрушение на старитѣ форми, а сжщо и правописнитѣ и лексикални особености на Абагаръ, изтъкватъ разбира се въпроса: какъвъ е билъ въ основата си езикътъ, на който е написанъ молитвеника?

Правописнитѣ особености, както и езиковитѣ, се обясняватъ чрезъ сравнение между молитвеника и хърватскитѣ текстове отъ сжщото време, печатани съ латиница. Отъ такива книги се е ползувалъ Филипъ Станиславовъ, и, както видѣхме, преди всичко отъ Кашичевия Ritual. Влияние отъ латинското предаване на славянскитѣ звуци забелязваме въ пълната липса у Абагаръ на носовкитѣ, ероветѣ, **ы** и **ѣ**; сжщо въ замѣната на **ч** съ **ц** (лат. с, ç); сжщо на **лъ, нь** съ **гл, гн** (итал. gl, gn — хърватско gneга, neokagliani и т. н.); сжщо на **ѣ** въ известни случаи съ **ae** или **ea** (цаеркѣ и др. — цаerqvi и др. При съгласнитѣ отбелязахме бъркотията въ употребата на **в** и **ѡ**, обяснима съ трудноститѣ при предаването на тия звуци съ латиница, дето знакътъ е единъ. Приведениятъ тукъ паралеленъ текстъ показва нагледно посочената зависимостъ¹⁸⁾.

Изиди дѣшѡ карстианска ѡд ѡвѡга света, ѡ име Бѡга ѡца свѡегамѡштагѡ, кѡи тебе сатѡвори, и ѡ име Христа Сина Бѡжега живагѡ, кѡи тебе ради мацен би, ва име свѡтагѡ Дѡха, кѡи ѡ тебе ѡлен биста, ѡ име Ангели и Архангели, ва име Пѡглавице и Силнѡсти, ѡ име Керѡбинѡф и Серафинѡф, ва име Патриархѡвних и Прѡрѡкѡвних, ѡ име Светиех Апѡстѡлѡф, и Евангелистѡвних, ва имена свих Маценикѡф, и Спѡбедникѡф, ва имена свих Калѡгера и Пѡстигниака, ва имена светих Девие, и свих Светих и Светицех Бѡжих, данаска да бѡде ѡ мирѡ и ѡ покѡиѡ местѡ и прибивалиште тѡвоиа, ѡ светѡмѡ Сиѡнѡ Исѡкарстѡм Гѡспѡдинѡм нашим. Амин.

Poydi dusco Karstyanska iz ovoga sfijta, ѡ Imme Оѡца cfemogucchiega, koyiteye stvorio: ѡ Imme Jsukarsta Sijna Bogga xijvoga, koyiye zà tebe bio muccen; ѡ Imme Duha sfetoga, koyiseyè ѡ tebe izlio. Uimme od Angelà, i od Arhangelà; ѡ imme Pristòlyà, i Gospostva; ѡ imme Poglavviça, i Vlastij: ѡ imme i Kripostij, i ѡ imme Keru bijnà, i Serafijnà. Uimme Patriarakà, i Proròkà. Uimme Sfetih Apostolà, i Vangelista; Uimme Sfetih Muccenikà, i Spovidnijkà: ѡ imme sfetih Kaluyerà, i Remetà: ѡ imme Sfetih Diviça, i Vdoviça i od sfijh Sfetaça, i Sferiça Boxijh, danaska bilo ѡ miru mijsto tvoyè, i pribivanye tvoyè ѡ sfetomu Sionu. Pò istomu Isukarstu Gospodinu passcemu, Odg. Amen..

(Главно **у** и **в** — **V**; въ срѣдата на думитѣ **в** курсивно: **v** — Ritual, с. 118).

Отъ сравняването на двата текста езикътъ на Абагаръ може сжщо да се нарече въ основата си хърватски. Така се обясняват по-нататъкъ и нѣкои лексикални особености на молитвеника. На с. а³) срѣщаме думата „сѡхѡркием“ = s бахѡркием, което значи „съ баяние, съ врачуване“; на с. а⁴ — бахѡрке = врачки, баячки²⁰). По-нататъкъ въ текста срѣщаме на с. б² повел. накл. сег. вр. 2 л. ед. ч. глаголна форма „дѡстѡише“, която се обяснява чрезъ следнитѣ примери отъ Ritual'a: mollimo, dàse dostòyise ove sluxbènike tvoyè zacuvati (с. 260); Gospodine sfeti, Occe sfemagucchi, vijcni Boxe, dostòyise blagossovitti ovij kruh tvoyim sfetim blagossovom duhòvnim (с. 264); da se dostojse izghnatti и др. Значение: молиме те да се удостоишъ... Съ това значение е ясенъ текстътъ и на с. б³; дѡстѡише прибратихи и призѡватихи ѡкрилѡ своие; сжщо на с. д⁴: Дѡстѡише Гѡспѡде ѡви дан бесгрѡхѡ нас ѡпасти. На с. б¹: пѡнижнѡти приказѡиеш (ср. Acta, с. 189) — у Rit: podnišeno prossimo (с. 252) = смирено ти говориме. На с. б²: чаталници се обяснява чрезъ ср. чатац. На с. б³: пѡтлаце — ср. потлачити (собствено и старобългарски) = погазвамъ, стѡпквамъ. На с. б³: бѡлесниеш и бетешниеш исцеление, сжщо на с. д³: „Молитва за бетешнѡга ѡд све хѡда“ — бетешан (betežan, žna) — хърватска дума (въ сръбски я нѣма) е собственно маджарска = боленъ, страдащъ (beteg). На с. е³ — Ветар бетешни = нав. червенъ вѣтъръ. На с. б⁴ и д²: пѡглавице, въ приведения текстъ отъ Ritual'a: Poglavviça се обяснява у Даничиъ съ „власть“, а у Караджичъ: поглавица —

поглавар = das Oberhaupt, caput, doctor. На с. г² думата „баштеници“ трѣбва да се разбира чрезъ показаната у *Даничичъ* баштинникъ — qui habet bonum; баштина dictum, срѣднов. лат. feudarius: поповѣ баштинници. Думата „хрѡпостина“ (с. е³ — хрѡпѡстинѣ) се срѣща и въ български и сръбски езикъ; Геровъ: хрѡпотина — хрѡпотница = болестъ, хрѣма; Караджичъ: хрѡпотина = сипна = das Asthma, die Engbrüstigkeit, asthma, angustia spiritus; употребена е въ сръбското ѝ значение. Въ последната молитва срѣщаме думата „дика“, ср. = слава. Ясно сърбохърватско влияние сочатъ думи и форми като следнитѣ: пожиламъ, ѡсвелица, ѡколишъ, ѡтицаиесе, завезе, свакога, данас, ѡмарло, застанение, ѡдстоианства, прибивалиште (Rit. pribivalliste) и др. — Общо казано, обаче, и въ речника на молитвеника личи езикова смѣсица и несигурностъ. Срѣщаме наистина нѣкои хърватски думи, но наредъ съ тѣхъ и преводи на такива, които може би сж се виждали на Станиславовъ непонятни за българитѣ. Напр. употребената нѣколко пѣти дума „понижено“ веднѣжъ е преведена съ „приклѡнитѡ“ (приклѡнитѡ помѡлимѡсе сви ѡ Карста...). Въ молитвата „Отче нашъ“ думата kŭh е преведена (хлѣбъ). А тамъ, дето Станиславовъ се е ползувалъ отъ старославянски кирилски текстъ, запазвалъ е дори неразбранитѣ думи тѣй както ги е намиралъ, напр. „дѣиѣ“ с. а³ (вж. текста).

Отъ приведенитѣ по-горе текстове личатъ у Станиславовъ нѣкои отклонения отъ образца, които говорятъ и за други езикови влияния. Първо: влияние отъ славянски книги съ по-запазени стари форми, каквито книги — въ българска, руска или сръбска редакция — Станиславовъ като български епископъ сигурно е познавалъ. За такова влияние подсещатъ напр. въ горния текстъ следнитѣ случаи: kŏyiseyè ù tebe izlio — кои ѡ тебе ѡлен биста; U imme Patriarakà, i Pro-ròkà — ва име Патриарѡвиехъ и Прѡрѡкѡвиехъ. Подобни архаизувани форми, както вече казахъ, се срѣщатъ изъ цѣлия молитвеникъ. Въ него намираме и два-три гръцки израза: Ѡсѡтир = О, Спасителю; Кириѡс = Господъ; Аѡнаѡѡс = безсмъртенъ; слива кѡситра — ***коснтеръ** = гр. κασσίτερος = калай, олово; Кирие елеисѡн, Христе елеисѡн = Господи помилуй, Христе помилуй — които, както и удвояването на **р** между две гласни, сжщо сочатъ старославянски текстове съ гръцко влияние. А че Станиславовъ наистина се е ползувалъ отъ такива текстове, това свидетелствуватъ помѣстениитѣ въ Абагаръ апокрифни молитви, за които ще стане дума по-нататѣкъ. Второ: влияние отъ новобългарския говоримъ езикъ. За последното влияние могатъ да се посочатъ следнитѣ примери: неи ни (нейни); Деннице верна; да дѡидеш; да (исцелен) баде; ами; да баие; нештат да ѡлесат; таквизи; ни да се иаде, ни пие, ни дума; да мѡже; теси прѡклетѣ; и иадете, пиете, и дѡм(а)те стеси; исмамена; тѣвардѡглави; да не и сгине; да пѡгине, и неизгори; дори; да... ѡддамнет; мие (=ние); самси; гармеш; ѡѡфце и ѡѡвце; снегове; месецъ; змеиѡве; ѡѡштие; хвалеше; беше; заштѡ (=защото); бѡлнаф; самѡ; да-

скал; кашта; ѿдтарвал; ѿдферлете; кѡги, крака собира и др.²¹⁾ — Както е известно, следитѣ на говоримия езикъ въ срѣднобългарскитѣ книжовни паметници се дължатъ на несъзнателно влияние у писатели и преписвачи, и едва въ прехода къмъ новобългарска литература забелязваме съзнателенъ стремежъ — у нашитѣ дамаскини подѣ влиянието на Дамаскинъ Студитъ — къмъ опростяване на книжовния изразъ и доближаване до говоримия езикъ²²⁾. На що се дължатъ тука, въ Абагаръ, новобългарскитѣ езикови особености, съзнателно или не се явяватъ тѣ въ молитвеничето? Отговорътъ на тоя въпросъ, свързанъ по-рано и съ въпроса за народността на Станиславовъ, се отгатва съ тая по-тѣсна зависимостъ, въ която се намира Абагаръ отъ Кашичевия Ritual. Въ своя предговоръ Кашичъ изтъква убедително необходимостта да се пише на говоримъ езикъ — *koga moxe sfak lascgne razumitti, i s'koristyu proctiti*. Съ такава мисълъ, подѣ влияние на тоя предговоръ и езика на Кашичъ, навѣрно е писалъ Филипъ Станиславовъ, та новобългарскитѣ елементи въ молитвеника му намиратъ мѣсто, поради желанието да бжде последниятъ достъпенъ.

Подѣ изтъкнатото трояко влияние (хърватско, старославянско, новобългарско) се е сложилъ смѣсениятъ езикъ на Абагаръ²³⁾. И ако се вгледаме по-добре въ тоя езикъ, ще видимъ, че Станиславовъ не е билъ сигуренъ въ писменото изказване — намѣста сякашъ дори се е чудилъ, какъ да си послужи съ буквитѣ или каква форма да избере за думата: по-стара, нова хърватска или българска? Тая несигурностъ посочва може би едно сравнително по-голѣмо влияние отъ текстове съ латиница. Станиславовъ като чели нагжда своята кирилица споредъ употребяваната съ мѣчнотии и неустановеностъ тогава латиница отъ хървати и словенци. Но Станиславовъ и безъ това е несвикналъ съ писмения изказъ на своя езикъ. Неговата неловкостъ и неопитностъ е сжщо тѣй явна въ синтаксиса, който не издържа сравнение съ тоя на Кашичъ. Синтаксични несъгласувания изобилствуватъ въ молитвеничето; мисълта не се собира и ограничава въ отдѣлни изречения, а се разтѣга въ неспоени периоди — една особеностъ, която отличава изобщо писмения изказъ на нашитѣ католишки мисионери, както го намираме въ Acta, и която навѣрно се дължи на влияние отъ познатиятъ имъ сложенъ латински синтаксисъ²⁴⁾. Нашиятъ епископъ не знае да пише на своя езикъ. Може би Абагаръ е първиятъ книжовенъ трудъ на Станиславовъ, който следъ като станалъ епископъ, се почувствувалъ длъженъ да работи и като книжовникъ. Но, писалъ ли е друго освенъ — следъ — молитвеничето — не е известно.

3.

Послеловието на Абагаръ вѣрно съобщава, че молитвеникътъ е сбранъ отъ различни книги. Съдържанието е почти изцѣло компилативно; само тукъ-тамъ има по нѣщо оригинално — въ най-скромната

смисъл на думата. № 2 (Сие имена Господни...) и № 3 (А се имена присветие Богородици) сж извлѣчение отъ известния апокрифъ „Седемдесеттѣ имена на Бога“²⁵⁾. № 4 (Епистолия Абагара Цара...) сжщо е заета отъ апокрифенъ сборникъ²⁶⁾, но дългото поучение следъ писмото е оригинално. № 5 (Молитва за недѣге...) е компилативна молитва²⁷⁾. № 7 (Молитва за Царквѣ светѣ...) — сжщо²⁸⁾. № 7 (Молитва на часъ умарли), както видѣхме, е преводъ отъ Ritual'a. № 8 (Молитва када дѣша и спалти или истелѣ излази...) — е сжщо отъ тамъ²⁹⁾. № № 9—10 (Молитва за Пѣтника и Молитва на васека потреба) сжщо сж свободно съставени по молитви въ Ritual'a³⁰⁾. № 15 (Молитва или Песан вѣоиника...) срѣщаме сжщо въ Ritual'a³¹⁾. № 16 (Молитва при светѣи Богородици) е Ave Maria. № № 17—18 (Молитва, Благословите Бога... и Молитва славити Бога...) сж извлѣчение отъ 148 псаломъ³²⁾. № 19 (Молитва хвалити Бога...) е „Тебе Бога хвалимъ“³³⁾. № 20 (Молитва коги тѣжи Дѣша) е сжщо отъ Ritual'a³⁴⁾. № 22 (Молитва да цетесе над болника) е компилация³⁵⁾, както и № 23 (Молитва да цатетсе када глава болитъ)³⁶⁾. № 24 (Молитва за бешешнога...) е заета отъ апокрифенъ сборникъ³⁷⁾. Отъ тоя прегледъ се вижда, че главенъ изворъ на Станиславовъ е билъ Кашичевиятъ Ritual'³⁸⁾, отъ който нашиятъ епископъ намѣста се е ползувалъ точно, а на други — свободно. Така се е ползувалъ и отъ старославянскитѣ текстове, отъ които сж заети три молитви и епистолията. Не е известно, какъвъ произходъ иматъ следнитѣ кжсове въ молитвеника: № 1 (Похвала Цеастномъ Карстѣ...); № 11 (Молитва за женѣ неплоднѣ); № 12 (Молитва за свесана Мѣжа и Женѣ...); № 13 (Следи друга Молитва за царрие завезе Дяволске...); № 14 (Следит Пѣп и цатет Молитвѣ ѿнѣ за Женѣ безцеднѣ) и № 21 (Молитва да цѣлѣвек слави Бога), която е собствено пѣсенъта „Слава во вишнихъ Богу“. Съ изключение на последната и първата, състояща се отъ три реда, всички тия молитви иматъ апокрифенъ характеръ и произходътъ имъ ще трѣбва да се търси въ ония сборници, отъ които Станиславовъ е заелъ епистолията, имената на Бога и Богородица и молитвата за боледуващия. Оригинално въ Абагаръ въ такъвъ случай остава навѣрно само поучението следъ епистолията.

Съ посоченото съдържание и произходъ Абагаръ представя единъ малъкъ наржченъ молитвеникъ за новокръстенитѣ българи, единъ малъкъ ритуалъ. Така се обяснява и изборътъ на молитвитѣ въ книгката, явила се въ едно време, когато нашата книжнина е била извънредно бедна, и предназначена за тънещитѣ въ невежество български селени, наскоро покатоличени. Както видѣхме, предишното имъ еретичество се е свеждало до нѣколко твърдо поддържани вѣрвания, на които е чужда всѣка отвлѣчена религиозна мисълъ. Тѣ сж тѣсно свързани съ бита. Затова къмъ неговото християнско осмисляне и промѣна е трѣбало да бждатъ насочени първитѣ усилия на католишкитѣ проповѣдници. Въ това отношение може да се отбележи, че тѣ сж

имали по-ясенъ и правиленъ погледъ за работата си, отколкото проповѣдниците на Христовата вѣра при Борисъ. Новата вѣра е трѣбало да измѣсти суевѣрието тъкмо отъ бита, чиито прояви извикватъ у човѣка религиозно обяснение и нужда отъ свѣрхестествена помощъ. Грубо невежественитѣ павликяни си обяснявали казанитѣ прояви чрезъ простонароднитѣ суевѣрия (павликянството тогава е неотдѣлимо отъ тѣхъ) и прибѣгвали до помощта на магьосници, врачки, вещици, за да отстранятъ злото. Въмѣсто предишнитѣ суевѣрия и начини за неговото отстранение, християнската проповѣдь била длъжна веднага да посочи правата Христова вѣра и силата на неговата помощъ, призовавана чрезъ молитвата на добрия християнинъ или неговия духовенъ покровителъ. Таково практическо, приложно християнство дава молитвеника на Станиславовъ. Молитви за здраве, за трайностъ на брачния животъ, за освобождаване отъ магии, за раждане, за благополучно пжтуване, за спасение душата на умрѣлитѣ, „за всѣка потрѣба“, за главоболие, за всѣкакви и всички болести — това е изобщо съдържанието на Абагаръ. Отъ една страна най-необходимитѣ — канонически молитви, а отъ друга — апокрифни молитви, сжщо тъй твърде необходими, отговарящи на народното суевѣрие. Съ подобни концесии къмъ последното и епископътъ е мислѣлъ, че то може да бжде постепенно превърнато въ чиста вѣра. Знаеме, че пропагандата е следвала опортюнистична политика при проповѣдта сръдъ павликянитѣ, та е обяснимо, защо и Станиславовъ почва въ молитвеника си тъкмо отъ допирнитѣ точки между ересъта и вѣрата. Една такава важна допирна точка е напримеръ молитвата „Отче нашъ“, чието внасяне въ „Абагаръ“ „обясняется между прочимъ и тѣмъ обстоятельствомъ, что павликіане — (какъ и богомилы) употребляли лишь только эту молитву, читая ее, по сообщенію Зигавина, днемъ семь, а ночью пять разъ“ (Попруженко, цит. ст. с. 252)³⁹). Станиславовъ съзнателно върши компромиса, използвайки апокрифнитѣ молитви, разпространени сръдъ павликянитѣ и изобщо сръдъ тогавашното наше невежествено население. При това изглежда, че той е отишълъ и по-далечъ, отколкото е подобавало и е било позволено. Неговата биография ни го рисува като човѣкъ и духовникъ често прекрачващъ границитѣ, които и тукъ не сж го възпрѣли. Видѣхме какво е било решението на Чипровския съборъ, свиканъ въ 1648 г. отъ арх. Петъръ Деодатъ — по отношение на еретическитѣ книги: „Подъ страхъ на наказания предвидени въ едикта на светата инквизиция, никой да не смѣе да чете или да притежава книгитѣ на схизматицитѣ, които книги сж забранени въ римския индексъ, нито покваренитѣ писания на схизматицитѣ. А който пѣкъ за опровергаване на схизматицитѣ или еретицитѣ павликяни би искалъ да използва тѣхнитѣ книги и писания: за това трѣбва предварително да получи писмено позволение отъ архиепископа или отъ неговия главенъ викарь.“ (Acta, с. 117)⁴⁰). За такава цель е помѣстилъ Станиславовъ апокрифнитѣ молитви, които може би при това не сж

били изрично отбелязани въ римския индексъ, макаръ че, както видѣхме, епистолията отдавна е била забранена като неканоническа и отъ западната черква. Все пакъ нашиятъ епископъ си е позволилъ доста много въ посоката на компромиситѣ и ако това е обяснимо изобщо съ неговия характеръ и темпераментъ, не съвсемъ ясно е, какъ се е съгласила Конгрегацията да напечати такъвъ сборникъ отъ молитви. И дали затова въ Абагаръ никжде не е отбелязано, че е издаденъ отъ нея, когато книгитѣ ѝ, колкото сж ми познати, винаги иматъ подобна бележка?

Като доближава и използва суевѣрието, молитвеникътъ има явната тенденция, да изтъкне необходимостта за търсене винаги и въ всичко помощта на Христовата вѣра и черквата, да отхвърли и избличи по-нататкъ рѣзко противоречащитѣ имъ павликянски и суевѣрски схващания или обичаи. Тукъ на първо мѣсто, разбира се, стои борбата съ павликянското непочитане и ненавиждане на кръста. Затова молитвеникътъ почва съ похвала на честния кръстъ, за която Попруженко пише: „Епископу Филиппу Станиславову, происходившему изъ павликіанъ, хорошо, конечно, было знакомо одно изъ основныхъ положеній ихъ вѣроученія, по которому они, какъ и богомилы, отрицательно относились къ поклоненію кресту, къ признанію святости таинства крещенія, а также и поклоненію Св. Троицѣ, — а потому онъ на первомъ мѣстѣ въ своемъ трудѣ и помѣстилъ означенную похвалу съ заключительнымъ обращеніемъ къ помощи животворящаго креста, — благоговеніе предъ силой котораго естественно должно было быть подчеркнуто епископомъ, озабоченнымъ обращеніемъ еретиковъ“ (с. 240). Специалното предназначение на книжката, грижата за новокръстенитѣ павликяни — обяснява присѣтствието въ Абагаръ и на молитви като тая „са свезана мъжа и женѣ“ (№ 12). Както видѣхме, католишкитѣ духовници сж имали особени неприятности съ брачнитѣ обичаи на павликянитѣ. Преди кръщаването имъ тѣ сж имали едно редуцирано въ невежество богомилско отношение къмъ брака. Изобщо отъ богомилското учение у тѣхъ сж останали вѣрвания свързани само съ конкретнитѣ битови прояви. Така и бракътъ у тѣхъ, безъ да помнятъ основното дуалистично схващане и отрицателно отношение къмъ видимия, тѣлесния свѣтъ, или билъ отхвърлянъ или, най-често, непризнаванъ въ неговата религиозна задължителностъ, за което свидетелствува и съвсемъ упростената имъ брачна церемония: кръстосване рѣцетѣ на младоженцитѣ отъ павликянския „свещеникъ“, нѣкаква избѣбрана благословия и пиене. Следъ кръщаването церемонията се промѣня, но отношението на павликянитѣ къмъ брака и брачния животъ остава сжщото. Предписанията на Чипровския съборъ сочатъ, какви сж били брачнитѣ схващания и обичаи у кръстенитѣ павликяни. Понеже ставали много скандални работи около брака въ диоцезата, поради невежеството на населението и немарливостта на свещеницитѣ, предписва се на последнитѣ строго спазване на Римския ритуалъ, като въ сѣм-

нителнитѣ случаи да се допитватъ до архиепископа или неговия викаръ; задължаватъ се свещеницитѣ да внушатъ на населението, че бракътъ не е забраненъ отъ вѣрата и черквата, освенъ въ случаитѣ на родство и т. н.; задължаватъ се да водятъ точни книги за извършенитѣ бракове съ имената и на свидетелитѣ, като самото таинство се извършва по начинъ внушаващъ религиозното значение и светостъта на брака (Акта, с. 129). Съ тия наставления за брака се съгласува казаната молитва въ Абагаръ, както и следващата (№ 13)⁴¹⁾.

Наредъ съ опровергаването на павликянскитѣ вѣрвания, Абагаръ опровергава и престонароднитѣ суевѣрия. Въ това отношение Станиславовъ не се задоволява само съ заетитѣ отъ другаде молитви и епистолията, а прибавя къмъ нея и едно оригинално, твърде любопитно поучение. За отбелязване е, че легендата за царъ Абгаръ, въ която сж вплетени толкова разнообразни и поетични епизоди, е предадена отъ Станиславовъ почти само съ едно споменване, което ни кара да мислимъ отъ една страна, че тя е била известна отпорано на Станиславовитѣ четци, а отъ друга — че той просто я използва като поводъ и доказателство за прибавеното следъ нея поучение, откриващо познатата вече картина на суевѣрията, баянията и магиитѣ въ България по това време. По-друго, пълно предаване на легендата и не би могло да се очаква, като се има предъ очи посочения фактъ, че тя е била вписана въ римския индексъ на отреченитѣ книги. „Послѣ замѣчания — пише Попруженко — что Христосъ исцѣлилъ Авгаря „не билиемъ, ни магиемъ“, но „самѡ словѡмъ“, посылается укоръ „вѣщицамъ“, которыя лѣчатъ народъ „царемъ и магиемъ“ вопреки всѣмъ заповѣдямъ Христа, наставленіямъ и примѣрамъ „апостоловъ, мучениковъ, священниковъ“. — Констатированіе такого рода дѣятельности „вѣщицъ“ должно быть признано отраженіемъ дѣйствительныхъ бытовыхъ фактовъ изъ жизни болгаръ, среди которыхъ, какъ намъ извѣстно, подъ вліяніемъ различныхъ еретическихъ ученій было немало распространено всевозможныхъ суевѣрій, несовмѣстимыхъ съ догматами христіанства. — Наблюдая такого рода явленія въ своей паствѣ, Филиппъ Станиславовъ не могъ оставить безъ наставленія и тѣхъ лицъ, которыя или обращались за помощію къ подобнымъ „вѣщицамъ“ — или, имѣя возможность и право — не принимали мѣръ противъ такихъ дѣятелей среди народа. — Отсюда понятна вся дальнѣйшая часть „эпистолій“ (до конца), которая здѣсь переходитъ уже въ прямое поученіе съ рядомъ наставленій и указаній, какъ должно поступать христіанамъ, имѣющимъ заповѣдь Христа — „Апостѡломъ ѡдвесати, а невѣстицемъ и магиѡсницемъ“. Примѣръ Христа, исцѣлившаго Авгаря словомъ, а не „волхвованіемъ“ или „билиемъ“ — должны быть назидателенъ для „архіереевъ, поповъ, калугеровъ“, которые заслуживаютъ порицаніе за то, что допускаютъ, чтобы въ ихъ стадахъ дѣйствовали подобнаго рода врачеватели тѣлесныхъ и духовныхъ недуговъ. Обращеніе Филиппа Станиславова къ архіереемъ, которые —

„Клиуц петроф“, „Маец или сабла Павлова“⁴²⁾, — съ требованіемъ блюсти стадо свое въ духѣ ученія Христа заключаеъ это поученіе. — Такимъ образомъ, въ данной „эпистоліи“ должно видѣть весьма оригинальное и своеобразное пользование основой апокрифическаго разсказа для распространенія истинъ и положеній правой вѣры, а также и для выясненія основныхъ обязанностей лицъ, коимъ ввѣрены заботы о просвѣщеніи народа. Филиппъ Станиславовъ остановилъ свое вниманіе на литературномъ произведеніи, которое въ силу принятыхъ массою традицій — пользовалось значительнымъ распространеніемъ и передѣлалъ его въ томъ направленіи, которое для него, какъ епископа — было обязательнымъ“ (с. 244—245). — Следващата молитва (№ 45) развива мисълта на поученіето „о необходимости въ болѣзняхъ обращаться къ спасителной помощи Христа, а не — къ вѣщицамъ и бабамъ“ (тамъ, с. 246). — Може да се установи, че тия мѣста у Абагаръ, които иматъ, тѣй да се каже, полемиченъ характеръ, произхождатъ изобщо отъ апокрифитѣ. Това още веднѣжъ показва съзнателния компромисъ на Станиславовъ за по-ефикасно въздействие и за изкореняване на суевѣріята.

Знаеме, какви сж тѣ. И главно срещу тѣхъ е насочено цѣлото съдържание на молитвеника, въ центъра на което стои горното поучение. Чрезъ тѣхъ се обяснява и помѣстването на останалитѣ молитви — почти всички. Имената Господни и на св. Богородица (№ 2 и 3) сж приведени за спасение и здраве. Съ тия, както и съ другитѣ за тая цель молитви (№ № 5, 20, 22—24), се преследва измѣстването на езическитѣ обреди — курбани, раздаване, служба и прибѣгването до помощта на магьосници, врачки, цигани. Петата молитва (започваща съ мото: Кѡи се рѡди насаи свиетъ бѡлести тарпи...) внушава християнско търпение и иска спасение на близкитѣ. Седмата молитва (на час ѳмарли), както и осмата (када дѣша и спалти или истелѡ ислази), съответствува на езическитѣ обреди при смъртъ, отъ която толкова се страхували у насъ, поради вѣрата въ вампири и варколаци. Ясно е сжщо предназначението на единадесетата молитва (за женѣ неплоднѣ) и на четиринадесетата (за женѣ безцеднѣ); тѣ отговарятъ на описанія обредъ съ убиването на черно куче при брачно безплодие. Нѣкои молитви, като тия за пжтника (№ 9), за свесана Мужа и Женѣ ѡд Сѡтѡне... (№ 12) и следната (№ 13), за която изрично се казва: „силна иест Мѡлитва сиа“, понеже навѣрно особено разпространенъ и поддържанъ ще е билъ съответния езически обредъ — се противопоставятъ на обреди, които не сж описани, но споменати въ нашитѣ документи, отдето знаемъ, че суевѣрни обяснения и обреди сж имали българитѣ за всичко. За всѣка потрѣба дава Станиславовъ и отдѣлна молитва (№ 10).

Като опровергава павликянскитѣ и други суевѣрия, Абагаръ сочи пжтя на истинската вѣра (това сж особено молитвитѣ: № 15. Мѡлитва или Песан вѣѡиника“...; № 16 — Мѡлитва при светѡи Бѡгѡ-

родици...; № № 17—19, 21 — за възхвала на Бога) и нейния истински, единичкъ представител — католишката черква. И въ това отношение молитвеникътъ е въ пълно съгласие съ решенията на Чипровския съборъ, насочени изобщо къмъ затвърдяването на тая черква. За нея Станиславовъ помѣстя отдѣлна молитва (№ 6) въ началото на сборничето, дето четемъ молби за „блаженѡга ѡца Папѣ нашего“; за „новѡвѣрни наши да и гнихъ (Богъ) ѡтѡбри ѡши ѡслишати глас Пастира, кои ѡпра неверство вѡдѡм пѡросение и карстение, и ѡпусти свиєм грехѡве да и ѡни найдѡсе Исѡкарствомъ Господиномъ нашимъ“; за „светѡиѡ Матере Цаеркве ѡртѡдокске“; за всички еретици и ѡтстѣпници, включително Калвинъ и Лутеръ. Подъ „новѡвѣрни наши“ трѣбва да разбираме павликянитѣ, у които Станиславовъ иска да затвърди католичеството и съ тая молитва за западната черква, за чието разпространение у насъ и той е полагалъ грижи.

Така приготвена книжката, както четемъ въ послесловието, е била предназначена „да се носи на мѣсто силни мощи“ — още единъ компромисъ, може би най-голѣмиятъ, къмъ прѡстонароднитѣ суевѣрия, който обаче всепакъ не противоречи и на западнитѣ християнски обичаи, въ които е познато огромното значение на мощитѣ, амулетитѣ, индулгенциитѣ, а сѣщо и талисманния характеръ на епистолията, помѣстена въ Абагаръ. Подобно суевѣрие може би не е било чуждо и на самия Станиславовъ, но още веднѣжъ бихме могли да се запитаме, какъ се е съгласила Конгрегацията на такъвъ компромисъ и дали тъкмо зарадъ него и споменатитѣ по-горе молитвеникътъ не е издаденъ, тъй да се каже, анонимно, безъ да стои на него употрѣбения надписъ: *Romae, Typis Sac. Congr. de Propag. Fide — Superiorum permissu*, като при това и името на автора е ѡтбелязано въ края на молитвеника, въ послесловието и то сякашъ не ѡтъ самия него, а ѡтъ нѣкой другъ. Твърде е възможно, разбира се, сборничето да е било приготвено ѡтъ Станиславовъ за рѣкописно разпространение — къмъ 1648 —, а ѡтсетне да е напечатано ѡтъ другѡго въ Римъ — на 6. V. 1651 — съ знанието на автора и премълчаното съдействие на Конгрегацията. Намѣрението въ всѣки случай е ясно: да се измѣстятъ съ едно всепакъ каноническо молитвениче еретическитѣ рѣкописи — амулети. И за ѡтбелязване е компромисътъ, наложенъ ѡтъ българската действителность, защото подобни компромиси не липсватъ и при други условия въ нашата книжнина. Може да се спомене въ това отношение напримеръ Петко Славейковата „Пѣснопойка“, разнитѣ му календари и др. п. По-нататкъ, общо казано, прѣкото намѣрение на Станиславовъ е било да даде на българскитѣ прѡсти четци една книжка, „която явилась бы для нихъ пособіемъ, облегчающимъ переходъ ѡтъ вѣроученіѡ еретическихъ къ вѣроученіѡмъ правой вѣры“ (Попруженко, с. 254). И сигурно „въ средѣ павликианъ, которыхъ обращалъ Филиппъ Станиславовъ въ католичество, должно было нравиться изданіе, переполненное апокрифическими статьѡми, представлявшее компромисъ между

сѹевѣріемъ и вѣроу, причемъ на долю първаго отмежевана была большая часть изданія“ (Петровски, с. 9). И както по всичко се вижда, книжката се е стремѣла да бѣде полезна въ духа на решенията, взети въ Чипровския съборъ.

Колкото скромно да е изпълнено това намѣрение, неоспорима е и тукъ наличността у Станиславовъ на грижа за просвѣта на сънародниците му. Полемичниятъ тонъ въ поучението следъ епистолията, който напомня нѣкогашнитѣ изобличения на Презвитеръ Козма, свидетелствува за усърдието на Станиславовъ въ борбата му съ българскитѣ еретици. Но не напомня ли тоя тонъ отъ друга страна и прочувствуваната полемика на Паисий? Като тия двама родолюбци експансивниятъ Станиславовъ е възмутенъ отъ българската действителность, изобличава невежеството и заблудитѣ, сипе при това укора върху тия, които сж отговорни за тѣхъ. Въ казаното поучение проличава познатиятъ български полемиченъ духъ. Къмъ вещицитѣ Станиславовъ се обръща съ строго изобличение следъ като имъ припомня, какъ е лѣкувалъ Исусъ — не като тѣхъ: проклетѣ вещице, саздиавола целите, с бахъркием, царем и магием! Тѡ ли вас Христъ навъци, тѡ ли нас науците Апѡстѡли, тѡ ли калѡгиери и пустигниаци . . . тѡ ли сабѡри и свети ѡтци навъцише и навезтише, у книге написаше, да наследѡиете царѡрие и маѡие и сѡтѡнска билиа“. Повишениятъ тонъ въ тия повтаряния минава въ хиперболизация и образни изрази: „Апѡстѡл Павел пише, трубе и клика, не знаете ли, каже, да ва Царствѡ Небесное, не штат да улесатъ клагниалци ѡд идѡле, ни кѡрвари, расблѡдници, раскошници, ни с машкѡм главѡм хѡдешти, ни харамѡи“ . . . И по-нататъкъ. „Клика Павел: на дѡвор таквизи, исван раѡи Бѡжиега и прибѡвалиште Христѡво“. А следъ изобличаването на грѣха да се лѣкува чрезъ билки и врачувания, иде интересното обръщане къмъ духовнитѣ пастири, което веднага напомня предупрежденията къмъ тѣхъ въ речта на еп. Петъръ Деодатъ при откриването на Чипровския съборъ и въ решенията на самия съборъ. Колкото въ спомената латинска речъ предупрежденията сж общо-тържествени, толкова тукъ обръщането е страстно-полемично: „Заштѡ вие ѡ архиереѡи, попѡви, калугиери, дѡхѡвници дѡпѡштавате да сѡи стрѡваиѡ и цѡнеѡи ѡ стадах ваших, между некнижнимъ христѡанѡм? Де ви е клиѡц Петрѡф, де ви е маец или сабѡла Павѡѡа — а тѡ иест проклетствѡѡ, да прокелниете ѡдферлете, ѡдделите и ѡдлаците таквизи ѡд стадах ваших. Али вие не иѡѡга ради, неѡѡ блага ради сѡи дѡпѡштавате; — тѡ, гѡре вами, када ви рецет Христѡс; иаѡх и леле вами, пастири, заштѡ стаѡѡ мѡѡие ненаѡцисте, ами запѡстисте да блѡдеѡи дѡше них ис кашта ѡд рѡках ваших. За тѡ мѡслите се вие, ѡ архиереѡи!“⁴³). Въ тия думи още веднѡжъ узнаваме буйниятъ духъ на Станиславовъ, виждаме го въ неговата невъздържаность, която и отъ живота му е направила една пѡстра верига отъ приключения. Вънъ отъ това тия думи, както и показанията въ документитѣ на Пропа-

гандата, заедно съ свидетелството на Презвитеръ Козма, даватъ за единъ дълъгъ периодъ изгледа на българското духовенство. И двамата чувствуватъ отговорностъ за спасението на сънародниците си. Съзнанието за тая отговорностъ у Станиславовъ трѣбва да се подчертае, защото въ негово време е по-слаба сякашъ отъ всѣки другъ пжтъ подобна грижа за духовния животъ на българитѣ.

Но преувеличено е да се приписва на Станиславовъ — както това прави Попруженко — „заслугата на пръвъ деецъ въ полза на литературното възраждане на българския народъ“ (с. 258) и да наричаме, като Петровски, Абагаръ паметникъ на новобългарската литература (с. 1). Молитвеничето на Станиславовъ е наистина първиятъ печатанъ паметникъ съ новобългарски езикъ. Но, преди всичко, както право отбелязва Теодоровъ, „българскиятъ Абагаръ на Станиславова е издание съвсемъ единично, безъ всѣка органическа връзка съ една нова книжовна деятелностъ у българитѣ. Времето за тая деятелностъ у насъ е едвамъ началото на 19 вѣкъ“ (Книгописъ, с. 9). За наше възраждане не може да се говори презъ срѣдата 17 в.; епохата на възраждането ни, която означава събуждане на националното чувство и стремежъ за приобщаване къмъ пжтя на европейското културно развитие — е опредѣлена отъ книгата на Паисий като предвестникъ и отъ културната и книжовна дейностъ у насъ въ началото на 19 вѣкъ. Тая книжовна дейностъ образува вече новобългарската литература, която се разграничава отъ срѣднобългарската не по езикъ, а по духъ и съдържание. И затова Абагаръ, който като дамаскинитѣ стои на прехода между срѣдно и новобългарска литература, строго погледнато, спада къмъ първата⁴⁴).

Отъ друга страна, погрѣшно е и да се подценява скромното значение на Станиславова книжка и да не се вижда въ неговото лице единъ добъръ българинъ⁴⁵). Значението на Абагаръ, както вече казахъ, се опредѣля отъ целта му, отъ условията, при които се явява, и отъ начина, по който е изпълнена тая целъ. Макаръ и ограничено, книжката ще е имала известно влияние върху четцитѣ, за които е била предназначена. Мжно е да се опредѣли по-отблизо това влияние, защото липсватъ сведения за нейното разпространение. Само отъ една записка на охридския епископъ Соимировичъ, който на тръгване отъ Римъ за България, въ края на 1662 г., искалъ между другитѣ книги и „Молитвитѣ на Преосвещения Никополски съ кирилица“, — се заключава, че Абагаръ е билъ разпространенъ и употребяванъ у насъ (вж. Н. Милевъ цит. кн. с. 144). Освенъ това значение, свързано съ разпространението на молитвеника у насъ, той е интересенъ и поради краткитѣ си, но важни указания за духовното равнище на тогавашнитѣ българи. — Несъмнено много повече просвѣтенъ, носителъ на западно влияние у насъ, Станиславовъ е поискалъ да работи за възраждането на своя народъ, съзналъ е необходимостта отъ печатна книга, но и той и тя оставатъ уединени въ тая скръбна епоха отъ нашето минало.

✱ Псѡхвала чєастнєсмѡ Карстѡ и
Трєснѡцн нєраслѡцнє.

К арстѡ тѡбєснємѡ чєастнєсмѡ
пєсѡлагнѡмєсє зєладнєсѡ,
и сѡбєснєсмѡ карштѡннѡ пєсн-
мєсѡ и сѡбєснєсѡ. Цѡетнн и жнєсѡ-
тѡбєснєсѡштн Карстє пєсѡмєсѡн рѡбѡ
Бєсѡжннѡ.

✱ Снє нмєна Гєсѡпєсѡднн. Кєсѡ
нѡ нєсѡшт прн сєбє чнстєсѡм єлѡ:
цѡм, и бнстрєсѡм пѡмєтнм, Бєсѡ
нєштєсє Бєсѡга, дѡлгєсѡсѡцнн
Бѡдєтѡ нѡ зємѡлн.

О бѡлєст, Снѡлѡ, Сѡсѡвєсѡ, Жнєсѡт,
Лнѡбє, Нѡдѡсѡст, Бєсѡштѡр,
Пѡдѡсѡжрѡтєсѡр, Пѡрѡкѡнт, Сѡбєсѡтѡ
нѡ Тѡрпєзѡ, Пѡштѡр, Бѡдѡцѡ, Кѡмєсѡн,
Пѡшт, Дєсѡм, рнзѡ. Цѡбєт, Бєсѡсѡбѡ-
ннє, Глѡвѡ, чнстѡ Жєннѡх, Зєладнѡкѡ,
Нєстннн Снѡн цѡсѡзєцѡнскѡн, Є-
мѡмѡнѡлѡ, Нѡцѡтєсѡк, Пѡрѡдѡсѡрѡжєсѡнн,
Нѡсѡнѡ, Цѡр вєцнн. Нєсѡсѡ Жѡлѡ Б
Нєбєсѡскѡн, Бѡтєцѡ, Тѡбєсѡрєцѡ, Сѡбѡлѡ:
сѡфѡ, Кнѡрѡнєсѡ, Дѡхѡ, Нѡлѡсѡсѡрѡднн
зѡстѡпннѡкѡ, Бєсѡжѡ, Сѡлѡнцѡ, Хрн-
стѡсѡ, Нєсѡцѡлѡтєлѡ, Прнѡбѡцннѡ, ѡфѡнѡлѡ:
ѡсѡсѡ, Нѡлѡсѡстѡнѡкѡ, Сѡзѡдѡтєлѡ, Нѡгѡ-
нєцѡ, Тєлєцѡ, Бѡбрѡзѡ, Слѡвѡ, ѡзѡ нє сѡм

єжє нє сѡм, Прѡзѡбѡлѡ, Нѡсѡсѡцннн,
Зєстѡ Нѡстннѡ, рѡдѡсѡтѡ, Нѡцѡлѡннѡкѡ,
Єлѡсѡн, Єрєпѡ, рєсѡкѡ, Дѡхѡсѡрѡкѡцннн, Бѡ-
прѡзѡбѡдѡннє, Трєсѡнѡцѡ нєрѡзѡдѡнѡлѡнѡмѡ,
Цѡрѡ, Нѡдѡ вѡсєм Цѡрѡнє, Гєсѡпєсѡ:
ѡн Нєсѡжѡрѡстє пѡсѡмєсѡн рѡбѡ Бєсѡжнѡх
и нєсѡцѡлѡннѡ Бѡдѡ, нєдѡдѡтѡ нє ннн

ѡсє нмєна прнсѡбєтѡнѡ Бєсѡсѡрѡдѡнѡцнн.

К ѡпнѡ, Жєзѡ, Кєсѡрєнѡ, Зємѡ
лѡнѡ сѡбєсѡтѡ, Нѡдѡ, Кѡмєсѡн,
Нѡлѡсѡлѡнѡ, Кнѡсѡтѡ, Прєсѡтѡлѡ, Дѡхѡсѡрѡ,
Снѡсѡн, Мѡтѡн снѡлѡнѡ, Бѡдѡрѡ, Кнѡнѡгѡ,
Клєсѡнѡ, Дѡвєнѡцѡсѡнѡ, Прєсѡсѡцнѡцѡ,
Цѡрнѡцѡ, Сѡкрнѡгнѡ, Нєвѡнєстѡ, Сѡсѡтѡрѡ,
Зѡкрѡтѡ, Грѡдѡ, Дѡштн Бѡбрѡцѡнѡ,
Бѡбѡлѡкѡ, Зѡрєннє бнстрєсѡ, Нєбєсѡ, Нє-
тєсѡкѡ, Зѡпѡдѡ Сѡлѡнцѡ, Нѡлѡсѡтѡсѡ, рѡнєсѡ,
Жєнѡ бѡлѡжєнѡ, Мѡрѡнѡ, Гєсѡрѡ Бєсѡ-
жнѡ, Сѡвєсѡцѡ нєдѡкѡснѡмѡнѡ, Зѡлѡтнѡ
Кѡдѡнѡннѡцѡ, Прєсѡнѡстѡ бєсѡ нѡжѡнѡ,
и Сѡкрнѡгнѡ бєсѡцѡннѡ, Нѡбѡлѡкѡсѡ бѡлѡ-
гєсѡсѡннѡсѡ, Цѡбєтѡ и зѡвєсѡнѡштѡ, Сѡбєсѡ-
тѡ сѡбєнєтнѡхѡ, Кєсѡфѡцѡкѡ зѡбѡнєтѡ, рѡнѡ,
ѡнѡмѡнѡнѡ, Кнѡннє нѡзѡмѡрнѡ, Хєсѡрѡ-
бєнѡ зѡбѡдѡвєсѡтѡвѡ, Прєсѡтѡлѡ Хєрѡ-
бѡнѡскѡн, Тѡрпєзѡ сѡбєсѡтѡ, Бѡлѡсѡ-
прннємнѡцѡ, Нѡстнннн Сєнѡ, Дєсѡм
Бєсѡжнѡ, Цѡєркѡсѡ Сѡлѡсѡмєсѡнѡсѡвѡ,
Дрєвѡсѡ жнєсѡтѡнѡсѡнє, Бѡглѡдѡлѡсѡ
пѡрѡбѡє, зѡвєсѡдѡ нѡтѡрѡгнѡнѡ, Дєннѡнѡцѡ
вєрнѡ, Бѡдѡ дѡхѡсѡннѡ, Зѡсѡсѡцѡ нѡшє
рѡдѡсѡстѡнѡ, Нѡмє пѡсѡцѡтєсѡсѡ, Сѡпѡсѡннє
нємєсѡштннѡмѡ, Зѡтєшєннє Хрнстѡнѡ-
сѡмѡ, рѡзѡдѡмєсѡ тѡжѡннємѡ, Пєсѡмєсѡштѡ-
ннѡцѡ бєсѡлєсѡннємѡ, Цѡрнѡцѡ Хєрѡбєнѡ.
нєсѡмѡ и Сєрѡфннѡсѡмѡ, и вѡсѡнєхѡ Нєбє-
сннєхѡ Снѡлѡ, и Зѡбѡлѡстнѡ, пєсѡмєсѡнѡ
тє рѡбѡ Бєсѡжннѡхѡ.

Єпнѡсѡтѡлѡнѡ ѡбѡгѡрѡ Цѡрѡ пнѡсѡннє
Кѡрстѡ Гєсѡпєсѡдѡлѡ нѡшємѡхѡ.

Я Бѡгѡрѡ Цѡрѡ, Кнєзѡ Єдєнѡсѡкѡсѡ
Грѡдѡ мєсѡлннѡнѡ и вєлнѡкѡсѡ бѡ-
сѡзѡнѡхѡннє нєпрнѡстѡнѡсѡ и сѡлѡзѡнѡ
прєсѡлѡнѡвѡнѡштнѡ дѡнѡ. Снѡцѡ глѡгѡсѡлѡ-
нѡхѡ и сѡкѡзѡнѡхѡ Гєсѡпєсѡдѡлѡ нѡшємѡхѡ
Нєсѡжѡкарстѡ тѡсѡгѡрѡдѡнѡ Єпнѡсѡтѡлѡнѡхѡ

сказах и послаах ка тебе, не сдръци се прииди ка мене. Покоинже немошти сасдръжити те велика, и сд сдара мого сд дикнѣти се немогѣ до сече, ѡ то сече лето нмам. На: моанѣти се дѣшенѣ смнане д нѣ зашто ѡстати немогѣ, аштебнѣ пришеа катебе, да немошти рад и немогѣ приити и покоснѣти тебе. Такмо моанне и спнстоанѣ снѣ писах. Сншахмо сд тебе, велика исцеленна, тѣвсрнма самосасозсѣм нединне и велика тѣвсрнма поселенешми.

Сншахмо сд тебе Господе Божже моан, и сд тѣвонѣ целбахъ бнѣшнѣ стѣвонѣ, наксѣти безвѣдѣванне и безвѣане, и сценне сасозсѣм нединне тѣвсрнш, слепнм прѣзренне, глѣхнм слншанне, хрсѣмнм хсѣденне посданеш, и слекн и справкннш прѣскаженн сѣнциаеш, и делсѣ мѣчнмн болѣзнн сѣнцитанеш, и нецнстн дѣхн сасозсѣм сдгсѣннш, и жѣнѣ прѣскаженѣ карѣстсѣнѣ приксѣнсѣжене рнзн тѣвсѣне, и сценанесн, и мартѣвн баскарннѣнш. Таксѣ сншахмо сд тебе Господи, и смнсанѣ ѡ сарце мѣсѣне, пнсати ка тебе да сѣнѣаш и сценати мене, и послаа, Христѣс Тадеѣ Апѣстѣсѣла, и исцѣле нгѣане: бнланем нн царнем, нн магнем, и нгѣсасозсѣм, какѣ пнше ѡбагар сам да целнш беснана, самосасозсѣм, какѣ внѣ прѣсклетн, вѣштнѣ, сѣзднавѣсѣла, целанте, сѣлѣхоркнем, царем, н магнем, тѣсѣн вѣс хрн т наѣ: цн, тѣсѣн нас наѣцнше Апѣстѣсѣлн, тѣсѣн ѡбангѣанстн, тѣсѣн нѣацннѣцн, тѣсѣн Кѣлсѣгнѣрнн Пѣстнгнацн, кѣсн сѣн посѣлѣжнше Христа радн Тѣсѣс и Пѣлт сѣснѣн на разнн мащенне тѣсѣн сѣсѣсрн, и сѣсѣтн ѡтцн наѣцнше, и наѣзтнше, ѡ Кннѣе напнсаше, да на следѣнѣте, царне и магнѣн сѣсѣснѣска бнлана,

вннанте да ѡбагар Цар, нѣнште бнлана сд Хрнста да исцѣлен бадѣ, амн да рѣцт, рѣц Хрнстѣс и да и сценансе, сѣлѣшн наксѣа Апѣстѣсѣлн Брата Хрнстѣсѣла, де каше, Братнѣс нѣжн, и жѣне, акѣсѣе кѣсѣн сд вѣс расѣсѣлн, ннн посѣсѣлн да дозѣже Пѣсѣпа, да мѣ посѣцате и посѣмаже ннрсѣм сѣветнем, и н спѣвнѣда грѣх сѣсѣсн дѣхсѣмннѣсѣ, и прѣсѣтн мѣ: ке Бѣсѣ, и сд лѣкнѣке бѣлѣст негѣсѣ: вѣ, а некаже, дозѣсѣн бѣсѣсѣ, да бане и снѣа кѣсѣнтра. Апѣстѣсѣла Пѣкѣл пнше, Трѣбе, и канка, неспнѣгѣлн каше, да вѣ Царстѣсѣ Небеснѣсѣне, нештат да ѡлѣсѣт кѣлнннѣлцн ѡд наѣсѣле, нн кѣлѣарн, расѣлѣдннцн, расѣлѣшннцн, нн смѣшкѣм глаксѣм хсѣдѣштн, нн харамнн, нн ненасѣтѣ: нн бѣлѣсѣ, нн пнѣнцн, нн кѣсѣн прѣскалннѣнѣ, нн кѣсѣне заклннѣнѣ, нн вѣштнѣ, нн магнѣсѣннѣ, нн кѣсн жнвннѣсѣм хсѣденѣ н грѣшѣ, канка Пѣкѣл, на дѣвсѣр, такѣнзн, и сѣлѣрана Бѣжнѣга и прннедѣлнште Хрнстѣсѣсѣ. Н расѣсѣше наганца, и прнстѣсѣла сѣлѣсѣсѣга, неднаж Пѣкѣл кѣже, заѣштнѣ, магнѣсѣннѣ, бѣхсѣрѣке, нн да сѣе наде, нн пнѣ, нн дѣма, нн ѡкаштн да сѣе ѡпѣштѣнѣ, тѣсн прѣсклетн, какѣ внѣ драга Братнѣсѣ, и ннѣлн Сѣстрѣ, пѣштѣте, ѡкаштн, и надеѣте, и пнѣте. н дѣмѣте стѣзн, прѣсклетнѣ и прѣсклѣцн, непрнѣгѣлн Бѣжн, када неднаж карѣст неѣе дожаа на сѣвет, ннмака патнѣ, тѣсѣгнзн, а нннѣ, ѡпраннѣсте, ѡчнстѣннѣсте, посѣсѣштѣннѣсте, ѡпранѣднннѣсте, вѣ нмѣ Хрнста, и дѣхѣ Бѣга нашѣга, кѣсн кѣже, да на нѣст мене сѣлѣкамѣшт на Небѣсѣ, и на Землѣ, поаннѣте хнтрѣсѣ по сѣвѣм сѣветѣсѣ, ѡчнѣте сѣн нарсѣлн ѡбсѣлѣжѣвѣтн сѣлѣкѣна заѣсѣлѣдѣхъ вѣмн. Карѣстнѣ: те чѣ вѣ нмѣ ѡтца, и сннѣ, и сѣлѣтагѣ дѣхѣ, нже карѣстенѣсѣ спасѣнн бѣдѣ, а нже некарѣстенѣсѣ ѡсѣлѣднн бѣдѣ, да на сѣвет неѣрнѣдѣхъ грѣха нѣсн и малн, тѣсѣнсѣдѣхнѣ вѣ ннѣ н

рце им, Примите Ѹ вас Дѹха Свѣтлѣго, и коѹмѹ ѡдпѹстанете грѣхѣ, бѹдѹт ѡдпѹстени, а коѹмѹ не, оударжѣте, не прѡстѣни не сѹ. Ѣвнѣ Архѣиерен Братѣмѹ мѹсѹна, коѹмѹ тѹ Хрѣстѹ глагола, нели нами Намѣстѣникомѹ Апѡстѡлоѹмѹ и Наслѣдѣникомѹ Хрѣстовѣнемѹ, ѡдвѣсѣти ѡд грѣхѹ, и сѣзѣати, коѹн ѡд нас Архѣиерен седѣнѹ да слѹша грѣхѹ Стада сѹзѡга, и ѡдвѣжетѣ их ѡ грѣхѹ, на коѹ Хрѣстѹ запѡведѣ Апѡстѡломѹ ѡдвѣзѣти, а Невѣштицемѹ, и Нѣлагѡсѣнѣцѹмѹ. Заштѡвнѣ сѹ Архѣиерен, Поѡвен, Кѣлѹгѣрен, Дѹхѡвѣнѣцѣи допѣштѡватѣ да сѣи стрѣбанѹ и цѣнѣнѹ Ѹ Стадахѹ башѣхѹ, меѹдѹ не Книжѣнѣмѹ хрѣстѣанѡмѹ дѣвнѣ Кѣлѹцѹ Петрѡѹмѹ, а дѣвнѣ Нѣмѣцѹ нан Сѡбѡла Павѡловѹ, а тѹ нестѹ проклѣтѣствѡ, да проклѣнѣте ѡд Фѣрѣте, ѡд дѣлѣнѣте, и ѡд дѣлѣнѣте, таѣнѣнѣи ѡд Стадахѹ башѣхѹ, али внѣ не нѣмѡга радѣи, неѹ бѡлага радѣи сѣи допѣштѡватѣ. Тѹ горевѡмѹ, каѹдѣ вѣн рѣцѣтѹ Хрѣстѡвѹ, Нѡхѣнѣлѣ вѡмѹ Пѡстирѣн, заштѡ Стадѡ мѹсѹнѣ не нѣлѣцѣнѣте, а мѣи запѣстѣнѣте да бѡдѣнѣнѹ, дѹшѣи нѣхѹ и сѣаштѣ ѡд рѣкѡхѹ башѣхѹ. За тѹ мѣи сѡнтѣсѣ вѣнѣ ѡ Архѣиеренѣ.

Кѡнѣсѣ рѡдѣи насѣи свѣнѣтѹ бѡлѣстѣи тарѣи и не дѹгѣ пѣти и цѣмѣи.

Нѡлѣнтѣ за не дѹгѣ рѣцѣтѹ Пѡлѣ, дѡсѣлѣ, нѣи дѹхѡвѣнѣцѣи надѣ бѡлѣнѣнѣи мѡлѣтѣсѣ сѣнѣи.

Сѡдѡвѣ Тѣлѡ, Пѡлѣтѣи дѹшѡ Гѡспѡдѣни Нѡсѹкарѣтѣи Спѡсѣтѣлѣи сѣнѣи сѣнѣтѣи насѣи радѣи на кѡрѣтѣи распѣтѣи раѣнѣнѣи, ѹмѡрѡ, пѡнѣнѣнѣи и пѡгѡрѣдѣнѣи.

Сѡдѡвѣ Кѡрѣи бѣсѣнѣнѣи, насѣи радѣи прѡлѣнтѣи.

Сѡдѡвѣ дѹшѡ прѡсѣнѣтѣи Гѡспѡдѣни Нѡсѹкарѣтѣи, коѹнѹ на кѡрѣтѣи прѡсѡрѣнѣи и прѣнѣсѣи ѡцѣи Бѡгѹмѹ сѣгѣнѣнѣи, пѡнѣнѣнѣи прѣнѣсѣнѣи дѡсѡрѡвѣнѣи и дѡрѹнѣмѹ дѹшѹ, жѣнѣтѣи, сѡрѣи мѹсѹнѣи, тѣрѣи и мѹжѣи, и

сѣбѣи дѣлѣи дѡнѣнѣи, сѣтѣи и сѣвѣи ѹрѣмѣи не дѡсѣтѣнѣи нѡштѣи мѡлѣи, тѣбѣи Бѡжѣи Спѡсѣтѣлѣи спѡсѣи мѡи Пѣнѣтѣи, дѡсѡрѡвѣнѣи, сѣнѣи сѣвѣи, рѡдѣи. нѹ и пѡсѣнѣнѹ, и ѡштѣи рѡдѣнѣнѣи, Братѣи, Сѣстѣрѣи, Пѣнѣтѣи, и мѡи Нѣпѣнѣтѣнѣи, нѣи спѡсѣи, нѡсѡрѣи сѣи да не нѣдѹ ѹтамѣи нѡмѹ, и не сѡрѣи рѣи ѹ вѣнѣнѣи ѡгѣнѣи. Аминѣи.

Нѡлѣнтѣ за Цѣркѣи свѣтѹ Бѡжѣи ѹтѣсѣи на вѣсѡкѹ ѹрѣмѣи.

Пѡмѡлѣмѡсѣи пѣнѣдѣи Братѣи за Цѣркѣи свѣтѹнѹ Бѡжѣи рѣи: дѣи, дѡнѣнѣнѹ Бѡгѹи Гѡспѡдѣи нашѹи ѹмѣи, сѣлѣи, сѣвѣи, и ѡсѣрѣи дѡсѣтѣнѣи ѡ сѣнѣи сѣнѣтѣи зѣмѡлѣнѣи ѹдѡдѡлѣтѣи и Гѡспѡдѣтѣи не нѣи пѡдѡлѣжѣи, коѹнѹ сѣлѣи сѣлѣи сѣнѣи Ѹ Кѡрѣи вѣрѣнѣштѣи ѡбѡвѣнѣи.

Пѡмѡлѣмѡсѣи нѡштѣи и за бѡлѣжѣнѣи ѡцѣи Пѡпѹи нашѣи да и неѣи Бѡгѹи Гѡспѡдѣи нашѹи коѹнѹ неѣи за бѣи и пѡсѣтѣи на прѣстѡлѣи Бѣнѣсѣпѣи да ѹбѡдѣи Цѣркѣи свѣтѹи и кѣрѣи Нѡрѡдѣи и зѡбѡрѣи Бѡжѣи, а и нѣнѣи спѡмѣнѣмѡсѣи за сѣнѣи Пѡтѣрѣи Архѣиеренѣи, Бѣнѣсѣпѣи, Пѡсѡсѣи, дѣи: коѹнѣи, Нѡтѣрѣи, Пѡнѣтѣрѣи, дѣи: кѣлѣи зѡклѣтѣнѣи, цѣтѣлѣнѣи, ѹрѣтѣи:

рне и сповѣдници, Дѣвѣ и Бѣдѣнне
и за свѣхъ Крѣпкихъ и Народа све:
та Божнега ради, а за нѣкохъ нерни
нашъ да и гнѣхъ ѿтвори ушнъ слан:
шати гласъ Пастира, кѣмъ ѿпра не:
верствѣхъ вѣдомъ порожденне и кар:
стенне, и ѿтпѣсти свѣмъ грѣхѣ
да и снъ нѣдѣсе Нѣкарствомъ Гос:
подниомъ нашимъ. И нѣла Братисъ Бѣ:
га ѿтца мѣгѣстаго помолнимъ се
да свѣтъ ѿцѣстѣ ѿ нескладнъ и ѿ бѣда:
нѣстнѣ, бѣлѣстнѣ ѿдамнетъ, глѣдъ ѿ:
тератъ, тѣмнѣ ѿтворетъ, забѣзе
ѿтвѣретъ, Пѣтнѣкомъ сдѣлае дѣла
пѣратнѣне, вѣлѣстнѣмъ и бѣтѣш:
нѣмъ исцѣленне, сдѣленне и веселѣне. Кѣ:
рабѣмъ пѣлазѣштѣмъ по вѣдѣхъ ѿ:
тѣмнѣхъ сѣхрѣгнѣннѣмъ доведе. А и по:
молѣмъ се и за Нерѣтѣке, и ѿметнѣ:
ке, Кѣлѣнне, и дѣтерѣ, да и гнѣхъ Бѣгъ
и Господъ нашъ и сѣбенъ заблѣде:
нѣнѣнъ ка свѣтъмъ и нѣтерѣ Цѣркѣ ѿр:
тодѣске сѣгѣмъ ѿштѣне Кѣтѣмъ
цѣнѣске, апѣстѣлѣске дѣстѣнѣе при:
братнѣхъ и призѣватнѣхъ ѿкрѣмъ
сѣбѣне.

И ѿште сѣмъ Бѣгъ и мѣлѣстнѣ
нѣстъ заштѣмъ спасѣне и неда нѣко:
мъ погнѣтнѣ, погнѣнѣнѣмъ клѣмъ ѿ:
тѣсе Бѣже мѣлѣстнѣмъ погнѣдѣнъ
на дѣшѣхъ ѿдъ ѿтѣне пѣварѣннѣнъ
сѣмѣнѣнъ, сѣмъ сѣмъ ѿметнѣнъ
и ѿдѣрленъ, а ѿштѣннѣ пѣрѣвѣе
тѣвѣне ѿнеднѣе. Паки и за тѣвар:
дѣгнѣнъ и нѣдѣе нѣнѣ ѿвѣренъ по мѣ:
лѣмъ се, да Бѣгъ и Господъ нашъ ѿ:
дамнетъ тѣмнѣстнѣ ѿ сѣрѣа нѣхъ
да и снъ поспѣдѣтъ Хрѣста
Бѣга нашега. А и за Пѣганѣ при:
кѣлѣннѣмъ по мѣлѣмъ се сѣнъ ѿ Карѣта
берѣнѣштѣмъ и нѣжнѣ, и нѣне да Бѣгъ
ѿметнѣтъ непраѣдъ ѿ сѣрѣа нѣхъ да
ѿставѣнъ и ѿдѣрленъ и скорѣпъ и
пѣтѣлѣ Нѣмѣмъ сѣвѣне, ѿбра:
тѣтѣсе ка Бѣгъ жнѣмъ и истнѣ:
нѣнъ ка недѣнъ снѣхъ негѣхъ недѣнъ,
рождѣнъ Бѣгъ и Господъ нашѣмъ,
сѣмъ жнѣ и цѣрѣне сѣ Дѣхъмъ сѣ:
тнѣмъ Бѣгъ по сѣе вѣеке вѣекомъ. Амѣн.

Исѣнтѣ на цѣсъ ѿмѣрѣн.

И нѣдѣнъ дѣшѣмъ карѣтнѣнѣмъ ѿдъ
ѿсѣмъ свѣта, ѿ нѣмъ Бѣга ѿтца
сѣвѣмъ ѿгѣштѣмъ, кѣмъ тебѣ сѣтѣвѣ:
рѣнъ, и ѿ нѣмъ Хрѣста снѣмъ Бѣжега
жнѣмъ, кѣмъ тебѣ радѣнъ мѣценъ бѣнъ,
ка нѣмъ свѣтаго Дѣхъа, кѣмъ ѿ тебѣ ѿ:
лѣнъ бѣста, ѿ нѣмъ Ангѣлѣнъ и Архѣнгѣ:
лѣнъ, ка нѣмъ Пѣглазѣнѣ и снѣмъ ѿштѣнъ,
ѿ нѣмъ Кѣрѣбнѣнѣмъ ѿ Сѣрафнѣнѣмъ, ка
нѣмъ Патрнѣнархѣвѣнѣхъ и Прѣрѣкѣ:
вѣнѣхъ, ѿ нѣмъ свѣтѣхъ апѣстѣлѣмъ, и
сѣмъ Ангѣлѣстѣвѣнѣхъ, ка нѣмъ сѣнѣхъ
и цѣнѣнѣмъ, и спѣвѣднѣмъ, ка нѣ:
мѣнѣ сѣнѣхъ Кѣлѣгѣра и Пѣстнѣнѣмъ,
ка нѣмъ свѣтѣхъ Дѣвѣнѣ, и сѣнѣхъ сѣе:
тнѣхъ и свѣтнѣхъ Бѣжнѣхъ, да нѣсѣка
да бѣде ѿмѣрѣнъ и ѿ покрѣнъ мѣстѣ
и приѣмѣлѣнѣ тѣвѣне, дѣмъ, нѣка
и кѣкнѣ тѣвѣнѣ, ѿ свѣтѣмъ снѣмъ
Нѣкарствомъ Господнѣмъ нашнѣмъ.
Амѣн.

Исѣнтѣ када дѣшѣ и спѣлѣтнѣ
нѣнъ нѣстѣмъ нѣлазѣнъ мѣлѣсѣ Пѣпъ
снѣе.

Прѣмѣ Господѣ раба нѣнъ рабъ,
ѿмѣстѣ спасѣнне мѣлѣстнѣ
тѣвѣнѣ радѣнъ, и сѣмъ ѿбѣдѣнъ ѿ нѣ:

Господе Усанши млантѣхъ моихъ, и
гласъ мой претъ твоихъ да приде.

Господа святи. Н с духомъ твоимъ.

Помолимо се .

Бже конъ ѿ умару утрѣхъ ра
бнъ твоихъ Сарри по Аврама де
тихна твоего семени порою смилна
сещи податтихъ не надного Нсакъ.
И нахо Анни бесчестныхъ плачеш-
тенъ утешалси Цедомъ полнубленомъ:
га раба твоего Самуела повеленъ
добротнъ твоихъ податтихъ негъ,
снче поннженъ млоемоте Твоемъ
смилане на рабѣхъ твоихъ Тодоръ,
нан Гергннн , нан нахо нме носетъ,
нан нмат

НЕБЕСТА СНА

погледанъ и прнорн на не неплат-
штвнѣ ка твоихъ усанханштѣ, да
горкостн ѿ нннн сардце и скор-
ннш и ѿдметнешъ, а ѿдъ зацѣтнѣ нн
но цедо харнжн, Господе Бже
нашъ и ѿтрѣце, конѣ податешъ нн
добротнѣмъ благословенъ егъ Гос
подѣ Бже, конъ сынѣмъ твоимъ, и
Духомъ Святнѣмъ жнвешъ н царѣшъ
по све веки векомъ. Амнн.

Млантѣа нан Песанъ вхонннка и
предсвѣтннка Нозкарста не са-
бломъ, Млцемъ, Штнѣмъ нн Орѣшемъ,
негѣ самѣ тешкнѣмъ каретѣмъ , по-
дложнѣмъ властнѣмъ и господствѣмъ нсо-
тонскѣмъ расблѣденина .

Рѣцнмо, ѿце нашъ конѣ сн на Не-
бесн . Да свѣтнсе нме твоемъ. Н
да бѣде вѣчна твоя нахо на Не-
бо тако и на земанъ. Хлебѣ нашъ е-
сдашнн данъ га намъ и данаска . Н ѿ-
прѣстн намъ и грѣхъ нашн, нахо и
мнѣ ѿпрѣштѣамъ дагнъ дашнн:
комъ нашнѣмъ. Н неведемъ насъ на
пастъ . Данъ свѣтннѣ ѿ лѣкабога,
амнн .

Снъ Млантѣхъ нахъцн насъ самѣмъ
Крѣтѣмъ н рѣцѣ . Бандѣ н млетѣ се
данъ и нѣштъ да не ѡлѣсѣте ѡнапастн
даалжаннѣмъ хрнстнѣмъ н хрн-
стнѣмъ да нахъцн н ѡменѣ снъ мѣ:

АНТѣхъ.

Млантѣа при светѣмъ Богѣмъ
ка саконѣмъ време н часъ чаетѣсѣ,
и млетѣсѣ снѣмъ .

Млантѣа ,

Сдѣлава ти несн Мланѣ Мланѣ
Божна, мнѣмъ пална, Гос-
поднѣ стѣмъ, блаженъ ти несн
мешѣмъ женамъ, и блаженъ пѣмъ ѿ
утрѣце твоемъ, Несѣсѣ . Светана М-
ланѣ мѣмъ се за насъ грѣшннѣхъ нннѣ,
сада , н вѣсѣда , н вѣмѣмъ сѣсѣмъ ѿ
смертнѣмъ наше . Амнн .

Млантѣа, Благословѣте Бога не:
госѣмъ дѣмъ радн .

Благословѣте Ангѣлѣмъ, Небеса,
сенъ Млѣштн, Салнѣ , Мѣсѣцъ,
Звѣзда, Дашъ, Днханштѣ Божна,
ѿгнѣмъ, Дѣтѣмъ, Знмѣ, Слѣмъ, По-
мѣмъ, Стѣмъ, Лѣмъ, Снѣмъ,
Нѣштъ, Данъ, Свѣтѣмъ, Тамннѣмъ,
Гармѣмъ, ѿблѣмъ, Благословѣте и
вѣмъ ннѣмъ негѣмъ вѣмъ .

Земанъ, Палннѣмъ, Дѣмъ, Сѣ-
мъ Пѣмъмъмъ на земанъ, Нѣмъ,
Млѣмъ, н рѣмъ, рѣмъ нѣмъмъмъ

Исцѣлѣна да ѹсѣбѣ к славѣ Бѣга.

СЛАВА ВА ВНИШНЕМУ БОГУ, И
НА ЗЕМАНУ МИРА ЛЮДИ МУХФА-
ЛНОМУ ТЕБЕ, БЛАГОСЛОВЕНАМУ ТЕБЕ,
КЛИГНАМОСЕ ТЕБЕ, СЛАВНОМУ ТЕБЕ,
ХФАХ У ДАНОМУ ТЕБЕ, ГО ПОДО
БЮЖЕ ЦАРЬ НЕБЕСНИ, СЪТЦЕ МОШ-
ТНИ, УКАНИЕ СЛАВН ТВОЕОЕ РАДН,
СИНУ НЕДВНИ РОЖДАНИ, НАГАЦЕ
БЮЖН, КЪСОН ОДННМАШ ГРЕХА СЪВЕ-
ТА, СМАНСЕ НАМН, И ПРИМН МОСЛ-
НИ НАША, ЗАШТО ТИ САМ СВЕТ НЕ-
СИ ГОСПОДА, ПРИЕШНИН НОУКАРТЕ,
С ДУХОМ СВЕТНОМ У СЛАВН БОГА
СЪТЦА, АМНН.

ИСКАНТЕА ДА ЦАТЕТСЕ НАД БСОЛ-
НИКА.

БѢЖЕ КЕЛНКИ, СТРАШНИ, И СМЯНН,
КОЕ СЯТЪ СЪЗОРНА НЕСИ СЪВАКА ВЪН
ДЕНН И НЕВЪДНН ТИ НЕСИ БѢСѢ НАШ,
ТѢБЕ ПРОСИМЪ, И ПРѢДЪ ТЕБѢ ПРЕПАДЪ
НЕМЪ СПАСИ РАБА НАНЪ РАБЪ

сѡда свѡке недѣге , дѣхсѡфна , пал-
тена , н тѣсна , по сѡднмѣ Гсѡспѡ-
де нѣрѡсѡднмѡ сѡражене , н сѡдашт
рѡсѡе мнѡлѡстн тѣсѡне , да сѡражен

ПРЕБЕЖИХ ПОСЪ КАКИ ДНИ СЪВЪСН,
ХФАЛЕ НМЕ ТЪВЪСНЕ, МОЛЯТЕЛНИ
ПРИСКВЕТЕ ДИВЕЦЕ ИЛАРИЕ, И СЪСТАГО
ПРОСРОЦИ ИСОВНА КАРСТИТЕЛАНА
СВЕТИХЪ НЕБЕСНИХЪ, НАРЕДЕН ПРИСТО:
АНА ИИХУАНА, ГАБРИЕЛА, КЕРУБЕНИН,
СЕРАФИНИНЪ АНГЕЛИ, АРКАНГЕЛАН, И СВИ
НЕБЕСНИ СНА И ИСЪШТИ, И СВЕТИ
ЕВАНГЕЛИСТИ ИСОВНА, МАТЕН, ДЪ
КА, 'И ИЛАРИЕ, СВЕТИ АПОСТОЛИ
ПЕТАР, ПАВЛА, АНДРЕАНЪ, ТЪОМА,
БАРТЪЛОМЕЕ, СНИСОН СЕЛЪСЪТЕ,
НАКСЪБ, ФИЛИП, И НАКСЪБ АЛФЕН,
КНАЛЕВЕСЪ, И СВИ СВЕТИ АПОСТОЛИ,
И ПРОСРОЦИ, ИСАИЯНА, ИЕРЕМИЯ, ЕЗЕ
КИЪ, ДАНИЕЛЕ, И СВИ ОУТРОЦИ, АНА
ННА, АЗАРНА, ИИ АННЕЛЕ, НАНА, ЕЛИ
ЗЕНЪ, ЕНСЪЦЕ, ДАВЕДЪ, ЗАКАРИЪ,
СЪОФЪСОННА, ВАРЪХЪ, НАУМЪ, АБАХЪ,
И СВИ СКАУПЕ ПОСМОЛАНТЕСЕ ЗА РАВЪ
БЪЖАНЪ

СВЯТИ МЪЦЕНИ-
ЦИ ХРИСТОВЪН, СТЕФАНЕ ПАРВИ МЪЦЕ-
НИЦЕ, И БЪЛГАРСКЕ ЗЕМНИ ЗАСТЪП-
НИЦЕ И БРАНИТЕЛНЪ, ДЪСЪФРНИЦЕ,
ВЪТЪСЪ, ГЕРГИСЪ, ТЪДЪСЪРЕ, ДИМИ-
ТЪРЪ, ПРОХЪДЪНИСЪ, АРТЕМИСЪ, ИНИСЪ,
ТЪСЪ, СЪСТАКЪНСЪ, ТЪДЪСЪРЕ ТИРЪСЪНСЪ,
И СВЯТИ СВЯТИ МЪЦЕНИЦИ, ХРИСТОВЪН
ПОСЛАЛАТЪ СЕ ЗА РАВЪ БОЖИИ

Свѣти Зрицѣе Кѡсмане и Да
мнане, Кирсе и Никсане, Патнлесе,
Ермолесе, Флоресе, и Лавресе, Сам
соне, Костантинне, и Нелесе, Сер
гисе, и Баксе, и свѣитѣ рба Божна
сѣдѣакогѣ недрѣа дѣхуефнѣста,
телеснѣста, и палтѣснѣста, Свѣта
Нланко Кненна, Телесе парва Мѣ
ценнице Анастасисе, Еуфемнѣсе, Еу
геннѣсе, Варварѣсе, Афна, Ниланѣсе,
Крестиннѣсе, Телесѣснѣсе, Фресн
ннѣсе, Еуфразнѣсе, Люциннѣсе, Фелл
цитѣсе, и Свѣте Мѣценнице напѣ
мѣштѣ

рабѹ Божіенѹ, по-
тежестесе Версѹ, Надагнне и Лѹбсѹ
Божіи, наскрнли, и шаштити Мин-
коу Ссѣфсѹ, пошмѣнсе за раба Нѹ

жѣла

Свети Папи, и Патриархи, кои са
станихте правѣ Бери и Закон Бож
жи, Снавестре, Дамасо, Целестине,
Лесоне веланки Агатоне, сѣи
Свети Папи, и Патриархи мѣланте
се за раба Божна, и ви съ апостѣсѣ:
ли Христѣви, и сѣи Назиѣтан
Нѣоване Слатѣхѣти, Василанѣ, Гри
горинѣ, ѿтѣ, Никѣола, Клементе,
Анонимне, Нѣоване мѣлантѣни,
Атанасѣсѣ, и Цириле, Нпѣатѣ Бѣ
гоносѣще, Нерѣониме, и сѣи Свети
ѿтѣни, Пѣстигнаѣни, Антонинѣ, Са
вѣсѣ, ѿтѣмнѣсѣ, Арсѣнѣсѣ, Нерасме,
Тѣхѣтѣсѣ, Мѣларѣсѣ, ѿносѣрѣсѣ,
Зѣозиме, Василанѣсѣ, ѿфреме, Сѣи
нѣнта нареѣенѣ, ѿд саппа, посѣмѣ
антѣсе за рабѣ ли раба Божнега

Нѣлантѣ да цѣтѣте кѣдѣ гадѣ
бѣлантѣ.

Бѣже, кои нѣмашѣ властѣ грѣхѣ ѿдѣ
пѣстѣти, Дѣше спасѣвати, и
Пѣлатѣ нѣцѣнѣти, навѣн нѣне рабѣсѣм
тѣвѣсѣм, мѣносѣрдѣне тѣвѣсѣне, кои
бѣланѣф и нѣмѣшѣти, нѣсам
како нѣцѣлѣхѣшѣ, слѣсѣком
тѣвѣсѣм, зашѣтѣсѣ ти нѣсѣи Бѣгѣ и
Гѣосѣпа нашѣ, кои вѣсѣдѣ, цѣлѣшѣ, и
нѣкѣшѣ смѣрти цѣлѣхѣка да посѣтѣне,
за тѣо тѣбѣ слава пошѣнанѣм ѿтѣхѣ,
и сѣи нѣхѣ, и сѣетѣмѣхѣ Дѣхѣхѣ. Аминѣ.

Нѣлантѣ за бѣтѣшѣнѣга ѿдѣ сѣе хѣ
да нѣмѣшѣтига мѣлантѣсѣ Пѣп
сѣнѣ.

Гѣосѣпаде сѣегѣмѣшѣти и вѣцѣни
Бѣже, ѿдѣженѣ и ѿдѣпаѣи сѣа:
кѣнѣмѣшѣтѣ, и нѣдѣхѣ, сѣвакѣ бѣ
лѣсѣтѣ, и хрѣсѣтѣнихѣ и бѣтарѣ бѣтѣшѣ:
ни, ѿдѣ раба тѣвѣсѣга ѿдѣ вѣрѣхѣ гѣаѣе,
дѣсѣ аѣна пѣтѣе, ѿдѣ гѣаѣе, ѿдѣ мѣсѣзѣкѣ,
ѿдѣ темѣе, ѿдѣ улаѣи нѣли кѣсѣи, ѿдѣ
лиѣе, ѿдѣ сѣцѣи, ѿдѣ уѣи, ѿдѣ уѣста,
ѿдѣ нѣсѣа, ѿдѣ нѣсѣре, ѿдѣ бѣрѣи, ѿдѣ цѣ
лѣсѣ, ѿдѣ нѣбѣсѣ, кѣсѣне нѣадѣ назѣнкѣ, ѿдѣ
назѣнкѣ, ѿдѣ шѣи нѣли уѣратѣ, ѿдѣ гѣа:

ли, ѿдѣ плѣшѣти, ѿдѣ гѣрѣбѣне. Аминѣ
ти ѿдѣ карѣтѣ, ѿдѣ рѣбра, ѿдѣ сѣараѣа
ѿдѣ уѣтѣсѣе, ѿдѣ папѣкѣ, ѿдѣ слѣзѣна,
ѿдѣ бѣжѣки, ѿдѣ хѣсѣа, и прѣхѣсѣа,
ѿдѣ бѣсѣдѣшѣтѣ, ѿдѣ прѣсѣбѣдѣи, ѿдѣ
кѣиѣтѣне, ѿдѣ гѣласѣа, и нѣдѣсѣпѣхѣти
сѣипѣсѣсѣтѣ, ѿдѣ бѣдрѣе, ѿдѣ нѣсѣгѣе, нѣли тѣи
кѣраѣа, ѿдѣ стѣгѣнѣсѣ, ѿдѣ кѣоленѣсѣ, ѿдѣ
лиѣсѣтѣе, ѿдѣ парѣти, ѿдѣ цѣааа
нѣсѣхѣфѣ, ѿдѣ нѣсѣкѣтѣе, ѿдѣ жѣлѣе, ѿдѣ
раѣе, ѿдѣ мѣишѣнѣе, ѿдѣ лѣктѣе, ѿдѣ
аааи, и нѣсѣдѣ платѣе, ѿдѣ телѣсѣ и
пѣлатѣи, ѿдѣ кѣсѣти сѣаѣе и нѣаѣсѣтѣи,
и ѿдѣ сѣи хѣхѣсѣви, и сѣаѣни, и вѣ
терѣни, вѣнѣдѣни, и нѣенѣдѣни, и ѿдѣ
гѣарѣсѣ сѣсѣсѣбѣдѣи Бѣже, и прѣсѣсѣ
жѣи сѣи нѣмѣсѣшѣти нѣгѣсѣви, мѣсѣлѣ
мѣсѣ тѣе Бѣже, сѣмѣсѣшѣти и бѣлѣсѣтѣ
гѣнѣгѣсѣхѣ, нѣсѣцѣлѣхѣ, зашѣтѣсѣ тѣнѣсѣ нѣсѣ
сѣи прѣсѣсѣжѣтѣа, пѣцѣааѣи и мѣнѣсѣ
нѣсѣсѣаѣ, радѣсѣтѣ и вѣсѣлѣнѣе, и цѣлѣзѣе
кѣсѣмѣ уѣтѣшенѣе, тѣбѣ вѣсѣа хѣфѣла,
аѣнка, цѣсѣтѣ, и пѣсѣтѣне бѣ вѣкѣ вѣи
кѣмѣ аминѣ.

Нѣкоѣ посѣла ѿ расѣнѣкѣ, и вѣмѣсѣ
аѣнѣхѣниѣ цѣтѣнѣе сѣиѣа мѣтѣ,
нѣсѣсѣкѣ сѣнѣе, Фѣланѣи Стѣанѣсѣлѣсѣхѣфѣ
ѿдѣ вѣлиѣкѣ Бѣлѣгарѣи Бѣнѣсѣхѣпѣ, сѣаѣра
и сѣаѣдѣи ѿ расѣнѣки Гѣниѣи Сѣетѣи
ѿтѣни сѣаѣсѣрѣни сѣви аѣаѣгарѣ и хѣарѣ
нѣа сѣвѣсѣнѣмѣхѣ Нарѣсѣдѣхѣ Бѣлѣгарѣсѣсѣ
мѣхѣ, да прѣи сѣбѣ нѣсѣсѣнѣ, на мѣсѣтѣсѣ
сѣлиѣи мѣсѣшѣти. Тѣи прѣсѣсѣанѣ бѣи аѣа
гарѣ сѣвѣнѣа Лѣтѣсѣ Хрѣсѣтѣсѣсѣа аѣхѣи аѣ.
Мѣана на ѣ. ѿ Сѣетѣи Гѣрадѣе посѣцѣнѣ
ванѣхѣ телѣсѣа Пѣтра и Пѣзѣла, вѣаѣрѣе
мѣ Цѣара нѣашѣега Нѣерѣхѣнѣма, аѣуѣлашѣ
кѣхѣ цѣсѣтѣнѣсѣга Мѣатѣнѣе Вѣсѣнѣхѣсѣдѣхѣ
и ѿ Бѣсѣгѣданѣсѣкѣхѣ бѣаѣгѣсѣмѣнѣрѣсѣга Дѣ
пѣла нѣарѣцѣанѣмаѣгѣсѣ бѣаѣнѣанѣе Бѣсѣнѣ
бѣсѣдѣа.

Вѣ вѣкѣ хѣфѣленѣсѣ и сѣаѣенѣсѣ Тѣлѣ
аѣсѣ Хрѣсѣтѣсѣа.

Нѣѣсѣе и Мѣарѣсѣ, вѣамѣи хѣарѣнѣзѣнѣм
Сѣарѣе и Дѣшѣхѣ мѣсѣнѣхѣ.

М. Б. З. М. Г. Аминѣ.

Бележки

1). Първите съобщения за Абагаръ сж. отбелязани у Петровски (М. П-ий — Абагар [первый печатный памятникъ ново-болгарской литературы] — въ „Славянскій Сборникъ“, т. II. Спб. 1877, II отд. Критика и библиографія, с. 1—12); повтарятъ ги Попруженко (М. Г. Попруженко — Абагаръ [Изъ исторіи возрожденія болгарскаго народа] — въ „Извѣстія отдѣленія русскаго языка и словесности Импер. Академіи Наукъ“, т. X. Спб. 1905, кн. 4, с. 229—258) и Теодоровъ (А. Теодоровъ — Български книгописъ, Дѣлъ първи — Приложение на кн. 9 отъ Сб. Н. У. Н. Кн., София, 1892, с. 1—176). Не е известно, какъвъ екземпляръ е ималъ на рѣка Кепень; Копитаръ (Bartholomeus Kopitar — Hesychii Glossographi discipulus et ἐπιγλωσσιστης russus... Vindobonae, 1839, с. 45—46) и Иречекъ (Jos. Konst. Iireček — Bibliographie de la littérature bulgare moderne [1806—1870]... Vienne. 1872, с. 4. и С. I. Iireček — Geschichte der Bulgaren, Prag, 1876, с. 464) сж. писали по екз. на Виенската National-Bibliothek. Петровски писа (навѣрно) по Чертковския екземпляръ, Лескинъ (A. Leskien — Abagarein neubulgarischer Druck aus dem XVII. lahrh. — въ Archiv für slavische Philologie, III B. Berlin, 1879 — Kleine Mittheilungen, с. 518—521) по Лайпцигския, Потруженко по Одеския. За екземпляра на библиотеката при Семинара за слав. филол. въ Виенския университетъ досега не е съобщавано. Откъси отъ по-горните екземпляри сж. препечатвани отъ Копитаръ, Иречекъ (Geschichte der Bulgaren), Петровски, Лескинъ, Попруженко — направо отъ оригинала, а отъ втора рѣка: А. Теодоровъ и Б. Ангеловъ (История на Българската литература въ примѣри и библиография — урежда Б. Ангеловъ, т. II Стара българска литература (IX—XVIII в.) въ примѣри, прѣводи и библиография. Съставили Б. Ангеловъ и М. Геновъ — София, 1922, с. 584—588). Последниятъ препечатва послесловието и епистолията отъ молитвеника като ги придружава съ преводъ, ненапълно дословенъ. (Отъ Б. Ангеловъ вж. съобщението въ „Годишникъ на Софійската Народна Библиотека за 1924“, София 1924, с. 89—92). — Пръвъ Петровски писа по-обстойно за Абагаръ и даде повече извадки, но неточни; въ краткото съобщение на Лескинъ, писано преди, а печатано следъ статията на Петровски, е помѣстена частъ отъ епистолията и послесловието (— Лескинъ смѣта книгата дотогава непозната). Сжщо по-обстойно писа Попруженко, който даде повече откъси, но на Одеския екз., съ който си е служилъ, липсва последниятъ листъ, та послесловието е препечатано по Петровски и Лескинъ. Попруженко даде и снимки отъ молитвеника. Пръвъ пжтъ изцѣло издаде Абагаръ К. Кузьминскій — О сборникѣ молитвъ, извѣстномъ подъ названіемъ „Абагаръ“... въ Древности — Труды славянской комиссіи Имп. Моск. Арх. Общества, т. IV, вып. 1... М. 1907, с. 302—318. Той дава кратки библиографически сведения къмъ изданието, обещавайки по-късно обстойно изследване, което не се е явило. Авторътъ намира, че досегашните изследвания сж. незадоволителни. Отбелязано е, че Чертковскиятъ екз. вече липсва. Клиширано е послесловието на молитвеника, който, въпреки старанието на автора, е препечатанъ всепакъ съ грѣшки. Поради тѣхъ и поради библиографичната рѣдкостъ на това издание, тукъ отново се издава молитвеникътъ фотографиранъ, по грижитѣ на директора на Пловд. Нар. Библ. Б. Дяковичъ, изцѣло. Кузьмински е ималъ на рѣка екземпляра на Румянцевския музей.

2). Затова Иречекъ пише за него: 10 Blätter in Folio, jede Seite mit 2 Spalten (Gesch. d. Bulg.), когато всѣщностъ листовѣтъ сж. 5 съ 4 печатни колони.

3). Вж. Л. Милетичъ — Изъ историята на българската католичка пропаганда въ XVII вѣкъ — въ „Български Прѣгледъ“ г. I, кн. 10—12 и Нашитѣ павликяни... .

Сб. Н. У. т. 19, София 1903, с. 1—369; Н. Милевъ — Католишката пропаганда въ България презъ XVII вѣкъ — София 1914. — Главенъ изворъ: *Acta Bulgariae Ecclesiastica ab a. 1565 usque ad a. 1799* — Collegit et digessit P. Fr. Eusebius Fermendziu . . . томъ 18 отъ *Monumenta spectantia Historiam Slavorum Meridionalium*, edidit Academia Scientiarum et Artium Slavorum Meridionalium, Zagrabiae, 1887.

4). Епископъ Петъръ Богданъ е превелъ и издалъ на хърватски *Meditationes S. Bonaventurae* подъ заглавие: *Bogoljubna razmiscljanja od otajstva odkupljenja csovicanskoga*, Римъ, издание на Пропагандата, 1638, която книга погрѣшно е смѣтана отъ нѣкои историци за първа печатана новобългарска книга (Милетичъ — Нашитѣ павликяни. . с. 15; тукъ вж. за павликянската книжнина, с. 228—310).

5). Милетичъ пише: „Тая учебно-просвѣтителна дейность все нѣщо е помогнала да се подготви въ западна България почва за онова велико движение — възраждането, чието начало наистина туряме въ половината на 18 вѣкъ, ала по-далечнитѣ му поводи трѣбва да отнесемъ за едно столѣтие назадъ, защото възраждането би било невъзможно, да не е имало преди туй едно тихо движение презъ 16 и 17 вѣкъ, що не е давало да изгасне и свършено да се забрави това, което политичитѣ и книжовницитѣ на независима България отъ 14 вѣкъ сж били завещали на поробенитѣ си потомци“ (Бълг. прѣгледъ, кн. 10. с. 63).

6). Вж. за него биографически сведения въ посочената литература, главно у Никола Милевъ.

7). „Сближението на тоя царъ Силивикъ съ царъ Селевкия, когото Паисий поставя подиръ Бориса .II, се налага само по себе си и ни кара да мислимъ, че богомилско-павликянскитѣ сказания се съхранили до късно въ ржкописнитѣ съчинения на апокрифната книжнина (Милевъ цит. кн. с. 46).

8). Друга поржчка: *Andrea Petrov con altri suoi compagni Bulgari, dopo haver conseguito il santissimo giubileo, dovendo si partire verso la patria, supplicano l'Eminenze vostre di volersi gratiare dell'infrascritti libri a loro molto necessarii; cio è: Dottrine christiane Illiriche, venti. Vite di Christo, sei. Meditationes s. Bonaventurae, sei. Dittionarii Turcheschi, tre. Emanueli Alvari gramm. quatro. Ueberior explicatio Doctrinae Christianae, quatro. Rituali nella lingua Illiricha, tre. Breves orthodoxae fidei professiones, sei. Directorium confesariorum, sei.* (*Acta*, с. 2:3). Петъръ Богданъ иска по-рано, да му изпратятъ единъ служебникъ отъ тия на с. Хиеронима и отъ катихизитѣ както на латински, така и на славянски, сжщо нѣколко граматики отъ Емануилъ Алвари (с. 36). Другъ пжтъ се искатъ „апостоли и евангелия на илирски езикъ, печатани съ латиница въ Венеция“ (с. 210) и т. н. — „Нѣма съмнение, пише Милетичъ за последния случай, че Деодатъ тукъ поржчва съчинението на Ивана Бандуловича . . . *Pictolje i Fvangelja priko svega godiscta, novo istomascena po razlogu missala dvora rimskoga, dosadascnja od muozih pomanjkanji ocsisctena i sa svimi, koja dosad i Slovinski jezik manjkahu, s velikom pomnjom istomascena i virno prinescena, pristupisce k njim mnogi blagosovi, red kersctenja i kalendar Pape Grgura s tabulom blagdani, s tabulom, u kojoj se csini mjena miseca po F. Ivanu Bandulovichu Skop (Ijaninu) R. M. B. i Bnecih 4° XXI+281*“ (заглавието е по Šafarik — *Geschichte d. sudslav Liter.* II, с. 199 — Милетичъ — „Бълг. Прѣгледъ“, г. I, кн. 10, с. 78). И др. *Acta*, с. 38, 44 . . .).

9). Тая година не се приема отъ всички писали за Абагаръ. — Въ послесловието на молитвеничето наистина е посочена друга година, но тукъ очевидно е допусната грѣшка, която лесно се установява, обаче мжно поправа. „Типарѡсан би Абагар ѡви, ва летѡ Христѡѡв А. х. п. а. Мана на 5“ — значи 1601, но тая дата не може да се приеме, защото не се сходя съ другитѣ данни за живота на епископа, а сжщо и съ следващото съобщение на послесловието: . . . ва ̲реме Цара нашего Ибрахима, а ̲влашкѡ цаститѡга Матие ̲ѡѡивѡѡдѡ и ̲ѡ Бѡгданскѡ благѡмирнѡга Лѡпѡла нарицаемагѡ Василие ̲ѡѡивѡѡда“ — Копитаръ не се усьмни въ датата; Иречекъ въ „Книгописа“ си — сжщо, но въ „Историята“ я поправи на 1651, посочена отъ Петровски и Лескинъ следъ това.

Петровски пръв аргументира поправката: въ 1601 тия молитви и не биха могли да се издадат от католичката пропаганда „по той простой причинѣ, что тогда еще не было и самой Пропаганды. Годъ изданія, обставленный историческими именами, именно долженъ быть признанъ за 1651 г., потому что Маѳей Басараба былъ Господаремъ Валахїи между 1633 и 1654 годами, Василій Лупулъ былъ Молдавскимъ воеводою между 1634 и 1654 г., а Ибрагимъ султанствовалъ въ Турціи между 1640—1648 годами. Очевидно „Молитвы“ епископа Филиппа были приготовленны къ изданію еще до 1648 года, но вышли въ свѣтъ только въ 1651 году (цит. ст. с. 8—9; Лескинъ, цит. ст. с. 519). — А. Теодоровъ е на друго мнение, опрѣно на следнитѣ съображения. Въ каталога на Чертковската библиотека — „Всеобщая Библиотека Россіи“, М. 1838, с. 610 — Абагаръ е описанъ: „Молитвы на болгарскомъ нарѣчїи, собралъ Филиппъ Станиславовъ од велике Бугаріе бискупъ. Римъ а х м а — значи 1641. Теодоровъ погрѣшно сочи, че сжщата година била означана и въ Католога на Пропагандата (Теодоровъ — Книгопись . . . с. 151 и Копитаръ, цит. кн. с. 45). Той приема 1641, като казва, че не бива да се поправя и па н, както правятъ Лескинъ и Петровски — „но трѣба вмѣсто н да се постави м, както наистина се показва въ екземпляра на Чертковската библиотека, защото въ 1651 г. султанъ Ибрахимъ бѣше вече отдавна замѣстенъ отъ Мухамеда IV (1648—1687). По-нататкъ: „Какъ е могло да стане, че върху нѣколко екземпляра отъ една и сжща печатна книга годината на изданието да се чете различно, и да ли е правото а. х. н. а или а. х. м. а, ние не знаемъ. Само по изброенитѣ отъ Станиславова въ приписката владетелни лица въ Влашко, Богданско и Турция се опредѣля, че Абагаръ е печатанъ не по-рано отъ 1640 и не по-късно отъ 1648, инди вѣрното ще бже а. х. м. а.; обаче М. П. П-ий все поддържа, че има въ буквата м грѣшка, и за да съгласува годинитѣ отъ царуването на споменатитѣ владетели съ годината 1651 за изданието, поставя, че книгата била вече готова написана въ 1648 г., но се печатала тепърва въ 1651. Ние стоимъ за 1641 година“ (Кн., с. 7—8, 151; сжщо — „Българска литература“ . . . Пловдивъ, 1896, с. 141. Трѣбва да отбележа, че по-късно и Теодоровъ прие 1651 год. — ср. „Софрони Врачански“ бр. 8 отъ „Бълг. библиотека“, изд. Бълг. книж. др-во, София, 1906, с. 60). Това тълкуване не може да се приеме. Освенъ Чертковскиятъ, известни сж ни още петъ други екземпляри (на Одеския, както казахъ, липсва последниятъ листъ съ послесловието), въ които годината е отбелжана еднакво а. х. н. а — а това ни кара да мислимъ, че въ каталога на Чертковската библиотека погрѣшно е вписана годината: м вм. н, което сигурно е стояло и въ Чертковския екземпляръ (М. Петровскій — с. 3). На въпроса: съ н или съ м трѣбва да се поправи грѣшката въ самия Абагаръ — правилно отговаря Петровски, съ чието мнение по-късно се съгласява Попруженко (с. 238), като припомня, че Станиславовъ е станалъ епископъ въ 1647 (у Милевъ, цит. кн. с. 134 — годината е 1648), та годината 1641 за издание на книгата не може да се допусне. (Сжщо Кузмински, цит. ст. с. 303). Допустимо е предположението на Петровски, възприето и отъ Попруженко, че книгата е била писана въ 1648. Послесловието позволява това предположение. Тамъ четемъ: „Какъ псела ѿ расликѣ, и благѣдиханиѣ цветіе сбира мет, иисак сице, Филип Станиславѣ ѿд велике Бѣгаріе Бискупъ, сабра и свади ѿ раслики Гниги сбети ѿтци сабѣрни ѿви Абагар и хариса свѣиѣмѣ Нарѣдѣ Балгарскимѣ, да при себе нисѣиѣ, на местѣ силни мѣшти“. — Можеби Филипъ Станиславовъ не си е написалъ самъ тая похвала (иакѣ псела . . .) и тя е прибавка въ това промѣнено отъ издателя печатаръ Станаславово послесловие, въ което първоначално вписанитѣ владетели сж запазени, безъ да се обърне внимание на анахронизма (Ибрахимъ замѣстенъ въ 1648 отъ Мохамедъ IV), като при това погрѣшно е напечатана и годината на изданието 1601 вм. 1651. Въ полза на последната дата може да се изтъкне и фактътъ, че между решенията на събора въ Чипровецъ презъ 1841 и съдържанието на Абагаръ се забелжва явна връзка; то следва отъ тѣхъ, а тая зависимостъ се отрича, щомъ се приеме дата за изданието 6. V. 1641, защото съборътъ е станалъ сжщата година презъ августъ. Най-сетне може да се изтъкне и обстоятелството, че изборътъ на Станиславовъ, както е известно, е срещналъ силна съпротива отъ страна на Никополскитѣ католици, та никакъ не е чудно, че тъкмо по това време Станиславовъ, за да отбие нападкитѣ за бездейностъ, се е заловилъ за тая книжовна работа.

¹⁰⁾ За името „абгаръ“ сжщо сж изказвани различни мнения. Копитаръ писа: *En nomen talium tabularum: abagar, frustra queras in Russorum omnibus lexicis, sed est ab Abagaro seu Abgaro regulo, cujus etiam ad Christum epistolam etc. hic habes* (заб. на с. 46). Съ това обяснение се задоволява и Милетичъ (Мсб. кн. 19, с. 16). Петровски се запитва: „название Абгар не можеть-ли быть сопоставлено съ *abgatorium*, обозначаващимъ (споредъ *Ducange-Glossarium mediae et infimae Latinitatis*, 1687, I, с. 18—) не всегда *abecedarium*, но и вообще руководственныя сочинения въ сферѣ христiанскаго вѣрученiя“ (цит. ст. с. 9). Лескинъ, който привежда послесловието, пише: *Der Grund, weshalb in der letzteren (= Unterschrift) die ganze Zusammenstellung von Gebeten, wie man die Stelle nach dem Wortlaut verstehen muss, Abagar genannt wird, ist mir verborgen* — и прибавя въ забележка: *Vielleicht ist die Vermuthung des Bibliophilen im Slavjanskij Sbornik begründet, welcher an das mittellat. abgatoria, abgetorium erinnert. Dieses Wort wird bei Ducauge mit abecedarium, elementum cujuscunque scientiae erklärt und dabei gesagt: Formata videtur vox ex tribus prioribus literis alphabeti Graeci aut hebraici. Bei abagar erinnert man sich unwillkürlich der Ausdrücke azbukvar, azbukvica, azbukovnik, abecedar, bukvar u. s. w. (с. 520).* — Тия близки до истината тълкувания не задоволяватъ Попруженко, който ги отхвърля и предлага свое: Отъ А. Теодоровъ (Българитѣ католици въ Свищовско и тѣхната черковна борба... — въ „Лѣтопись на Бѣлг. книжно дружество“, II, София. 1902, отд. отпечатъкъ, с. 36) той взима сведението, че „еще въ настоящее время, въ мѣстности около села Трънчевица, разположеннаго на юго-западъ отъ Свищова нынѣ еще населеннаго павликианами, — носятъ чрезъ плечо различные талисманы (заклети муски), называя ихъ „абгаръ“. Въ индексѣ отреченныхъ книгъ отмѣчено было очень распространенное литературное произведение „Послание написано Ѡ абгара цѣлѣ кѣмъ нашему Іѣсусу христу“; произведение это „было обезображено апокрифическими дополненiями и носилось на шеѣ суевѣрными людьми“ (Н. Тихонравовъ — Памятники отреченной русской литературы, т. II м, 1863, с. 11). Это произведение... внесено Филиппомъ Станиславовымъ въ свой трудъ, а потому вслѣдствiе этого, а также вслѣдствiе того, что трудъ его имѣлъ назначенiе для ношенiя при себѣ — „на мѣстѣ силни мѣшти“ — название „абгаръ“ должно быть для насъ вполне понятно по своему происхождению. Филиппъ Станиславовъ такимъ образомъ, въ виду обычая павликианъ носить при себѣ въ качествѣ талисмановъ рукописные свитки, — пожелалъ пойти на встрѣчу этому обычаю и далъ печатное произведение, которое по удобству изданiя... а главное по своему содержанию, должно было безъ труда замѣнить употреблявшiяся для этого рукописи“ (цит. ст. с. 239).

Къмъ тия данни ще прибавимъ следното, заето отъ обширното изследване на Добшюцъ (*Texte und Untersuchungen zur Geschichte der Altchristlichen Literatur... Neue Folge. Dritter Band (der ganzen Reihe XVIII Band): Ernst von Dobschütz — Christusbilder—Untersuchungen zur Christlichen Legende... Lpz. 1899*): Zu Beginn des dritten Jahrhunderts trat Abgar IX bar Maïu, Fürst von Edessa (179—214, сирийски князь въ Месопотамия) zum Christentum über. Kurze Zeit darauf war sein kleines Land wohl ganz dem Christentum gewonnen. Es dauerte nicht lange, so bildete sich die Legende aus, welche das Christentum in Fürstenhaus und Volk von Edessa bis auf die Zeit Christi selber zurückführte (с. 102). Легендата се приписва при това вече на Abgar Ukamâ, съвременникъ на Христа — Abgar v. Ukamâ (der Schwarze) bar Maïu — царувалъ отъ 4 г. преди до 7 г. сл. Хр. и отново отъ 13—50 сл. Хр. Отъ сирийскитѣ извори легендата минава въ Евсевий, който я предава въ своята черковна история (с. 102). Споредъ легендата, Абгаръ пратилъ писмо до Исуса, съ което го молилъ да дойде при него и да го излѣкува, като заедно съ това изповѣдалъ своята вѣра въ него. Тая легенда въ различни редакции (Исусъ го излѣкувалъ като му пратилъ образа си на кърпа, съ която се избърсалъ, или пъкъ му пратилъ саморочно писмо и т. н.) е добила презъ срѣднитѣ вѣкове извънредно широко разпространение, което минава границитѣ имъ и стига до наши дни. Известни сж сирийски, гръцки, латински, нѣмски, френски, английски, славянски текстове на легендата, коптски (вж. August Haffner — Eine äthiopische Darstellung der Abgar-Legende— въ *Mittel, der Vorderasiatischen Gesellschaft*, 22, 1917 — *Orientalische Studien... Zwei-*

ter Band, Lpz, 1918, с. 245—251) и др. Историята на легендата е подробно описана у Добшюцъ, който сочи и литературата по въпроса (с. 158*—163*) — Въ развитието на легендата у византийците се явява отдѣлно предаване и разпространение на Абгаровото писмо къмъ 9-10 вѣкъ, като вече и на самото писмо се приписва чудодейната сила да лѣкува. То става амулетъ, ако има eine wunderbare, geheimnisvolle Versiegelung mit sieben mystischen Zeichen (тамъ, с. 124). Вѣрвало се, че който го носи „in Gericht, auf Reisen, auf See, in Frost, in Fieberhitze oder Fieberschauer, bei Ausschlag, Behexung, Eiterung oder Vergiftung“, der wird davon befreit werden — ein Zug, der dem Briefe in der praktischen Frömmigkeit wieder zu grossem Ansehen verhalf (с. 124—125). На западъ писмото сжщо добило широко разпространение, макаръ че било вписано като апокрифъ въ декрета на папа Гелазиусъ (— съборътъ отъ 494 при тоя папа причислява легендата къмъ апокрифитѣ: *epistola Iesu ad Abgarum* апокρυpha; *epistola Abgari ad Iesum* апокρυpha — Добшюцъ, с. 174* —); получило и характеръ на талисманъ. Es ist bemerkenswert, dass in den mannigfachen Übersetzungen der Legende in die nordischen Sprachen der „eigenhändige“ Brief Christi meist auch in lateinischen Wortlaut, d. h. nach der Vorstellung der Übersetzer in Original mitgeteilt wird. Bis in unser Jahrhundert hinein hat der Brief so eine Rolle als Phylakterion an den Thürpfosten englischer Bauernhäuser gespielt. (с. 179).

Възъ основа на изложеното е възможно едно достатъчно обяснение за названието „Абагаръ“. Книжката е наречена така въ послесловието по името на сирийския князь Абгаръ, чието писмо е помѣстено въ нея. Така сж се наричали и по-рано ржкописитѣ, съдържащи епистолията, придружена съ апокрифни молитви. Филипъ Станиславовъ е заварилъ вече съществуващото име и съ него е нареклъ молитвеника си. Той е знаелъ това име, понеже е произхождалъ отъ павликянитѣ, но то е било свързано у него и съ мисълта за срѣдновѣковнитѣ западни abgetorium'и и славянски азбуквари, които били не само буквари, но изобщо начални елементарни книги за религиозна поука. За Станиславовъ „Абагаръ“ е значило и едното и другото: и книжка съдържаща епистолията на Абгаръ и молитвеникъ отъ най-потрѣбни и прости молитви. Че епископътъ е ималъ предъ очи abgetorium'итѣ, за това ни подсеща и особената пагинация на молитвеника: първитѣ му три листа сж отбелѣзани а, в, г, а не а, б, в, или а, в, г, както бихме очаквали. На що се дължи тая особеностъ? Не е ли това гръцката пагинация (α, β, γ . . .) минала презъ латински букви (a, b, g), отдето се е получило името abgatorium, abgetorium? Или а, в, г, иде отъ „абагаръ“, или пъкъ по реда на латиницата е изпусната нашата буква в и отъ така полученитѣ три букви е стькмено името, за да съвпадне и съ това на царя. И въ единия и въ другия случай името на книгата е въ връзка съ буквитѣ, номериращи листоветѣ, а това значи — и съ по-раншитѣ така образувани имена abgetoria, азбуквари. А не е чудно, че въ посоченитѣ съвпадения е вложено отъ автора известно таинствено, кабалистично значение. Да не се забравя, че книгата е талисманъ.

И така отъ горното се вижда, че обясненията на Петровски и Лескинъ отъ една страна и тия на Попруженко отъ друга — не се изключватъ; правилното, пълното тълкуване на името „Абагаръ“ се извежда отъ еднитѣ и другитѣ.

¹¹⁾ *Ritual Rimski — Istomaccen slovinski po Bartolomeu Kassichiu Popu Bogoslovçu od Druxbae Jesusovae Penitenciru Apostolskomu. V Rumu — 1640; цитува се обикновено съ латинското заглавие, помѣстено на отдѣлна страница: Rituale Romanum. Urbani VIII Pont. Max. iussu editum illirica lingua. Romae. Ex Typographia Sac. Congreg. de Propag. Fide. MDCXL Superiorum Permissu.*

Bartuo Kašić oder, wie er sich selbst latinisierte, Cassius (1604), einer der fruchtbarsten illyrischen Schriftsteller, wo nicht der fruchtbarste unter allen. Er wurde ums Jahr 1570 auf der Insel Pago geboren und trat in seinem 20. Lebensjahre, also um 1590 in den Jesuiten-Orden. Als Presbyter wurde er zum Missionarius apostolicus für die Türkei ausersehen, und er bereiste dieses Land mehr als dreimal nach allen Richtungen hin, wobei er Gelegenheit hatte, die dort angesiedelten ragusanischen Handelsleute kennen zu lernen und mit ihnen enge Freundschaft zu schliessen. Nach seiner Rückkehr wurde

er Rector des Jesuiten-Collegiums zu Ragusa und hierauf auf des Papstes Urban VIII. geheiss Poenitentiarius zuerst Loreto, dann zu St Petrus in Rom. In der Dedication seines Rituals an den Papst 1640 nennt er sich selbst prope septuagenarium, und in diesem Altersjahre soll er eine Autobiographie lateinisch geschrieben haben, welche handschriftlich noch vorhanden ist. Er starb im J. 1650. Ausser seinen zahlreichen Illyrischen Schriften hatte er mehrere auch in der lateinischen Sprache verfasst und herausgegeben. — Paul Ios. Šafařík — Geschichte der Südslavischen Literatur ... Illyrisches und Kroatistisches Schriftthum. Prag 1865, с. 24—25.

Отъ горнигѣ редове за Кашичѣ може да се допусне, че той и Станиславовѣ лично сж се познавали. Кашичѣ билъ и управитель на Лоретското училище; и двамата сж били „апостолски мисионери“ въ Турция, имали сж една и сжща духовна длъжностъ. Кашичѣ три пѣти обиколилъ Турция, запозналъ се съ тамошнитѣ рагузски търговци и завързалъ тѣсно приятелство съ тѣхъ, билъ, както казва Апендини, тѣхенъ голѣмъ приятель (Fr. M. Appendini — Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de'Ragusei ... Ragusa 1803, т. II, с. 253). А това значи, че Кашичѣ ще е обиколилъ по-важнитѣ дубровнишки колонии въ Бѣлградъ, Русе, Силистра, Провадия, Одринъ, Прокупле, Новипазаръ и главната колония въ цѣла Турция — София (цит. съч. т. I, с. 230).

¹²⁾ Че Абгаръ е издаденъ отъ Конгрегацията за пропаганда на вѣрата — това не личи отъ самия текстъ, а отъ каталога на Пропагандата, дето е отбелѣзанъ: „Bulgari (подразбира се преди тава „книги“) — Stanislaron (вм. Станиславовѣ), Philippus, Episcopus Nicopolitanus. Preces quaedam sine anno, et in folio, ut ajunt aperto“ (вж. Kopitar, цит. кн. с. 45).

¹³⁾ Поради това, че, както видѣхме, въ тая пагинация липсва буквата в, Лескинъ предположи, че липсва и единъ листъ — трети — дори съгледа известна празнота следъ листъ в. Но така е не само въ Лайпцигския, а и въ другитѣ екземпляри. Липса нѣма; текстътъ следва непрекъснато отъ листъ в на листъ г (вж. Попруженко, с. 249). По-скоро известно прекъсване се забелязва следъ листъ г, който свършва: „šwkwldw tarpese gne“, а следниятъ листъ д почва: „Gwspwde šwliši mwlitwš mwš“ ...

¹⁴⁾ Очевидно, листы съ текстомъ на одной сторонѣ удобно сворачивались въ свитокъ и легко читались при развертываніи книги, которая должна была находиться на перевязи чрезъ плечо или въ карманѣ (Попруженко, с. 239).

¹⁵⁾ Попруженко попълни описанието отъ Петровски на правописа у Абгаръ като спомена само за ѣ въ надписитѣ (с. 256, заб.).

¹⁶⁾ Началнитѣ букви на всѣка молитва сж главни, по-голѣми отъ обикновенитѣ, черни, заемащи два реда; следващата буква е обикновена главна. Сжщото е и въ Ritual'a, само че тамъ началнитѣ букви сж червени (книгата е съ двучвѣтенъ печатъ). Когато следъ молитвата иде друга въ връзка съ първата, у Абгаръ виждаме напр. таково заглавие: „Следи дрѣга mwlitwa“, а у Ritual'a, съответно: Slijdi Zaklètwa, koùchie... (с. 406).

¹⁷⁾ Ср. Петровски, с. 3. Кузмински добавя, че съ тоя шрифтъ се печатали само книгитѣ на католишката пропаганда (цит. ст. с. 303).

¹⁸⁾ Вж. Попруженко, с. 248.

¹⁹⁾ Ето примеръ за езика, на който по това време сж писали българскитѣ католици — едно тѣхно писмо отъ 16. XII. 1648, съ което искатъ отъ Римъ да бѣде избранъ за Никополски епископъ Франческо Сомировичъ, а не Филипъ Станиславовъ: Призвизнена и припчтвана гwспwдw. Бѣшн се пwвратиw wтац фра Петар из свети град, кога сѣ били пwслали к вами присветли гwспwдин архибискѣп swфиски, и наш wрдинариw, кwi е човекъ вреданъ прид Бwгwм и нарwдwм, иwще прид истимъ невернимъ, и wстали wци наши, за п. w. фра франчешка Сwмировиѣна, да би га учиниw свети wтац папа бискѣпа за wни нwви карстиене илити павлиѣане, кwiехъ сѣ наши прелати и wстали wци привели на светѣ верѣ катwличкѣ, и на пwзнание намесника бwжиега на земѣли, hнихнимъ трѣдwмъ и двѣрwмъ приликwмъ а нашомъ пwмwћи кwликw прид нашомъ гwспwдwмъ, twликw динарwмъ. и tw негwвwримw да се фалимw, зашчъ пwдwбрw [знаду] ваша припчтwвана и

языка XVII вѣка" (с. 4). Както и Теодоровъ спомена, нѣма защо да се допуща готовъ сръбски текстъ; и тамъ дето го има, Станиславовъ го архайзува. Не може сжщо да се сочи молитвеника като образец на книжовния бѣлг. езикъ отъ 17 вѣкъ (Милетичъ, Мсб. 19, с. 16. Заб.), понеже такъвъ книжовенъ, установенъ езикъ по това време у насъ нѣма, а не е молитвеникътъ образецъ и на говоримия езикъ, отъ който е силно повлиянъ и който намираме въ дамаскинитѣ. Езикътъ на Абагаръ, както казахъ, е смѣсь отъ книжовенъ сръднобългарски, новъ хърватски и български. По п р у ж е н к о, като говори за разпространението у насъ на хърватския езикъ, пише: „Филиппъ Станиславовъ для своего Абагара воспользовался именно этимъ книжнымъ языкомъ, но при этомъ не забылъ, что его книга по преимуществу должна обращаться среди болгарской массы, а потому позаботился внести въ нее нѣкоторую долю болгаризмовъ" (с. 256).

24). Ето едно отъ италиянскитѣ писма на Филипъ Стмиславовъ, писано отъ родното му село Орѣше на 3, VIII. 1636 до Конгрегацията: . . . Già ho scritto alla congregazione li errori et ceremonie, che fanno li nostri Paulinisti nelle loro chiese et tempi . . . e di più ho scritto, d'onde trahono l'origine secondo li loro detti, dicendo che loro hanno origine da Romani et che 15 epistole sono cavate dal mare di Moto . . . quale sia questo mare, fo non lo so, ma questo mare al mio guidizio loro pigliano per terra; et dicono ancora li quatro evangeli sono stati cavate dalla città di Roma e il cavò il re Silivich chiamato, il qualle re erà, dicono, loro tanto bono christiano che convertì quasi tutto il mundo alla fede romana; et più si chiamano romani e di più papisti et non cognoscono altro per pastore se non il papa; ma tengono tal falsa opinione, che dicono, quando li diciamo: noi siamo stati a Roma et abbiamo visto il Papa, et loro rispondono dicendo, che nissuno po vedere il papa, perchè e tanto lontano, che vivesse 100 anni et havesse le ali, che volasse per 100 anni, allora vedrebbe il papa . . . (Acta, с. 42). Това писмо е използвано тукъ Вж. Станиславилов писма още въ Acta на с. 190—192, 259—266, сжщо Милевъ, цит. кн. с. 190—191.

25). Отъ помѣстїя у Тихонравовъ текстъ (отъ 16—17 в.) на тоя апокрифъ се вижда, че Станиславовъ се е ползувалъ отъ него свободно, ако, разбира се, не е ималъ друга редакция, отъ която да е преписалъ точно имената. Изоставено е началото за знаменїята и се почва направо съ имената на Господа. У Тихонравовъ: **Ѣ** сѣ ѡмена гѣмъ числомъ. ѡк. да ѣ ѡ ѡмѣ ѡ носить с собою чѣно **Ѧ** всака заа ѡзвѣаенъ бѣдѣ. Бл҃гость. снла слово. животъ. мѣтъ. люба. мѣротъ. шестирѣ. пѣдократоръ. паракантъ. свѣтъ. трапеза. пѣтырѣ. вѣча. цѣкътъ. каменъ. пѣтъ домъ. риза. ѡснованїе. глава. чистъ. жнѣ. вѣка ѡстина. сѣ чѣскы. ѣманѣ. начатокъ. прѣворожѣнны. месѣа. ѡцѣ. творецъ. саваѡвъ. кирѡ. стѣмъ дѣхъ. мѣрдѣ. заступнѣ. кожда. сѣнце. хѣ исцѣлитель бѣѡутроены. мѣтѣмъ. прѣвѣны. ѡанаѡствъ. создате. ѡгнѣ. лѣѣ. тѣцѣ. шраз. слава. ѡзѣ ѣсмы ѡже ѣсмы. прѣда. ѡстѣникъ. ѣста. ѡстина. радость. начѣникъ. ѣлѣ. ѡбѣрѣ. прѣкъ. дѣрѣ. вѣчны. ѡпраѣданне. вѣ. трѣца неразѣланма. цѣмъ на всѣмъ цѣмъ. (цит. кн. т. II, стр. 339—340). Тукъ следватъ обясненїя на имената, а Станиславовъ прибавя: „Господи Исѣкарѣе пѣмѣмъ равѣ вѣжнѣ и исцѣли енѣ ѡд недѣги не ннѣ“. Липсва у Станиславовъ само мѣто, а не както Попруженко отбѣлѣзва: „камень, путь, домъ, риза“ (цит. ст. с. 240). — Следъ обяснението на имената у Тихонравовъ четемъ: **Ѣ** сѣи ѡмена прѣстѣмъ бѣѣ. числомъ. ѡк. Купина. жезлъ. корѣнь. земаа. сѣаа. ѡгъ. каменъ. маслина. кнѣтъ. прѣстѣль. дѣрѣ. енѣ. мѣн. носла. ѡдрѣ. свѣтокъ. кнѣга. клѣш. дѣаа. прѣрѣнца. цѣрѣца. ѡскрѣнаа. нѣвѣста. сестра. вѣртогрѣ. дѣшн. ѡвѣрѣченна. ѡблѣкъ. зреннѣ. ѡлектрѣ. нѣѣ. костѣ. западъ. солнце. грѣ. пѣнѣствъ. мѣсто. рѣно. жѣна. вѣжна. марѣа. пѣданаса. вѣахѣрна ѡвѣса. кадѣиѡвѣса. ѣпискѣйс. кардѣнѣастѣзѣса. гора гѣмъ. свѣшѣа нѣвѣснма. злата. кадѣнѣнца. прѣчѣтаа. бѣзмѣжнаа. ѡстина. Бѣа. пѣлоко. вѣговонна. цѣкътъ нѣвѣѣдаѣмъ. сѣаа стѣмъ. скрѣжалаа заѣкъта. рай. тѣмѣнѣ. крѣ. ѡзмѣна. хѣрѣгѣн цѣтѣна. прѣстѣ хѣрѣвѣмъскѣнъ. трапеза стѣмъа. бѣпрѣѣмѣнца. ѡстѣннѣ чѣвѣѣ. сѣнѣ сѣаа. вторѣ. домъ вѣжнѣ. жѣвѣѣннѣ. рѣка. рѣдъ в немъ помѣзанѣа миро. сѣѣннѣнѣ жезлъ. багрѣнца цѣва тѣѣ рѣн с намѣ вѣ. (II, с. 341). Следватъ обясненїя на имената, изоставени (обясненїята) отъ Станиславовъ.

26). Станиславовъ се е ползувалъ отъ славянска редакция на писмото, каквато виждаме у Тихонравовъ, което се доказва както отъ съпоставянето на текста у Аба-

гарь и у Тихонравовъ, така и отъ факта, че въ молитвеника сжщо е фиксирана продължителността на Абгаровото боледуване — 6 години —, а тоя опредѣленъ срокъ се срѣща само въ славянскитѣ редакции на легендата и произхожда, по объяснението на Добшюцъ, отъ невѣрно четене на гръцкия текстъ: *κατακείμενος ἔξ ἑτῆ* ist aus *κατακείμενος ἑξέσθῃ* verlesen (цит. кн. с. 129; за славянскитѣ преводи вж. тамъ с. 203* сл. и 230* сл.; Ст. Новаковић — Историја српске књижевности . . ., Београд, 1871, с. 103). — Началото на епистолията въ молитвеника: „Абагар цар, кнз ѿ денскаго града“ . . ., което липсва у Тихонравовъ, се чете у Евсевий: „Ἀβγαρος τοπάρχης Ἐδέσσης Ἰησοῦ σοτήρι ἀγαθῷ ἀνασχέντι ἐν τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν — (Лескинъ, цит. ст. с. 520; тамъ и цѣлиятъ гръцки текстъ на епистолията по Евсевий, с. 521). У Тихонравовъ посланието започва съ разказа за изпратения отъ царъ Абгаръ живописецъ, който да намѣри Христа, да нарисува образа му и т. н.. Следъ като се излѣкувалъ Абгаръ . . . послѣ ко ѿясн с молѣнѣмъ, слышано ми бы ѿ тобѣ гн̄. и ѿ твоѣ целѣбъ бывающѣ тобою гн̄. ꙗко ты безъ колѣхованѣа, и безъ зѣлаѣа и даши гл̄сѣѣ единныма. хромыѣ ходити глаголюхъ слышати. прокаженныя ѿчищаши. нечѣтыа дхъ ѿгоняши словѣ и долгомоучимыа колезни. исцѣляши кровоточникоуѣ. прикоснухъшисѣа ризѣ твоѣ исцѣляаѣ еси. и мртвыа вѣскрѣсѣа еси. та всѣа слышѣа ѿ тобѣ гн̄. и разоумѣхъ ко срѣци скобѣ. ꙗко ты еси ѿ двою единъ. и ты еси бѣ единъ сошедши с небс. нан сѣѣ бжїи еси творѣѣи тако, того рѣн мѣю ти сѣ гн̄, и мѣа ти сѣ дѣю. прїити дш мене не ѿторци ми сѣ. да и моукоуѣ ю ѿмамъ исцѣляши ми, ꙗко и сѣ слышѣа гн̄. ꙗко жидове роуцѣуѣ на тебе и хотѣа тѣа оубити, естѣ же оу мене гра малѣ едѣ, чѣѣ кротостїю, и то докѣтѣа нѣа, исцѣлѣти мѣа повѣа гн̄ бѣ мѣи“ (т. II. с. 13). Следва у Тихонравовъ и отговорътъ на Исуса до царя и наставление, какъ да се носи посланието, та да пази и лѣкува; а у Станиславовъ — оригинално поучение.

27). Краятъ на молитвата се сравнява съ следната частъ отъ литаниитѣ на Ritual'a: . . .
Dà sřima dobrocinçem nasscim vijkuvicna dobrà vratise . . . Dà duscae nasscae, bratyaе nasscae, rodyàkà, i dobrocinaçà nasschih od vijcnoga osudyenya izmaknese (с. 94),

28). Елементи за тая компиляция въ Ritual'a на с. 94—97.

29). Въ Ritual'a има цѣлъ отдѣлъ молитви Nacin za priporucenye dusscae. — Prijimi Gospodine, slugu tvoga ù mįsto sforyae uffanae spassenosti od millosardya tvoga. Odg (ovor). Amen. Oslobodi Gospodine duscu slughe tvoga izasfijh poghinutya pakglennijh: i iza zanciçà od muká, i izasfijh tugovanyà. — Oslobodi, Gospodine, duscu slughe tvoga, kakonosì oslobodio Enoka, i Iliu od opchienskæ smarti sfijtovnae. — Oslobodi, Gospodine, duscu slughe tvoga, kakonosì oslobodio Noa od potoppa. — Oslobodi Gospodine duscu slughe tvoga, kakonosì oslobodio Abrahama iz Vra Kaldeyskoga — и т. н. за Иовъ, Исакъ, Лотъ, Моисей, Даниель, Тритѣ младенци, Сузана, Давидъ, Петъръ и Павелъ, Преблагена Текла — както сж тѣ освободени, така да се освободи и „тоя твой слуга“ (с. 120—121). Сжщитѣ имена се изброяватъ у Абагаръ. — „Въ данномъ случаѣ Ф. Станиславовъ пользовался оригиналомъ своимъ гораздо свободнѣе (П о п р у ж е н к о, цит. ст., с. 249).

30). Blagossov od Pùtnika odhodècchih — въ Ritual'a, с. 258—260.

31). Occe nasc, koyisi nà nebesijh. Sfetise Imme tvoje Pridi kraglietvo tvoje. Buddi voglia, kako nà nebu, tako nà zemgli. Kruh nasc sfakdagni daynam danas. I odpusti nam dughe nassce, kakono i mij adpusctamo duxnikom nasscim. I ne uvedi nàs ù napast: nego nas oslobodi odazlà. Amen (Ritual, с. 14).

32). Въ Ritual'a: Psallam 148 — Hvalite Gospodina s'nebesà: hvalitega nà visegnih. (Новъ редъ). Hvalite sfi Angeli gnegovvi: hvalitèga sfæ kripposti gnegovvae. Hvalitega sìnçe, imissecinna: hvalitega sfæ zviedzæ, i sfijtlost. Hvalitega nebesa od nebesà: ivoddæ sfæ, koyæ varh nà nebesa yesù, hvalilæ Imme Gospodinovo. Yèreye on rekàò, i ucinillasuse: onye zapoviddio, i stvorillasuse. Ustanovithioihye, i ù vijke, i ù vijk vijka: zapovvidye stavvio, i nechie mimoycchi. Hvàlite Gospodina izazemgliaе zmayi, i sfæ dubinae. Ogagn, graddi, snijgh, mraz, duh od gromovina: koya cinè rijc gnegovvu. Goræ, i sfæ glaviççæ: daerva pladovitta, i sfi cedri. Xivinae, i sfakolika skotya: zmiyaе, i ptiççæ pernatte Kragli od zemgliaе, i sfi pùçi: poglaviçe, i sfi sùdçi od zemgliaе. Mladicchi, i dievçi, starçi s'mlayhimi hvalilì Imme Gospodinovo: yere izvisseno yest Imme gnegà samoga;

Spovijdanye gnegovvo varch nebbila, i zemgliae i uzvisioye roog puka sfoga. Pissan sfima sfetima gnegovijm: sinovom Izraèlovim, puku priblixaŭčhiemuse k'gnemù. (с. 224—225), По тоя псаломъ и по подобната молитва въ Ritual'a на с. 236—238, сжщо на с. 353—354, е съставена въпросната молитва въ Абагаръ.

³³). Въ Ritual'a: Tebè Bogga hvàlìmo: tebe Gospodina spoudamo: (новъ редъ) Tebè vijcnoga Oçça sfà zèmgliа pocituye Tebbi sfi Angeli tebbi nebesà, i sfae kolikae vlasti: Tebbi Kerubini, i Serafini nepristàglim glasom vapiyu. Sfèti, Sfèti, Sfèti Gospodin Boog Sabaoth od Vòiska. Punnasu nebesà, i zèmgliа Velicanstva slavvae tuoyae: Tebè slavni od Apòstola Kor. Tebè od Proròkù pohvaglivvì bròy. Tebè od Muccenika pob'jgliena hlàvi vòyska. Tebè pò okolliscu od zemàglia Sfèta Çaerqva spovijda. Oçà neizmìrna Velicànstva. Postovànoga Sijna tvoga pràvoga, i yedinoga. Sfètoga yoscter utisscitteglia Duha. Tij Kragliu od slavvae Isùkarste. Tij Oçça vikuvijeni Sijn yesi. Tij zà osloboditti, ùzimaŭucchi clovicànstvo, nìjsise uzboyao utrobbae Divicanskae. Tijsi, pridobivsci ostanna od smarti, otvorio viruyùcchima kraglietstva nebéska. Tij uz desnu Boxyu sidijse ù slavvi Occinoy. Sudaç, virruyemo, dà immasc dòycchi. Tebè dakle mollìmo: pomozì slùghe tvoyè, koyèsi vrijdnom kaervi odkùpio. Vijcnom slavvom sà Sfetimi tvoimi nàscijni nadàriti. Sahràagnena uciniy puka tvoga Gospodine: i blagossov didinu tvoyù. I vladay gnih: i uzdvighni gnih ù vijke. U sfakke dnevvì blagossvgliamo tebè. I hvàlìmo Imme tvoye ù vijk, i ù vijk vieka. Dostoyse Gospodine ù dān ovij, bez grijha nas zacùvati. Pomilluy nās Gospodine, pomilluy nās. Uciijnillose millosaerdye tvoyè varh nās Gospodine, kakonosmo uffali ù tebè. U tebè Gospodine uffah: nèchiuse smèsti ù vijke. (с. 328—330; сжщо с. 346—347).

³⁴). Uzvelicci dussa moyà Gospodina. (новъ редъ) I uzradovase duh moy ù Boggu spasitelstvu momu. Yereye pogledao nà podnixèstvo rabae sfoyae: Evvo bo iz ovega blaxenuchie mene govorritti sfà porodyenya. Yereye ucinio menni velicka, koyiye mogucchi: f sfeto imme gnegovvo. I millosardye gnegovvo od porodda ù porodde: boyechimse gnega. Ucinioye moguchstvo ù desniçci sfoyoy: razparssaoye oholle pamètyu saerça sfoga. Dvighnuoye moguchie iza siddiscta: i uzvisioye podnixene. Lacneye napunnio dobarà: à bogattheye ostavvio prazne. Primioye Izraela slugu sfoga: spomenuvscise od millosàrdya sfoga. Kakonoye govorio Oçcem nascima: Abrahamu, i simmenu gnegovvu ù vjjke (Ritual — с. 171).

³⁵). Тая молитва се състои отъ кжса молба за общо здраве по подобие на № 24 и обръщане къмъ редица светци и светци, които сж заети отъ нѣкой кирилски паметникъ и отъ изброенитѣ въ Ritual'a на с. 91 сл. и с. 116 сл. — „Въ этой молитвѣ повторяется известная ошибка въ переводѣ Новаго Завета: „и якоб Алфеи, килекеш“ . . . (Петровски, цит. ст. с. 8). — Между светичитѣ и мченичитѣ се споменува и първомченикъ Стефанъ като застъпникъ и пазитель на българската земя.

³⁶). По подобие на молитвитѣ и заклеванята на Muccene od hudobae въ Ritual'a с. 356 сл.

³⁷). Петровски пише: соотвѣтствуютъ извѣстнымъ лживымъ молитвамъ, приводимымъ въ изданіи Тихонравова, но оканчивается тамъ, гдѣ у Тихонравова читаемъ: „ты бо еси Господи плачь мироносицамъ на радость приложивый“ . . . Это выраженіе въ нашемъ текстѣ замѣнено инымъ: „заштѣ тибѣ иеси прелѣжител, пецалими и мирѣнѣсац, радѣст и веселие, и цлѣвекѣмъ ÷тешение, тебе васда хфала, дика, цеаст, и пѣстене ва веке векемъ Амин“ (с. 8). — У Тихонравовъ: Мо іѡа̄ зааѣ ѡ всѣ̄мъ оудѣ. — Гѣ̄ прістѣ̄ ѡ̄че̄ всемоганъ кѣчнѣ̄мъ бѣ̄. ѡ̄жени недоӯгъ̄ ѣ̄ всакоӯ кола̄зѣ̄мъ ѡ̄ чѣ̄ка сего̄ ѡ̄ рака̄ твоѣ̄го̄ сѣ̄. ѣ̄мрѣ̄. ѡ̄ гла̄вы. ѡ̄ вл̄асѣ̄. ѡ̄ тѣ̄мѣ̄ни. ѡ̄ моз̄га. ѡ̄ а̄нца. ѡ̄ з̄чѣ̄ю. ѡ̄ оӯш̄н̄ю. ѡ̄ оӯст̄я. ѡ̄ зѡ̄убѡ̄въ. ѡ̄ горла̄ ѡ̄ ш̄ла̄. ѡ̄ пер̄си. ѡ̄ плеч̄ю. ѡ̄ хр̄еп̄та. ѡ̄ р̄екр̄ъ. ѡ̄ с̄р̄ца. ѡ̄ оӯтроб̄ы. ѡ̄ сил̄ез̄на. ѡ̄ бѡ̄коб̄. ѡ̄ тѡ̄ӯгѡ̄у. ѡ̄ роӯкоӯ. ѡ̄ мыш̄ц̄ю. ѡ̄ локтѡ̄у. ѡ̄ пазѡ̄ухѡ̄у. ѡ̄ дл̄ан̄ю. ѡ̄ бѣ̄дрѡ̄у. ѡ̄ д̄ым̄ью. ѡ̄ ногѡ̄у. ѡ̄ стѣ̄гноӯ. ѡ̄ лы̄сто̄к̄ъ. ѡ̄ гла̄з̄ноӯ. ѡ̄ членѡ̄к̄ъ. ѡ̄ пач̄елѡ̄к̄ъ. ѡ̄ ногот̄ъ. ѡ̄ ж̄ил̄ъ. ѡ̄ ж̄ил̄нцѡ̄. в̄н̄к̄̄-оудѡ̄у ѣ̄ в̄нѡ̄утр̄ь̄юдоӯ. ѣ̄ ѡ̄ всѣ̄мъ оудѡ̄въ̄ б̄го̄. ѣ̄ вс̄его̄ с̄ъ̄к̄р̄шен̄іа̄ б̄го̄. ѣ̄ стѡ̄г̄ ст̄ѡ̄г̄ ѣ̄м̄ъ да̄ д̄ѣ̄т̄са̄ ѣ̄ нем̄ъ, по̄ тво̄ѣ̄м̄ӯ ч̄а̄ко̄лю̄б̄ю̄, ѡ̄мин̄ гѣ̄ ѡ̄ н̄го̄ вс̄ако̄ на̄пр̄асно̄ в̄ре̄жен̄іе. ѣ̄ да̄ж̄ъ̄ б̄моӯ сво̄ю̄ д̄ер̄ж̄ан̄ю̄ю̄ ц̄ѣ̄лоӯ. да̄ в̄л̄г̄т̄ъ̄ т̄ѣ̄б̄ъ̄ в̄оз̄да̄ст̄ъ̄ д̄ѣ̄лан̄іа̄ р̄а̄̄ б̄д̄н̄ноч̄а̄да̄го̄ с̄н̄а̄ тво̄ѣ̄го̄. г̄ъ̄ на̄ш̄н̄го̄ і̄с̄ х̄ъ̄ то̄й̄ бо̄ б̄ст̄ъ̄ н̄на̄к̄н̄етӣ про̄гон̄н̄те. ѣ̄ на̄пад̄н̄і̄ем̄ъ̄ ѣ̄з̄б̄а̄к̄н̄т̄ель. ѣ̄ с̄в̄ѣ̄щ̄н̄н̄м̄ъ̄ х̄ран̄н̄т̄ель. пр̄н̄е̄к̄га̄ю̄щ̄н̄м̄ъ̄

к нему хранилѣ и заступникѣ (т. II, с. 357—358). — Сжата молитва въ друга редакция отъ 17 в. (както я споменува Петровски) у Тихонравовъ, т. II, с. 358—359, съответствува (безъ края) на дадената у Абагаръ.

³⁸). Попруженко посочи, че отъ тукъ сж заети № 7, 8, 15, 17—20, но близкото сравняване между Ritual'a и Абагаръ открива произхода и на други молитви у последния, както това е посочено въ горнитѣ бележки. Сравняванията съ текстоветѣ у Тихонравовъ сж дадени отъ Лескинъ и Петровски, който посочи и две заемки отъ Ritual'a.

³⁹). „Намъ неизвѣстно — продължава Попруженко — въ какой редакціи читали павликіане и богомилы молитву „Отче нашъ“; очень можетъ быть, что Филиппъ Станиславовъ въ своемъ Абагарѣ передаетъ намъ ея текстъ въ такомъ видѣ, въ какомъ она скорѣе всего удовлетворяла новообращенныхъ католиковъ“ (с. 252—253). — Молитвата, както видѣхме, навѣрно е заета отъ Ritual'a, като неволно е изпусната молбата: „Да приидетъ царствие Твое“.

⁴⁰). *Nemo audeat libros haereticorum in indice Romano prohibitos, vel scripta schismaticorum corrupta legere, vel penes se retinere, sub poenis in edicto sanctae inquisitionis contentis. Qui vero ad convincendos schismaticos, vel haereticos Paulianistas, eorum libris ac scriptis uti voluerit: licentiam nostram, vel nostri vicarii generalis, ad hunc effectum in scriptis prius obtineat* (Acta, c. 117).

⁴¹). Попруженко: „Павликіане такъ же, какъ и богомилы, относились отрицательно къ браку, считая учрежденія его дѣломъ дьявола и признавая самое зачатіе въ чревѣ жены — *сѣдѣлованіемъ сатанинѣ* — (— Синодикъ царя Бориса, Одеса 1899, с. 79—). Филиппу Станиславу, конечно, такой взглядъ обращаемихъ имъ въ католичество еретиковъ не могъ казаться допустимымъ, а потому онъ счелъ нужнымъ въ своемъ Абагарѣ помѣстить выше приведенную молитву, которой онъ хотѣлъ показать, что состоящіе въ бракѣ или брачующіеся — не представляютъ собой людей, отверженныхъ и незаслуживающихъ церковнаго покровительства; напротивъ, — священнику предоставляется молиться объ избавленіи ихъ отъ всякихъ чаръ. — Слѣдовательно эта молитва явилась въ Абагарѣ однимъ изъ пунктовъ, предусматривающихъ еретическое (павликіанское) вѣроученіе“ (с. 251).

⁴²). Авторътъ не разбира правильно текста: Станиславовъ не нарича архиереитѣ „ключъ Петровъ“ и „мечъ или сабля Павлова“, а пита архиереитѣ, кжде имъ е Петровиятъ ключъ и мечтъ или сабята Павлова, които сж проклетисването, анатемосването. Така превежда и Б. Ангеловъ, цит. кн. с. 588.

⁴³). Като изтъква цельта на събора и длѣжноститѣ на духовенството за спасение на християнитѣ, еп. Петъръ Леодатъ кава: *Nobis etenim commissa est cura, et provisio hujus ponderosi negotij; nobis concreditae sunt Christi oviculae* (Ioan. 18, 17), *nos reposituri sumus rationem villicationis nostrae, dilectissimi consacerdotes; nos audituri sumus illam lacrimabilem ac tremendam vocem prophetae clamantis: Vae pastoribus, qui pascebant semetipsos; nonne greges a pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit, non consolidastis, et quod aegrotum, non sanastis, quod confractum est, non alligastis, et quod abiectum est, non reduxistis, et quod perierat, non quaesistis etc.* Et dispersae sunt oves meae, eo quod non esset pastor, et factae sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersae sunt. Et illam aliam (Jerem. 23, 1). *Vae pastoribus, qui disperdunt, et dilacerant gregem pascuae meae. Audite nunc quaeso Divum Hieronymum, ecclesiae doctorem, coronam nationis nostrae, quid ipse de nobis fatetur? Grandis (inquit) dignitas sacerdotum, sed grandis ruina, si peccant. Laetamur ad ascensum sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti moeroris de sublimioribus corruisse: nec enim solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur donis, et nequaquam sumus de eorum salute solliciti* (in Ezech. lib. 2). *Haec ille* (Acta, c. 114).

⁴⁴⁾ По въпроса за началото на новобългарската литература и азъ не сподѣлямъ изказаното мнение отъ Б. Цоневъ (Новобългарска писменостъ преди Паисия — въ „Бълг. Преглед“ г. I (1894), кн. 8, с. 80 сл.), който поставя домаскинитѣ, поради новобългарския езикъ въ тѣхъ, като паметници на новата ни литература. Въ историята на литературата изобщо дѣлението на стара и нова не се прави по езиковъ принципъ.

⁴⁵⁾ Българскиятъ произходъ на Станиславовъ е бивалъ по-рано оспорванъ главно поради смѣсенія езикъ на Абагаръ, а до известна степенъ навѣрно и поради бурния животъ на епископа, комуто, както се знае, е била отнета епископията. Копитаръ предположи, че Станиславовъ е грѣкъ; като привежда заглавието на „Снѣ имена Гвспѣдинъ“, той пише: *Esse puto plusquam satis ad sognoscendum graeculi ridicule corrumpentis linguam bulgaricam ingenium ἀγροτικόν* (цит. кн. с. 46). Теодоровъ писа: „Родътъ на тоя нашъ книжовникъ е неизвестенъ; ала може за вѣрно да се мисли, че той е билъ чужденецъ. Затуй, че въ неговата книжка често стои печатано н. пр. **ц** или **с** вмѣсто наше **ч** или **з** — както и досега се чуе подобна замѣна у гърци, кога говорятъ български, Копитаръ прогласи Станиславова за грѣкъ; той му приписа и нетолкова почтеното качество на човѣкъ измамникъ, понеже е помѣстилъ въ Абагара си всѣкакви апокрифни молитви за помощ на суевѣрцитѣ при различни случаи“ (Книгописъ, с. 150). — Излишно е, разбира се, да се привеждатъ още веднѣжъ съображенията, по които тия мнения трѣба да се отхвърлятъ. Следъ даннитѣ, намиращи се въ Аста и изследванията на Л. Милетичъ и Н. Милевъ за Станиславовъ трѣбва да се каже, че е билъ не само българинъ, но — единъ забележителенъ българинъ за своето време.

Къмъ текста

Стр.

315¹: 6 р. Цаетни — чети Цаестни.

21 р. Нацетѣк — *начетѣкъ, у Тихонр. начатокъ (II, с. 339).

315²: 3 р. Рѣк — *рѣкъ, у Тихонр. прѣкъ (II, 340).

14 р. Скригна = *скрина . . . = арка, кивотъ; у Тихонр. искрѣнна (преди това: цѣца . . . II, 341).

31 р. Ъзрѣще = зв. п. *оузрѣкъ = причина.

34 р. Раздумѣтужниемъ—своеобразно съчетание; „на тѣгуващитѣ въ размисль“ (?).

39 р. Вж. превода на епистолията у Б. Ангеловъ, цит. кн. с. 585—588.

43 р. Следъ „данъ“ Петровски допълня: „и нѣштъ“ (цит. ст. заб. с. 9) по аналогия на: „Бдите и молете се дан и ноцъ“; сжщо Теодоровъ (Книгописъ, с. 152) и Б. Ангеловъ (цит. кн. с. 585).

316¹: 5 р. ѿтѣмѣ лѣтѣ = шеста година.

6 р. Намѣлиутиса = На мѣлиу ти сѣ, дето „на“ = *нѣ (Петровски, с. 9., Б. Ангеловъ, с. 585); дану у Тихонр.: того рѣн мѣю ти сѣ гѣ, и мѣнѣ ти сѣ дѣю. принти дѣ мене не ѿторѣци . . . (II, с. 13) — и въ двата случая неясно.

17 р. Целбах — отъ *цѣлъба; Тихонр. целба* (II, 13).

22 р. Слеки — отъ *слѣкъ = гърбавъ.

316²: 13 р. Слива квситра. — Вж. Б. Ангеловъ, с. 586: да лѣе куршумъ. Вж. . . . ангѣше ѿловѣ... кой лѣютъ ѿхѣвѣ (В. Н. Мочульскій, цит. кн., с. 16, 22).

17 р. Кугвари — кугварѣ (Петровски, заб. с. 10).

18—19 р. Ни смашкъм главѣм хѣдещи, — нито ония жени, които ходятъ съ остргани коси (Б. Ангеловъ, с. 586).

316²: 22—23 р. Ни кѡи живинѡм хѡдену и грѣшу — нито които грѣшатъ съ животни (Ангеловъ, с. 587).

44 р. Сувакиѡа = сѹва киѡа = всички (нѣща), които . . .

48—49 р. Да на свѣт небридех грѣха неби имали = понеже дойдохъ въ тоя свѣтъ, за да нѣма и най-малкъ грѣхъ; а не както е у Ангеловъ: „Ако не бихъ дошълъ на свѣта, не биха имали грѣхъ“ (с. 587).

317¹: 32 р. Цѣма — навѣрно 3 л. ед. ч. сег. вр., образувано по итал. гл. gemere (и латински) охкамъ, страдамъ или чемеръ — хърв. čemerati, čemerati = мѣча се, душа се, злопотя . . .

318¹: 6 р. Пѡрѡденне — нав. пѡрѡсѣннѣ.

11 р. Несклади — неуредици.

31 р. Ѡд Сѡтѡне преварени — завладени отъ Сатаната.

38 р. Пѡснадѹт — нав. пѡснанѹт — познаять.

43 р. И скѡрепе — нав. нскѡрѣнѣ.

319¹: 1 р. Незанасну — нав. ненаситна; хърв. zajaziti = ersättigen, saturare.

320²: 2 р. Пѡхрисалси — отъ *хрѣзма (гр.) = миро; *пѡхрѣзмѣти = миропомазвамъ.

11 р. Дасвакиѡга — нав. диавѡлскѡга; зѡвѣнѡга — нав. зѡвѣнѡга.

15 р. Алѣти = aliti (хърв.) или.

33 р. Харизатим = харизати им.

321¹: 7 р. Детикна — вм. детѣгна — деца.

8 р. Не надѣѡга — не само на . . .

322²: 27 р. Уфамѡ — надѣваме се.

35—36 р. Крѡцине — у Rit.: podnixéstvo = зла участь.

43 р. Сѡѡрил — у Rit.: govorio — говорилъ.

324¹: 33—34 р. Ѡд све худа — у Тихонр.: Ѡ всѣ^ѡ оѹдѣ (II, с. 358).

324²: 9—10 р. Ѡд цеаланѡувѡ — у Тихонр.: Ѡ члѡвѣкѣ (тамъ).

14—15 р. И свани, и ва терни = външни и вътрѣшни; у Тихонр.: вѣкѣ оѹдѡѹ и^ѡ вѡѹтрѣюдѡѹ (тамъ).

33 р. Сѡѡрни — отнася се къмъ Отци, а не къмъ Абагаръ, както превежда Ангеловъ (тоя сборенъ Абагаръ . . . с. 588).

Въ тая пагинация: стр. 315 и 316 = стр. а¹²³⁴ (4 колони); стр. 317 и 318 = стр. б¹²³⁴ (4 колони) и т. н.

Инициалитѣ въ последния редъ се четатъ: Молете Бога За Мене Грѣшния (вж. Теодоровъ — Книгописъ, с. 156, Ангеловъ, с. 588; а у Копитаръ: Ora Deum pro te peccatore, с. 46).

ПРИЛОЖЕНИЯ

Табл. I.

41

45

52

47

51

50

46

54

55

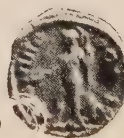
59

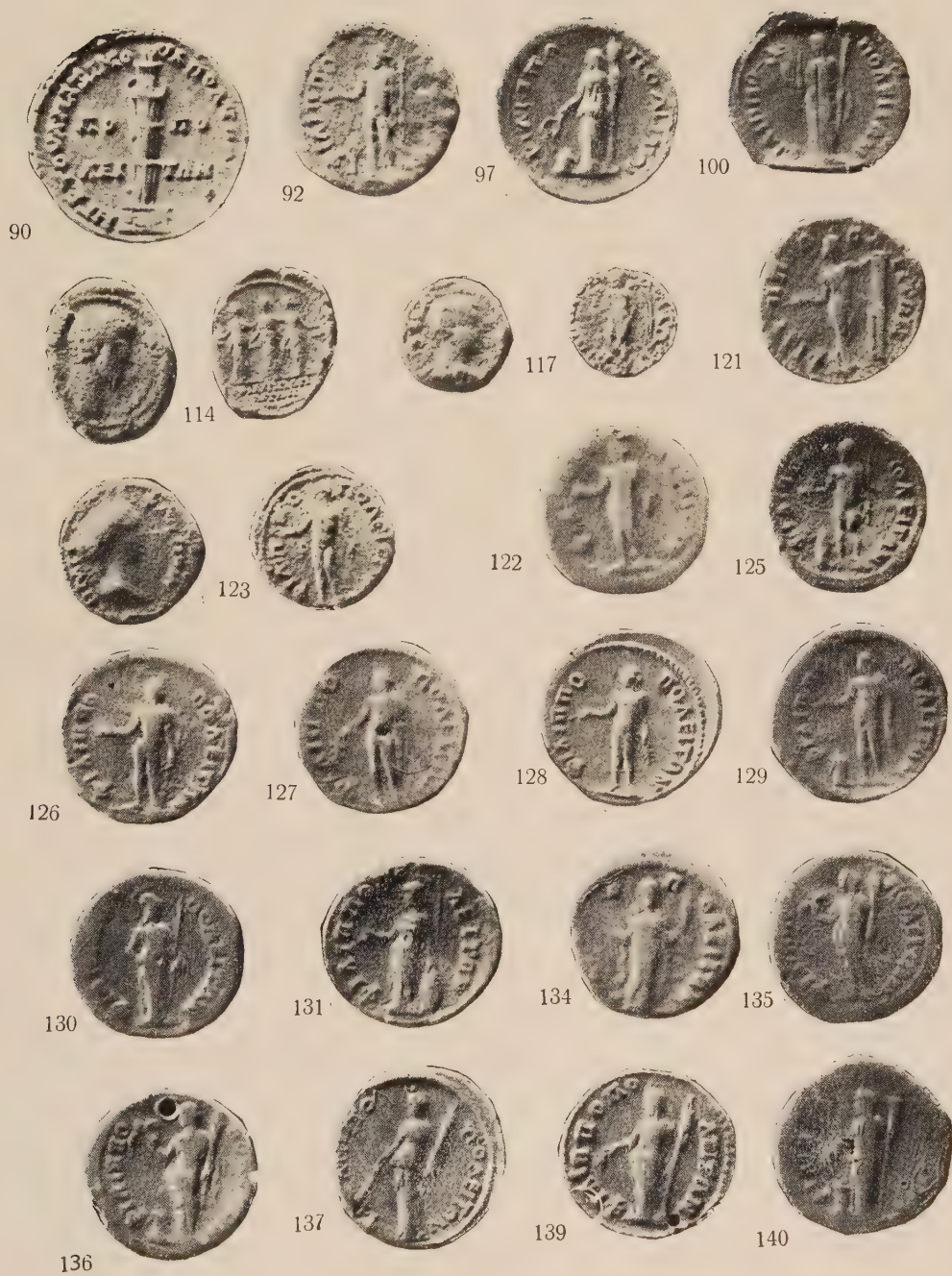
76

77

80

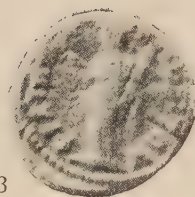

141

142

143

145

148

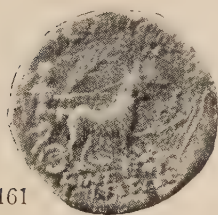
151

153

159

161

163

165

167

172

174

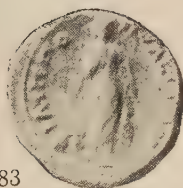
175

176

182

183

187

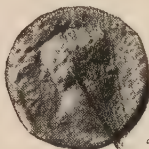
189

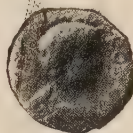
190

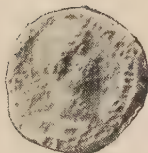
201

202

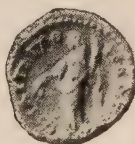
203

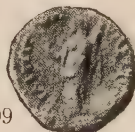
205

208

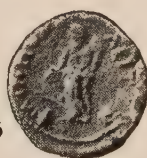
209

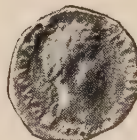
213

215

219

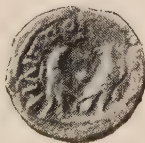
220

224

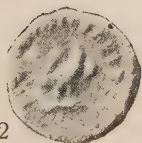
230

231

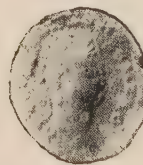
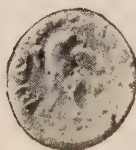
232

235

236

237

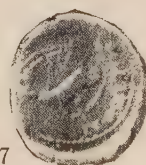
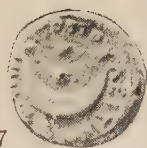

Табл. VII

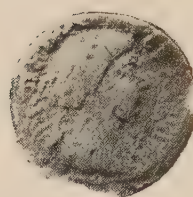
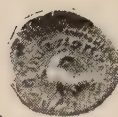
246

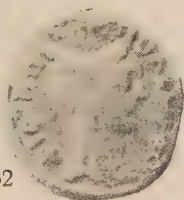
247

249

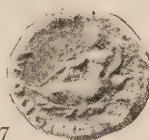
250

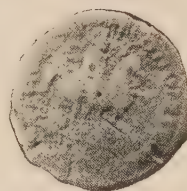
252

253

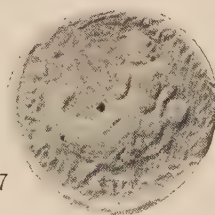
257

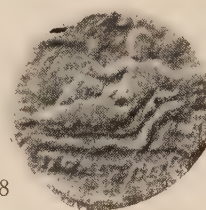
258

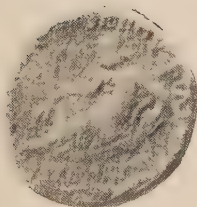
261

277

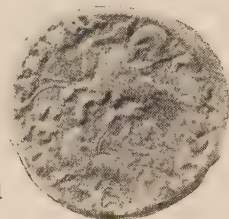
278

279

280

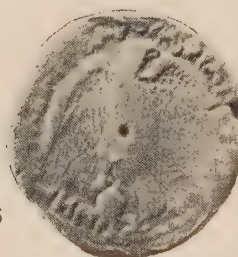
281

282

284

286

391

392

395

396

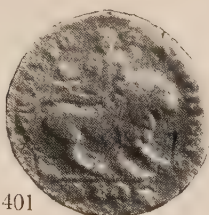
398

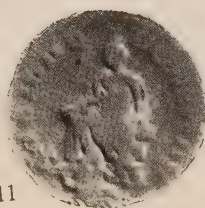
399

400

401

411

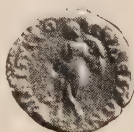
413

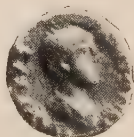
424

431

433

437

519

417

470

467

471

476

478

480

440

481

487

488

526

494

505

510

521

511

516

518

517

12

18

12

39

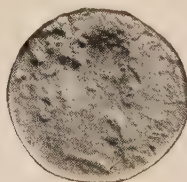
30

48

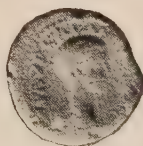
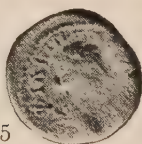
91

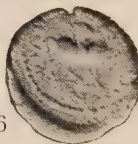
104

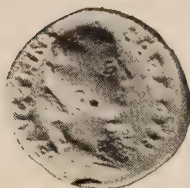
115

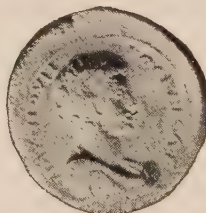
116

124

138

98

244

438

439

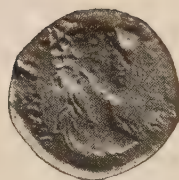

162

173

185

307

315

359

447

449

473

404

468

275

133

Цена 320 лева

